

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
& ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΤΩΝ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΟΥ
Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ**

Φοιτήτρια
Ποδηματά Μαριάνθη

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή:

Σφουγγάρης Αθανάσιος
Λέκτορας
(Επιβλέπων)

Κούγκολος Αθανάσιος
Επικ. Καθηγητής

Χριστοπούλου Όλγα
Επικ. Καθηγήτρια

Βόλος, 2003

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 2825/1

Ημερ. Εισ.: 12-05-2004

Δωρεά:

Ταξiθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΣΕ-ΔΑΠΦΠ

2003

ΠΟΔ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000070467

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	6

Α΄ ΜΕΡΟΣ - ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

8

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	11
1.1. ΟΡΙΣΜΟΙ	11
1.1.1. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (Σύμφωνα με τον Ν 1650/1986)	11
1.1.2. ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	12
1.1.3. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	13
1.2. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	14
1.2.1. Η ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	14
1.2.2. ΟΙ Π.Π. ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ & ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥΣ	15
1.2.3. ΝΕΑ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	19
1.2.4. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	21
1.2.5. ΒΑΣΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ-ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	22
1.2.7. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	22
1.2.7.1 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	22
1.2.8. ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	24
1.2.8.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ	24
1.3. ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	27
1.3.1. Εθνικοί Δρυμοί	28
1.3.2. Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης	30
1.3.3. Αισθητικά δάση	32
1.3.4. Θηραματικά Αποθέματα	33
1.3.5. Εθνικά Πάρκα	34
1.3.5.2. Εθνικά Θαλάσσια Πάρκα	35
1.3.6. Τοπία Φυσικού Κάλλους και Προστατευτικά Δάση	35
1.3.7. Περιοχές Οικοανάπτυξης	37
1.4. ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	37
1.4.1. Οδηγία 79/409/ΕΟΚ "Περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών",	38
1.4.2. Οδηγία 92/43/ΕΟΚ "Για τη διατήρηση των οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας"	40
1.4.2.1. Ελλάδα & ΦΥΣΗ 2000	41
1.4.3. Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων - Περιοχές με Ευρωπαϊκό Δίπλωμα	43
1.4.4. Σύμβαση Βαρκελώνης	43
1.4.5. Σύμβαση CITES	43
1.5. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	44

1.5.1. Σύμβαση Ramsar	44
1.5.2. Σύμβαση Βόννης	45
1.5.3. Σύμβαση Βέρνης	45
1.5.4. Πρόγραμμα UNESCO για τον Άνθρωπο και τη Βιόσφαιρα	46
1.5.5. Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς	46
1.5.6. Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα	46
Β' ΜΕΡΟΣ – Η ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	48
2. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	49
2.1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	49
2.1.1. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ, ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΑ, ΚΛΙΜΑ	49
2.1.2. ΧΛΩΡΙΔΑ - ΠΑΝΙΔΑ	50
2.1.3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	51
2.2. Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	51
2.2.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	51
2.2.2. ΌΡΗ	53
2.2.3. ΠΟΤΑΜΟΙ	54
2.2.4. ΛΙΜΝΕΣ	55
2.2.5. ΠΗΓΕΣ (Ιαματικές Πηγές)	55
2.2.6. ΓΕΩΛΟΓΙΚΑ - ΕΔΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	57
2.2.7. ΧΛΩΡΙΔΑ-ΠΑΝΙΔΑ	57
2.3. ΟΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΟ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	60
2.3.1. ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΙΜΝΗΣ ΤΑΥΡΩΠΟΥ	63
2.3.1.1. ΤΟ ΦΡΑΓΜΑ ΤΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΜΕΓΔΟΒΑ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΠΛΑΣΤΗΡΑ.	64
2.3.1.2. ΦΥΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	65
2.3.1.2.1. Κλιματολογικές συνθήκες	66
2.3.1.2.2. Σπουδαιότητα	66
2.3.1.2.3. Άλλα Σημαντικά είδη	67
2.3.1.2.4. Το εκπαιδευτικό δάσος	68
2.3.1.2.5. Το κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, έρευνας & ενημέρωσης	70
2.3.1.2.6. Τα οικολογικά μονοπάτια	70
2.3.1.3. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	72
2.3.1.3.1. Μορφές Ενδιαιτημάτων που είναι παρόντα στην Π.Π.	72
2.3.1.3.2. Πτηνά αναφερόμενα στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ	77
2.3.1.3.3. Θηλαστικά αναφερόμενα στο Παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ	82
2.3.1.3.4. Αμφίβια & Ερπετά αναφερόμενα στο Παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ	82
2.3.1.3.5. Ιχθύες αναφερόμενοι στο Παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ	83
2.3.1.3.6. Ασπόνδυλα αναφερόμενα στο Παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ	83
2.3.1.3.7. Άλλα σημαντικά είδη χλωρίδας & πανίδας	84
2.3.1.4. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ Λ. ΠΛΑΣΤΗΡΑ	86
2.3.2. ΑΓΡΑΦΑ	89
2.3.2.1. ΦΥΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	90
2.3.2.1.1. Σπουδαιότητα	92
2.3.2.1.2. Άλλα σημαντικά είδη	93

2.3.2.2. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ	96
2.3.2.2.1. Μορφές Ενδιαιτημάτων που είναι παρόντα στην Π.Π.	96
2.3.2.2.2. Πτηνά αναφερόμενα στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ	97
2.3.2.2.3. Θηλαστικά αναφερόμενα στο Παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ	97
2.3.2.2.4. Αμφίβια & Ερπετά αναφερόμενα στο Παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ	98
2.3.2.2.5. Άλλα σημαντικά είδη χλωρίδας & πανίδας	99
2.3.2.2.6. Άλλα Ελληνικά σημαντικά είδη χλωρίδας & πανίδας	100
2.3.2.3. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ	101
2.3.2.4. ΒΑΣΙΚΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΤΑΥΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ	103
2.3.2.4.1. Δημογραφική εξέλιξη	103
2.3.2.4.2. Πυκνότητα πληθυσμού	103
2.3.2.4.3. Ορεινός χαρακτήρας	103
2.3.2.4.4. Απασχόληση	103
2.3.2.4.5. Ανεργία	103
2.3.2.4.6. Γεωργική οικονομία	104
2.3.2.4.6.1. Κύριες χρήσεις γεωργικής γης:	104
Συγκριτική ανάλυση της συμμετοχής των κύριων κλάδων φυτικής παραγωγής:	104
Συγκριτική ανάλυση της συμμετοχής των κύριων κλάδων της ζωικής παραγωγής:	104
2.3.2.4.7. Αγροτουρισμός	104
2.3.3. ΚΟΙΛΑΔΑ ΑΧΕΛΩΟΥ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΠΕΤΡΩΤΟ (Νότια Πίνδος)	105
2.3.4. ΛΟΥΤΡΑ ΣΜΟΚΟΒΟΥ	106
2.3.5. ΠΟΤΑΜΟΣ ΕΝΙΠΕΑΣ ΦΑΡΣΑΛΩΝ	107
2.3.6. ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	107
2.3.7. ΑΛΣΟΣ ΠΑΠΑΡΑΝΤΖΑΣ (ΧΙΛΙΑ ΔΕΝΤΡΑ)	108
2.3.8.1. ΠΕΡΑ ΜΟΝΗ ΡΕΝΤΙΝΑΣ	109
2.3.8.2. ΜΟΝΗ ΣΠΗΛΙΑΣ ΚΑΜΠΟΥΡΙΑΝΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ (ΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΑ)	110
2.3.9. ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ ΣΤΟ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	113

Γ' ΜΕΡΟΣ – ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ **115**

3. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ Π.Π. ΣΤΟ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ.	116
3.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	116
3.2. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ & ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	117
3.2.1. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ (ΟΡΕΙΝΩΝ) ΠΕΡΙΟΧΩΝ	118
3.2.2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	120
3.2.3. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	122
3.2.3.1. Μονοπάτια	124
3.2.3.2. Θρησκευτικοί Ιστορικοί χώροι στην περιοχή των Αγράφων – Λίμνης Πλαστήρα	127
3.2.3.3. Τοπία με ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον στην περιοχή των Αγράφων – Λίμνης Πλαστήρα	128
3.2.4. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ - «ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ» ΜΟΡΦΗ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ.	129
3.3. ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	130

3.3.1. Ειδικά για τα έργα του Ευρωπαϊκού προγράμματος Life	133
3.3.2. Αναπτυξιακή Καρδίτσας & Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Έρευνας και Ενημέρωσης	135
3.4. ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ	137
3.4.1. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ	137
3.4.2. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ & ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	139
3.4.3. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ – ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ	140
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	141

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Υπάρχει πλειάδα προσώπων και οργανισμών με σημαντική συνεισφορά στην ολοκλήρωση του παρόντος τεύχους. Τις ευχαριστίες μου, θα ήθελα να εκφράσω καταρχήν, στα παρακάτω άτομα που συνέβαλαν στον εμπλουτισμό αυτού του τόμου με τις ειδικές γνώσεις και την εμπειρία τους:

Κασιούμη Κωνστανίνο, Ερευνητή του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας (ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε), που πρόθυμα προσέφερε τη βοήθειά του στη συλλογή υλικού και στη διευκρίνιση οποιασδήποτε απορίας, για διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας.

Φώτιο Στεργίου, Δ/ντή Δασών της Διεύθυνσης Δασών Ν.Καρδίτσας για την ευγενική και σημαντική συμβολή στην διευκρίνιση των αποριών μου σχετικά με την περιοχή μελέτης.

Θερμές ευχαριστίες, οφείλω, στον θείο μου Κώστα Ζήση για την αμέριστη συμβολή του στην όλη προσπάθεια της μελέτης, όπως και στον Γεώργιο Κουρομπύλια, Γεωπόνο και στους συνεργάτες του στην Μονάδα Γεωργικών Εφαρμογών και Αγρ. Ανάπτυξης της Αναπτυξιακής Καρδίτσας για την συμπαράστασή του στο παρών έργο.

Επιπρόσθετα, μεταξύ εκείνων που οφείλω να ευχαριστήσω είναι ο καθηγητής μου Αθανάσιος Σφουγγάρης, Λέκτορας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τόσο γιατί οι κατευθύνσεις του συνετέλεσαν στο να γίνει το τεύχος αυτό όσο το δυνατόν καλύτερο, στο περιεχόμενο και στην εικόνα του, όσο κυρίαρχα για τη ευγενική κατανόηση, στήριξη και συμπαράστασή του αναφορικά στα προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας εργασίας.

Τέλος, είμαι ευγνώμων στους γονείς μου που μου συμπαραστάθηκαν με κάθε τρόπο σε όλη την πορεία του έργου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το τεύχος αυτό που κρατάτε στα χέρια σας αποτελεί προσπάθεια της φοιτήτριας Ποδηματά Μαριάνθης του τμήματος Διαχείρισης Αγροτικού Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων (Π.Σ.Ε.) του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, να μελετήσει το καθεστώς διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών ή περιοχών με οικολογικό ενδιαφέρον στη Δυτική Θεσσαλία και συγκεκριμένα στο Ν. Καρδίτσας. Η προσπάθεια αυτή γίνεται στα πλαίσια της Διπλωματικής εργασίας με τριμελή επιτροπή:

Αθανάσιο Σφουγγάρη, Λέκτορα Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Όλγα Χριστοπούλου, Επίκουρο Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Αθανάσιο Κούγκολο, Επίκουρο Καθηγητή Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

όπου, περιγράφεται, αναλύεται και αξιολογείται το υφιστάμενο καθεστώς προστασίας των υπό μελέτη περιοχών.

Το πρώτο μέρος του τεύχους ξεκινά με μια εισαγωγική αναφορά στην προστασία και ορθολογική διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος, ενώ δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα σε ότι αφορά την σχέση ανάπτυξη - περιβάλλον. Ακολουθεί η διασαφήνιση ορισμένων περιβαλλοντικών εννοιών και παρουσιάζονται οι πολιτικές για τις προστατευόμενες περιοχές τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο.

Στο δεύτερο μέρος, γίνεται λεπτομερής περιγραφή του ευρύτερου χώρου όπου βρίσκονται και υπάγονται οι υπό εξέταση περιοχές (θέση, έκταση, γεωμορφολογία, γεωλογία, οικοσυστήματα κ.α.), καθώς και εκτίμηση της δυναμικής της περιοχής μέσα από την ανάλυση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών παραμέτρων.

Στο τρίτο μέρος, τίθενται υπό αξιολόγηση τα προγράμματα περιβαλλοντικής προστασίας που εφαρμόστηκαν στην περιοχή του Ν. Καρδίτσας, αναφέρονται τυχόν προβλήματα που προκύπτουν κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών και βάσει των προαναφερόμενων στοιχείων, καθορίζονται και επαναπροσδιορίζονται οι θεσμικές και οργανωτικές προϋποθέσεις που απαιτούνται για μια ορθολογική,

διεπιστημονική και πολύ-παραμετρική διαχειριστική πολιτική προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και της κληρονομιάς.

Τέλος, στο παράρτημα του παρόντος τεύχους παρατίθενται επιπρόσθετα στοιχεία σχετικά με το νομικό καθεστώς των προστατευόμενων περιοχών, όπως και στατιστικά στοιχεία ως δείκτης για την αξιολόγησή τους.

**Α΄ ΜΕΡΟΣ - ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ &
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια του περιβάλλοντος είναι αρκετά πολύπλοκη και πολυδιάστατη και γι' αυτό είναι δύσκολο να προσδιοριστεί. Ωστόσο μπορεί κανείς να την προσεγγίσει αν θεωρήσει το περιβάλλον ως ένα σύνολο αλληλοσυσχετιζόμενων και αλληλεξαρτώμενων φυσικών και ανθρωπογενών (τεχνητών) παραγόντων και συνθηκών που πλαισιώνουν τον άνθρωπο στην επιφάνεια της γης.

Στην πολύπλοκη και σύνθετη αυτή έννοια του περιβάλλοντος εμπεριέχονται οι φυσικοί πόροι της γης και τα πολιτισμικά της στοιχεία, όπως αυτά διαμορφώθηκαν από την ανθρώπινη πορεία και εξέλιξη. Οι αλληλοσυνδεδεμένοι και αλληλεπηρεαζόμενοι πόροι της γης λειτουργούν σε πλήρη αλληλεξάρτηση με τον άνθρωπο και τις δραστηριότητές του, καθορίζοντας την ισορροπία, την ποιότητα και την ανάπτυξη του περιβάλλοντός του. Ο άνθρωπος συνεπώς αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του γήινου περιβάλλοντός του και συνδέεται με αυτό με ένα πολύπλοκο σύστημα ροών ύλης και ενέργειας. (Αθανασάκης, 1999)

Κρίνοντας στο σύνολο την ιστορία του ανθρώπου διαφαίνεται ο συνεχής αγώνας του να δαμάσει και να τιθασεύσει τη φύση προς ικανοποίηση των διαφόρων υλικών και πνευματικών του αναγκών. Όμως από τις αρχές της βιομηχανικής επανάστασης, η οποία οδήγησε στους σύγχρονους αλματώδεις ρυθμούς ανάπτυξης και τεχνολογικής προόδου, διακρίνεται έντονα η συνεχής και αλόγιστη πίεση που ο άνθρωπος ασκεί στον πλανήτη Γη. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην πρόκληση οξύτατων περιβαλλοντικών προβλημάτων, δημιουργώντας μια αβεβαιότητα για την ποιότητα ζωής του σύγχρονου ανθρώπου, όπως και των μελλοντικών γενεών. Έτσι, το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος αποτελεί ένα από τα συνθετότερα και πιο προκλητικά προβλήματα που οφείλει να αντιμετωπίσει σήμερα η ανθρωπότητα.

Η μελέτη των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, λόγω κυρίως του σύγχρονου αναπτυξιακού μοντέλου, καταδεικνύει ότι ο άνθρωπος οφείλει να υιοθετήσει ένα πλήθος λύσεων και τακτικών στοχεύοντας στην αναχαίτιση της υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Γίνεται σαφές ότι υπάρχει πλέον ανάγκη αλλαγής στάσης του ανθρώπου απέναντι στη φύση, όπως και αλλαγής του

περιεχομένου της αναπτυξιακής του δράσης. Στην ουσία νοείται ο επανακαθορισμός του όρου ανάπτυξης, έτσι ώστε η τελευταία τουλάχιστον να περιορίσει αισθητά τις αρνητικές της επιδράσεις στη φύση. Συγκεκριμένα, το μοντέλο ανάπτυξης δεν πρέπει να ανάγεται μόνο στην αύξηση της παραγωγής και στην τόνωση της οικονομίας, αλλά να λαμβάνει υπόψη και να αποτελεί συνιστώσα της ποιότητας του περιβάλλοντος, δηλαδή στην ποιότητα ζωής.

Έτσι, σήμερα, αναγνωρίζεται η αρχή της βιωσιμότητας και της αειφορίας ως λύση για την αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων που δημιουργούνται λόγω ανισορροπίας στην αμφίδρομη σχέση ανάπτυξης και περιβάλλοντος. Η έννοια της αειφορίας στην ουσία αποσκοπεί στο συγκερασμό μεταξύ της ανάπτυξης και του περιβάλλοντος, καθώς προτείνει τη σύνδεση της περιβαλλοντικής διάστασης με την αναπτυξιακή πρακτική. Στην ουσία πρόκειται για μια ενεργή διαχειριστική πολιτική που υιοθετεί τη φιλοσοφία της διατήρησης. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη φιλοσοφία οι επιθυμίες και ανάγκες των ανθρώπων υπάρχουν και θα συνεχίζουν να υπάρχουν στο μέλλον. Παράλληλα όμως, οι φυσικοί πόροι χρήζουν προστασίας τόσο ποσοτικής όσο και ποιοτικής φύσεως. Όπότε, φαίνεται άμεσα κατανοητό ότι η μία πρόταση αντιμάχεται την άλλη, γι' αυτό και απαιτείται να υπάρξει μια ισορροπία μεταξύ τους.

Για την ικανοποίηση και των δύο παραπάνω απαιτήσεων ισχύει η εξής αρχή αναπτυξιακού μοντέλου: ανάπτυξη έως εκείνο το σημείο ισορροπίας ώστε ότι περιβάλλον αυτή τη στιγμή διαθέτουμε να το προσφέρουμε καλύτερο ή τουλάχιστον όμοιο στις μελλοντικές γενιές. Επομένως, σύμφωνα με την αρχή αυτή επικρατεί η ευθύνη της σημερινής γενιάς για τις μελλοντικές γενιές, καθώς γίνεται πλέον κατανοητό ότι η περιβαλλοντική ισορροπία αποτελεί καθοριστικό συστατικό της οικονομικής ανάπτυξης και κατά συνέπεια της ευημερίας. Επειδή η ισορροπία και η υγεία του περιβάλλοντος απειλούνται από τους έντονους ρυθμούς ανάπτυξης, οι ανθρώπινες δράσεις και παρεμβάσεις στη φύση οφείλουν να είναι ηπιότερες. Έτσι, η χρήση των πόρων γίνεται με τέτοιο τρόπο που επιτρέπει τη συνέχιση της σταθερής παραγωγικής διαδικασίας, δηλαδή μια τακτική στρατηγικής που εξασφαλίζει πόρους και ευημερία για τις μελλοντικές γενιές.

Η πρόοδος των φυσικών επιστημών με την ταυτόχρονη ανάπτυξη τεχνολογικών λύσεων κατάλληλα προσαρμοσμένων στις εκάστοτε ανάγκες, η συνειδητοποίηση πως η έννοιες Οικολογία και Ανάπτυξη δεν είναι αντικρουόμενες και τέλος η δημιουργία οικολογικής συνείδησης, μπορεί να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων. Με βάση αυτό το σκεπτικό πρέπει να δούμε και τον πυρήνα του περιβαλλοντικού προβλήματος.

1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από ανθρωπογενείς πιέσεις αποτελεί πρόβλημα ιδιαίτερα σύνθετο, δεδομένης της πολυπλοκότητας τόσο των φυσικών οικοσυστημάτων, όσο και των ποικίλων ανθρωπίνων δραστηριοτήτων που τα διαταράσσουν. Η πολυδιάστατη φύση του προβλήματος απαιτεί διεπιστημονική προσέγγιση, αφού όμως έχει προηγηθεί ένας σαφής καθορισμός των εννοιών, προκειμένου να γίνει κατανοητό το πρόβλημα, αλλά και να επιτευχθεί ο ορθός καθορισμός των πεδίων μελέτης και δράσης των εμπλεκόμενων επιστημών και γνωστικών αντικειμένων.

1.1. ΟΡΙΣΜΟΙ

1.1.1. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ Ν 1650/1986)

«Περιβάλλον» καλείται το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες.

Ως «**φυσικό περιβάλλον**» νοείται ο περιβάλλον τον άνθρωπο χερσαίος, θαλάσσιος και εναέριος χώρος, με την σε αυτόν χλωρίδα, πανίδα και φυσικούς πόρους.

Ως «**πολιτιστικό περιβάλλον**» νοούνται ανθρωπογενή στοιχεία πολιτισμού και χαρακτηριστικά, όπως αυτά διαμορφώθηκαν από την παρέμβαση και τις σχέσεις του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον, περιλαμβανομένων των ιστορικών χώρων και της καλλιτεχνικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας

«**Οικοσύστημα**» καλείται κάθε σύνολο βιοτικών και μη βιοτικών παραγόντων και στοιχείων του περιβάλλοντος που δρουν σε ορισμένο χώρο και βρίσκονται σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

«**Φυσικοί Πόροι**» καλείται κάθε στοιχείο του περιβάλλοντος που χρησιμοποιείται ή μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον άνθρωπο για την ικανοποίηση των αναγκών του και αποτελεί αξία για το κοινωνικό σύνολο.

«**Οικότοπος**» Ο όρος οικότοπος” αποτελεί απόδοση του όρου “habitat” όπως χρησιμοποιείται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ και σημαίνει “μία τοπογραφική έκταση, ομογενή ως προς τα φυσικά και βιοτικά της στοιχεία στην κλίμακα του φαινομένου που μελετάται”. Ειδικότερα για τις φυτικές κοινότητες “οι ενότητες (οικότοποι) διακρίνονται βάσει της μεταξύ τους απόκλισης, όπως αυτή κρίνεται σύμφωνα με φυτοκοινωνιολογικά κριτήρια”¹

1.1.2. ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Οι βλαπτικές για το περιβάλλον ενέργειες εκφράζονται με τους όρους: «καταστροφή», «μόλυνση», «ρύπανση», «βλάβη» και «υποβάθμιση». Οι όροι αυτοί συνοψίζονται στη γενικότερη έννοια της **προσβολής** του περιβάλλοντος.

Γνωρίσματα της προσβολής είναι:

- η δυσμενής αλλοίωση των στοιχείων που περιβάλλουν τον άνθρωπο και ειδικότερα το φυσικό περιβάλλον, η απόκλιση με δυσμενείς επιπτώσεις από την κανονική σύσταση του εδάφους, του αέρα και των υδάτων, όπως και από την κανονική κατάσταση των ζώντων οργανισμών.
- η δυσμενής αλλοίωση, κατά τα ανωτέρω, ως συνέπεια των δραστηριοτήτων του ανθρώπου
- η δυσμενή αλλοίωση που ενδέχεται να εμφανιστεί και ως έμμεση επίδραση επί των στοιχείων που περιβάλλουν τον

¹ Ο όρος “οικότοπος” προτιμήθηκε έναντι του, πιο δόκιμου για την περίπτωση, όρου “ενδιαιτήμα” μόνο και μόνο λόγω του ότι έτσι μεταφράστηκε το “habitat” στην επίσημη μετάφραση της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (Habitat’s Directive) στην ελληνική έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (L 206, 22/7/1992), και έτσι χρησιμοποιήθηκε ευρέως.

άνθρωπο, δηλαδή μα εμφανιστεί ως βλαπτική παρενέργεια η οποία θα καταστήσει δυσμενές ή ακατάλληλο το περιβάλλον για τη διαβίωση του ανθρώπου. (Τάχος, 1998)

«**Ρύπανση**» νοείται η παρουσία στο περιβάλλον ρύπων, δηλαδή κάθε είδους ουσιών, θορύβου, ακτινοβολίας ή άλλων μορφών ενέργειας σε ποσότητα, συγκέντρωση ή διάρκεια που μπορούν να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία, στους ζωντανούς οργανισμούς και στα οικοσυστήματα ή υλικές ζημιές και γενικά να καταστήσουν το περιβάλλον ακατάλληλο για τις επιθυμητές χρήσεις του. (Τάχος, 1998)

«**Μόλυνση**» νοείται η μορφή ρύπανσης που χαρακτηρίζεται από την παρουσία παθογόνων μικροοργανισμών στο περιβάλλον ή δεικτών που υποδηλώνουν την πιθανότητα παρουσίας τέτοιων μικροοργανισμών

«**Υποβάθμιση**» νοείται η πρόκληση από ανθρώπινες δραστηριότητα ρύπανσης ή οποιασδήποτε άλλης μεταβολής στο περιβάλλον, η οποίας είναι πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία, στην ποιότητα ζωής και στην υγεία των κατοίκων, στην ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά και στις αισθητικές αξίες. (Τάχος, 1998)

1.1.3. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

«**Προστασία του περιβάλλοντος**» καλείται το σύνολο των ενεργειών, μέτρων και έργων που έχουν στόχο την πρόληψη της υποβάθμισης του περιβάλλοντος ή την αποκατάσταση, διατήρηση ή βελτίωσή του.

«**Οικολογική ισορροπία**» καλείται η σχετικά σταθερή σχέση που διαμορφώνεται με την πάροδο του χρόνου ανάμεσα στους παράγοντες και τα στοιχεία του περιβάλλοντος ενός οικοσυστήματος.

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αφορά

Α) το **αβιοτικό φυσικό περιβάλλον**. Σε αυτό εντάσσονται: (1) η ξηρά (έδαφος- υπέδαφος), (2) το ύδωρ (επίγειο, υπόγειο, θαλάσσιο) και (3) ο αέρας – ατμόσφαιρα και η ηλιακή ενέργεια.

Β) το **βιοτικό φυσικό περιβάλλον**. Σε αυτό εντάσσονται: (1) οι επίγειοι – υπόγειοι ζώντες οργανισμοί, (2) οι υδρόβιοι και (3) οι εναέριοι ζώντες οργανισμοί. Στην κατηγορία του ζώντος φυσικού περιβάλλοντος περιλαμβάνονται ο άνθρωπος και τα κάθε είδους ζώα, φυτά και μικροοργανισμοί. (Τάχος, 1998)

Στο σημείο αυτό χρειάζεται να σημειωθεί ότι η προστασία που παρέχεται από τη ελληνική νομοθεσία δεν αντιστοιχεί πάντοτε προς την ανωτέρω διάκριση, ούτε αποβλέπει σαφώς στην προστασία του περιβάλλοντος, διότι πολλές φορές συγχέεται η προστασία του ανθρώπου με την προστασία του περιβάλλοντος. (Τάχος, 1998) Πράγματι, αυτό συμβαίνει καθώς έχει γίνει πλέον αποδεκτό ότι η φροντίδα για το περιβάλλον αποτελεί ουσιαστική συνιστώσα της ποιότητας ζωής του ανθρώπου, αλλά και τη ευημερίας και προόδου της κοινωνίας στα πλαίσια της αναπτυξιακής διαδικασίας., καθώς είναι γνωστό ότι υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και η διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας έχουν δυσάρεστες συνέπειες ακόμα και στην ίδια την επιβίωση του ανθρώπου.

1.2. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

1.2.1. Η ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Η συνειδητοποίηση, από ολοένα και περισσότερους ανθρώπους, της καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου και η αναγνώριση του κινδύνου να εξαφανισθούν από τον πλανήτη πολλά είδη της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας, οδήγησε, πριν από ενάμισι περίπου αιώνες, στις πρώτες συστηματικές προσπάθειες για την προστασία της φύσης. Πράγματι από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα εμφανίζεται μια γενικευμένη τάση συνειδητοποίησης των καταστροφών που επέρχονται στη φύση και τα φυσικά οικοσυστήματα από την επέκταση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων. (Μπεριάτος, 2003) Οι προσπάθειες αυτές αφορούσαν στη θέσπιση μεμονωμένων ρυθμίσεων και απαγορεύσεων για την προστασία ειδών που κινδύνευαν με εξαφάνιση και, ιδίως, στην θεσμοθέτηση ειδικού καθεστώτος για την προστασία συγκεκριμένων εκτάσεων με ιδιαίτερα φυσικά και βιολογικά χαρακτηριστικά και στη διατήρηση των φυσικών μορφών και σχηματισμών

καθώς και των "μνημείων της φύσης. Πρόκειται για τη δημιουργία των πρώτων "φυσικών πάρκων", δηλαδή εκτεταμένων ζωνών προστασίας όπου απαγορεύεται οποιαδήποτε αξιοποίηση και λειτουργούν ως "φυσικά αποθέματα" (Reserves Naturelles). Χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής της τάσης αυτής αποτελεί το Εθνικό πάρκο Yellowstone (ΗΠΑ – 1872) που υπήρξε πρόδρομος των σημερινών προστατευόμενων περιοχών. (Μπεριάτος, 2003) Δημιουργείται έτσι ο θεσμός των "προστατευόμενων περιοχών" ως μια συνειδητή προσπάθεια της ανθρωπότητας να εξασφαλίσει τη διατήρηση των ζώντων οργανισμών και των ιδιαίτερων αξιών της φύσης. (Κασιούμης, 2002).

Κατά μία γενική άποψη που βρίσκεται σε συμφωνία με τις σημερινές αντιλήψεις και αποτελεί συγκερασμό των διαφόρων ορισμών που έχουν κατά καιρούς επιχειρηθεί, ως προστατευόμενες περιοχές (ΠΠ) ορίζονται οι περιοχές (χωρικές ενότητες) και οι τοποθεσίες όπου υπάρχει μια σχετικά (με το γύρο χώρο) υψηλή συγκέντρωση οικολογικών (και όχι μόνον) αξιών που αξίζει να τύχουν μιας ιδιαίτερης προστασίας και μεταχείρισης. Πρόκειται δηλαδή για οργανικό σύνολο στοιχείων του 'φυσικού' περιβάλλοντος, ιδιαίτερου οικολογικού, βιολογικού και αισθητικού ενδιαφέροντος τα οποία μπορεί να συνυπάρχουν και να συνδυάζονται οργανικά με στοιχεία ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος θεωρούμενα συνολικά ως 'αντικείμενα προστασίας' από ουσιαστική και μεθοδολογική άποψη. Αναμφίβολα η ευρύτερη έννοια της προστασίας περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία που εκφράζει σήμερα ο όρος φυσική και πολιτιστική κληρονομιά.. (Μπεριάτος, 2003)

1.2.2. ΟΙ Π.Π. ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ & ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥΣ

Η φιλοσοφία και η πολιτική προστασίας που καθορίζει και το περιεχόμενο της διαχείρισης των Π.Π. δεν ήταν πάντα ή ίδια. Η επικρατούσα σήμερα αντίληψη είναι πολύ διαφορετική από εκείνη των αρχών του 20^{ου} αιώνα, ακόμη και από εκείνη των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών. Η σημερινή στρατηγική είναι λιγότερο 'αμυντικού' χαρακτήρα σε σχέση με παλιότερες περιόδους που το κυρίαρχο δόγμα ήταν η απόλυτη προστασία με στόχο τη σωτηρία της φύσης. Πράγματι, στην πρώτη περίοδο εφαρμογής του

θεσμού, τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα, η βασική αρχή διαχείρισης ήταν η μη επέμβαση του ανθρώπου στις προστατευόμενες φυσικές περιοχές.

Για πολλά χρόνια, και σε πολλές περιπτώσεις ακόμα και σήμερα, οι προστατευόμενες περιοχές θεωρούνταν ως "αμυντικός μηχανισμός" όπου, προβάλλεται κυρίως (ή μόνο) ο προστατευτικός τους ρόλος. Η άποψη αυτή ήταν αποτέλεσμα των τότε αντιλήψεων ότι η φύση πρέπει να αφήνεται να λειτουργεί μόνη της, χωρίς καμία επιρροή από τον άνθρωπο και ότι η "φύση γνωρίζει καλύτερα". Οι αντιλήψεις αυτές, με κυρίαρχη αντίληψη ότι οι προστατευόμενες περιοχές είναι εκτάσεις όπου η φύση πρέπει να αφήνεται ανεπηρέαστη στη φυσική εξέλιξή της, με την απαγόρευση κάθε ανθρώπινης δραστηριότητας ή χρήσης, εξακολουθούν να υπάρχουν και σήμερα σε ορισμένα οικολογικά κινήματα και 'σχολές' ακτιβιστών του περιβάλλοντος. (Κασιούμης, 2002 & Μπεριάτος, 2003)

Στη συνέχεια όμως η εμπειρία έδειξε ότι η αρχή αυτή ήταν λανθασμένη καθότι ελάχιστα αποτελεσματική. Με την εξέλιξη και μεταβολή των όρων ζωής τις τελευταίες δεκαετίες η ιδέα της απόλυτης προστασίας εγκαταλείπεται και οι προσπάθειες επικεντρώνονται στον συνδυασμό των στόχων προστασίας με τους κοινωνικούς και αναπτυξιακούς στόχους των ευρύτερων γεωγραφικών ενότητων στις οποίες υπάγονται οι Π.Π. Έτσι, τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια πιο 'θετική' και ελαστική στάση, με λιγότερη αυστηρότητα και απαγορεύσεις στους κανόνες προστασίας και περισσότερο ενεργό ανάμειξη του ανθρώπινου παράγοντα (που ούτως ή άλλως αποτελεί μέρος του συνολικού οικοσυστήματος) με την έννοια των ανθρωπίνων παρεμβάσεων και δραστηριοτήτων που επιτρέπεται να ασκούνται στις περιοχές αυτές.

Αυτή η νέα αντίληψη διαμορφώθηκε καθώς με την ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας στα θέματα προστασίας της φύσης και την καλύτερη κατανόηση του θεσμού των προστατευόμενων περιοχών, έγινε κατανοητό ότι πολλές από τις ιδιαίτερες αξίες της φύσης που έχουν ανάγκη προστασίας και θα πρέπει να διατηρηθούν, δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο μιας αρμονικής συνύπαρξης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον. Σε πολλές περιπτώσεις κήρυξης προστατευόμενων περιοχών, υπήρχαν παραδοσιακές κοινωνίες ή δραστηριότητες που είχαν δημιουργήσει ένα χαρακτηριστικό τρόπο ζωής και

συνύπαρξης με το περιβάλλον, και ο αποκλεισμός τους οδήγησε σε υποβάθμιση των προστατευόμενων περιοχών.

Κατανοείται ακόμα, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, ότι οι προστατευόμενες περιοχές, εκτός από την προστασία των συγκεκριμένων ειδών και τοπίων, μπορούν να αξιοποιηθούν και για πολλές ακόμα λειτουργίες τους, που έχει ανάγκη ο σημερινός άνθρωπος, ως μέρος και αυτός του ίδιου ζωτικού χώρου, της βιόσφαιρας.

Οι λειτουργίες αυτές των προστατευόμενων περιοχών, περιλαμβάνουν τη συμβολή τους στη διατήρηση της ισορροπίας στη φύση, που αποκτά μεγάλη προτεραιότητα στην εποχή μας, τη σημασία τους ως πολύτιμα εργαστήρια για επιστημονική μελέτη και έρευνα του φυσικού κόσμου, που δεν έχει ακόμα πλήρως διερευνηθεί και ακόμα τη μεγάλη τους αξία για την παροχή στον άνθρωπο σημαντικών ωφελειών που αναφέρονται στη διαφύλαξη γενετικού αποθέματος για την ιατρική, την καλλιέργεια φυτών, την εκτροφή ζώων, για βιοχημικές βιομηχανίες κ.λπ. (Κασιούμης, 2002) Φυσικά, πρωταρχικός σκοπός δεν είναι απλά η απαρίθμηση των φυσικώ ειδών που πρέπει να διατηρηθούν με οποιαδήποτε κόστος. Είναι η κατανόηση της γενετικής δυναμικής του περιβάλλοντος, η παρακολούθηση και η μέτρηση της εξέλιξής του, καθώς και ο καθορισμός των ορίων πέρα από τα οποία κάθε υπέρβαση εγκυμονεί θανάσιμους κινδύνους για τον άνθρωπο. (Μπεριάτος, 2003).

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η εξέλιξη της ιδεολογίας της προστασίας της φύσης και των Π.Π. πέρασε από διαφορετικές φάσεις και αντιλήψεις κατά τη διάρκεια των εκατών πενήντα ετών περίπου που γεννήθηκε και άνθισε η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση στη βιομηχανική εποχή. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην έκθεση της Γενικής Γραμματείας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος (Γ.Γ.Δ.Φ.Π.) για τις Προστατευόμενες Περιοχές με Συντονιστή τον Δρ Κ. Κασιούμης (1998) οι κυρίαρχες αντιλήψεις για την προστασία της φύσης στις Π.Π. που αποτέλεσαν την έκφραση των εκάστοτε κοινωνικών συνθηκών στην πορεία του χρόνου είναι οι ακόλουθες:

α) Η αντίληψη της απόλυτης προστασίας με αποκλειστικό ιδεολογικό στόχο τη διάσωση της φύσης με κάθε τίμημα και κόστος (όχι μόνο οικονομικό)

β) Η αντίληψη της προστασίας στη βάση μιας υποδειγματικής αειφορικής χρήσης των φυσικών πόρων με κύριο και πρωταρχικό στόχο την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος (που παραμένει ακόμα εκτός παραγωγικής διαδικασίας) αλλά με κατανόηση των άλλων ανθρωπίνων αναγκών.

γ) Η αντίληψη της ενσωμάτωσης της προστασίας στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης αειφορικής διαχείρισης και σχεδιασμού του χώρου και του περιβάλλοντος (χωρικής ανάπτυξης) όπου οι Π.Π. αποτελούν οργανικά στοιχεία της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ανάπτυξης και εξέλιξης των ανθρωπίνων κοινωνιών. (Μπεριάτος, 2003)

Έτσι, δημιουργούνται οι εξής ζώνες (βασικές κατηγορίες) των προστατευόμενων περιοχών:

- **ζώνη αυστηρής προστασίας της φύσης**, όπου αποκλείονται οι ανθρωπίνες επεμβάσεις για τη χρήση ή εκμετάλλευσή τους και χρησιμοποιούνται συνήθως για επιστημονική έρευνα και παρακολούθηση
- **ζώνη διατήρησης φυσικού περιβάλλοντος**, όπου διατηρείται η φυσική κατάσταση που υπάρχει χωρίς έντονες διαταραχές και επιτρέπεται, συνήθως, η άσκηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων για τη χρήση της γης, με βάση συγκεκριμένα προγράμματα για το σκοπό αυτό
- **μεταβατική ή περιφερειακή ζώνη (ή υποζώνες)**, όπου ελέγχονται οι διάφορες δραστηριότητες ώστε να μη δημιουργούν προβλήματα στην υπόσταση και τις ιδιαίτερες αξίες της προστατευόμενης περιοχής. Η ζώνη αυτή χρησιμοποιείται επίσης, συνήθως, και για τη χωροθέτηση διάφορων εγκαταστάσεων για τη διοίκηση και τη λειτουργική οργάνωση της περιοχής, καθώς και για την εγκατάσταση ευκολιών εξυπηρέτησης των επισκεπτών. (Χριστοπούλου, 2003)

1.2.3 ΝΕΑ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Οι σύγχρονες αντιλήψεις για το ρόλο και τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, βασίζονται στην αναγνώριση ότι οι περιοχές αυτές:

.....είναι πολύτιμα στοιχεία για τη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς, καθώς και για την ικανοποίηση σημαντικών αναγκών του σύγχρονου ανθρώπου, ιδίως αυτών που αναφέρονται στην αναβάθμιση της επικοινωνίας του με το φυσικό περιβάλλον. (Κασιούμης, 2002)

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η νέα αντίληψη θεωρεί ότι η επιτυχία του σημαντικού θεσμού των προστατευόμενων περιοχών, αξιοποιείται μόνο όταν υπάρχει ένας αρμονικός συνδυασμός της προστασίας και της σωστής χρήσης κάθε προστατευόμενης περιοχής. Αυτό επιβάλλει την αναθεώρηση των ιδεών που υποστηρίζουν την απομόνωση των περιοχών αυτών και την υιοθέτηση μιας νέας φιλοσοφίας απαλλαγμένης από συναισθηματισμούς και βασισμένης πάνω σε θεμελιώδεις οικολογικές αρχές που διέπουν τη δομή και τη λειτουργία της φύσης. (Κασιούμης, 2002)

Στην ουσία, πρόκειται για μια νέα φιλοσοφία που υποστηρίζει την «ενεργό διαχείριση» των προστατευόμενων περιοχών για την εξυπηρέτηση όλων των αξιών και των λειτουργιών που έχουν οι περιοχές αυτές στην εποχή μας. Χωρίς να παραγνωρίζεται ότι ο πρωταρχικός τους ρόλος στη διατήρηση του φυσικού τους περιβάλλοντος, η λειτουργία αυτή εντάσσεται σε ένα νέο πλαίσιο της μη απομόνωσης των περιοχών αυτών, με την πεποίθηση ότι η προστασία αποτελεί συστατικό στοιχείο της ορθολογικής χρήσης του φυσικού περιβάλλοντος και ότι δεν είναι αδύνατη η συνύπαρξη της προστασίας και της χρήσης μιας προστατευόμενης περιοχής, αρκεί να υπάρχει σωστός σχεδιασμός και αποτελεσματική ρύθμιση των διαφόρων δραστηριοτήτων. Εφ' όσον η προστασία είναι οργανικό μέρος της ορθολογικής χρήσης των φυσικών πόρων των περιοχών αυτών, μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην ανάδειξη των δυνατοτήτων τους μέσα και από παραδοσιακές (αλλά και σύγχρονες) ανθρώπινες δραστηριότητες. Η παύση των δραστηριοτήτων αυτών, όχι μόνο δεν θα ήταν πράξη προστασίας, αλλά θα έβλαπτε μάλλον τα προστατευτέα στοιχεία. (Μπεριάτος, 2003)

Η αναγνώριση του πολύπλευρου ρόλου και της σημασίας που έχουν αποκτήσει οι προστατευόμενες περιοχές στην εποχή μας, οδήγησε στην εντονότερη επιστημονική ενασχόληση με τα προβλήματα χρήσης και διαχείρισης των περιοχών αυτών, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη συγκεκριμένων αρχών και μεθόδων για την "ολοκληρωμένη αειφορική διαχείρισή" τους που αποτελεί προϋπόθεση για την ανάδειξη του σύγχρονου ρόλου τους. Με τον όρο συνετή διαχείριση εννοούμε όλες εκείνες τις δράσεις για την προστασία, αποκατάσταση, διατήρηση, διαφύλαξη και ανάδειξη των προστατευόμενων περιοχών τόσο από ποσοτική όσο και από ποιοτική άποψη).

Η εφαρμογή ολοκληρωμένης αειφορικής διαχείρισης βασίζεται σε συγκεκριμένες αρχές και μεθόδους που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια και αποσκοπούν στη διατήρησή των ιδιαίτερων αξιών και της υπόστασής τους, παράλληλα με την αξιοποίηση όλων των λειτουργιών που έχουν οι προστατευόμενες περιοχές, όπως αναλύονται παραπάνω. Και η διαχείριση αυτή δεν είναι κάτι απραγματοποίητο ή ανέφικτο. Υπάρχουν αρκετές χώρες και προστατευόμενες περιοχές που αποτελούν εξαιρετικά δείγματα διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και ορθολογικής αξιοποίησης των πλεονεκτημάτων από την ύπαρξή τους. Χρειάζεται όμως πρώτα απ' όλα και πάνω απ' όλα η πολιτική βούληση και η πολιτική δέσμευση για τη δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων για την εφαρμογή της διαχείρισης αυτής στην πράξη. (Κασιούμης, 2002)

Θα πρέπει να τονίσει, επίσης, ότι η εφαρμογή ολοκληρωμένης αειφορικής διαχείρισης στις προστατευόμενες περιοχές, διευκολύνεται και από ένα μεγάλο πλεονέκτημα που έχουν οι περιοχές αυτές, σε σχέση με άλλες εκτάσεις του φυσικού περιβάλλοντος, το γεγονός ότι έχουν ένα ειδικό θεσμικό καθεστώς και η διαχείρισή τους κατοχυρώνεται με νομικά ή άλλα αποτελεσματικά μέσα. Το γεγονός αυτό δίνει μια άλλη ακόμα σημαντική διάσταση και αξία στις προστατευόμενες περιοχές, στο πλαίσιο των προσπαθειών της ανθρωπότητας για την προστασία του περιβάλλοντος γενικότερα. Για πολλές χώρες που έχουν παράδοση και εμπειρία και έχουν προοδεύσει στα θέματα του χωροταξικού σχεδιασμού και της ορθολογικής

διαχείρισης των χρήσεων γης και του φυσικού τους περιβάλλοντος, οι προστατευόμενες περιοχές:

.....αποτελούν τα πρότυπα (μοντέλα) για την "ορθολογική διαχείριση" του φυσικού περιβάλλοντος γενικότερα, με σκοπό την ικανοποίηση κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών αναγκών του ανθρώπου, σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική (για την παρούσα και τις μελλοντικές γενεές). (Κασιούμης, 2002)

Η αντίληψη αυτή δίνει μια νέα διάσταση, με τη έννοια ότι στις προστατευόμενες περιοχές είναι ανάγκη να εφαρμόζεται ολοκληρωμένη επιστημονική διαχείριση, ώστε να αποτελούν παραδείγματα, για τη διατήρηση και την ορθολογική διαχείριση του συνόλου φυσικού περιβάλλοντος γενικότερα, με όλες τις συνέπειες που έχει η αντίληψη αυτή στην ίδια τη φιλοσοφία των προστατευόμενων περιοχών, αλλά και του ευρύτερου περιφερειακού - αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού μιας χώρας.

1.2.4. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

- χαρακτηριστικά ή μοναδικά οικοσυστήματα και περιοχές με ασυνήθιστη ποικιλία ειδών,
- είδη της αυτοφυούς χλωρίδας και άγριας πανίδας, ιδιαίτερα αυτά που είναι αντιπροσωπευτικά, σπάνια ή απειλούμενα με εξαφάνιση,
- τοπία ή φυσιογραφικούς σχηματισμούς και θέσεις με ιδιαίτερη αισθητική, επιστημονική ή άλλη αξία,
- εκτάσεις και χαρακτηριστικά με ιδιαίτερο αναψυχικό και τουριστικό ενδιαφέρον,
- ανθρωπογενή και πολιτιστικά στοιχεία και θέσεις που συνυπάρχουν ή συνδέονται με τα παραπάνω χαρακτηριστικά. (Χριστοπούλου, 2003)

1.2.5. ΒΑΣΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ-ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

- είναι εκτάσεις χερσαίες ή υδάτινες,
- περιέχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (φυσικά, οικολογικά, τοπιακά),
- είναι πολύτιμες για τη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς κάθε χώρας,
- έχουν ειδική -νομική προστασία,
- η προστασία και η κατάλληλη διαχείρισή τους κατοχυρώνεται από την πολιτεία,
- εκτός από την ιδιαίτερη οικολογική σημασία τους, εξυπηρετούν επίσης ευρύτερες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές ανάγκες του ανθρώπου,
- αποτελούν κοινό (δημόσιο) αγαθό, με την έννοια ότι υπάρχουν όχι για έναν ορισμένο άνθρωπο (ή ομάδα ανθρώπων), αλλά για την κοινωνία και μπορούν να ικανοποιούν συγχρόνως και εξ(σου την ανάγκη πολλών μελών της κοινωνίας, χωρίς η ικανοποίηση του ενός να μειώνει την ικανοποίηση του άλλου. (Χριστοπούλου, 2003)

1.2.7. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.2.7.1 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΥΣΙΚΟ ΤΟΠΙΟ

Γενικά, η Ελλάδα εμφανίζει πάρα πολύ μεγάλη γενετική βιοποικιλότητα, βιοποικιλότητα ειδών και οικοσυστημάτων, καθώς και βιοποικιλότητα τοπίων. Η μεγάλη ποικιλία γεωλογικών σχηματισμών και πετρωμάτων που συνεπάγεται διαφορετική και ποικίλη σύσταση του υποστρώματος, ο ορεινός χαρακτήρας της χώρας, που έχει ως αποτέλεσμα το έντονο εδαφικό ανάγλυφο, η παρουσία των περίπου 42 κορυφών με ύψος πάνω από 2.000 μέτρα, το μεγάλο μήκος των ακτών και οι πολυάριθμες χερσόνησοι και νησιά και γενικότερα το πολυσχιδές της ανάγλυφο, όπως και σε σημαντικό βαθμό το κλίμα της Ελλάδας, που μπορεί να θεωρηθεί ως μεσογειακού τύπου,(αλλά

διακρίνεται από μεγάλη ποικιλία κλιματικών τύπων που φθάνουν από τον ημίξηρο ημι-ερημικό της ΝΑ Κρήτης, μέχρι του υγρόψυχρου-ηπειρωτικού της Ροδόπης, με ενδιάμεσους, μια σειρά τύπους μεσογειακού κλίματος) συμβάλλουν στη μεγάλη ποικιλία του ελληνικού φυσικού τοπίου. Επιπλέον, η διάκριση και απομόνωση ορισμένων βιοτόπων οδήγησαν στη δημιουργία σχετικά μεγάλου αριθμού ενδημικών και σπάνιων ειδών φυτών και ζώων. (www.minenv.gr)

Η ποικιλία των διαμορφούμενων βιοκλιμάτων, σε συνδυασμό με τους παραπάνω παράγοντες, αντικατοπτρίζεται στην ποικιλία και στο μωσαϊκό της βλάστησης, καθώς και στο μεγάλο αριθμό ειδών φυτών και ζώων. Στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί πάνω από 6.000 είδη φυτών. Σημειώνεται ότι στη χλωρίδα της μετέχουν μεσογειακά, μεσοευρωπαϊκά και ιρανοκασπιακά (ποντιακά) στοιχεία. Στην Ευρώπη, μόνο η Ιβηρική χερσόνησος έχει να παρουσιάσει μεγαλύτερο αριθμό ειδών. Η ποικιλία της βλάστησης, της χλωρίδας και της πανίδας αντικατοπτρίζεται επίσης στη μεγάλη ποικιλία των εμφανιζόμενων οικοσυστημάτων, από τους ημιερημικούς του φοινικόδασους του ΒΑΪ στην Κρήτη μέχρι των ψυχρόβιων δασών της σημύδας, της δασικής πεύκης και της ερυθρελάτης. Μεγάλη είναι επίσης η ποικιλία των ελληνικών υγροτοπικών οικοσυστημάτων (παράκτιων, λιμνοθαλασσών, λιμνών, ελών, ποταμών, δελταϊκών σχηματισμών, τεχνητών λιμνών, αλυκών κ.λπ.). Η ποικιλότητα αυτή των οικοσυστημάτων εμφανίζεται ακόμη και σε μια μικρή σχετικά επιφάνεια. (www.minenv.gr)

Χαρακτηριστικό τόσο των χερσαίων όσο και των υγροτοπικών-αζωνικών οικοσυστημάτων είναι ότι παρά τις έντονες ανθρώπινες επιδράσεις - οι υγρότοποι έχουν καταστραφεί κατά τα 3/4, το ποσοστό δάσωσης ανέρχεται μόλις σε 25% και είναι από τα χαμηλότερα της Ευρωπαϊκής Μεσογείου - διατηρούν σε μεγάλο βαθμό τη φυσικότητα τους, δηλαδή στοιχεία της αρχέγονης σύνθεσής τους. Σε καμιά άλλη μεσογειακή χώρα και πολύ περισσότερο σε καμιά άλλη ευρωπαϊκή χώρα δεν έχει διατηρηθεί μια τόσο μεγάλη βιοποικιλότητα η οποία να βρίσκεται τόσο κοντά στις φυσικές συνθήκες. Ακόμη και τα υποβαθμισμένα δάση και οι υποβαθμισμένοι θαμνότοποι και τα φρύγανα, διατηρούν, τουλάχιστον ποιοτικά, τη φυσική τους σύνθεση. (www.minenv.gr)

Δυστυχώς, ο πλούτος αυτός της εθνικής και πολιτιστικής κληρονομιάς δεν έχει ερευνηθεί, αποτιμηθεί και απογραφεί μέχρι σήμερα επαρκώς. Υπάρχουν ασφαλώς πολλές μελέτες, οι οποίες όμως είναι λίγο πολύ σκόρπιες και χωρίς συνοχή. Απαιτείται μια καταγραφή των όσων έχουν γίνει μέχρι σήμερα και ένας προγραμματισμός των ενεργειών για το μέλλον ώστε να αποκτηθούν όλες εκείνες οι απαραίτητες πληροφορίες οι οποίες θα αποτελέσουν τη βάση για την ορθολογική διαχείριση και προστασία των σπάνιων και μοναδικών βιοτόπων της Ελλάδας.

1.2.8. ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

1.2.8.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Παρά την πλούσια βιοποικιλότητα ειδών, οικοσυστημάτων και τοπίων η φύση και οι φυσικοί πόροι δεν φαίνεται να απασχολούν ιδιαίτερα την Ελληνική πολιτεία σχεδόν μέχρι τις αρχές του περασμένου αιώνα. Στα χρόνια της τουρκοκρατίας και τα πρώτα χρόνια της απελευθέρωσης, υπήρχε η αντίληψη ότι η φύση και οι φυσικοί πόροι είναι κοινό αγαθό από το οποίο οποιοσδήποτε μπορεί να απολαμβάνει σύμφωνα με τις ανάγκες του. Ορισμένα νομοθετήματα του προπερασμένου αιώνα, περιλαμβάνουν την έννοια του 'δασικού αδικήματος', περισσότερο όμως όσον αφορά τις καρπώσεις και τη φορολογία του δάσους και όχι την προστασία των ιδιαίτερων αξιών της φύσης. Εξακολουθούν όμως να δημιουργούνται και την περίοδο αυτή, όπως γινόταν από αρχαιοτάτων ετών, δάση και δένδρα που εξυπηρετούν εξωραϊστικούς και προστατευτικούς σκοπούς, όπως τα γνωστά με την ονομασία 'κουρλί' ή 'υψωμένα δέντρα' που αφιερώνονται σε κάποιο άγιο, το ξωκλήσι του οποίου κτίζεται μέσα στο δάσος και στα δέντρα που προστατεύονται. (Κασιούμης, 2002)

Παρόλα αυτά, τα πρώτα μέτρα για την προστασία της φύσης άρχισαν να λαμβάνονται στις αρχές του αιώνα, αρκετά νωρίς σε σχέση με πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ο νόμος 4173/1929, ο πρώτος 'Δασικός Κώδικας' καθιερώνει τα «προστατευτικά δάση», που σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, είναι "δάση και γαίαι εν γένει καλλιεργήσιμοι ή μη, των οποίων η

καθόλου διαχείριση υπόκειται σε ειδικούς περιορισμούς χάριν του δημοσίου συμφέροντος" (άρθρο 69, Ν.Δ. 86/1969, ΦΕΚ 7 Α, και τα άρθρα 70,71 και 72 για τις διαδικασίες χαρακτηρισμού και διαχείρισής τους). (Κασιούμης, 2002). Ο θεσμός των «προστατευτικών δασών» συνοδεύεται από το θεσμό της «Δασικής Αστυνομικής Διάταξης», ο οποίος επίσης αναφέρεται στο Ν. 4173/1929. επιπρόσθετα, λίγα χρόνια αργότερα, το 1937, έρχεται στην επιφάνεια ο Ν. 875/1937 περί αιγοβοσκής, ως μια προσπάθεια προστασίας των δασικών περιοχών που κινδύνευαν από υπερβόσκηση.

Ένας άλλος νόμος που εκδόθηκε την ίδια περίπου εποχή και αναγνωρίζει το προστατευτικό καθεστώς ορισμένων εκτάσεων στη χώρα μας, είναι ο Νόμος "περί αρχαιοτήτων" (Νόμος 5351/1932) που ισχύει και σήμερα και προβλέπει την προστασία κάθε είδους αρχαιολογικών μνημείων και ιστορικών τόπων. Ο νόμος αυτός συνέβαλε στη διαφύλαξη της φυσικής μας κληρονομιάς ιδίως με την επέκταση του αργότερα και στα "μνημεία της σύγχρονης εποχής" (με το συμπληρωματικό νόμο 1465/1950), και τη δυνατότητα κήρυξης τουλάχιστον 300 περιοχών ως "Τοπίων Φυσικού Κάλλους", αν και μέχρι τώρα δεν έχουν ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα για την προστασία ή την ανάδειξή τους. (Κασιούμης, 2002) & (Χριστοπούλου, 2003)

Η ανάγκη χάραξης μιας εθνικής στρατηγικής απορρέει μεταξύ των άλλων και από τη σχετικά μεγάλη σχετικά έκταση και ποικιλία της φυσικής κληρονομιάς της χώρας, την δυνατότητα αξιοποίησης της για στήριξη της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης, την ανάγκη προστασίας της υγείας των πολιτών που βλάπτεται από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και φυσικά τις διεθνείς και κοινοτικές υποχρεώσεις της Ελλάδας. Ειδικότερα η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει τη διασφάλιση της βιολογικής ποικιλότητας μέσω της διατήρησης των ειδών χλωρίδας και πανίδας καθώς και την προστασία και αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων και του τοπίου σε συνδυασμό με τις πολιτιστικές αξίες και με τις συμβατές ανθρώπινες δραστηριότητες. (Μπεριατος, Η., 2003)

Η σημαντικότερη καμπή στα θέματα προστασίας της φυσικής μας κληρονομιάς, σημειώνεται στα 1937 με την έκδοση του Α. Ν. 856/1937. Ο Νόμος αυτός προέβλεπε την ίδρυση σε ολόκληρη τη χώρα (εκτός από τα νησιά) μέχρι πέντε "Εθνικών Δρυμών", ως περιοχών με ειδικό καθεστώς

προστασίας που αποσκοπούν στην "προστασία της χλωρίδας, βελτίωση και αύξηση της πανίδας, διατήρηση των γεωμορφολογικών σχηματισμών, προστασία των φυσικών καλλονών, ανάπτυξη του τουρισμού και διενέργεια επιστημονικών (ιδιαίτερα φυτογεωγραφικών) και δασικών ερευνών".

Ο πρώτος εθνικός δρυμός ανακηρύχθηκε το 1938 στον Όλυμπο. Λίγο αργότερα τον ίδιο χρόνο θεσμοθετήθηκε ο εθνικός δρυμός Παρνασσού. Στα 1969 ο Νόμος 856/1937 ενσωματώθηκε στο Δασικό Κώδικα (Ν.Δ. 86/1969 άρθρα 79, 80, 81) και όπως τροποποιήθηκε αργότερα με το Ν.Δ. 996/1971 (ΦΕΚ 192Α) και ισχύει σήμερα (με τις τροποποιήσεις που προβλέπει ο Ν. 2742/1999), προβλέπει εκτός των "Εθνικών Δρυμών", τη δυνατότητα θέσπισης δυο ακόμα κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών. Τα "Αισθητικά Δάση" και τα "Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης". Οι διάφορες περιοχές που εμπίπτουν στις τρεις παραπάνω κατηγορίες, κηρύσσονται με Προεδρικό Διάταγμα μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, εκτός από τα μεμονωμένα δένδρα ή "συστάδες δένδρων, και αρμόδιες υπηρεσίες για την προστασία και διαχείρισή τους είναι οι περιφερειακές δασικές αρχές στον τόπο που βρίσκονται. (Κασιούμης, 2002)

Ο Δασικός Κώδικας παρέχει επίσης τη δυνατότητα χαρακτηρισμού ορισμένων περιοχών ως καταφυγίων θηραμάτων, ελεγχόμενων κυνηγετικών περιοχών και εκτροφείων θηραμάτων (άρθρο 253 του Ν.Δ. 86/1969 όπως τροποποιήθηκε με το Ν.Δ. 177/1985) που αποσκοπούν στην "προστασία και διάσωση του φυσικού περιβάλλοντος της χώρας εν γένει, καθώς επίσης και προς το σκοπό της διατηρήσεως, αναπτύξεως και εκμεταλλεύσεως του θηραματικού πλούτου και της άγριας πανίδας εν γένει". Αρκετές περιοχές έχουν μέχρι σήμερα συμπεριληφθεί στις παραπάνω κατηγορίες (που θα μπορούσαν συνολικά να χαρακτηριστούν ως "θηραματικά αποθέματα" ορισμένες από τις οποίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την προστασία και διατήρηση της φυσικής μας κληρονομιάς. (Κασιούμης, 2002)

Με την ψήφιση του *Συντάγματος του 1975* επέρχεται μια θεμελιώδης τομή στα θέματα προστασίας της φύσης. Προβλέπεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα συνταγματική διάταξη για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Το σχετικό άρθρο 24 ορίζει ως βασική υποχρέωση του κράτους την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της χώρας, καθώς και

την υποχρέωση λήψης "ιδιαίτερων προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων για τη διαφύλαξη τους". Η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, συνδυάζεται με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων της χώρας (όπως προβλέπει το ίδιο το άρθρο 24 και το άρθρο 117). (Κασιούμης, 2002)

Ένας άλλος ειδικός νόμος σχετικά με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος είναι ο Ν. 998/1979 "Περί προστασίας των δασών και των δασικών εκτάσεων της χώρας". Με το νόμο αυτό προβλέπεται, εκτός των άλλων, ότι οι προστατευόμενες περιοχές, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι υγροβιότοποι, τίθενται κάτω από το ειδικό προστατευτικό καθεστώς που ισχύει για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις της χώρας (άρθρο 4 παρ. 1α). (Κασιούμης, 2002)

Ιδιαίτερη αναφορά σε σχέση με τις προστατευόμενες περιοχές θα πρέπει να γίνει στο θεσμικό νόμο για το περιβάλλον, που ψηφίστηκε το 1986, το Ν. 1650/1986 "για την προστασία του περιβάλλοντος" (ΦΕΚ 160 Α). Με το νόμο αυτό προβλέπονται πέντε νέες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών (Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, Περιοχές προστασίας της φύσης, Εθνικά πάρκα, Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, Προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου και Περιοχές οικοανάπτυξης) και καθορίζονται ειδικές διαδικασίες κήρυξης και διαχείρισης των νέων περιοχών (άρθρα 18, 19,21 και 22). (Κασιούμης, 2002)

1.3. ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι περιοχές που βρίσκονται κάτω από κάποιο εθνικό καθεστώς προστασίας, όπως οι Εθνικοί Δρυμοί, τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, τα Αισθητικά Δάση, τα Θαλάσσια Πάρκα, τα Καταφύγια Θηραμάτων, τα Εκτροφεία Θηραμάτων και οι Ελεγχόμενες Κυνηγετικές Περιοχές., οι οποίες αναλύονται περιληπτικά παρακάτω:

1.3.1. ΕΘΝΙΚΟΙ ΔΡΥΜΟΙ

Οι Εθνικοί Δρυμοί αποτελούν την κύρια κατηγορία των εθνικά προστατευόμενων περιοχών, οι οποίες έχουν ανακηρυχθεί και υφίστανται διαχείριση στα πλαίσια της Δασικής Νομοθεσίας. (Ν.Δ. 996/71, που αποτελεί αντικατάσταση των σχετικών άρθρων του Ν.Δ. 86/69, περί «Δασικού Κώδικα»)

Περιλαμβάνουν εκτάσεις (δασικές περιοχές) οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερο επιστημονικό και οικολογικό ενδιαφέρον από άποψη διατήρησης της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας, των γεωμορφολογικών σχηματισμών, του υπεδάφους, της ατμόσφαιρας, των νερών και γενικά του φυσικού περιβάλλοντος. Αποτελούνται, συνήθως, από μία περιοχή απόλυτης προστασίας, τον πυρήνα, και από μία προστατευτική περιφερειακή ζώνη. Ορισμένες από τις δραστηριότητες που απαγορεύονται στους πυρήνες Εθνικών Δρυμών είναι η βιομηχανία, η εγκατάσταση οικισμών, οικιών, αγροικιών και παραπηγμάτων, η βόσκηση, η υλοτομία, η θήρα, η κοπή, το ξερίζωμα, η συλλογή φυτών κ.λπ. (Χριστοπούλου, 2003)

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 5 του ίδιου νόμου κάθε Εθνικός Δρυμός αποτελείται από:

- I. πυρήνα απόλυτης προστασίας με έκταση όχι μικρότερη από 1.500 εκτάρια (15.000 στρέμματα) με εξαίρεση τους Εθνικούς Δρυμούς που ιδρύονται στα νησιά και μπορούν να έχουν μικρότερη έκταση,
- II. την περιφερειακή ζώνη ανάλογης έκτασης, τουλάχιστον ίσης προς τον πυρήνα, όπου οι χρήσεις γης οργανώνονται με τρόπο συμβατό στους στόχους προστασίας του Εθνικού Δρυμού. (www.ornithologiki.gr)

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, με την έκδοση του ΝΔ 996/1971 καθιερώνεται ως ελάχιστη έκταση του πυρήνα στα 15.000 στρ. Μέσα στα όρια του πυρήνα προβλέπεται καθεστώς απόλυτης προστασίας. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 6 ίδιου νόμου απαγορεύει (στον πυρήνα):

- την ανόρυξη και εκμετάλλευση των λατομείων
- την ανασκαφή, επιχωμάτωση και την δειγματοληψία
- την τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων και αγγελιών ~ τις βιομηχανικές δραστηριότητες
- την εγκατάσταση οικιών, αγροικιών και παραπηγμάτων
- την υλοτομία, εκρίζωση, καταστροφή ή συλλογή φυτικών ειδών και δασικών προϊόντων
- την βοσκή τη θήρα και την αλιεία στις λίμνες και τα ορεινά ρέοντα νερά

Για την αποτελεσματικότερη εκπλήρωση του σκοπού ίδρυσης των Εθνικών Δρυμών προβλέπεται από το παραπάνω νομοθετικό διάταγμα η απαλλοτρίωση των ιδιωτικών εκτάσεων που βρίσκονται μέσα στον πυρήνα και η έκδοση κανονισμών λειτουργίας για κάθε ένα Εθνικό Δρυμό.

Δεκαέξι προτεινόμενες περιοχές, αποτελούν εξολοκλήρου ή περιέχουν πυρήνες Εθνικών Δρυμών, ενώ έξι περιοχές περιλαμβάνουν περιφερειακές ζώνες Εθνικών Δρυμών. Οι περιοχές αυτές φαίνονται στους παρακάτω δύο πίνακες (Πίνακας 1 & Πίνακας 2). Οι σπουδαιότερες από αυτές είναι ο Όλυμπος, το Φαράγγι της Σαμαριάς στον νομό Χανίων, η περιοχή Πρεσπών στο νομό Φλώρινας και η περιοχή Βίκου - Αώου στον νομό Ιωαννίνων. Σημειώνεται ότι η έκταση των Εθνικών Δρυμών ανέρχεται σήμερα στα 687.370 στρέμματα, αλλά προβλέπεται ο υπερδιπλασιασμός της συνολικής έκτασης, η οποία αναμένεται να αυξηθεί σε 1.967.820 στρέμματα συνολικά. Έτσι, η νέα έκταση των εθνικών δρυμών θα αντιπροσωπεύει το 1,5% της ελληνικής επικράτειας (από 0,5% που είναι σήμερα) (Μπεριάτος, 2003).

Όπως, αναφέρθηκε προηγουμένως, ο πρώτος Εθνικός Δρυμός κηρύχθηκε το 1938 και πρόκειται για τον Εθνικό Δρυμό του Ολύμπου.

Πίνακας 1 Περιοχές Εθνικών Δρυμών (Πυρήνες Εθνικών Δρυμών (GR01))

Πυρήνες Εθνικών Δρυμών (GR01)		
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	% ΚΑΛΥΨΗ
GR1250001	ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ	26
GR1250005	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΟΛΥΜΠΟΥ	100
GR1310002	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΙΝΔΟΥ	100
GR1310003	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΙΝΔΟΥ (ΒΑΛΙΑ ΚΑΛΝΤΑ) (ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ)	49
GR1340001	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	25
GR1340002	ΛΙΜΝΗ ΜΙΚΡΗ ΠΡΕΣΠΑ	100
GR2130001	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΒΙΚΟΥ-ΑΩΟΥ	27
GR2220002	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΑΙΝΟΥ	100
GR2410002	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ	100
GR2440004	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΟΙΤΗΣ	43
GR2450005	ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ - ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ - ΔΑΣΟΣ ΤΙΘΟΡΕΑΣ	20
GR3000001	ΟΡΟΣ ΠΑΡΝΗΘΑ	35
GR3000005	ΣΟΥΝΙΟ-ΝΗΣΙΔΑ ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ	15
GR3000009	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΗΘΑΣ	100
GR4340008	ΛΕΥΚΑ ΟΡΗ	9
GR4340014	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΣΑΜΑΡΙΑΣ	100

(Πηγή: www.minenv.gr)

Πίνακας 2 Περιοχές Εθνικών Δρυμών (Περιφερειακές ζώνες Εθνικών Δρυμών (GR12))

Περιφερειακές ζώνες Εθνικών Δρυμών (GR12)		
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	% ΚΑΛΥΨΗ
GR1310003	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΙΝΔΟΥ (ΒΑΛΙΑ ΚΑΛΝΤΑ) (ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ)	51
GR1340001	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ	75
GR2130001	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΒΙΚΟΥ-ΑΩΟΥ	73
GR2440003	ΦΑΡΑΓΓΙ ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ	35
GR2440004	ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΟΙΤΗΣ	57
GR3000005	ΣΟΥΝΙΟ - ΝΗΣΙΔΑ ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ	53

(Πηγή: www.minenv.gr)

1.3.2. ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Όπως καθορίζεται από το Ν.Δ. 996/71, ως Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης κηρύσσονται εκτάσεις, δημόσιες ή μη, που παρουσιάζουν παλαιοντολογικό, γεωμορφολογικό, οικολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον (όπως το Παρθένο Δάσος Κεντρικής Ροδόπης, το Απολιθωμένο Δάσος Λέσβου, ο

Φραξιάς στο Λεσίφι Αιτωλοακαρνανίας κ.α.)², καθώς και συστάδες δένδρων ή δένδρα ή και σπάνια είδη φυτών που έχουν ιδιαίτερη βοτανική, φυτογεωγραφική, οικολογική, αισθητική και ιστορική σημασία (Όπως είναι ο Πλάτανος δίπλα στο γεφύρι της Άρτας, ο Πλάτανος του Ιπποκράτη στην Κω, το τεράστιο Κυπαρίσσι στην Πρασιά Ευρυτανίας, ο Φτελιάς στην Αηδόνα Καλαμπάκας, ο Αειθαλής Πλάτανος Ηρακλείου κ.α.) Στις περιοχές αυτές ισχύουν οι ίδιες απαγορεύσεις όπως και στους πυρήνες Εθνικών Δρυμών. Στην χώρα μας έχουν ήδη οριστεί 53 Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης που οριοθετούνται σε 14 περιοχές. Η μεγαλύτερη περιοχή καλύπτει 550 εκτάρια, ενώ η συνολική τους έκταση ανέρχεται στα 16.189 εκτάρια.(www.ornithologiki.gr) , (Χριστοπούλου, 2003). Οι περιοχές αυτές φαίνονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 3)

Πίνακας 3 Περιοχές Διατηρητέα μνημεία της φύσης (GR 03)

Διατηρητέα μνημεία της φύσης (GR 03)		
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	% ΚΑΛΥΨΗ
GR1120003	ΟΡΟΣ ΧΑΙΝΤΟΥ ΚΟΥΛΑ & ΓΥΡΩ ΚΟΥΡΥΦΕΣ	1
GR1140001	ΔΑΣΟΣ ΦΡΑΚΤΟΥ	55
GR1140007	ΠΑΡΘΕΝΟ ΔΑΣΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	100
GR1230002	ΥΔΡΟΧΑΡΕΣ ΔΑΣΟΣ ΜΟΥΡΙΩΝ	3
GR1240001	ΚΟΥΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΒΟΡΑΣ	2
GR1260007	ΟΡΗ ΒΡΟΝΤΟΥΣ-ΛΑΪΛΙΑΣ	38
GR1320002	ΚΟΥΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΓΡΑΜΜΟΣ	1
GR2310001	ΔΕΛΤΑ ΑΧΕΛΩΟΥ, ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ-ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΚΒΟΛΕΣ ΕΥΗΝΟΥ	0
GR2420004	ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟ ΛΙΒΑΡΙ - ΔΕΛΤΑ ΞΗΡΙΑ - ΥΔΡΟΧΑΡΕΣ ΔΑΣΟΣ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	0
GR2520006	ΟΡΟΣ ΠΑΡΝΩΝΑΣ (ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΑΛΕΒΗΣ)	0
GR2550003	ΝΗΣΟΙ ΣΑΠΙΕΝΤΖΑ ΚΑΙ ΣΧΙΖΑ, ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΑΚΡΙΤΑΣ	0
GR4110003	ΛΕΣΒΟΣ: ΔΥΤΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ-ΑΠΟΛΙΘΩΜΕΝΟ ΔΑΣΟΣ	75
GR4210005	ΡΟΔΟΣ: ΑΚΡΑΜΥΤΗΣ, ΑΡΜΕΝΙΣΤΗΣ, ΑΤΤΑΒΥΡΟΣ	1
GR4330005	ΟΡΟΣ ΙΔΗ	0

(Πηγή: www.minenv.gr)

* Σημειώνεται ότι σε ορισμένες μεγάλες περιοχές, οι προστατευόμενες εκτάσεις καλύπτουν πολύ μικρό ποσοστό της συνολικής επιφάνειας, με αποτέλεσμα η επί τοις εκατό τους κάλυψη στον πίνακα να εμφανίζεται ως μηδενική.

² Η νήσος Πιπέρι των Βορείων Σποράδων, που είχε κηρυχθεί ως διατηρητέο μνημείο, καταργήθηκε με το Διάταγμα κηρύξεως του Θαλάσσιου Πάρκου Βορείων Σποράδων.

1.3.3. ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΔΑΣΗ

Σαν τέτοια καθορίζονται, επίσης από τη Δασική Νομοθεσία, περιοχές (δάση ή φυσικά τοπία) που έχουν ιδιαίτερη αισθητική, υγιεινή και τουριστική σημασία, ώστε να επιβάλλεται η προστασία της πανίδας, της χλωρίδας και του ιδιαίτερου φυσικού κάλλους τους. Μέχρι σήμερα έχουν κηρυχθεί 19 τέτοιες περιοχές και η συνολική έκτασή τους ανέρχεται στα 32.507 εκτάρια. Τα μέτρα που λαμβάνονται και εκτελούνται για την προστασία, οργάνωση και βελτίωση των παραπάνω περιοχών είναι ανάλογα με αυτά που ισχύουν για τις περιφερειακές ζώνες των Εθνικών Δρυμών, που όπως προαναφέρθηκε είναι ζώνες περιορισμένης προστασίας. Αυτό συμβαίνει γιατί έχουν ως σκοπό, εκτός από την προστασία και τη διατήρηση της φύσης, να δώσουν της ευκαιρία στο κοινό να γνωρίσει και να απολαύσει το φυσικό περιβάλλον με διάφορες δραστηριότητες αναψυχής. (www.ornithologiki.gr). & (Χριστοπούλου, 2003). Οι περιοχές αυτές φαίνονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 4)

Πίνακας 4 Περιοχές Αισθητικά δάση (GR04)

Αισθητικά δάση (GR04)		
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	% ΚΑΛΥΨΗ
GR1120004	ΣΤΕΝΑ ΝΕΣΤΟΥ	100
GR1420001	ΚΑΤΩ ΟΛΥΜΠΟΣ	1
GR1420002	ΔΕΛΤΑ ΠΗΝΕΙΟΥ-ΤΕΜΠΗ	24
GR1420003	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΟΣΣΑΣ	100
GR1420005	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΤΕΜΠΩΝ	100
GR1430002	ΕΛΟΣ ΣΟΥΡΠΗΣ-ΚΟΥΡΙ ΑΛΜΥΡΟΥ	20
GR1430003	ΣΚΙΑΘΟΣ: ΚΟΥΚΟΥΝΑΡΙΕΣ	50
GR2320004	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ	100
GR2420002	ΔΙΡΦΥΣ: ΔΑΣΟΣ ΣΤΕΝΗΣ-ΔΕΛΦΙ	50
GR2450005	ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ - ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΡΥΜΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ - ΔΑΣΟΣ ΤΙΘΟΡΕΑΣ	1
GR3000006	ΥΜΗΤΤΟΣ- ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ -ΛΙΜΝΗ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ	5
GR4320006	ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΑΚΡΟ ΚΡΗΤΗΣ: ΔΙΟΝΥΣΑΔΕΣ, ΕΛΑΣΑ ΚΑΙ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΣΙΔΕΡΟ (ΑΚΡΑ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ-ΒΑΪ-ΑΚΡΑ ΠΛΑΚΑ)	0
GR4320009	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΒΑΪ	100

(Πηγή: www.minenv.gr)

1.3.4. ΘΗΡΑΜΑΤΙΚΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ

Στις προστατευόμενες περιοχές αναφέρεται επίσης και μια άλλη κατηγορία εκτάσεων που πληρούν τις προϋποθέσεις στα πλαίσια της περί θήρας νομοθεσίας, ώστε να καλύπτονται οι βασικές ανάγκες των θηραμάτων σε ησυχία, τροφή και νερό. Είναι τα Θηραματικά Αποθέματα³ και πρόκειται για

1. Καταφύγια θηραμάτων, τοπικές απαγορεύσεις κυνηγίου, δηλαδή το κυνήγι απαγορεύεται εντελώς,
2. εκτροφεία θηραμάτων και
3. ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές

που ιδρύονται σύμφωνα με τον νόμο 177/75, με στόχο «την προστασία και διάσωση του φυσικού περιβάλλοντος της χώρας» και «την διατήρηση, ανάπτυξη και εκμετάλλευση του θηραματικού πλούτου της χώρας». Οι περιοχές αυτές συγκροτούν σήμερα ένα δίκτυο προστατευόμενων περιοχών όπου οι διατάξεις περί θήρας παίζουν έναν σημαντικό ρόλο στην διατήρηση της πανίδας. Ο μεγαλύτερος αριθμός των προστατευόμενων περιοχών ανήκει στην κατηγορία αυτή. Ο αριθμός των καταφυγίων και των απαγορεύσεων κυνηγίου καθώς και οι τροποποιήσεις των εκτάσεων και ορίων καθορίζονται από την ετήσια διάταξη θήρας. (www.minenv.gr) & (www.ornithologiki.gr).

Σημειώνεται ότι σκοπός ίδρυσης των καταφυγίων είναι η δημιουργία σε αυτά πλεονάζοντος αριθμού ζώων, τα οποία στη συνέχεια εμπλουτίζουν του γειτονικούς βιοτόπους. Σε ορισμένες επίσης περιπτώσεις χρησιμεύουν για τη διασφάλιση θέσεων ανάπαυσης και διατροφής για ορισμένα είδη κατά τις μεταναστευτικές τους μετακινήσεις. (Παπαγεωργίου, 1995)

Σήμερα έχουν οριστεί περίπου 580 καταφύγια θηραμάτων (μετονομασθέντα σε καταφύγια Άγριας Ζωής) σε όλη τη χώρα με συνολική έκταση λίγο μεγαλύτερη από 860.000 εκτάρια, 21 εκτροφεία θηραμάτων με έκταση 2.937 εκτάρια και οκτώ Ελεγχόμενες Κυνηγετικές Περιοχές με έκταση 108.843 εκτάρια. Ανάμεσά τους σημαντική θέση κατέχει το Δάσος Δαδιάς-

³ ο όρος δεν υπάρχει στην εθνική νομοθεσία και χρησιμοποιείται για τον κοινό χαρακτηρισμό των επόμενων τριών κατηγοριών

Λευκίμης-Σουφλίου, ένας από τους πιο σημαντικούς βιότοπους της Ευρώπης για τη διατήρηση σπάνιων αρπακτικών πτηνών που κινδυνεύουν να εξαφανισθούν. Ιδιαίτερη αξία έχουν επίσης ορισμένα ακατοίκητα νησιά (Αντίμηλος, Θοδωρού κ.ά.) που περιέχουν τυπικά μεσογειακά οικοσυστήματα με αντιπροσωπευτικά είδη χλωρίδας και πανίδας. Οι περιοχές αυτές φαίνονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 5)

Πίνακας 5 Ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές (GR23)

Ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές (GR23)		
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	% ΚΑΛΥΨΗ
GR1260007	ΟΡΗ ΒΡΟΝΤΟΥΣ-ΛΑΪΛΙΑΣ	62
GR1420003	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΟΣΣΑΣ	80
GR1430004	ΕΘΝΙΚΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΑΡΚΟ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ - ΒΟΡΕΙΩΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΣΚΟΠΕΛΟΣ	2
GR1440002	ΚΕΡΚΕΤΙΟ ΟΡΟΣ (ΚΟΖΙΑΚΑΣ)	85
GR1440003	ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ-ΜΕΤΕΩΡΑ	1
GR2440001	ΥΓΡΟΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΑΤΑΛΑΝΤΗΣ	13
GR2550003	ΝΗΣΟΙ ΣΑΠΙΕΝΤΖΑ ΚΑΙ ΣΧΙΖΑ, ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΑΚΡΙΤΑΣ	9
GR4310003	ΝΗΣΟΣ ΔΙΑ	100

(Πηγή: www.minenv.gr)

1.3.5. ΕΘΝΙΚΑ ΠΑΡΚΑ

Τα Εθνικά πάρκα είναι εκτεταμένες χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές, οι οποίες παραμένουν ανεπηρέαστες ή έχουν ελάχιστα επηρεαστεί από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και στις οποίες διατηρείται μεγάλος αριθμός και ποικιλία αξιόλογων βιολογικών, οικολογικών, γεωμορφολογικών και αισθητικών στοιχείων.

1.3.5.1. Σκοπός των Εθνικών πάρκων

Ο χαρακτηρισμός περιοχών ως Εθνικών πάρκων αποσκοπεί στη διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς και στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας ευρύτερων περιοχών με παράλληλη παροχή στο κοινό δυνατοτήτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και φυσιολατρικών δραστηριοτήτων.

1.3.5.2. Εθνικά Θαλάσσια Πάρκα

Μετά την έκδοση του Ν. 1650/1986, παρέχεται η δυνατότητα κήρυξης με την εθνική νομοθεσία και θαλασσίων πάρκων ως προστατευόμενων περιοχών. Το πρώτο θαλάσσιο πάρκο που κηρύχθηκε με το νόμο αυτό, είναι το Θαλάσσιο Πάρκο Βορείων Σποράδων που αποτελεί ένα από τα τελευταία καταφύγια για τη διατήρηση της μεσογειακής φώκιας (*Monachus monachus*) και προστατεύει επίσης σημαντικούς βιότοπους για αγριοκάτσικα (στα Γιούρα) και για ορισμένα σπάνια αρπακτικά. Το θαλάσσιο πάρκο κηρύχθηκε με το Π.Δ. από 16 Μαΐου 1992 (ΦΕΚ 519Α), αλλά μέχρι σήμερα δεν έχουν εκδοθεί οι αναγκαίες διοικητικές πράξεις όσον αφορά την υλοποίηση της διαχείρισής του στην πράξη. Στην ίδια κατηγορία περιλαμβάνεται και η Περιοχή Ωοτοκίας της Θαλάσσιας Χελώνας *Caretta caretta* στη Ζάκυνθο, ο πιο σημαντικός βιότοπος στη Μεσόγειο για την προστασία του απειλούμενου αυτού είδους. Η περιοχή αυτή δεν έχει ανακηρυχθεί ακόμα ως περιοχή ειδικής προστασίας με ειδική νομοθεσία, αλλά η σημασία της για την προστασία της φύσης έχει ευρύτατα αναγνωριστεί και έχουν ληφθεί ειδικά μέτρα για τη διατήρηση των ιδιαίτερων αξιών της, στα πλαίσια της πολεοδομικής νομοθεσίας, του αλιευτικού κώδικα κλπ.

Οι προστατευόμενες περιοχές που αναλύθηκαν παραπάνω καθώς και οι αντίστοιχες κατηγορίες στις οποίες εντάσσονται, καλύπτονται από την υφιστάμενη εθνική νομοθεσία για τα θέματα αυτά (εκτός από την περιοχή *Caretta caretta* στη Ζάκυνθο) και κατοχυρώνονται πλήρως όσον αφορά την εφαρμογή μέτρων προστασίας και ορθολογικής διαχείρισης για την εξυπηρέτηση των σκοπών της κηρύξεώς τους. (Βλάχος, κ.α., 2000)

1.3.6. ΤΟΠΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΑ ΔΑΣΗ

Υπάρχουν δύο ακόμα σημαντικές κατηγορίες περιοχών που έχουν ειδικό καθεστώς προστασίας, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, οι οποίες δεν έχουν όμως ουσιαστικά αξιοποιηθεί μέχρι σήμερα ως "προστατευόμενες περιοχές". Είναι τα "Τοπία Φυσικού Κάλλους" και τα "Προστατευτικά Δάση".

Τα **Τοπία Φυσικού Κάλλους** προβλέπονται από το νόμο «περί αρχαιοτήτων» (Ν. 5351/1932), μετά τη συμπλήρωση και επέκτασή του το 1950 (με το Ν. 1465/1950) και στα μνημεία της σύγχρονης εποχής. Έχουν κηρυχθεί με σχετικές αποφάσεις του Υπ. Πολιτισμού που έχουν δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, πάνω από 300 περιοχές (από το 1950 και μέχρι το 1980), χωρίς όμως να έχει γίνει κάποια οριοθέτησή τους, ή να ληφθούν μέτρα διαχείρισής τους στην πράξη. Στην ουσία, Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) είναι ένας τύπος που διακρίνεται για την αισθητική του αξία και παραμένει σε αξιόλογο βαθμό φυσικός, αν και συχνά είναι δομημένος. Το μέγεθός του έχει οριστεί με ανθρώπινα μέτρα και δεν υπερβαίνει τη δυνατότητα πεζοπορίας μιας μέρας, εκτός ειδικών εξαιρέσεων. Συχνά τα ΤΙΦΚ περιλαμβάνουν παραδοσιακούς οικισμούς, αρχαιολογικούς ή ιστορικούς χώρους. Τα κριτήρια επιλογής και αξιολόγησης των ΤΙΦΚ συνδέονται με φυσικά και οικολογικά χαρακτηριστικά, όπως το ανάγλυφο, η βλάστηση και η χλωρίδα, η παρουσία πανίδας, τα νερά, οι μετεωρολογικές συνθήκες, η πανοραμική θέα και με ανθρωπογενή χαρακτηριστικά, όπως η ύπαρξη μνημείων, η ιστορική αναφορά, ο παραδοσιακός χαρακτήρας, οι χρήσεις γης. Οι δυνατότητες χρήσης του ΤΙΦΚ για αναψυχή και εκπαίδευση, η ύπαρξη μονοπατιών κλπ. επηρεάζουν θετικά την επιλογή. Κριτήρια μπορούν επίσης ν' αποτελέσουν στοιχεία όπως η διαχρονικότητα, η αίσθηση φυγής ή απομόνωσης, η δημιουργία συναισθημάτων, η επαφή με την φύση, η δυνατότητα κατανόησης φυσικών διεργασιών κλπ. Μεγάλο μέρος των ΤΙΦΚ απειλούνται με υποβάθμιση, εξ αιτίας έντονων ανθρωπογενών πιέσεων, όπως η αυθαίρετη ή ακαλαίσθητη δόμηση, η διάνοιξη δρόμων, ο ανεξέλεγκτος τουρισμός και πολλές άλλες καταστροφικές δραστηριότητες που υποβαθμίζουν τη φύση.

Τα **Προστατευτικά Δάση** κηρύσσονται και διαχειρίζονται με βάση τα άρθρα 69,70, 71 και 72 του Ν.Δ. 86/1969 "Περί Δασικού Κώδικος". Με τις διατάξεις αυτές, παρέχεται η δυνατότητα χαρακτηρισμού και κατάλληλης διαχείρισης, σε "δάση και γαίαι εν γένει, καλλιεργήσιμοι ή μη των οποίων η διαχείριση υπόκειται εις ειδικούς περιορισμούς χάριν του δημοσίου συμφέροντος". Μέχρι σήμερα όμως δεν δόθηκε η πρέπουσα σημασία στις

παραπάνω διατάξεις και δεν υπάρχουν στοιχεία για την αξιοποίηση του θεσμού αυτού στην πράξη. (Βλάχος, κ.α., 2000)

1.3.7. ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΟΙΚΟΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ως περιοχές οικοανάπτυξης χαρακτηρίζονται εκτεταμένες περιοχές που μπορεί να περιλαμβάνουν χωριά ή οικισμούς, εφόσον παρουσιάζουν ιδιαίτερη αξία και ενδιαφέρον λόγω της ποιότητας των φυσικών και πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών και παράλληλα προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες για ανάπτυξη, οι οποίες είναι συμβατές με την προστασία της φύσης και του τοπίου δραστηριότητας

Στις περιοχές αυτές επιδιώκεται:

α) Η προστασία και βελτίωση των ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους και

β) Η ενίσχυση των παραδοσιακών ασχολιών και δραστηριοτήτων, που μπορεί να επιτευχθεί με ανανέωση και εκσυγχρονισμό των μεθόδων και συνθηκών της τοπικής οικονομίας.

Περιορισμοί:

Στις περιοχές οικοανάπτυξης μπορεί να ασκούνται μικρής κλίμακας παραγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες προσαρμόζονται στο φυσικό περιβάλλον και στην τοπική αρχιτεκτονική. Ιδιαίτερα ενθαρρύνεται η ανάπτυξη του αγροτουρισμού με τη χρησιμοποίηση αγροτικών κατοικιών, ξενώνων, κάμπινγκ κλπ.

Βιομηχανικές δραστηριότητες είναι δυνατόν να επιτρέπονται στο βαθμό που ευνοούν την οικονομική αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών και εφόσον δεν προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος, ασυμβίβαστη με τον χαρακτήρα των περιοχών αυτών.

1.4. ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Τα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος απασχολούν έντονα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία στηρίζει και προωθεί μια στρατηγική και

πολιτική περιβαλλοντικής προστασίας που περιλαμβάνει τη διασφάλιση της βιολογικής ποικιλότητας μέσω της διατήρησης των ειδών χλωρίδας και πανίδας καθώς και την προστασία οικοτόπων και τοπίων.

Έτσι, στην Ελλάδα πέρα από το εθνικό σύστημα προστασίας της φύσης η δράση για τις προστατευόμενες περιοχές υπαγορεύεται και από τις διεθνείς και κοινοτικές υποχρεώσεις της χώρας πράγμα που καθιστά ακόμη περισσότερο επιτακτική την φροντίδα για την προστασία τους και συνεπώς και την όποια συζήτηση και προβληματισμό για το σκοπό αυτό. Εξάλλου, η Ελλάδα ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) είναι υποχρεωμένη να εφαρμόζει όλες τις Οδηγίες και του Κανονισμούς που θεσπίζει η Ε.Ε., οι οποίες αποτελούν άλλωστε τμήμα του συνολικού δικαίου που ισχύει στη χώρα μας. Την ανάγκη μέτρων για τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, διαπίστωσε από πολύ νωρίς η Ευρωπαϊκή Ένωση και έχει υιοθετήσει μέχρι σήμερα τις ακόλουθες δύο Οδηγίες που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα θέματα των προστατευόμενων περιοχών και στη χώρα μας.

1.4.1. ΟΔΗΓΙΑ 79/409/ΕΟΚ "ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΓΡΙΩΝ ΠΤΗΝΩΝ",

Ένα από τα πρώτα κοινοτικά μέτρα που αναφέρονται στην προστασία της φύσης είναι η Οδηγία 79/409, που εκδόθηκε στις 2 Απριλίου 1979 και απετέλεσε την αυγή και την ελπίδα της διατήρησης πολλών ειδών άγριων πουλιών που κινδυνεύουν με εξαφάνιση, καθώς και των τόπων που χρειάζονται για την επιβίωσή τους. Η οδηγία αυτή αναγνωρίζει επίσης ότι τα άγρια και τα αποδημητικά πουλιά αποτελούν κοινή κληρονομιά και ότι η αποτελεσματική προστασία τους είναι πρόβλημα περιβάλλοντος τυπικά διασυνοριακό, άρα συνεπάγεται κοινές ευθύνες. Όπως κάθε οδηγία, έτσι και τα 19 άρθρα της 79/409 υποχρέωναν όλα τα κράτη μέλη να πάρουν πρωτοβουλίες για την υλοποίηση της.

Η Οδηγία 79/409/ΕΟΚ "περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών", είναι η πρώτη που αναφέρεται ειδικά στην προστασία της φύσης και των αγρίων ειδών. Τέθηκε σε ισχύ με την είσοδο της χώρας μας στην τότε Ε.Ο.Κ. το 1981 και απαιτεί από τα κράτη - μέλη να διατηρήσουν όχι μόνο τους πληθυσμούς αγρίων πουλιών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση, αλλά

και επαρκή έκταση και ποικιλία βιοτόπων για να επιτευχθεί η προστασία τους. Συγκεκριμένα, την ανάγκη κοινής δράσης υπαγόρευσε η διασυννοριακή φύση του φαινομένου της μετανάστευσης των πουλιών, η οποία απαιτεί την υιοθέτηση κοινών κανόνων από πολλές χώρες. Η οδηγία επιβάλλει αυστηρές νομικές υποχρεώσεις στα κράτη μέλη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι υπεύθυνη για τη συνεχή επίβλεψη της εφαρμογής τους και μπορεί να φέρει μια υπόθεση στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, αν θεωρήσει ότι ένα κράτος μέλος παρέβη τους όρους της οδηγίας.

Η οδηγία αυτή απαιτεί τα εξής από κάθε κράτος μέλος:

Για τα ορισμένα είδη να λαμβάνονται μέτρα προστασίας για το βιότοπό τους έτσι ώστε να διασφαλίζεται η επιβίωση και αναπαραγωγή στην περιοχή εξάπλωσής τους. Σύμφωνα με το Άρθρο 4 της Οδηγίας αυτής, 26 σημαντικές περιοχές της χώρας μας που καλύπτονται και από την Εθνική Νομοθεσία (στις οποίες περιλαμβάνονται οι Εθνικοί Δρυμοί, οι Υγρότοποι Ramsar κ.λπ.) δηλώθηκαν αρχικά το 1986 ως « Περιοχές ειδικής Προστασίας» (Special Protected Areas-SPA) της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ενώ πρόσφατα το 1997 έχουν προταθεί 26 νέες ακόμα περιοχές ως SPA στην Κοινότητα και οι αρμόδιες υπηρεσίες της χώρας έχουν αναλάβει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την κατοχύρωση του προστατευτικού τους καθεστώτος και με βάση την εθνική νομοθεσία. Οι περιοχές που καλούνται ως "Ζώνες Ειδικής Προστασίας -ZEP - οι (Special Protection Areas -SPAs-) πρόκειται για περιοχές που αποσκοπούν στη διατήρηση των ειδών, λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτήσεις τους για προστασία μέσα στη γεωγραφική περιοχή (θαλάσσια και χερσαία).

Συγκεκριμένα, στις περιοχές αυτές τα κράτη μέλη πρέπει να υιοθετούν κατάλληλα μέτρα και για τα τακτικά εμφανιζόμενα μεταναστευτικά είδη, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη προστασίας τους στη γεωγραφική, θαλάσσια και χερσαία περιοχή, όπου εφαρμόζεται η οδηγία, όσον αφορά στις περιοχές αναπαραγωγής, αλλαγής φτερώματος, ξεχειμωνιάσματος, καθώς και στους σταθμούς κατά μήκος των μεταναστευτικών τους οδών. Θα πρέπει να παίρνουν ακόμα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή της ρύπανσης ή υποβάθμισης των βιοτόπων ή οποιασδήποτε ενόχλησης που θα επηρέαζε τα πουλιά, στο βαθμό που αυτή θα αποτελούσε σημαντική απειλή για την επίτευξη των παραπάνω στόχων.

Για την κάλυψη των υποχρεώσεων της από την Οδηγία η χώρα μας εξέδωσε ειδική υπουργική απόφαση, την αριθμ. 414985/29-11-85 (ΦΕΚ 7578), "Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας", ενώ προχώρησε επίσης στην ένταξη ορισμένων περιοχών στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (SPA) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το άρθρο 4 της εν λόγω Οδηγίας. (Κασιούμης, 2002) &(Βλάχος, κ.α., 2000)

1.4.2. ΟΔΗΓΙΑ 92/43/ΕΟΚ "ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΠΑΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΧΛΩΡΙΔΑΣ"

Εκτός από την Οδηγία για τα πουλιά, η Ευρωπαϊκή Ένωση, αποβλέποντας στην ενίσχυση των προσπάθειών διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, κυρίως μέσα από τη σωστή διαχείριση όχι μόνο των σημαντικών ειδών αλλά και των βιοτόπων τους, εξέδωσε το 1992 μια νέα Οδηγία, την Οδηγία 92/43, με την οποία υιοθετείται μια πιο ολοκληρωμένη πολιτική για τη διαφύλαξη της Ευρωπαϊκής βιοποικιλότητας. Η προστασία επιχειρείται κυρίως μέσω της σύστασης ενός οικολογικού δικτύου περιοχών που περιλαμβάνουν φυσικούς οικοτόπους και οικοτόπους ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος. Το δίκτυο ονομάζεται NATURA ή ΦΥΣΗ 2000 και έχει στόχο να εξασφαλίσει τη διατήρηση φυσικών οικοτόπων και ειδών της πανίδας και της χλωρίδας στους χώρους της φυσικής κατανομής τους ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, να εξασφαλίσει την αποκατάστασή τους. Θα περιλαμβάνει ορισμένους τύπους φυσικών και ημι-φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων), καθώς και τους οικοτόπους συγκεκριμένων ειδών χλωρίδας και πανίδας, όπως αναφέρονται στα αντίστοιχα παραρτήματα της οδηγίας.

Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να συμβάλουν στη δημιουργία του δικτύου Φύση 2000 με την ένταξη σ' αυτό όλων των περιοχών που είναι σημαντικές για την προστασία - διατήρηση βιοτόπων και ειδών, ανάλογα με τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του φυσικού περιβάλλοντος κάθε χώρας. Υποχρεώνονται επίσης να διαχειριστούν τις περιοχές αυτές για τη διατήρηση των ιδιαίτερων αξιών τους ή και να λάβουν μέτρα για την αναβάθμισή τους, και η Κοινότητα αναλαμβάνει να συμβάλει (με οικονομική ενίσχυση και παρακολούθηση) στην

εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων - ενεργειών για το σκοπό αυτό. Η Οδηγία ορίζει τα κριτήρια ένταξης βάσει των οποίων ορίζονται οι περιοχές που είναι σημαντικές σε εθνικό επίπεδο, ενώ περαιτέρω διαδικασία ακολουθείται για την αναγνώριση περιοχών σημαντικών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. (Κασιούμης, 2002) & (Βλάχος, κ.α., 2000)

1.4.2.1. Ελλάδα & ΦΥΣΗ 2000

Η διαδικασία όσον αφορά τον καθορισμό των περιοχών για ένταξη στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000, με βάση την Οδηγία, έχει ολοκληρωθεί στη χώρα μας αλλά οι κανόνες διαχείρισης που θα πρέπει να επιβληθούν στο εσωτερικό των προστατευόμενων περιοχών, δεν έχουν καθοριστεί ακόμα. Η προσέγγιση αυτών των κανόνων επιχειρείται μέσα από μια σειρά πιλοτικών διαχειριστικών μελετών που χρηματοδοτούνται από εθνικές και κυρίως από κοινοτικές πηγές, μέσω των κοινοτικών πλαισίων στήριξης και του ειδικού προγράμματος LIFE - Φύση που αφορά ειδικά στη χρηματοδότηση προγραμμάτων για την εφαρμογή διαχειριστικών δράσεων σε περιοχές που χαρακτηρίζονται με βάση την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ και την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. (Κασιούμης, 2002)

Συγκεκριμένα, η χώρα μας, στο πλαίσιο των υποχρεώσεων της έναντι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ έχει προχωρήσει ήδη - μετά από εκτεταμένη διερεύνηση σε πανελλήνια κλίμακα και την κινητοποίηση πλήθους ειδικών επιστημόνων κάτω από τον συντονισμό του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων - Υγροτόπων (ΕΚΒΥ) - το οποίο συνεργάστηκε με τα Τμήματα Βιολογίας των Πανεπιστημίων Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Πατρών -και υπό την καθοδήγηση της Διεύθυνσης Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ και της Γενικής Γραμματείας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας - στον εντοπισμό 264 περιοχών για ένταξη στο δίκτυο Φύση 2000. Οι περιοχές αυτές καλύπτουν περίπου το 18% της ελληνικής επικράτειας και αποτελούν τον "επιστημονικό κατάλογο" των περιοχών του δικτύου Φύση 2000. Με βάση τον κατάλογο αυτό έχουν επιλεγεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες της χώρας 245 περιοχές, οι οποίες καταλαμβάνουν έκταση περίπου 2.752.000 εκτάρια (Ha), (ποσοστό περίπου 15 %) που περιέχονται στον "εθνικό κατάλογο" ο οποίος έχει γνωστοποιηθεί και στην Κοινότητα. Η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Συνεκτικού Δικτύου Προστατευόμενων Περιοχών "Φύση 2000" αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2004. (Κασιούμης, 2002) & (Βλάχος, κ.α., 2000)

Στην Ελλάδα και άλλες χώρες του νότου, η επικράτεια είναι πλούσια σε φυσική βιοποικιλότητα και, a priori μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η οικονομική ανάπτυξη, εκτός εξαιρέσεων, δεν την έχει καταστρέψει στον ίδιο βαθμό με τις χώρες του βορρά. Φαίνεται ότι οι εν λόγω χώρες εξαιτίας αυτού του πλούτου οδηγήθηκαν να προτείνουν πολύ περισσότερες εκτάσεις χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους περιορισμούς διαχείρισης που ενδεχομένως θα επιβληθούν στις περιοχές του Δικτύου Φύση 2000. Βέβαια, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η οδηγία είναι κοινοτικό κείμενο επηρεασμένο από την εικόνα των χωρών του Βορρά, όπου τα διασωζόμενα φυσικά περιβάλλοντα και φυτικά και ζωικά είδη είναι περιορισμένα⁴. Έτσι, το ενδιαφέρον για την προστασία των φυσικών και ημιφυσικών οικοτόπων που απειλούνται από την αστικοποίηση, την εκβιομηχάνιση και την εντατικοποίηση των γεωργικών και δασικών πρακτικών είναι έντονο. Παρόλα αυτά οι εν λόγω χώρες δε δείχνουν ανάλογη προθυμία στην ανάληψη του βάρους συντήρησης και αποκατάστασης των οικοτόπων που ασφαλώς θα επέβαλλε τον αυστηρό περιορισμό των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στις ζώνες αυτές. (Βλάχος, κ.α., 2000)

Ενώ η καταγραφή των προστατευόμενων ζωνών ήταν σχετικά εύκολη διαδικασία, η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο των πολύ ασαφών διατάξεων για τη διαχείριση των ζωνών αυτών θα πρέπει να λάβει υπόψη της τα προβλήματα που θα ανακύψουν με τους κάθε είδους ιδιοκτήτες και κυρίως τους ιδιοκτήτες γεωργικών εκμεταλλεύσεων, πράγμα που δεν έχει γίνει μέχρι σήμερα

Η διαδικασία όσον αφορά τον καθορισμό των περιοχών έχει ολοκληρωθεί αλλά οι κανόνες διαχείρισης που θα πρέπει να επιβληθούν στο εσωτερικό των προστατευόμενων περιοχών δεν έχουν προσδιοριστεί ακόμη. Η προσέγγιση αυτών των κανόνων επιχειρείται μέσα από μια σειρά πιλοτικών διαχειριστικών μελετών που χρηματοδοτούνται από εθνικές και κυρίως κοινοτικές πηγές, μέσω του Β' Κ.Π.Σ. και του προγράμματος LIFE. (Βλάχος, κ.α., 2000)

⁴ Αν εξαρέσουμε την Ελλάδα, την Ισπανία και την Ιταλία όπου οι εκτάσεις που οριοθετούνται με βάση την οδηγία αντιστοιχούν σε σημαντικά ποσοστά της επικράτειας, οι χώρες του βορρά όπως η Γερμανία, η Αυστρία και η Μεγάλη Βρετανία κατά τα φαινόμενα θα περιοριστούν στο 4 με 6 % της επικράτειας τους.

1.4.3. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΒΙΟΓΕΝΕΤΙΚΩΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ - ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΠΛΩΜΑ

Η χώρα μας συμμετέχει επίσης ενεργά στις δραστηριότητες του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία της φύσης και έχει γνωστοποιήσει 16 περιοχές της οι οποίες έχουν ενταχθεί στο «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων». Μια ακόμα περιοχή μας, ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς έχει τιμηθεί με το Ευρωπαϊκό Δίπλωμα Α' κατηγορίας, από το Συμβούλιο της Ευρώπης, για τη διατήρηση και αποτελεσματική διαχείριση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων της χλωρίδας, της πανίδας και των φυσικών περιοχών της Ευρώπης. (Βλάχος, κ.α., 2000)

1.4.4. ΣΥΜΒΑΣΗ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗΣ

Η σύμβαση για την προστασία της Μεσογείου από τη ρύπανση υπογράφηκε από τις χώρες της Μεσογείου το 1976. Ένα σημαντικό πρωτόκολλο που σχετίζεται με την σύμβαση αυτή υιοθετήθηκε το 1982 και ονομάζεται "Πρωτόκολλο για τις Ειδικά Προστατευόμενες Μεσογειακές Περιοχές".

Στόχος του η προστασία των μεσογειακών ειδών που βρίσκονται σε κίνδυνο καθώς και των βιοτόπων που θεωρούνται ζωτικοί για τη διατήρησή τους. Η χώρα μας συμμετέχει ενεργά στη σύμβαση αυτή και οκτώ παράκτιες περιοχές μας έχουν ενταχθεί στο Δίκτυο των Ζωνών Προστασίας της Μεσογείου, που έχει δημιουργηθεί στα πλαίσια της Συμφωνίας αυτής. (Βλάχος, κ.α., 2000)

1.4.5. ΣΥΜΒΑΣΗ CITIES

Γνωστή ως "Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο των Απειλούμενων Ειδών, εφαρμόζεται από τη χώρα μας από το 1984 στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ενώ έχει ενταχθεί και στην εθνική μας νομοθεσία μετά την επικύρωσή της με το Ν.2055/92 (ΦΕΚ 105Α). Η συνθήκη, απαγορεύει το εμπόριο απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών χλωρίδας και

πανίδας καθορίζοντας ειδικές διαδικασίες για τη διακίνηση και τον έλεγχό τους. (Βλάχος, κ.α., 2000)

1.5. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Τα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος έχουν αποκτήσει μια παγκόσμια διάσταση και υπάρχουν πολλές Διεθνείς Συμφωνίες που αναφέρονται ειδικά στο φυσικό περιβάλλον, στις οποίες συμμετέχει ενεργά και η χώρα μας. Εκτός από την εθνική νομοθεσία επομένως, η χώρα μας έχει αναλάβει ειδικές υποχρεώσεις για την προστασία της φύσης και τις προστατευόμενες περιοχές, με τις παρακάτω Διεθνείς Συμβάσεις και Συμφωνίες τις οποίες έχει αποδεχθεί, οι οποίες επηρεάζουν επίσης τη διαμόρφωση και εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής στο πλαίσιο άσκησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων για τη χρήση της γης και των φυσικών πόρων.

1.5.1. ΣΥΜΒΑΣΗ RAMSAR

Η «Συμφωνία επί των διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπων ίδια ως υγροβιοτόπων» που υπογράφηκε το 1971, ήταν η πρώτη σύμβαση που ασχολήθηκε αποκλειστικά με την προστασία των βιοτόπων σε παγκόσμια κλίμακα. Πρόκειται για μια σημαντική σύμβαση, όσον αφορά το σύστημα των προστατευόμενων περιοχών της χώρας μας, που είναι γνωστή στο ευρύ κοινό και ως Σύμβαση Ραμσάρ. Η Σύμβαση προβλέπει για τους υγροβιότοπους διεθνούς σημασίας την οριοθέτηση και ζωνοποίησή τους, την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισής τους και την προώθηση ειδικών προγραμμάτων για την προστασία, διατήρηση και την ορθολογική χρήση τους. Η σύμβαση κυρώθηκε στην Ελλάδα το 1974, με τον Ν. 191/1974 (ΦΕΚ350ΠΑ/20-11-1974). Βάσει της Συμφωνίας αυτής η Ελλάδα καθόρισε 11 υγροβιότοπους για την ένταξή τους στον κατάλογο Υγροβιοτόπων Διεθνούς Σημασίας, καθώς αυτοί οι υγροβιότοποι θεωρήθηκαν ιδιαίτερα σημαντικοί για τη τήρηση της πτηνοπανίδας και των φυσικών χαρακτηριστικών που περιέχουν. Έτσι, οι 11 αυτοί υγροβιότοποι έχουν περιληφθεί στο σχετικό εθνικό κατάλογο των προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας. Η

παρακολούθηση της Σύμβασης γίνεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ σε συνεργασία με το Υπ. Γεωργίας. Μέχρι σήμερα όμως ακόμα δεν έχουν θεσμοθετηθεί ως προστατευόμενες περιοχές με την ανακήρυξή τους στις κατηγορίες που προβλέπει η εθνική νομοθεσία (εκτός από τον εθνικό δρυμό Πρεσπών). Υπάρχουν πάντως ορισμένες κοινές υπουργικές αποφάσεις (ΚΥΑ), με τις οποίες θεσπίζονται «μέτρα προδιασφάλισης» για πολλές από τις περιοχές αυτές, στα πλαίσια του άρθρου 21 παρ. 6 του Ν. 1650/1986 «για την προστασία του περιβάλλοντος». (Βλάχος, κ.α., 2000)

1.5.2. ΣΥΜΒΑΣΗ ΒΟΝΝΗΣ

Η σύμβαση "Για τη διατήρηση μεταναστευτικών ειδών αγρίων ζώων", τέθηκε σε ισχύ το 1983 και θεμελιώδης στόχος της είναι η προστασία των μεταναστευτικών ειδών σ' όλο το εύρος της μεταναστευτικής διαδρομής τους. Οι κύριοι στόχοι της σύμβασης αφορούν την έρευνα, προστασία και διαχείριση των μεταναστευτικών ειδών που αναφέρονται στα παραρτήματα της συμφωνίας και τη συνεργασία μεταξύ των χωρών για την εφαρμογή της. (Κασιούμης, 2002)

1.5.3. ΣΥΜΒΑΣΗ ΒΕΡΝΗΣ

Η «Σύμβαση για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης» γνωστή ως σύμβαση της Βέρνης, τέθηκε σε ισχύ το 1982, και κυρώθηκε από τη χώρα μας το 1983 (Ν.1335 ΦΕΚ 32/ΤΝ14-3-83). Τα συμβαλλόμενα μέρη υποχρεώνονται να προστατεύουν τους πληθυσμούς της άγριας χλωρίδας και πανίδας και να δίνουν ιδιαίτερο βάρος στα ευάλωτα είδη και σε όσα κινδυνεύουν με εξαφάνιση. (Βλάχος, κ.α., 2000)

1.5.4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ UNESCO ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ ΚΑΙ ΤΗ ΒΙΟΣΦΑΙΡΑ

Το πρόγραμμα αυτό εγκαινιάστηκε το 1970 και ανάμεσα στα άλλα στόχευε στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την ορθολογική χρήση και διατήρηση των πόρων της βιόσφαιρας, στο πλαίσιο των υφισταμένων φυσικών και κοινωνικών συνθηκών. Κύριος στόχος ήταν η δημιουργία ενός παγκόσμιου δικτύου φυσικών αποθεμάτων (αποθέματα βιόσφαιρας - Biosphere Reserves) που θα αποτελούν αντιπροσωπευτικά δείγματα ορθολογικής διαχείρισης των φυσικών πόρων. Στα πλαίσια της συμμετοχής της Ελλάδας στο πρόγραμμα "Ανθρωπος και Βιόσφαιρα" της UNESCO, δύο περιοχές μας, ο Όλυμπος και η Σαμαριά, έχουν ενταχθεί στα "Αποθέματα της Βιόσφαιρας". (Βλάχος, κ.α., 2000)

1.5.5. ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Γνωστή ως Σύμβαση για την Παγκόσμια Κληρονομιά τέθηκε σε ισχύ το 1975 και λειτουργεί επίσης υπό την αιγίδα της UNESCO. Κυρώθηκε στη χώρα μας με τον ν.1126/1981 (ΦΕΚ 32Α) και βάση αυτής της σύμβασης πολλά γνωστά μνημεία (Ακρόπολη, Δελφοί κλπ.) έχουν χαρακτηριστεί μέχρι τώρα ως Παγκόσμια Πολιτιστικά Αγαθά, ενώ δύο σημαντικές περιοχές της χώρας μας, τα Μετέωρα και το Άγιο Όρος έχουν ενταχθεί στη Σύμβαση ως μικτά αγαθά (φυσικά και πολιτιστικά). Εκκρεμεί η ένταξη στις περιοχές παγκόσμιας φυσικής κληρονομιάς, του Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου. (Κασιούμης, 2002)

1.5.6. ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

Η χώρα μας συμμετείχε στις διαδικασίες της Παγκόσμιας Περιβαλλοντικής Συνδιάσκεψης με θέμα «Περιβάλλον και Ανάπτυξη» που έγινε το 1992 στο Ρίο της Βραζιλίας, στην οποία συζητήθηκαν για πρώτη φορά σε τέτοια έκταση οι έννοιες της αειφόρου (ή αυτοσυντηρούμενης) ανάπτυξης, και της προστασίας της βιοποικιλότητας. Ένα από τα αποτελέσματα της Διάσκεψης αυτής, ήταν η υιοθέτηση της σημαντικής «Σύμβασης για τη Βιοποικιλότητα» την οποία υπέγραψε και η χώρα μας. Η

σύμβαση αυτή κυρώθηκε με το Ν. 2204/15-4-1994. (Κασιούμης, 2002)

Β' ΜΕΡΟΣ – Η ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

2. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Όπως έχει προαναφερθεί, αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας αποτελεί το καθεστώς διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών ή περιοχών με οικολογικό ενδιαφέρον στη Δυτική Θεσσαλία και συγκεκριμένα στο Ν. Καρδίτσας. Αρχικά, όμως, κρίνεται σκόπιμο να προηγηθεί η γενικότερη περιγραφή της περιφέρειας της Θεσσαλίας και του Ν. Καρδίτσας και μετά να ακολουθήσει η λεπτομερής περιγραφή των προστατευόμενων περιοχών του νομού.

2.1. Περιφέρεια Θεσσαλίας

Ιστορική και γεωγραφική περιοχή της κεντρικής Ελλάδας που γεωγραφικά ορίζεται από βορρά με τη Μακεδονία, νότο με την Ευρυτανία και τη Φθιώτιδα, δυτικά με την Ήπειρο και ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο πέλαγος. Η συνολική έκταση είναι περίπου 14.900 τετρ. χλμ. και έχει πληθυσμό 734.846κατ.

Διοικητικά χωρίζεται σε τέσσερις νομούς: Καρδίτσας, Τρικάλων , Λάρισας και Μαγνησίας.

Με την απογραφή του 1991 ο πληθυσμός ήταν 43% αγροτικός, 17% ημιαστικός, 40% αγροτικός. Είναι από τα πεδινότερα διαμερίσματα της χώρας μας και η παραγωγικότερη περιφέρεια σε γεωργικά προϊόντα πρώτης ύλης βιομηχανικής παραγωγής: τεύτλα, βαμβάκια, ντομάτα, και καπνά.

2.1.1. Μορφολογία, υδρογραφία, κλίμα

Η Θεσσαλία είναι η πιο πεδινή περιοχή της Ελλάδας. Οι πεδινές εκτάσεις της ανέρχονται στο 37% του εδάφους της. Οι δυο μεγάλες πεδιάδες της Θεσσαλίας (των Τρικάλων- Καρδίτσας και της Λάρισας) προέρχονται από μεγάλα βυθίσματα κατά την Τριτογενή περίοδο που συντέλεσαν στο να δημιουργηθεί στην αρχή μια μεγάλη λίμνη χωρίς διέξοδο προς τη θάλασσα και

αργότερα δυο μεγάλες λίμνες που αποχέτευαν τα νερά τους με καταβόθρες. Αργότερα δημιουργήθηκε η κοιλάδα των Τεμπών που επέτρεψε στα νερά των λιμνών να κατευθυνθούν προς τη θάλασσα. Έτσι, η Θεσσαλία είναι ένα μεγάλο βαθύπεδο που περιβάλλεται από ορεινούς όγκους. ('Εγκυκλοπαίδεια 'Επιστήμη & Ζωή')

Τα βουνά που περιβάλλουν το Θεσσαλικό βαθύπεδο είναι: στα βόρεια ο Όλυμπος (2.917 μ.) που είναι και το ψηλότερο βουνό της Ελλάδος. Άλλα ψηλά βουνά που χωρίζουν τη Θεσσαλία από τη Μακεδονία στα βόρεια είναι τα Καμβούνια (1.615 μ.) τα Χάσια (1.564 μ.), τα Αντιχάσια (1.416 μ.), ο Τίταρος (1.839 μ.) και τα Πιέρια. Στα νοτιοδυτικά της Θεσσαλίας

υψώνονται τα βουνά Ίταμος (1.490 μ.). Βουτσικάκι (2.154 μ.). Βουλγάρα (1.654.μ.). Στα νοτιοανατολικά κύριος ορεινός όγκος είναι η Όθρυς (1.726 μ.). Στα δυτικά η οροσειρά της Πίνδου και ο Κόζιακας (1.901 μ.). Στα ανατολικά υψώνονται η Όσσα ή Κίσσαβος (1.978 μ.), το Μαυροβούνι και το Πήλιο (1.548 μ.). Στην κεντρική Θεσσαλία υψώνονται μερικά μικρά βουνά όπως είναι: ο Ζάρκος, το Μαυροβούνι, το Μεγαβούνι, το Χαλκηδόνιο κ.α. ('Εγκυκλοπαίδεια 'Επιστήμη & Ζωή')

Το κλίμα της Θεσσαλίας είναι ηπειρωτικό, εκτός από τις παράλιες περιοχές και ένα μικρό κομμάτι στο νοτιοανατολικό μέρος που είναι θαλάσσιο μεσογειακό. Ο χειμώνας είναι πολύ βαρύς, ιδιαίτερα στη θεσσαλική πεδιάδα, ενώ το καλοκαίρι είναι πολύ θερμό. Η Θεσσαλία παρουσιάζει υψηλό δείκτη βροχοπτώσεων, ιδιαίτερα στο δυτικό ορεινό μέρος της και συχνές χιονοπτώσεις. ('Εγκυκλοπαίδεια 'Επιστήμη & Ζωή')

2.1.2. Χλωρίδα - Πανίδα

Η μεσοευρωπαϊκή χλωρίδα κυριαρχεί στις ορεινές περιοχές της Κ και Β. Ελλάδας, χάνοντας έδαφος όσο προχωρώντας προς νότο. Στα βουνά της Θεσσαλίας και ιδιαίτερα στο Πήλιο, στον Όλυμπο, στα Χάσια και στην Πίνδο

υπάρχουν μεγάλα δάση από πεύκα, έλατα, δρύς και καστανιές. Στην περιοχή του Παγασητικού κόλπου ευδοκιμούν τα εσπεριδοειδή και η ελιά.

2.1.3. Οικονομία

Η συμβολή της Θεσσαλίας στην ελληνική γεωργία είναι πολύ μεγάλη. Η Θεσσαλία παράγει το 25% του ελληνικού σιταριού, το 30% των ζαχαρότευτλων, το 30% του βαμβακιού, το 20% του κριθαριού και σημαντικές ποσότητες φρούτων και λαχανικών. Πολύ αναπτυγμένη είναι επίσης η κτηνοτροφία, γιατί εκτρέφονται μεγάλα κοπάδια ζώων και παράγονται το 20-25% των ζωοκομικών προϊόντων της Ελλάδας. (Έγκυκλοπαίδεια 'Επιστήμη & Ζωή')

2.2. Ν. Καρδίτσας

2.2.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

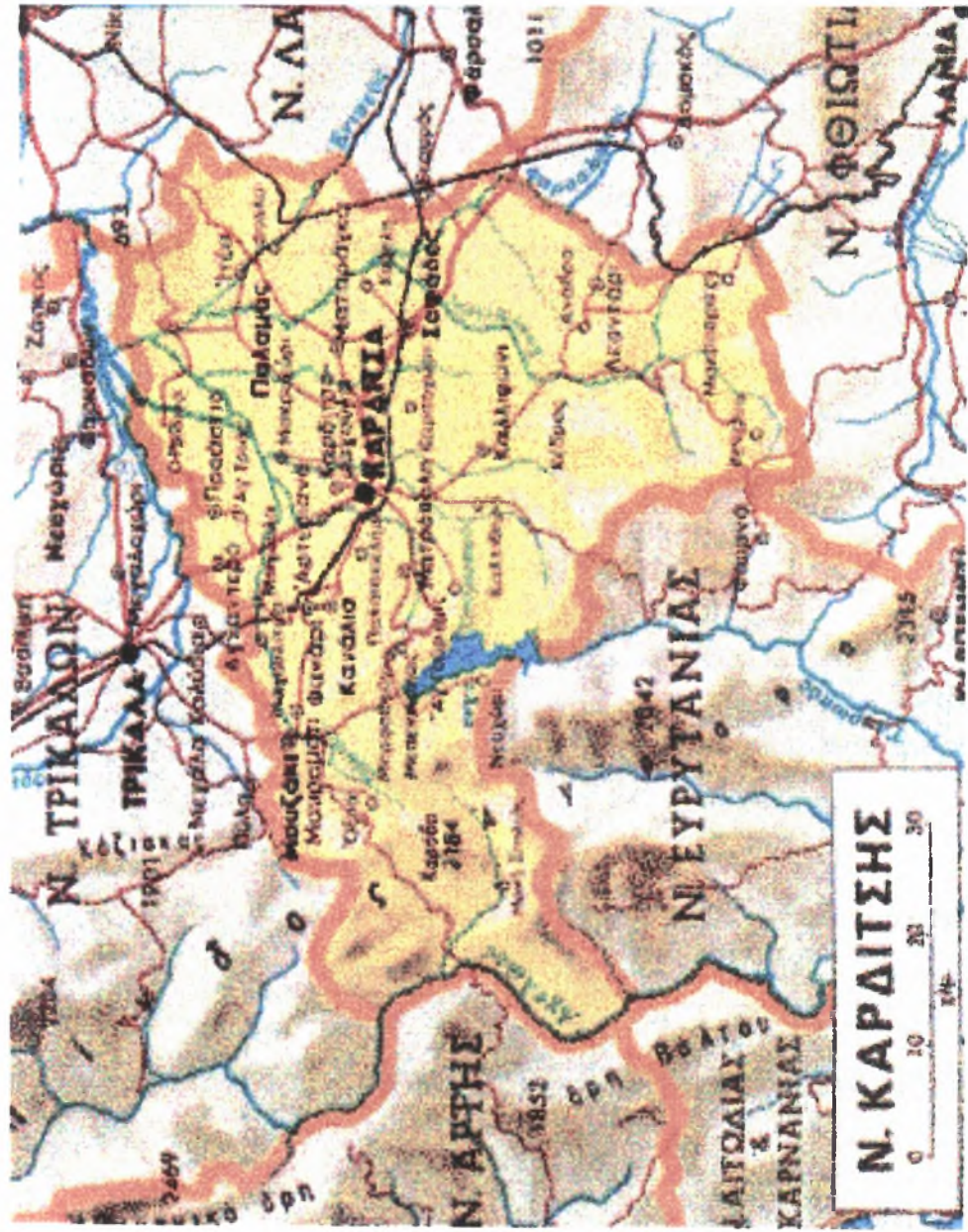
Ο μικρότερος των τεσσάρων νομών του θεσσαλικού διαμερίσματος με χαρακτηριστικό γνώρισμα την ομορφιά της αντίθεσης ορεινού όγκου και κάμπου. Ο Ν. Καρδίτσας βρίσκεται στο ΝΔ τμήμα της Θεσσαλίας και συνορεύει με τους νομούς Τρικάλων, Λάρισας, Φθιώτιδας, Ευρυτανίας και Άρτας και αποτελείται από 21 Δήμους.⁵ Πρωτεύουσα του νομού είναι η Καρδίτσα. Έχει έκταση 2.636.000 στρέμματα και σύμφωνα με την τελευταία απογραφή 129.410 κατοίκους.

Το νοτιοδυτικό τμήμα του καταλαμβάνεται από την οροσειρά της Πίνδου και των Αγράφων που αποτελούν ένα συνεχές και γοητευτικό κάλεσμα αυθεντικής φύσης, μέσα σ' ένα περιβάλλον πλούσιας βλάστησης και άφθονων νερών. Συγκεκριμένα, οι περιοχές Αργιθέας- Λ. Μέγδοβα-Ρεντίνας ανήκουν στον ορεινό όγκο των θεσσαλικών Αγράφων, που διαμορφώνει τη ΝΔ περιοχή του νομού Καρδίτσας.

⁵ Δήμοι που ανήκουν στον Νομό:

Δήμος Αργιθέας, Δήμος Αρνης, Δήμος Αχελώου, Δήμος Ιθώμης, Δήμος Ιτάμου, Δήμος Καλλιφωνίου, Δήμος Κάμπου, Δήμος Καρδίτσας, Δήμος Μενελαΐδας, Δήμος Μητρόπολης, Δήμος Μουζακίου, Δήμος Νεβρόπολης Αγράφων, Δήμος Παλαμά, Δήμος Παμίσου, Δήμος Πλαστήρα, Δήμος Ρεντίνας, Δήμος Σελλάνων, Δήμος Σοφάδων, Δήμος Ταμασίου, Δήμος Φύλλου, Δήμος Αθαμανών

Βορειοανατολικά απλώνεται ατέλειωτος και μακρύς ο Θεσσαλικός κάμπος με τα σπαρμένα χωράφια και τους παραποτάμους του Πηνειού να τον διασχίσουν.

Πολύ καλό είναι το οδικό δίκτυο για την άνετη επικοινωνία μεταξύ πόλεων - κωμοπόλεων και κοινοτήτων Προσιτός απ' όλους τους όμορους νομούς ο νομός Καρδίτσας προσφέρει πολυάριθμες και εξίσου ενδιαφέρουσες επιλογές εισόδου.

Από τα κυριότερα προϊόντα του νομού είναι το Βαμβάκι τα σιτηρά, το καλαμπόκι, η μηδική, ο καπνός, η βιομηχανική τομάτα, τα αμπέλια και τα ζωοκομικά προϊόντα.

Η γεωγραφική θέση της περιοχής από πολύ νωρίς αποτέλεσε το πέρασμα, σημείο συνάντησης, συναλλαγών και επικοινωνίας μεταξύ

διαφορετικών λαών και ομάδων και συνεπώς συντέλεσε στον εμπλουτισμό των επιμέρους πολιτισμικών στοιχείων και χαρακτηριστικών. Δεν είναι εξάλλου τυχαίο ότι τα παλαιότερα ευρήματα

τοποθετούνται στην πρώιμη νεολιθική εποχή και ο νεολιθικός του τόπου χωρίς να είναι λαμπρός παραμένει όμως ενδιαφέρων και από τους πρωιμότερους της Ευρώπης.

2.2.2. ΟΡΗ

Τα Άγραφα, η αρχή της Ν. Πίνδου, κυριαρχούν στο τοπίο. Τα όρη των Αγράφων οριοθετούνται ανατολικά από την τεκτονική λεκάνη της Θεσσαλίας

και τη Μεσο-Ελληνική αύλακα και δυτικά από τον Αχελώο ποταμό, αποτελώντας μέρος της οροσειράς της Πίνδου. Γεωλογικά η οροσειρά των Αγράφων ανήκει στη γεωτεκτονική ζώνη Ωλονού-Πίνδου που κατέρχεται με ΒΔ-ΝΑ διεύθυνση από την Αλβανία στις οροσειρές Πίνδος, Άγραφα, κ.λ.π.

Οι ψηλότερες κορυφές της περιοχής είναι: Καράβα (υψ. 2.184 μ.), Ντελιδήμι (υψ. 2.163 μ.), Βουτσικάκι (υψ. 2.154 μ.) και ο πιο χαρακτηριστικός ορεινός σχηματισμός είναι η «Κοιμωμένη» των Αγράφων που σχηματίζεται από τις κορυφές Πέντε Πύργοι, Φλυτζάνι, Πλάκα και Μπορλέρο.

Η γεωμορφολογία των Αγράφων χαρακτηρίζεται από τρεις κύριους βραχίονες με ΒΔ-ΝΑ ανάπτυξη, που διαχωρίζονται μεταξύ τους από δύο παραπόταμους του Αχελώου, τον Αγραφιώτη και τον Ταυρωπό ή Μέγδοβα. Μεγάλα ρέματα και φαράγγια κόβουν εγκάρσια την οροσειρά, δημιουργώντας αποκρημνες πλαγιές. Στη θέση Κακαβάκια, όπου ο Ταυρωπός διέρχεται μέσα από στενό φαράγγι, κατασκευάστηκε φράγμα για τη συγκράτηση των νερών του ποταμού και τη δημιουργία τεχνητής λίμνης, που ονομάσθηκε Λίμνη Ταυρωπού ή Μέγδοβα ή Πλαστήρα.

Αξιόλογα φαράγγια είναι του ρέματος Κερεντάν (περιοχή Μπελοκομίτη), του Ασπρου ποταμού (Καροπλέσι) και το φαράγγι του Σκυλορέματος (περιοχή Βλάση) στην Καράβα. Στη θέση «Καραμανώλη» πάνω από τη Καρίτσα υπάρχει Χιονοδρομικό Κέντρο (1.700 μ.). (www.ecoguides.gr)

2.2.3. ΠΟΤΑΜΟΙ

Τον ορεινό όγκο του Ν. Καρδίτσας διατρέχουν αρκετοί χείμαρροι και ποτάμια παραπόταμοι του Αχελώου (Ασπροπόταμος) που πηγάζει από τη Ν. Πίνδο (όρος Λάκμος) σε υψ. 2469 μ. και εκβάλλει στο Ιόνιο πέλαγος μετά από μία διαδρομή 220 χλμ. μέσα από τους νομούς Τρικάλων, Καρδίτσας, Άρτας, Ευρυτανίας και Αιτωλοακαρνανίας. Σημαντικότερη είναι η ιχθυοπανίδα του, η παρόχθια βλάστηση και τα δάση καθόλο το ρου του. Οι δύο σημαντικότεροι παραπόταμοι του Αχελώου είναι ο Αγραφιώτης και ο Ταυρωπός ή Μέγδοβας. Τις Βορειοανατολικές υπώρειες της Πίνδου και την πεδιάδα του νομού

διασχίζουν οι παραπόταμοι του Πηνειού, Ενιππέας, Καλέτζης, Ονόχωνος κ.ά. (www.ecoguides.gr)

Ο Αγραφιώτης ρέει δυτικά του Ταυρωπού, μεταξύ του δυτικού και μεσαίου βραχίονα των Αγράφων και πηγάζει από την περιοχή των Βραγγιανών και του Τροβάτου στο όρος Τσουρνάτι, της οροσειράς της Πίνδου.

2.2.4. ΛΙΜΝΕΣ

Λίμνη Πλαστήρα: Η λίμνη Πλαστήρα (ή Μέγδοβα ή Ταυρωπού), 25 χλμ. Δ της Καρδίτσας σε υψ. 800 μ. και έκτασης 25.000 στρεμμάτων, δημιουργήθηκε από τα νερά του ποταμού Μέγδοβα, που κατέκλυσαν το οροπέδιο της Νεβρόπολης με την κατασκευή του φράγματος στη θέση «Κακκαβάκια», στο τέλος της δεκαετίας του '50.

Στη λίμνη υπάρχουν 10 είδη ψαριών (πέστροφες, караβίδες, χέλια, κυπρίνοι κ.ά.), μερικά από τα οποία αλιεύονται από τους ψαράδες των 14 παραλίμνιων χωριών. Η λίμνη Πλαστήρα, αν και τεχνητή, αφομοιώθηκε από το γύρω τοπίο και πέρα από το φυσικό περιβάλλον, προσφέρει πολλές ευκαιρίες για αναψυχή και περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Λίμνη Στεφανάδα: Στην καρδιά του Αργιθεάτικου τοπίου και ακριβώς δίπλα στη Στεφανάδα, σχηματίστηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες από κατολίσθηση, η ομώνυμη λίμνη, η στάθμη της βρίσκεται στα 700 μ. υψ., ενώ ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της είναι ο μεγάλος ρυθμός ανανέωσης των υδάτων λόγω της διαπερατότητας των πετρωμάτων. (www.ecoguides.gr)

2.2.5. ΠΗΓΕΣ (ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ)

Ο υδάτινος πλούτος είναι από τα πιο σημαντικά στοιχεία του νομού Καρδίτσας, τόσο στην επιφάνεια της γης όσο και στο υπέδαφος. Ο νομός διαθέτει μεγάλο αριθμό πηγών, καθώς μεγάλα ρήγματα που επιτρέπουν το νερό να κατέβει σε πολύ μεγάλα βάθη και μετά μέσα από διαφορετικούς γεωλογικούς σχηματισμούς να ανέβει στην επιφάνεια και να δημιουργήσει τις πηγές. Στην πορεία πολλές φορές αλλάζει η θερμοκρασία και δημιουργεί

θερμές πηγές που φτάνουν ακόμα και τους 50ο C. Οι περισσότερες ιαματικές πηγές είναι γνωστές από τον προηγούμενο αιώνα. (www.ecoguides.gr)

Στα Βραγγιανά στη θέση «ποταμάκι» υπάρχει πηγή που χρησιμοποιείται για λουτροθεραπεία. Η πηγή Αμαράντων, 4 χλμ. από την ομώνυμη κοινότητα βρίσκεται μαζί με τις εγκαταστάσεις σε υψ. 400 μ. δίπλα σε μοναστήρι. Το νερό είναι ψυχρό και διοχετεύεται στα λουτρά όπου, αφού θερμανθεί, χρησιμοποιείται για μπάνια. Στην ίδια περιοχή είναι οι πηγές Γρίδοβας, όπου αναβλύζει νερό καθαρικό με θεραπευτικές ιδιότητες.

Την περιοχή της Απιδιάς διασχίζει ο Απιδανός ποταμός, που στις όχθες του αναβλύζει η ιαματική πηγή «Κανναβιώτικο», το νερό της οποίας χαρακτηρίζεται από θεραπευτικές ιδιότητες. Στην έξοδο του δρόμου από Δαφνοσπηλιά προς Απιδιά είναι οι πηγές Καλογιάννη και οι λουτρικές εγκαταστάσεις, με τις πηγές να αναβλύζουν μέσα από τον ασβεστόλιθο. Το νερό είναι ψυχρό με οσμή υδροθείου. Στην πηγή Θερμονέρια ή Μαντάνια στην περιοχή Θρασιμίου αναβλύζουν κόκκινα νερά που ωφελούν σε νευραλγίες, ρευματισμούς και εξανθήματα.

Στο Αηδονοχώρι συναντάμε τις πηγές Σουλαντά σε υψ. 470 μ. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του νερού είναι η θερμότητά του, γι' αυτό οδηγείται απευθείας σε μπανιέρες για λουόμενους. Οι περισσότεροι γνωστές πηγές είναι του Σμόκοβου, 1,5 χλμ. από τη Λουτροπηγή μέσα σε πυκνόφυτη χαράδρα. Οι μεγάλες θερμοκρασίες του νερού και οι μεγάλες παροχές, επέτρεψαν την αξιοποίησή τους. Εκτός από τις θειοπηγές για λουτροθεραπεία υπάρχει και ψυχρή υδροθειοπηγή για ποσιθεραπεία. Επίσης χρησιμοποιούνται τα αέρια των πηγών για εισπνοές. Οι θεραπευτικές ενδείξεις των νερών αναφέρονται σε ρευματικές παθήσεις, νευραλγίες, μυαλγίες, παθήσεις αναπνευστικού, χρόνιες βρογχίτιδες, χρόνιες γυναικολογικές και δερματικές παθήσεις.

Από τη Δρακότρυπα ξεκινά κανείς για την ομώνυμη πηγή όπου το νερό αναφέρεται ως ψυχρό υδροθειούχο. Κάτοικοι του χωριού λούονται σε εγκαταστάσεις. Στις όχθες του ποταμού που διασχίζει την περιοχή του Μοσχάτου, πηγάζει ιαματικό νερό με γεύση πυρίτιδας που χρησιμοποιείται ως χωνευτικό. Στην περιφέρεια Ρεντίνας αναφέρονται 3 πηγές θειούχων νερών. Στο διαμέρισμα Κτιμένης τέλος, σε υψ. 420 μ. βρίσκονται τα λουτρά Καΐτσας

με λουτροθεραπευτήριο, ξενοδοχεία, οικήματα και καταστήματα. Οι πηγές χαρακτηρίζονται ως θειούχες ιαματικές.

2.2.6. ΓΕΩΛΟΓΙΚΑ - ΕΔΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Γεωλογικά η οροσειρά των Αγράφων ανήκει στη γεωτεκτονική ζώνη Ωλονού-Πίνδου που κατέρχεται με ΒΔ-ΝΑ διεύθυνση από την Αλβανία στις οροσειρές Πίνδος, Άγραφα, κ.λ.π. Ο φλύσχης κυριαρχεί στο Α τμήμα, ενώ στο κεντρικό και Δ, φλύσχης, ασβεστόλιθοι και σχιστοκερατολιθική διάπλαση εναλλάσσονται μεταξύ τους.

Η τεχνητή λίμνη του Μέγδοβα βρίσκεται ολόκληρη πάνω σε Πινδικό φλύσχη. Ο φλύσχης αποτελεί γεωλογικό σχηματισμό κατάλληλο για συγκράτηση νερών, αν και συνδέεται με τη δημιουργία κατολισθητικών φαινομένων. Τα εντυπωσιακά φαράγγια των Αγράφων ακολουθούν τις διευθύνσεις των ρηξιγενών δομών και η γένεσή τους είναι συνδεδεμένη με την παρουσία ρηγμάτων, σε συνδυασμό με την έντονη διάβρωση του νερού και την τεκτονική ανύψωση της οροσειράς. Το πεδινό τμήμα ανατολικά ανήκει γεωλογικά στη λεκάνη της Θεσσαλίας. Τα ιζήματά της αποτελούνται από συνεχείς εναλλαγές ψαμμιτικών, κροκαλοπαγών και αργιλομαργαϊκών στρωμάτων. (www.ecoguides.gr)

2.2.7. ΧΛΩΡΙΔΑ-ΠΑΝΙΔΑ

2.2.7.1. Χλωρίδα

Στον ορεινό όγκο των Αγράφων συναντιέται η χλωρίδα της Β. με της Ν. Πίνδου και από τη σύνθεση στοιχείων, προκύπτει δυνατή ποικιλία τόσο οικοσυστημάτων όσο και φυτικών και ζωικών μορφών. Η χλωρίδα της περιοχής περιλαμβάνει πάνω από 650 είδη και υποείδη. Τα είδη των δέντρων και θάμνων που κυριαρχούν είναι αυτά που χαρακτηρίζουν τους διάφορους οικότοπους (δάση δρυός, ελάτης, παραποτάμια).

Από τα χαμηλότερα προς τα ψηλότερα υψόμετρα, τα είδη που κυριαρχούν, αλλάζουν. Μπορούμε να διακρίνουμε τύπους φυτικών διαπλάσεων, που σχηματίζουν χαρακτηριστικές ζώνες βλάστησης. Αείφυλλα

σκληρόφυλλα στις παρυφές των βουνών και στους λόφους της περιοχής μέχρι υψ. 700 μ. όπως το πουρνάρι (*Quercus coccifera*), το φιλλύκι (*Phillyrea media*) και η κουμαριά (*Arbutus* sp.). Ανάμεσα στους αειθαλείς θάμνους υπάρχουν και αρκετοί φυλλοβόλοι, όπως το χρυσόξυλο (*Cotinus coggygia*), ο φράξος (*Fraxinus ornus*) και η κουτσουπιά (*Cercis siliquastrum*). Ο οικότοπος αυτός αποτελεί άριστο βοσκότοπο για αιγοπρόβατα.

Πάνω από τη ζώνη των αείφυλλων σκληρόφυλλων (υψ. 700-900 μ.) επικρατεί η ζώνη των φυλλοβόλων και στην περιοχή συναντούμε κυρίως εκτεταμένα δάση πλατύφυλλης δρυός (*Quercus frainetto*) και αμιγή ή μικτά δάση τραχείας δρυός (*Quercus rubescens*). Θα βρούμε και συστάδες καστανιάς (*Castanea sativa*) ή μικτά δάση δρυός/καστανιάς και σε άλλες θέσεις μεγάλο αριθμό δασικών δέντρων, όπως ο γαύρος (*Carpinus betulus*), η οστριά (*Ostrya carpinifolia*), η κουφοξυλιά (*Sabucus nigra*), η κρανιά (*Cornus mas*), η αγριοφουντουκιά (*Corylus colurna*) και το σφενδάμι (*Acer* sp.).

Τα δάση φυλλοβόλων αποτελούν ιδανικό βιότοπο για μεγάλο αριθμό ερπετών, πουλιών και μικρών θηλαστικών. Μεταξύ των υψ. 900-1600 μ. αναπτύσσονται δάση υβριδογενούς ελάτης (*Abies borisii-regis* ή *Abies hybridogenus*), καθώς και κεφαλλονίτικης (*Abies cephalonica*), με αποτέλεσμα τη συνύπαρξη των δύο ειδών ελάτης, που παρουσιάζει ιδιαίτερο βοτανικό ενδιαφέρον. Τα ελατοδάση είναι πυκνά και σκιερά, εμφανίζονται σε πολύ καλή κατάσταση διατήρησης και δεν επιτρέπουν την ύπαρξη χαμηλότερων δέντρων και θάμνων. Ευνοούνται μόνον ορισμένα είδη όπως ο κέδρος (*Juniperus* sp.), το *Daphne laureola* (είδος δάφνης) και το κυκλάμινο. Πάνω από τη ζώνη της ελάτης βρίσκεται η ζώνη της μοισιακής οξυάς (*Fagus moesiaca*), τα οικοσυστήματα της οποίας περιορίζονται σε μικροσυστάδες. Στα δάση της οξυάς επίσης σχεδόν απουσιάζουν οι χαμηλότεροι όροφοι βλάστησης.

Πάνω από το όριο των δασών συναντούμε περιοχές με λιβαδική και χαμηλή θαμνώδη βλάστηση που χαρακτηρίζονται ως υποαλπικά λιβάδια. Φιλοξενούν πλούσια χλωρίδα, ενώ πολλά είδη φυτών είναι ενδημικά. Τα φυτά που επιβιώνουν είναι προσαρμοσμένα να αντέχουν σε ακραίες καιρικές συνθήκες λόγω των μεγάλων υψομέτρων και η άνθηση των περισσότερων γίνεται στο τέλος της άνοιξης ή αρχές καλοκαιριού. Τα ορεινά αυτά λιβάδια αξιοποιούνται ως θερινοί βοσκότοποι για εκτροφή αιγοπροβάτων και

βοοειδών. Χαρακτηριστικά φυτά τους είναι τα είδη των γενών *Festuca*, *Poa*, *Astragalus*, *Daphne* και πολλά αγριολούλουδα. Παράλληλα, η βλάστηση των όχθων δημιουργεί αξιόλογα παραποτάμια δάση. (www.ecoguides.gr)

Ιδιαίτερα αξιόλογο θεωρείται το παραποτάμιο δάσος Καροπλεσίου, έκτασης 600-700 στρμ. που βρίσκεται στη συμβολή των ποταμών Μέγδοβα και Άσπρου. Τα φαράγγια και οι χαράδρες τέλος αποτελούν πραγματικά καταφύγια για την άγρια χλωρίδα και πανίδα.

2.2.7.2. Η Πανίδα

Η πανίδα παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον γιατί πέρα από τα είδη που συναντούμε γενικά στον ελλαδικό χώρο, υπάρχουν αρκετά που προστατεύονται από την ελληνική νομοθεσία ή από διεθνείς συνθήκες.

Στην περιοχή έχουν καταγραφεί 67 είδη πουλιών και αξίζει να αναφερθούν δύο σπάνια είδη αρπακτικών της περιοχής, το όρνιο (*Gyps fulvus*) και ο χρυσαετός (*Aquila chrysaetos*), καθώς και όσα συνδέουν τη διαβίωσή τους με το υγρό στοιχείο στη λίμνη Ν. Πλαστήρα ή στα μικρότερα υγροτοπικά συστήματα: *Egretta garzetta* (μικρός λευκοτσικνιάς), *Ardea cinerea* (σταχτοτσικνιάς), *Sterna hirundo* (γλαρόνι), *Larus cachinans* (ασημόγλαρος), *Larus ridibundus* (καστανοκεφαλόγλαρος), *Anas platyrhynchos* (πρασινοκεφαλόπαπια), *Phalacrocorax aristotelis* (κορμοράνος), *Ciconia ciconia* (πελαργός).

Έχουν αναφερθεί επίσης πολλές ομάδες ασπόνδυλων ζώων, ενδιαφέροντα όμως είναι δύο είδη ξυλοφάγων κολεοπτέρων, το *Lucanus cervus* (ελαφοκάνθαρος ή διαβολοσκαθάρι) και το *Cerambyx cerdo*, τα οποία βρίσκουμε στα δάση της δρυός, καθώς και το λεπιδόπτερο (πεταλούδα) *Lycaena dispar*.

Στα αλπικά λιβάδια θα συναντήσουμε πολλά μικρά και μεγάλα πουλιά, τρωκτικά, ασπόνδυλα, στα ρυάκια αλπικούς τρίτωνες (*Triturus alpestris*) και κίτρινες μπομπίνες (*Bombina variegata*, μικρός φρύνος), ενώ οι ορεινοί ποταμοί συντηρούν διάφορα είδη ζώων που εξαρτούν τη ζωή τους από το νερό: άγρια πέστροφα (*Salmo trutta*), βίδρα (*Lutra lutra*), βάτραχοι (*Rana dalmatina*, *Rana balcanica*) και τρίτωνες (*Triturus campestris*).

Στα εκτεταμένα τέλος δρυοδάση και καστανοδάση ζει ένας σημαντικός αριθμός αγριογούρουνων σπανίως όμως εμφανίζονται λύκοι και αγριόγατες, στις πιο ήμερες περιοχές λαγοί, και αλεπούδες και άλλα μικρά θηλαστικά. (www.ecoguides.gr)

2.3. ΟΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΟ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Οι προστατευόμενες περιοχές στο Ν. Καρδίτσας ταξινομούνται στις εξής κατηγορίες:

- **Βιότοποι NATURA 2000**
- **ΤΙΦΚ** - Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους
- **Βιότοποι CORINE (ελληνικά)** - Οι ελληνικοί βιότοποι που έχουν ενταχθεί στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα CORINE

Συγκεκριμένα, έχουμε του εξής πίνακες:

Πίνακας 6 Βιότοποι NATURA 2000 στο Ν. Καρδίτσας

Όνομα τόπου	Κωδικός
Άγραφα	GR1410002
Περιοχή λίμνης Πλαστήρα	GR1410001

Πίνακας 7 Βιότοποι CORINE

Όνομα τόπου	Κωδικός
Κοιλάδα Αχελώου στο χωριό Πετρωτό (Νότια Πίνδος)	AG0010039
Λουτρά Σμόκοβου	AG0020008
Ποταμός Ενιπεύς Φαρσάλων	AG0020007

Πίνακας 8 Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους

Όνομα τόπου	Κωδικός
Αισθητικό δάσος Καραϊσκάκη Καρδίτσας	AT3011042

Αλσος Παπαράτζας (Χίλια Δένδρα) Καρδίτσα	ΑΤ3080117
Ιερά Μονή Ρεντίνας	ΑΤ3012037
Μονή Σπηλιάς Καμπουριανών Αγράφων (Σπηλιώτισσα) ⁶	ΑΤ3011039
Περιοχή Λίμνης Πλαστήρα (Ταυρωπού ή Μέγδοβα)	ΑΤ3011009

Παρατηρώντας τους παραπάνω πίνακες γίνεται αντιληπτό ότι η πλειοψηφία των προστατευόμενων περιοχών στο Νομό Καρδίτσας είναι ορεινές και ημι-ορεινές περιοχές. Μάλιστα Η ορεινή και ημιορεινή περιοχή του Ν. Καρδίτσας αποτελεί τμήμα του ορεινού όγκου της Νότιας Πίνδου και ειδικότερα του ορεινού συμπλέγματος των Αγράφων. Βρίσκεται στο νοτιοδυτικό άκρο του νομού το οποίο ορίζεται από τα σύνορα των νομών Τρικάλων, Άρτας, Αιτωλοακαρνανίας, Ευρυτανίας και Φθιώτιδας.

Θα μπορούσαμε να διακρίνουμε στην περιοχή αυτή τις υποπεριοχές της Δυτικής Αργιθέας, της Ανατολικής Αργιθέας, του οροπεδίου της Νεβρόπολης -που σήμερα καλύπτεται από τα νερά της τεχνητής λίμνης Ν. Πλαστήρα- και του νοτίως εκτεινομένου ορεινού συμπλέγματος Αμαράντου, Απιδιάς, Ρεντίνας, Μακρυράχης.

Σπουδαιότερες κορυφές και ορεινά συμπλέγματα της περιοχής είναι: Βουτσικάκι (2154 μ.), Καραβούλα (1862 μ.), Καράβα (2184 μ.), Καζάρμα (1971 μ.), Γαλάτσι (1894 μ.), Ίταμος (1490 μ.), Καπροβούνι (1447 μ.) και Βουλγάρα (1654 μ.).

Η Ανατολική και Δυτική Αργιθέα ανήκουν υδρολογικά στην λεκάνη του Αχελώου. Οι δύο βασικοί ορεινοί χείμαρροι που διατρέχουν κατα μήκος τις περιοχές από ΒΑ προς ΝΔ ενώνονται στην περιοχή του Πετρωτού για να συναντήσουν τον Αχελώο στην περιοχή της Καληκώμης.

Το οροπέδιο της Νεβρόπολης επίσης ανήκει στην λεκάνη του Αχελώου, αφού ο Νεβροπολίτης συνεχίζει στον νομό Ευρυτανίας ως Μέγδοβας (Ταυρωπός), παραπόταμος του Αχελώου. Η υπόλοιπη περιοχή

⁶ Το μοναστήρι της Κοιμήσεως της Θεοτόκου Καμπουριανών ή Μονή Σπηλιάς, έχει ναό του 16ου αι. με τοιχογραφίες του 17ου, ενώ το καθολικό χρονολογείται στα 1736 και τοιχογραφήθηκε αργότερα.

ανήκει στην λεκάνη του Πηνειού με κυριότερους ποταμούς τον Πάμισο (περιοχή Μουζακίου), Καλέντζη (Δαφνοσπηλιά) και Σοφαδίτικο (Κέδρος).

Η Νότια Πίνδος, δηλαδή ο ορεινός όγκος που χωρίζει τη Δυτική Θεσσαλία από τη Δυτική Στερεά Ελλάδα και Νότια Ήπειρο, αποτελεί ένα σημαντικό μέρος του συνόλου των μειονεκτικών περιοχών της Ελλάδας. Το 70% των κοινοτήτων και οικισμών της βρίσκονται σε υψόμετρα από 550 μέχρι 1150 μ.

Οι εκτάσεις γης, σύμφωνα με τη χρήση τους, κατανέμονται - από περιοχή σε περιοχή - σε:

Δασικές από 43% μέχρι 55%

Βοσκοτόπους από 35% μέχρι 43%

Καλλιεργήσιμες από 6% μέχρι 15%

Οι κοινότητες της περιοχής είναι κατά πλειοψηφία μικρότερες των 1.000 κατοίκων ενώ παρατηρείται μεγάλη διασπορά σε οικισμούς.

Σε αντίθεση με την κατάσταση στην οποία περιήλθε σήμερα, η περιοχή αυτή αποτελούσε, μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα, χώρο πυκνοκατοικημένο, σε σχέση με τις δυνατότητες των διαθέσιμων πόρων του. Οργανωμένος έτσι ώστε να εξασφαλίζει την αναπαραγωγή των ίδιων των κοινωνιών του, ο πολιτισμός αυτός εξασφάλιζε την ισορροπία των φυσικών οικοσυστημάτων, τα οποία μπορούσαν να αναπαράγονται, χωρίς να εξαντλούνται από την οργάνωση της παραγωγής.

Έτσι η περιοχή αυτή διαχειριζόταν αποτελεσματικά τον αγροτικό χώρο, μέσα από τα παραδοσιακά γεωργικά και κτηνοτροφικά συστήματα παραγωγής, αλλά και παρείχε δυνατότητες βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης με την ανάπτυξη των μεταποιητικών οικοτεχνιών και βιοτεχνιών.

Η μεγάλη ανάπτυξη που γνώρισε η περιοχή κατά τον 17ο και 18ο αιώνα απελευθέρωσε την οικονομία από τις ανάγκες ενός ασφυκτικά κλειστού συστήματος. Βασισμένη στην αρχή σε τοπικούς πόρους και ιδιαίτερα στα κτηνοτροφικά προϊόντα, απέκτησε πλεονάσματα των οποίων τη διάθεση θα

προσπαθήσει να οργανώσει με την κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού εντός και εκτός της περιοχής της Πίνδου.

Το ανθρώπινο δυναμικό, η οικονομία και οι κοινωνίες της περιοχής με την διαχρονική τους προσαρμογή απέκτησαν μια ικανότητα επιβίωσης μέσω της εκμετάλλευσης πολλαπλών πόρων. Σήμερα οι πόροι αυτοί είναι ανεπαρκείς προκειμένου να υποστηρίξουν μία κατεύθυνση αυτάρκειας εάν δεν συμπληρωθούν με:

- μετασχηματισμό των πηγών εκμετάλλευσης και απασχόλησης, με αύξηση της προστιθέμενης αξίας (μικρές βιοτεχνίες μεταποίησης τοπικών προϊόντων) και έλεγχο της εμπορίας των παραγωγών τους.

- δημιουργία, ανάπτυξη και διατήρηση σχέσεων της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας με τον έξω κόσμο, με την παραγωγή τουριστικού προϊόντος, παραγομένου μέσα από διαδικασίες που θα τροφοδοτούν τον τοπικό πληθυσμό με την απαραίτητη τεχνογνωσία, χωρίς να καταστρέφουν την δομή των τοπικών κοινωνιών ούτε και την παράδοση της ισορροπίας τους με το φυσικό περιβάλλον.

2.3.1. ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΙΜΝΗΣ ΤΑΥΡΩΠΟΥ

Η περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα, που υπάγεται στο Ν. Καρδίτσας, αποτελεί ένα από τους τόπους κοινοτικής σημασίας (Τ.Κ.Σ.), που απαρτίζουν το Δίκτυο Natura 2000 (Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 – GR1410001)

Η περιοχή βρίσκεται δυτικά της Καρδίτσας, περιλαμβάνει τους Δήμους Νεβρόπολης και Πλαστήρα και κυριολεκτικά περιβάλλει την τεχνητή λίμνη Ταυρωπού.

Ιδιοκτησιακό καθεστώς: ανήκει στο Δημόσιο

Σύμφωνα με τον Εθνικό Κατάλογο των περιοχών που ανήκουν στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000, η συγκεκριμένη περιοχή προσδιορίζεται γεωγραφικά ως εξής:

Περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα	GR1410001		
Γεωγραφικό Μήκος:	21° 47'		
Γεωγραφικό Πλάτος:	39° 20'		
Μέσο Υψόμετρο:	1400 m	Ελάχιστο Υψόμετρο	800 m
		Μέγιστο Υψόμετρο	1870 m
Έκταση:	569 ha		

2.3.1.1. ΤΟ ΦΡΑΓΜΑ ΤΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΜΕΓΔΟΒΑ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΠΛΑΣΤΗΡΑ.

Εμπνευστής του μεγαλόπνοου έργου στα 1925 ήταν ο στρατηγός Νικόλαος Πλαστήρας, όπου καθήμενος στη μία άκρη του σημερινού φράγματος του ποταμού Μέγδοβα (Ταυρωπός) οραματίστηκε στην περιοχή μια τεράστια

τεχνητή λίμνη. Στα 1959, έξι χρόνια μετά το θάνατό του η έμπνευση έγινε πραγματικότητα, καθώς τα νερά του ποταμού Μέγδοβα κατέκλυσαν το οροπέδιο της

Νεβρόπολης με την κατασκευή του φράγματος(στη θέση Κακκαβάκια), προσφέροντας εκτός από νερό στα διψασμένα χωράφια

της ευρύτερης περιοχής στην Καρδίτσα, μερικές εκατοντάδες εκατομμύρια

κιλοβατώρες ηλεκτρικού ρεύματος και μια όμορφη λίμνη σε ένα μοναδικά όμορφο υψίπεδο.

Από την άποψη της προέλευσης, η λίμνη είναι τεχνητή, ενώ από την άποψη της μορφολογίας αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα λίμνης δενδροειδούς μορφής, λόγω του δαντελωτού περιγράμματος των ακτών της. Το μέγιστο μήκος της είναι 4 χιλιόμετρα (χλμ.), το μέγιστο βάθος 60 μ., η χωρητικότητα 400 κυβ. εκατ. και η επιφάνειά της 25 τετρ. χλμ. Το υψόμετρο της επιφάνειάς της βρίσκεται στα 793 μ.

2.3.1.2. ΦΥΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η περιοχή, η οποία περιλαμβάνει την τεχνητή λίμνη Ταυρωπού, βρίσκεται στο ορεινό τμήμα των Αγραφών (Ν Πίνδος) στα όρια του χωριού Μπελοκομύτης.

Η κλίση του εδάφους κυμαίνεται από μέτρια (20%) έως έντονη (80%). Το μητρικό πέτρωμα αποτελείται από ψαμμιτικούς φλύσχεις και ασβεστόλιθους. Οι κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν ιδιαίτερα την ανάπτυξη δενδρώδους βλάστησης.

Τα πιο εκτεταμένα δάση είναι εκείνα που αποτελούνται αμιγώς από *Abies borisii regis*. Άλλα σημαντικά είδη δένδρων είναι τα εξής: *Quercus frainetto*, *Pinus nigra ssp. pallasiana* και *Castanea sativa*. Ορισμένα ξυλώδη φυτά, όπως τα *Acer campestre*, *A. pseudoplatanus*, *Platanus orientalis*, *Salix incana*, *S. alba*, *Juniperus foetidissima*, *J. oxycedrus*, *Quercus pubescens*, *Q. cerris*, *Q. frainetto*, *Q. dalechampii*, *Ostrya carpinifolia*, *Carpinus betulus*, κ.λπ., εμφανίζονται συχνά σε μικρές ομάδες ή ως μεμονωμένα δένδρα και θάμνοι στις συστάδες που σχηματίζουν τα κυρίαρχα είδη, δηλαδή το έλατο και η δρυς. Τα προαναφερθέντα είδη ξυλωδών φυτών δημιουργούν ένα μωσαϊκό βλάστησης μέσα στην περιοχή. (Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

2.3.1.2.1. ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Για τον καθορισμό του κλίματος της περιοχής χρησιμοποιήθηκαν κλιματικά στοιχεία που ληφθήκανε από τον μετεωρολογικό σταθμό του Υ.Η.Σ. λίμνης Ν. Πλαστήρα.

Το κλίμα της περιοχής είναι ορεινό, ηπειρωτικό και ύφυγρο με ψυχρό χειμώνα, ενώ συμπτώματα παγετού εμφανίζονται και νωρίς την άνοιξη. Οι θερμοκρασίες είναι αρκετά υψηλές το καλοκαίρι.

Οι βροχοπτώσεις στην περιοχή διαρκούν όλο το χρόνο και ιδιαίτερα έντονες είναι κατά τους μήνες Οκτώβριο έως Φεβρουάριο. Το ελάχιστο των βροχοπτώσεων παρατηρείται στο διάστημα Ιουλίου –Αυγούστου. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα έχουμε μέσο όρο 26 ημέρες με χιονοπτώσεις.

Οι άνεμοι με μεγαλύτερη συχνότητα είναι οι Νότιοι και ακολουθούν οι Βόρειοι και οι Νοτιοδυτικοί.

Γενικά ο καιρός κατά το 43% των ημερών του έτους είναι αίθριος, κατά το 24% νεφελώδης, κατά το 26% βροχερός ενώ κατά το 7% χιονοσκεπής.

Πίνακας 9

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΔΙΑΙΤΗΜΑΤΩΝ	% ΚΑΛΥΨΗ
Εσωτερικά γλυκά νερά(στάσιμα και ρέοντα ύδατα)	82
Αλπικοί και υπο-αλπικοί λειμώνες	1
Φυλλοβόλα δάση	3
Δάση κωνοφόρων	11
Τεχνητά μονοτυπικά δάση (π.χ φυτείες Λεύκης)	3
ΟΛΙΚΗ ΚΑΛΥΨΗ ΕΝΔΙΑΙΤΗΜΑΤΩΝ	100

(Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

2.3.1.2.2. ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ

Το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό της περιοχής είναι η βιοποικιλότητα που παρουσιάζει. Στο μωσαϊκό των βιοτόπων φιλοξενείται εξαιρετικά πλούσια

πανίδα τόσο σε αριθμό ειδών όσο και σε αριθμό ατόμων. Πολλά σημαντικά είδη ασπονδύλων και σπονδυλοζώων έχουν καταγραφεί στην περιοχή.

Δώδεκα είδη πτηνών περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ. Η περιοχή φιλοξενεί επίσης επτά είδη ζώων, δηλαδή δύο είδη εντόμων, ένα είδος αμφιβίου, ένα είδος ερπετού, δύο είδη θηλαστικών και ένα ενδημικό είδος ιχθύος (*pseudorhoxmus pleurobirunctatus*, το οποίο περιλαμβάνεται στον πίνακα 10 με το συνώνυμο *Phoxinellus ssp.*), τα οποία αναφέρονται στο Παράρτημα 11 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Άλλα πενήντα έξι είδη ζώων που υπάρχουν στην περιοχή, δηλ. ένα είδος αμφιβίου, δύο είδη ερπετών, πενήντα είδη πτηνών και τρία είδη θηλαστικών, προστατεύονται από τη Συνθήκη της Βέρνης.

Επίσης η ιχθυοπανίδα της λίμνης Ταυρωπού περιλαμβάνει τρία μάλλον σπάνια είδη, τα οποία είδη είναι ενδημικά ή ενδημικά με ευρεία περιοχή εξάπλωσης.

Τα προαναφερθέντα είδη καθώς και δύο θηλαστικά περιλαμβάνονται στο Εθνικό Κόκκινο Βιβλίο ως τοπικώς τρωτά, τρωτά ή ανεπαρκώς γνωστά είδη.

Από την άλλη πλευρά η ποικιλότητα της βλάστησης δείχνει την παρουσία μιας πλούσιας και ενδιαφέρουσας χλωρίδας, η οποία δεν έχει ακόμη μελετηθεί πλήρως. Σημειώνεται ότι στην περιοχή της λίμνης Πλαστήρα, κοντά στο χωριό Μεσενικόλας, εμφανίζεται το μοναδικό παγκοσμίως φυτό *Centaurea messinicolasiana*.

2.3.1.2.3. Άλλα Σημαντικά είδη

Φυτά: Το είδος *Aesculus hippocastanum* είναι ενδημικό της Ανατολικής Μεσογείου και στην Ευρώπη υπάρχει ως ιθαγενές μόνο στη Βαλκανική χερσόνησο (Ελλάδα, Γιουγκοσλαβία, Αλβανία και Βουλγαρία). Το είδος *Dianthus Iorgnanekii* είναι ένα ενδημικό των Βαλκανίων (Γιουγκοσλαβία, Μακεδονία, Θεσσαλία). Το είδος *Helleborus cyclophyllus* είναι ενδημικό της νότιας Βαλκανικής ενώ το είδος *Rosa arvensis* περιλαμβάνεται στον Κατάλογο απειλούμενων ειδών της IUCN (1993) ως κινδυνεύον είδος των *Rosaceae* σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ζώα: Υπάρχουν δύο σπονδυλόζωα, *Ablepharus kitaibeli* (ερπετό), *Eginaceus concolor* (θηλαστικό) τα οποία προστατεύονται από την Ελληνική Νομοθεσία (Προεδρικό Διάταγμα 67/81).

2.3.1.2.4. Το εκπαιδευτικό δάσος

Βρίσκεται κοντά στον Μπελοκομίτη και καλύπτει έκταση 5.688 στρεμμάτων. Τα οικοσυστήματα που συνθέτουν το δάσος είναι :

- τα παραμεσογειακά οικοσυστήματα της πλατυφύλλου δρυός
- τα μεσογειακά των ορεινών κωνοφόρων (ειδικότερα της υβριδογενούς ελάτης)
- τα μεικτά ελάτης / δρυός και δρυός / ελάτης
- τα ψευδαλπικά
- τα παρόχθια οικοσυστήματα (πλατάνου, ιτιάς κ.ά.)
- και, σε μικροθέσεις, τα υπομεσογειακά οικοσυστήματα πρίνου, γαύρου, οστριάς και μαλόκεδρου.

Την κυρίαρχη δενδρώδη βλάστηση συνοδεύουν σφένδαμοι, ορεινή φτελιά, σοβριές, ιπποκαστανιά, αγριοκερασιά, φλαμουριά, πολυάριθμοι θάμνοι καθώς και πλούσια ποώδης βλάστηση.

Η πανίδα και ειδικότερα η ορνιθοπανίδα του εκπαιδευτικού δάσους είναι ιδιαίτερα πλούσια και ενδιαφέρουσα για μελέτη και παρατήρηση. Σε γενικές γραμμές σχετικά με τη πανίδα της περιοχής μπορεί να πει κανείς ότι Η περιοχή του εκπαιδευτικού δάσους φιλοξενεί μια αξιόλογη (ποιοτικώς και ποσοτικώς) ορνιθοπανίδα. Στην περιοχή βρίσκονται συνολικά 67 είδη. Χαρακτηριστικά είναι ο σπίνος, η ελατοπαπαδίτσα, ο κοκκινολαίμης, ο χρυσοβασιλίσκος, η καρδερίνα, η κίσσα κ.α. Σημαντικά και αξιοπρόσεκτα είδη θεωρούνται, λόγω της σπανιότητάς τους, ο λευκοτσικνιάς, το όρνιο, ο χρυσαετός και ο πετρίτης.

Τα ασπόνδυλα του εδάφους εμφανίζονται με μεγάλη ποικιλία στην περιοχή και κυρίως οι ομάδες των αρθροπόδων - κολεοπτέρων.

Από τα σπονδυλωτά το ενδιαφέρον εστιάζεται στα θηλαστικά και κυρίως στα σαρκοφάγα, με χαρακτηριστικούς εκπροσώπους την αλεπού, το λύκο και την αρκούδα.

2.3.1.2.5. Το κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, έρευνας & ενημέρωσης

Στεγάζεται στο παλιό σχολείο του Νεοχωρίου και προωθεί την επιστημονική διερεύνηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, μέσω προγραμμάτων περιβαλλοντικής αγωγής και εκπαίδευσης. Αποσκοπεί επίσης στο να προσφέρει έγκυρη και αξιόπιστη περιβαλλοντική πληροφόρηση, καθώς και να συμβάλλει στην αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων και την προστασία των οικοσυστημάτων της περιοχής.

Αποτελείται από δύο αίθουσες εργαστηρίων, με πλήρη επιστημονικό εξοπλισμό (κατάλληλο για την εκπαίδευση και έρευνα στους τομείς των χερσαίων, δασικών και λιμναίων οικοσυστημάτων), αίθουσα διδασκαλίας - διαλέξεων (με τα απαραίτητα εποπτικά μέσα), αίθουσα συνεδριάσεων, χώρο εκθεμάτων, γραφεία (με Η/Υ, fax, τηλέφωνο) κ.λ.π.

2.3.1.2.6. Τα οικολογικά μονοπάτια

Διαμορφώθηκαν και σημάνθηκαν ειδικές διαδρομές πεζοπορίας (μήκους περίπου 6 χλμ.) εντός του Εκπαιδευτικού Δάσους, με σκοπό την παρατήρηση αξιόλογων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος, ως τρόπου εκπαίδευσης και εναλλακτικής μορφής ψυχαγωγίας.

2.3.1.2.6. Τα οικολογικά μονοπάτια

Σημαντικό επίσης είναι το Οικολογικό Μονοπάτι που συνδέει τα "Ζυγογιαννέικα" με το χωριό Άγραφα του Ν. Ευρυτανίας, συνολικού μήκους 32 χλμ.

32 χλμ.

2.3.1.3. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

2.3.1.3.1. ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΔΙΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΟΝΤΑ ΣΤΗΝ Π.Π.

Πίνακας 10

ΜΟΡΦΗ ΕΝΔΙΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	% ΚΑΛΥΨΗ	ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΣΧΕΤΙΚΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ
Σκληρά ολίγο-μεσοτροφικά ύδατα με βενθική βλάστηση	82	A	B	A	A
Ποταμοί της Μεσογείου με περιοδική ροή	0	A	C	A	A
Στεπτόμορφοι, βραχώδεις ανωδασικοί λειμώνες	1	A	C	A	A
Ελληνικά δάση οξυάς με <i>Abies borisii-regis</i>	10	A	C	A	A
Δάση οξυάς με <i>Quercus frainetto</i>	3	A	C	A	A
Δάση πλατάνου της Ανατολής (<i>Platanion orientalis</i>)	0	A	C	A	A
Δάση ορεινών κωνοφόρων με πευκοδάση <i>Pallas</i>	1	A	C	A	A

(Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

Διευκρινίσεις σχετικά με τον παραπάνω πίνακα:

Ο βαθμός αντιπροσωπευτικότητας αποτελεί ένδειξη για το "πόσο τυπικός" είναι ένας τύπος ενδιαιτήματος. Κατά περιπτώσιν, στην αξιολόγηση αυτή πρέπει να λαμβάνεται επίσης υπόψη η αντιπροσωπευτικότητα του συγκεκριμένου τύπου ενδιαιτήματος στον εν λόγω τόπο, είτε για ομάδα τύπων ενδιαιτήματος είτε για συγκεκριμένο συνδυασμό διαφόρων τύπων ενδιαιτήματος

χρησιμοποιείται το ακόλουθο σύστημα ταξινόμησης:

A : άριστη αντιπροσωπευτικότητα
B : καλή αντιπροσωπευτικότητα
C : επαρκής αντιπροσωπευτικότητα

Επιπλέον, οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ο τύπος του συγκεκριμένου ενδιαιτήματος υπάρχει στον εν λόγω τόπο κατά τρόπο μη σημαντικό εντάσσονται σε μία τέταρτη κατηγορία D : μη σημαντική παρουσία.

Το κριτήριο της σχετικής επιφάνειας αναφέρεται στην επιφάνεια του τόπου που καλύπτεται από τον τύπο φυσικού ενδιαιτήματος σε σχέση με την ολική επιφάνεια που καλύπτεται από τον εν λόγω τύπο φυσικού ενδιαιτήματος στην εθνική επικράτεια.

Θεωρητικά, για να αξιολογηθεί το κριτήριο της σχετικής επιφάνειας πρέπει να μετρηθεί η επιφάνεια που καλύπτεται από τον συγκεκριμένο τύπο ενδιαιτήματος στον εν λόγω τόπο, και η ολική επιφάνειά του στην εθνική επικράτεια. Μολονότι αυτό είναι προφανές, μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά δύσκολη η διενέργεια των μετρήσεων αυτών, ιδίως δε των μετρήσεων της εθνικής επιφάνειας αναφοράς.

Το κριτήριο αυτό πρέπει να εκφράζεται ως επί τοις εκατό ποσοστό "P", Ανεξάρτητα από το κατά πόσον υφίστανται τα δύο μέτρα ή μπορούν να ληφθούν (και ως εκ τούτου να υπολογισθεί το % ποσοστό) ή από το ότι το αποτέλεσμα είναι απόρροια υπολογισμού με βάση την βέλτιστη κρίση (που

αποτελεί την πιθανότερη κατάσταση) πρέπει να διενεργείται εκτίμηση του "P" σε τάξεις μεγέθους, με βάση το ακόλουθο εξελικτικό μοντέλο.

A: $100\% \geq P > 15\%$
B: $15\% \geq P > 2\%$
C: $2\% \geq P > 0\%$

Το καθεστώς συντήρησης τύπου φυσικών ενδιαιτημάτων και δυνατότητες αποκατάστασης ως κριτήριο περιλαμβάνει τρία υπο-κριτήρια

- i) βαθμός διατήρησης της δομής
- ii) βαθμός διατήρησης των λειτουργιών
- iii) δυνατότητες αποκατάστασης

Έτσι, χρησιμοποιείται το ακόλουθο σύστημα ταξινόμησης:

A : εξαίρετη διατήρηση	= εξαίρετη δομή, ανεξάρτητα από τη βαθμολόγηση των δύο άλλων υπο-κριτηρίων
	= καλά διατηρημένη δομή και εξαιρετες προοπτικές ανεξάρτητα από τη βαθμολόγηση του τρίτου κριτηρίου
B : καλή διατήρηση	= καλά διατηρημένη δομή και καλές προοπτικές ανεξάρτητα από τη βαθμολόγηση του τρίτου υπο-κριτηρίου
	= καλά διατηρημένη δομή και μέτριες/ίσως δυσμενείς προοπτικές και αποκατάσταση εύκολη ή δυνατή με μέτρια προσπάθεια

	= δομή μέτρια/μερικώς φθαρμένη, εξαιρετες προοπτικές και αποκατάσταση εύκολη ή δυνατή με μέτρια προσπάθεια
	= δομή μέτρια δομή/μερικώς φθαρμένη, καλές προοπτικές και εύκολη αποκατάσταση
C : μέτρια ή μειωμένη διατήρηση	= όλοι οι άλλοι συνδυασμοί

Το κριτήριο της συνολικής εκτίμησης αφορά την ολική αξιολόγηση του τόπου για τη διατήρηση του συγκεκριμένου τύπου φυσικού ενδιαιτήματος. Πέραν των κριτηρίων που προαναφέρθηκαν, εξετάζονται και άλλες πλευρές προκειμένου να εκτιμηθεί συνολικά η θετική ή αρνητική επίδρασή τους στη διατήρηση του τύπου ενδιαιτημάτων. Τα στοιχεία αυτά μπορούν να διαφέρουν από τον ένα τύπο ενδιαιτήματος στον άλλον. Μπορούν να περιλαμβάνουν τις ανθρώπινες δραστηριότητες, τόσο στον τόπο όσο και στις γεινιάζουσες περιοχές, που ενδέχεται να επηρεάσουν τα επίπεδα διατήρησης του τύπου ενδιαιτημάτων, το ιδιοκτησιακό καθεστώς της γης, το νομικό καθεστώς προστασίας του τόπου, η οικολογική σχέση μεταξύ των διαφόρων τύπων ενδιαιτημάτων και των ειδών, κλπ.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί η "βέλτιστη κρίση των εμπειρογνομόνων" για την συνολική αυτή αξιολόγηση, και το σύστημα κατάταξης για να εκφραστεί αυτή πρέπει να είναι το ακόλουθο:

A : εξαιρετη αξία
B : καλή αξία
C : επαρκής αξία

2.3.1.3.2. ΠΤΗΝΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 79/409/ΕΟΚ

Πίνακας 11

ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ				
	ΜΟΝΙΜΟΣ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΣ			ΤΟΠΟΥ				
		ΑΝΑΠΑΡΑΙΤΩΓΗ	ΔΙΑΧΕΙΜΑΣΗ	ΣΤΑΘΜΕΥΣΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	ΑΙΟΜΟΝΩΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ	
<i>Egretta garzetta</i>				✓	C	B	C	B	
<i>Pernis apivorus</i>				✓	C	B	C	B	
<i>Neophron percnopterus</i>				✓	C	B	C	B	
<i>Gyps fulvus</i>	✓				C	B	C	B	
<i>Circus gallicus</i>				✓	C	B	C	B	
<i>Aquila chrysaetos</i>	✓				C	B	C	B	
<i>Falco peregrinus</i>	✓				C	B	C	B	
<i>Sterna hirundo</i>				✓	C	B	C	B	
<i>Alcedo atthis</i>		✓			C	B	C	B	
<i>Dendrocopos leucotos</i>	✓				C	B	C	B	
<i>Lanius collurio</i>				✓	C	B	C	B	
<i>Lanius minor</i>				✓	C	B	C	B	

(Πηγή: φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

Διευκρινίσεις σχετικά με τον παραπάνω πίνακα:

Δεδομένου ότι αρκετά είδη της πανίδας, και ειδικότερα πολλά είδη πτηνών, είναι αποδημητικά, ενδέχεται ο τόπος να είναι σημαντικός για διάφορες πλευρές του κύκλου ζωής των ειδών. Οι πλευρές αυτές ταξινομούνται ως εξής:

- Κατοικία: ανευρίσκεται στον τόπο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους
- Αναπαραγωγή: χρησιμοποιεί τον τόπο για να φωλιάζει και να ανατρέφει τους νεοσσούς
- Σταθμός: τόπος που χρησιμοποιείται στη μετανάστευση ή για την πτερόρροια εκτός των περιοχών αναπαραγωγής
- Διαχείμαση : το είδος χρησιμοποιεί τον τόπο κατά τη διάρκεια του χειμώνα

Το κριτήριο εκτίμησης του πληθυσμού αυτό απαιτεί την εκτίμηση του μεγέθους ή της πυκνότητας του πληθυσμού στον τόπο συγκρίνοντάς την με τα αντίστοιχα δεδομένα του εθνικού πληθυσμού. Η τελευταία αυτή εκτίμηση είναι γενικά πολύ δύσκολη. Η βέλτιστη μέτρηση θα συνίσταται σε % ποσοστό, ως αποτέλεσμα της σχέσεως: $\frac{\text{πληθυσμός του τόπου}}{\text{πληθυσμός στην εθνική επικράτεια}}$. Στη συγκεκριμένη περίπτωση χρησιμοποιείται μία εκτίμηση του % ποσοστού σε τάξεις μεγέθους με βάση το εξής εξελικτικό μοντέλο:

A: $100\% \geq P > 15\%$
B: $15\% \geq P > 2\%$
C: $2\% \geq P > 0\%$

Επιπλέον, σε μία τέταρτη κατηγορία πρέπει να κατατάσσονται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ο πληθυσμός του εν λόγω είδους στον συγκεκριμένο τόπο είναι ασήμαντος, ήτοι D: ασήμαντος πληθυσμός.

Το κριτήριο του βαθμού συντήρησης των χαρακτηριστικών του ενδαιτήματος περιλαμβάνει δύο υπο-κριτήρια :

- βαθμός διατήρησης των χαρακτηριστικών του ενδαιτήματος που είναι σημαντικά για τα είδη
- δυνατότητες αποκατάστασεως

Βάση των δύο παραπάνω υποκριτηρίων, το κριτήριο του βαθμού συντήρησης του τοπίου τελικά χρησιμοποιεί του παρακάτω δείκτες:

A : εξαιρετη διαχείριση	= στοιχεία σε εξαιρετη κατάσταση, ανεξάρτητα από τη βαθμολόγηση της δυνατότητας αποκαταστάσεως
B : καλή διατήρηση	= καλώς διατηρημένα στοιχεία, ανεξάρτητα από τη βαθμολόγηση της δυνατότητας αποκαταστάσεως
	= στοιχεία σε μέτρια κατάσταση ή μερικώς υποβαθμισμένα και εύκολη αποκαταστάσεως
C : μέτρια ή περιορισμένη	= όλοι οι άλλοι συνδυασμοί

Το κριτήριο του βαθμού απομόνωσης του πληθυσμού που απαντά στον τόπο, σε σχέση με την φυσική περιοχή εξάπλωσης του είδους, μπορεί να ερμηνευθεί ως, κατά προσέγγιση, μέτρηση της εισφοράς συγκεκριμένου πληθυσμού στην βιοποικιλότητα αφενός, και του ευπρόσβλητου του εν λόγω πληθυσμού, αφετέρου. Απλουστεύοντας κάπως το ζήτημα θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι όσο περισσότερο ένας πληθυσμός είναι απομονωμένος (σε σχέση με την περιοχή της φυσικής εξάπλωσής του), τόσο μεγαλύτερη είναι η συμβολή του στην γενετική ποικιλότητα των ειδών. Κατά συνέπεια ο όρος "απομόνωση" πρέπει να χρησιμοποιείται κατά την ευρεία έννοια, εφαρμοζόμενος επίσης στα αυστηρώς ενδημικά είδη, στα υπο-είδη /

ποικιλίες / φυλές καθώς και στους υπο-πληθυσμούς ενός μετα-πληθυσμού. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να χρησιμοποιείται η ακόλουθη κατάταξη:

A : (σχεδόν) απομονωμένος πληθυσμός

B : μη απομονωμένος πληθυσμός, παρά μόνο στις παρυφές της περιοχής εξάπλωσης

C : πληθυσμός μη απομονωμένος σε μεγάλο μέρος της περιοχής εξάπλωσης

Το κριτήριο της συνολικής εκτίμησης και αξιολόγησης του τόπου όσον αφορά τη διατήρηση των συγκεκριμένων ειδών επίσης ταξινομείται στις εξής τρεις κατηγορίες:

A : εξαιρετικός

B : καλός

C : επαρκής

2.3.1.3.3 ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 92/43/ΕΟΚ

Πίνακας 12

ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ			
	ΜΟΝΙΜΟΣ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΣ			ΤΟΠΟΥ			
		ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΔΙΑΧΕΙΜΑΣΗ	ΣΤΑΘΜΕΥΣΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ
Ursus arctus	1 -2 άτομα				C	B	A	B

(Πηγή: φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

2.3.1.3.4. ΑΜΦΙΒΙΑ & ΕΡΙΠΕΤΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 92/43/ΕΟΚ

Πίνακας 13

ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ			
	ΜΟΝΙΜΟΣ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΣ			ΤΟΠΟΥ			
		ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΔΙΑΧΕΙΜΑΣΗ	ΣΤΑΘΜΕΥΣΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ
Bombina variegata	✓				C	-	-	-
Testudo hermanni	✓				C	-	-	-

(Πηγή: φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

Σημειώνεται ότι ισχύουν οι ίδιες διευκρινίσεις με αυτές που ισχύουν για τα πτηνά

2.3.1.3.5. ΙΧΘΥΕΣ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 92/43/ΕΟΚ

Πίνακας 14

ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ			
	ΜΟΝΙΜΟΣ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΣ			ΤΟΠΟΥ			
		ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΔΙΑΧΕΙΜΑΣΗ	ΣΤΑΘΜΕΥΣΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ
<i>Phoxinellus spp.</i>	✓				B	B	B	B
<i>Barbus capito</i>	✓				C	C	C	C

(Πηγή: φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

2.3.1.3.6. ΑΣΠΙΟΝΔΥΛΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 92/43/ΕΟΚ

Πίνακας 15

ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ			
	ΜΟΝΙΜΟΣ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΣ			ΤΟΠΟΥ			
		ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΔΙΑΧΕΙΜΑΣΗ	ΣΤΑΘΜΕΥΣΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ
<i>Lucanus cervus</i>	✓				C	B	C	B
<i>Cerambyx cerdo</i>	✓				C	B	C	B

(Πηγή: φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

Σημειώνεται ότι ισχύουν οι ίδιες διευκρινίσεις με αυτές που ισχύουν για τα πτηνά

2.3.1.3.7. ΆΛΛΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ & ΠΑΝΙΔΑΣ

Πίνακας 16

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ
<i>Triturus alpestris</i>	C
<i>Larus cachinnans</i>	C
<i>Salmo trutta</i>	A
<i>Capreolus capreolus</i>	A
<i>Sciurus vulgaris</i>	C
<i>Sus scrofa</i>	D
<i>Aesculus hippocastanum</i>	D
<i>Rosa arvensis</i>	D
<i>Ablepharus kitaibelli</i>	C
<i>Podarcis muralis</i>	C
<i>Canis lupus</i>	A
<i>Erinaceus concolor</i>	D
<i>Malcomia graeca</i> ssp. <i>Graeca</i>	B
<i>Dianthus formanekii</i>	D
<i>Helleborus cyclophyllus</i>	D

Σημειώνεται ότι η κατάταξη του κάθε είδους γίνεται μα βάση τις ακόλουθες κατηγορίες:

- A : Εθνικός Κόκκινος Κατάλογος Δεδομένων
- B : Ενδημικά είδη
- C : Διεθνείς Συμβάσεις (συμπεριλαμβανομένων των Συμβάσεων της Βέρνης, της Βόννης, και της Βιοποικιλότητας)
- D : Άλλοι λόγοι

(Πηγή: φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

2.3.1.4. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ Λ. ΠΛΑΣΤΗΡΑ

Οι επιπτώσεις αφορούν όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες και φυσικές διεργασίες που ενδέχεται να επηρεάζουν, είτε θετικά είτε αρνητικά τη διαχείριση και διατήρηση του τόπου της προστατευόμενης περιοχής. Σχετικά με την ένδειξη του βαθμού ταξινόμησης χρησιμοποιείται η εξής κατηγοριοποίηση:

A : μεγάλη επίδραση
B : μέση επίδραση
C : μικρή επίδραση

και διευκρινίζεται κατά πόσο η επίδραση αυτή είναι θετική (+), ουδέτερη (0) ή αρνητική (-).

Συγκεκριμένα, έχουμε:

Πίνακας 17 Επιπτώσεις και δράσεις μέσα στον τόπο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΕΝΤΑΣΗ	ΕΠΙΔΡΑΣΗ
Καλλιέργεια	C	-
Βοσκή	C	-
Αναδάσωση	C	-
Αφαίρεση των νεκρών ή των μαραμμένων δέντρων ⁷	C	0
Κτηνοτροφία	C	-
Σκάψιμο για δολώματα	C	0
Σύλληψη πανίδας	C	-
Άλλες δειγματοληψίες πανίδας	C	-
Μονοπάτι, δρόμος, ποδηλατόδρομος	C	0
Τροποποίηση των δομών	A	+
Διαχείριση της στάθμης του νερού	B	+
Διάβρωση	C	-
Άλλες φυσικές καταστροφές	C	-

(Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

⁷ Στα τελευταία χρόνια που τα δρυοδάση που αναπτύχθηκαν με το σταμάτημα της κλαδονομής, υφίστανται αποψιλλωτικές υλοτομίες με αποτέλεσμα να αναστέλλεται η ανάπτυξή τους.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΟ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Πίνακας 18 Επιπτώσεις και δράσεις γύρω από τον τόπο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΕΝΤΑΣΗ	ΕΠΙΔΡΑΣΗ
Καλλιέργεια	C	-
Βοσκή	C	-
Αφαίρεση των νεκρών ή των μαραμμένων δέντρων	C	0
Κτηνοτροφία	C	-
Σκάψιμο για δολώματα	C	0
Σύλληψη πανίδας	C	-
Άλλες δειγματοληψίες πανίδας	C	-
Αραιό ενδιαίτημα	C	0
Μονοπάτι, δρόμος, ποδηλατόδρομος	C	0
Ηλεκτρικές γραμμές	C	0
Τροποποίηση των δομών	A	+
Διαχείριση της στάθμης του νερού	B	+
Διάβρωση	C	-
Άλλες φυσικές καταστροφές	C	-

(Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

Χάρτης κλίμακας 1:250.000, όπου φαίνεται η περιοχή των Θεσσαλικών Αγράφων στο Νότιο τμήμα της οροσειράς της Πίνδου και συγκεκριμένα η ορεινή περιοχή γύρω από την Λίμνη Ν. Πλαστήρα του Ν Καρδίτσας καθώς και η θέση της ως προς την πρωτεύουσα του νομού Καρδίτσας.

2.3.2. ΑΓΡΑΦΑ

Η περιοχή των Αγράφων, που υπάγεται στο Ν. Καρδίτσας, αποτελεί ένα από τους τόπους κοινοτικής σημασίας (Τ.Κ.Σ.), που απαρτίζουν το Δίκτυο Natura 2000 (Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000 – GR1410002)

Η περιοχή των Αγράφων σήμερα καταλαμβάνει το δυτικό τμήμα του Νομού Καρδίτσας⁸ και το βόρειο του Νομού Ευρυτανίας⁹. Η ομώνυμη οροσειρά ανήκει στη νότια Πίνδο και διαρρέεται από ονομαστά ποτάμια όπως ο Αχελώος, ο Αγραφιώτης, ο Μέγδοβας (Ταυρωπός), ο Πάμισος, ενώ εκατοντάδες ρεματιές κάνουν το τοπίο ανάμεσα στις ψηλές κορυφές των βουνών ομορφότερο, αλλά και δυσκολότερο στην πρόσβαση. Τα Άγραφα εξακολουθούν ακόμα και σήμερα να είναι μία δυσπρόσιτη περιοχή της Ελλάδας, γι' αυτό και έχει παραμείνει ανέθευτη και αληθινή. (Υπάρχουν χωριά όπως το Μοναστηράκι, που το ρεύμα έφτασε το έτος 1990!)

Ιδιοκτησιακό καθεστώς: ανήκει εν μέρει στο Ελληνικό Δημόσιο και στα τοπικά Δημοτικά διαμερίσματα.

Σύμφωνα με τον Εθνικό Κατάλογο των περιοχών που ανήκουν στο Δίκτυο ΦΥΣΗ 2000, η συγκεκριμένη περιοχή προσδιορίζεται γεωγραφικά ως εξής:

Β. ΑΓΡΑΦΑ	Κωδικός Περιοχής: GR1410001		
Γεωγραφικό Μήκος:	21° 36'		
Γεωγραφικό Πλάτος:	39° 15'		
Μέσο Υψόμετρο:	1500 m	Ελάχιστο Υψόμετρο	1200 m
		Μέγιστο Υψόμετρο	2163 m

⁸ Ποσοστό κάλυψης στο Ν. Καρδίτσας : 51%

⁹ Ποσοστό κάλυψης στο Ν. Ευρυτανίας : 49%

Έκταση:	10. 147 ha
---------	------------

(Πηγή: Δίκτυο Φύση 2000 – Τυποποιημένη μορφή δεδομένων)

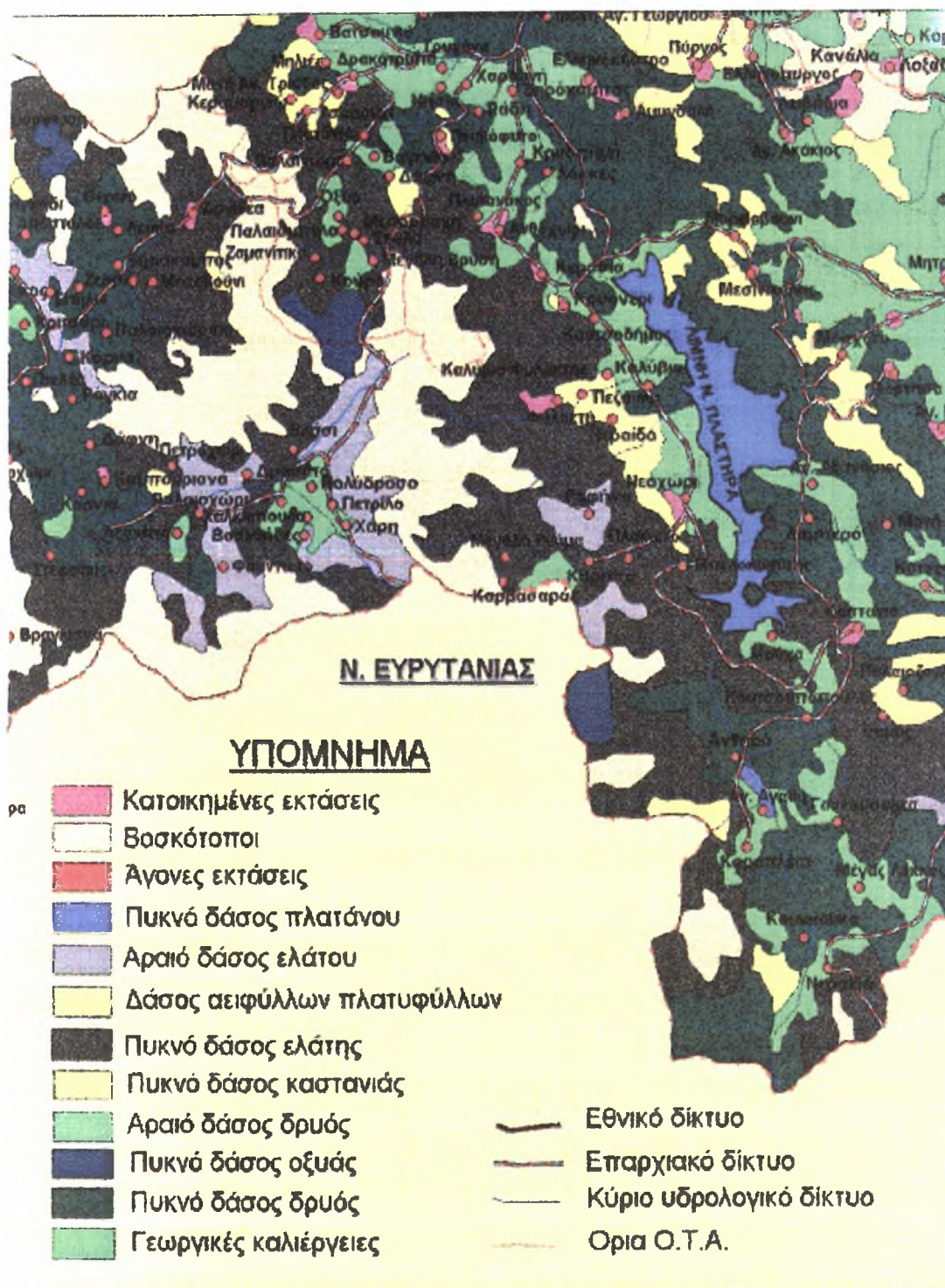
2.3.2.1. ΦΥΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η περιοχή των Αγράφων βρίσκεται στον κεντρικό ορεινό όγκο της Ελλάδας, τη Ν Πίνδο. Στην περιοχή αυτή εντάσσονται δυο κορυφές με απόκρημνες πλαγιές, το Βουτσικάκι και το Αυγό¹⁰ (υψόμετρο 2.154 και 2.163 m, αντίστοιχα). Το βόρειο ήμισυ της προτεινόμενης περιοχής ανήκει στον Νομό Καρδίτσας και το νότιο στον Νομό Ευρυτανίας. Η οροσειρά της Πίνδου σχηματίζεται κυρίως από ψαμμιτικό φλύσχη (σαθρό πέτρωμα) και ασβεστολιθικές πλάκες, ενώ τα εδάφη είναι κυρίως αμμώδη και αργιλοαμμώδη, με κλίσεις μέτριες έως έντονες. Η πλειονότητα των οικοτόπων της περιοχής είναι τυπικοί εκπρόσωποι των ορεινών περιοχών της κεντρικής Ελλάδας, όπως τα δάση αείφυλλων σκληρόφυλλων, που χρησιμοποιούνται για βοσκή, και τα δάση πλατύφυλλων φυλλοβόλων. Στα Άγραφα, το κυρίαρχο κωνοφόρο είδος είναι η *Abies borisii regis*¹¹, η οποία είναι άριστα προσαρμοσμένη στις ψυχρές κλιματικές συνθήκες. Οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες περιορίζονται στη δασική εκμετάλλευση, τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Τα οροπέδια κοντά στους οικισμούς, αξιοποιούνται ως καλλιεργήσιμες εκτάσεις (δενδροκαλλιέργειες για παραγωγή καρυδιών, κερασιών). (www.thessalia.gr)

Σημειώνεται ότι τα χωριά που εντάσσονται στην υπό μελέτη περιοχή των Αγράφων είναι ο Καρδασαράς και το Τροβάτο. Επίσης αναφέρεται ότι η περιοχή συγκαταλέγεται μεταξύ των πιο αραιοκατοικημένων περιοχών της Ελλάδας.

¹⁰ ή αλλιώς Ντελιδήμι

¹¹ υβρίδιο της λευκής (*Abies alba*) και Κεφαλληνιακής (*Abies cephalonica*) ελάτης. Η υβριδογενής ελάτη δημιουργεί αμιγή δάση και είναι άριστα προσαρμοσμένη στις ψυχρές κλιματικές συνθήκες.

Χάρτης όπου φαίνονται οι χρήσεις γης της περιοχής των Θεσσαλικών Αγράφων στο Νότιο τμήμα της οροσειράς της Πίνδου και συγκεκριμένα η ορεινή περιοχή γύρω από την Λίμνη Ν. Πλαστήρα του Ν Καρδίτσας

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΝΔΙΑΙΤΗΜΑΤΩΝ	% ΚΑΛΥΨΗ
Βάλτη, Έλη	7
Χερσότοποι, θάμνοι, μακριά βλάστηση, φρύγανα	27
Ξηρές χλωώσεις διαπλάσεις, στέπες	4
Αλπικοί και υπο-αλπικοί λειμώνες	27
Άλλες αρόσιμες εκτάσεις	0
Φυλλοβόλα δάση ¹²	3
Δάση κωνοφόρων	23
Μικτά δάση ¹³	1
Εσωτερικοί βράχοι, εσωτερικές θίνες, μόνιμο χιόνι και πάγος	4
Άλλες εκτάσεις (περιλαμβανομένων αστικών και βιομηχανικών περιοχών, δρόμων, χέρσων περιοχών, μεταλλεία)	4
ΟΛΙΚΗ ΚΑΛΥΨΗ ΕΝΔΙΑΙΤΗΜΑΤΩΝ	100

(Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

2.3.2.1.1. Σπουδαιότητα

Ο χαρακτήρας της περιοχής είναι τυπικός των ορεινών εκτάσεων της Ελλάδας, με αντιπροσωπευτική βλάστηση και είδη της αλπικής και υποαλπικής ζώνης¹⁴. Η ύπαρξη πλήθους ενδημικών ειδών αποδίδεται στη γεωμορφολογία, στη σχετική απομόνωση και στο υψόμετρο της περιοχής (συχνά πάνω από τα δενδροόρια), τα οποία αποκαλύπτουν την ενδιαφέρουσα και συχνά μοναδική ορεινή χλωρίδα. Η αλπική και υποαλπική ζώνη χρήζουν προστασίας, με σκοπό τη διατήρηση της ορεινής χλωρίδας. Τα φυτά που επιβιώνουν στα υποαλπικά λιβάδια της περιοχής είναι προσαρμοσμένα να αντέχουν στις ακραίες καιρικές συνθήκες, που επικρατούν λόγω του υψηλού υψομέτρου, όπως μεγάλες θερμοκρασιακές διακυμάνσεις, δυνατοί άνεμοι,

¹² Σε υψόμετρο μεταξύ 700 και 900 μέτρων. Στην περιοχή συναντά κανείς εκτεταμένα δάση πλατύφυλλης δρυός (*Quercus frainetto*).

¹³ Συνήθως μικτά δάση δρυός/καστανιάς ή μικτά δάση ελάτης/δρυός ή δρυός ελάτης, ανάλογα με το είδος που κυριαρχεί.

¹⁴ Βιογεωγραφικά η περιοχή χαρακτηρίζεται από τις ζώνες *Quercion cerris* και *Fagetalia* και συμπεριλαμβάνονται στην υπο-ηπειρωτική και ηπειρωτική βιο-γεωγραφική ζώνη. Επίσης η παρουσία των αλπικών και υποαλπικών λιβαδιών (*Daphno-Festucetalia*, λιβάδια με *Nardus*) τοποθετούν μέρος της προτεινόμενης περιοχής στην αλπική ζώνη.

χιονοπτώσεις, μικρή διάρκεια θερινής περιόδου, κ.α.). Τα ορεινά αυτά λιβάδια αξιοποιούνται από τον άνθρωπο ως θερινοί βοσκότοποι για εκτροφή αιγοπροβάτων. Στοιχεία του ορεινού τοπίου είναι τα οροπέδια, οι ξηροί ασβεστολιθικοί βραχώδεις σχηματισμοί και οι λιθολιπές, που αποτελούν τυπικά ενδιαιτήματα ενδημικών χασμόφυτων. Η παρουσία θηλαστικών, που χρίζουν προστασίας (λύκοι, αρκούδες), οι ακόμα και αρπακτικών πουλιών, προσδίδει στην περιοχή των Αγράφων ιδιαίτερη αξία. (www.thessalia.gr)

Βασικό στοιχείο για την αξιολόγηση της περιοχής είναι το πλήθος των ενδημικών φυτών της Βαλκανικής Χερσονήσου, της Ελλάδας και των τοπικών ενδημικών φυτικών ειδών (π.χ. *Asperula oetea*, *Viola chelmea* και *Achillea pindicola* ssp. *Pindicola* - ενδημικά φυτά της Πίνδου). Η οικολογική αξία της περιοχής έγκειται στο έντονο ανάγλυφο, το οποίο δημιουργεί τη μέγιστη δυνατή ποικιλία τοπίου και η οποία με τη σειρά της συγκροτεί τη μέγιστη ποικιλία μικρο-οικοσυστημάτων. Επιπρόσθετα, στον ορεινό όγκο των Αγράφων συναντιέται η χλωρίδα της βόρειας με αυτή της νότιας Πίνδου και από τη σύνθεση των επιμέρους στοιχείων προκύπτει μοναδική ποικιλία φυτικών και ζωικών μορφών που φιλοξενούνται στην περιοχή και συνδράμουν στην μεγαλύτερη βιοποικιλότητα της περιοχής. (Αρχείο ΑΝ.ΚΑ)

Στοιχεία του ορεινού τοπίου είναι τα οροπέδια, οι ξηροί ασβεστολιθικοί βραχώδεις σχηματισμοί και οι λιθοριπές, που αποτελούν τυπικά ενδιαιτήματα ενδημικών χασμόφυτων. Χιόνι καλύπτει τις κορυφές μέχρι τον Απρίλιο-Μάιο και συχνά λεκέδες χιονιού παραμένουν ως τον Ιούλιο. Οι συστάδες υβριδογενούς ελάτης (*Abies borisii regis*) διατηρούνται σε άριστα επίπεδα. Η παρουσία θηλαστικών, που χρίζουν προστασίας (λύκοι, αρκούδες) ή ακόμα και αρπακτικών πουλιών, προσδίδει στην προτεινόμενη περιοχή των Αγράφων αυξανόμενη αξία, με στόχο την προστασία της άγριας πανίδας. (Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

2.3.2.1.2. Άλλα σημαντικά είδη

ΦΥΤΑ: Τα ενδημικά είδη *Asperula oetea* και *Scorzonera rhodantha* έχουν περιορισμένη φυσική εξάπλωση σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα φυτά αυτά συμπεριλαμβάνονται ως σπάνια, στον Κατάλογο των απειλούμενων ειδών της

IUCN (1993) και προστατεύονται από τον Ελληνικό Νόμο (Προεδρικό Διάταγμα 67/1981). Επίσης το είδος *Rosa arvensis* συμπεριλαμβάνεται στον Κατάλογο των απειλούμενων ειδών της IUCN (1993), ως κινδυνεύον είδος σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα ενδημικά *Thymus dolopicus*, *Sesleria vaginalis*, *Veronica thymifolia*, *Isoetes heldreichi* και *Helianthemum hymettium* προστατεύονται από τον Ελληνικό Νόμο (Προεδρικό Διάταγμα 67/1981). Το τοπικό ενδημικό είδος *Isoetes heldreichi* περιέχεται στον Ευρωπαϊκό Κόκκινο Κατάλογο των Παγκοσμίως Απειλούμενων Ζώων και Φυτών, με απροσδιόριστο βαθμό απειλής. Η *Scuiellaria rupestris* ssp. *Adenotricha* είναι είδος με περιορισμένη φυσική εξάπλωση στην Ελλάδα (μόνο στη Ν. Αλβανία) Το είδος *Acantholimon echinus* ssp. *Iycaonicum* γεωγραφικά κατανέμεται στην Ελλάδα, την Αλβανία και την Τουρκία. Η εξάπλωση του είδους *Linum punctatum* ssp. *rysophyllum* περιορίζεται σε δυο γεωγραφικά ασυνεχείς περιοχές, την ΝΑ Τουρκία και την Ελλάδα. Τα ακόλουθα είδη συμπεριλαμβάνονται στον Κατάλογο των Απειλούμενων ειδών της IUCN (1993), ως απειλούμενα: *Allium phtioticum*, *Linum aroanium* και *Sideritis perfoliata* ssp. *Perfoliata* (σπάνια). Τα τρία αυτά είδη όπως και τα *Geranium humberti* και *Scabiosa taygeta* ssp. *taygeta* προστατεύονται από τον Ελληνικό Νόμο (Προεδρικό Διάταγμα 67/1981). Τα φυτά *Viola eximia* και *Festuca korithicensis* συμπεριλαμβάνονται στον Κατάλογο των απειλούμενων ειδών της IUCN¹⁵ (1993), ως σπάνια. (Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

Τα είδη *Anthyllis vulneraria* ssp. *bulgarica*, *Dianthus integer* ssp. *Minuriflorus*, *Erysimum cephalonicum*, *E. pusillum* ssp. *cephalonicum*, *Poa thessala*, *Silene radicata* ssp. *Radicata*, *Alchemilla heterotricha*, *Anthemis arvensis* ssp. *cyllenea*, *Arenaria conferta* ssp. *Serpentini*, *Astragalus creticus* ssp. *rumelicus*, *Campanula spatulata* ssp. *spatulata*, *Cerastium decalvans*, *Geocaryum pindicolum*, *Helleborus cyclophyllus*, *Sideritis raeseri* ssp. *raeseri*, *Silene caesia*, *Viola aetolica*, *Hieraciurn pamassi*, *Lilium albanicum*, *Dianthus viscidus*, *Erysimum pusillum* ssp. *microstylum*, *Carum graecum* ssp. *graecum*, *Sesleria tenerrima*, *Nepeta Spruneri*, *Ornithogallum oligophyllum* είναι

¹⁵ ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Οι χαρακτηρισμοί της IUCN αφορούν την κατάσταση διατήρησης των φυτών στην Ελλάδα.

ενδημικά της Βαλκανικής Χερσονήσου. Επίσης τα είδη *Valantia arctica* και *Viola tricolor ssp. macedonica* είναι ενδημικά της Βαλκανικής Χερσονήσου και εξαπλώνονται στην Ελλάδα και την Αλβανία.

ΑΜΦΙΒΙΑ: Το είδος *Hyla arborea* συμπεριλαμβάνεται στο IV Παράρτημα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ στον Κατάλογο απειλούμενων αμφιβίων και ερπετών' του Corine, και ανήκει στα αυστηρά προστατευόμενα είδη (Παράρτημα II, Συνθήκη της Βέρνης). Επίσης, το είδος *Rana graeca* συμπεριλαμβάνεται στο IN Παράρτημα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Τα είδη *Salamandra salamandra* και *Triturus alpestris ssp. veluchiensis* προστατεύονται από τη Συνθήκη της Βέρνης. Όλα τα προηγούμενα αμφίβια προστατεύονται και από τον Ελληνικό Νόμο (Προεδρικό Διάταγμα 67/1981).

ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ: Το είδος *Sciurus vulgaris* προστατεύεται από τη Συνθήκη της Βέρνης (Παράρτημα III). Το είδος *Nuctalus lasiopterus* συμπεριλαμβάνεται στο IV Παράρτημα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ στον Κατάλογο απειλούμενων θηλαστικών του Corine (απειλούμενο), ενώ χαρακτηρίζεται ως κινδυνεύον και αυστηρά προστατευόμενο είδος (Συνθήκη της Βέρνης). Τα δύο θηλαστικά προστατεύονται από τον Ελληνικό Νόμο (Προεδρικό Διάταγμα 67/1981).

ΕΡΠΕΤΑ: Το είδος *Podarcis muralis* συμπεριλαμβάνεται στο IV Παράρτημα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ανήκει στα αυστηρά προστατευόμενα είδη (Συνθήκη της Βέρνης) και προστατεύεται από τον Ελληνικό Νόμο (Προεδρικό Διάταγμα 67/1981). Το είδος *Vipera ammodytes* κατατάσσεται στο IV Παράρτημα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και ανήκει στα προστατευόμενα είδη (Συνθήκη της Βέρνης).

ΑΣΠΟΝΔΥΛΑ: Το είδος *Pyrgus alveus* είναι απειλούμενο και σπάνιο στην Ευρώπη. Το είδος *Parnassius apollo* είναι αυστηρά προστατευόμενο (Συνθήκη της Βέρνης) και χαρακτηρίζεται ως σπάνιο (IUCN, 1988), απειλούμενο είδος στην Ευρώπη (CORINE) και περιέχεται στη σύμβαση CITES. Τα είδη *Parnassius apollo* και *Anthocharis gruneri* προστατεύονται από τον Ελληνικό Νόμο (Προεδρικό Διάταγμα 61/1981). (Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

2.3.2.2. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

2.3.2.2.1. ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΔΙΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΑΡΟΝΤΑ ΣΤΗΝ Π.Π.

Πίνακας 19

ΜΟΡΦΗ ΕΝΔΙΑΙΤΗΜΑΤΟΣ	% ΚΑΛΥΨΗ	ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΣΧΕΤΙΚΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ
Ορεινά και Μεσογειακά χέρσα εδάφη με ακανθώδεις θάμνους	14	A	C	B	A
Στεπτόμορφοι, βραχιώδεις ανωδασικοί λειμώνες	27	A	C	B	A
Χλωώδεις διαπλάσεις με <i>Nardus</i> , ποικύλων εδαφών	4	A	C	B	A
Δάση σκληρόφυλλων που χρησιμοποιούνται για βοσκή	13	C	-	C	C
Αλπικοί χαμηλοί τυρφώνες	7	A	B	A	A
Απόκρημνα ορεινά βράχια της Κεντρικής Ελλάδας	4	A	B	A	A
Ελληνικά δάση οξυάς με <i>Abies borisii-regis</i>	23	A	C	A	A
Δάση οξυάς με <i>Quercus frainetto</i>	3	A	C	A	A

(Πηγή: φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων) Σημειώνεται ότι ισχύουν οι ίδιες διευκρινίσεις με αυτές που αναφέρονται για την περιοχή της Α. Πλαστήρα.

2.3.2.2.2. ΠΤΗΝΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 79/409/ΕΟΚ

Πίνακας 20

ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ			
	ΜΟΝΙΜΟΣ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΣ			ΤΟΠΟΥ			
		ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΔΙΑΧΕΙΜΑΣΗ	ΣΤΑΘΜΕΥΣΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ
<i>Gyps fulvus</i>	✓				C	B	C	B
<i>Aquila chrysaetos</i>	✓				C	B	C	B

(Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

2.3.2.2.3. ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 92/43/ΕΟΚ

Πίνακας 21

ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ			
	ΜΟΝΙΜΟΣ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΣ			ΤΟΠΟΥ			
		ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΔΙΑΧΕΙΜΑΣΗ	ΣΤΑΘΜΕΥΣΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ
<i>Ursus arctus</i>	✓				C	C	B	C
<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>	✓				C	B	C	B

(Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

Σημειώνεται ότι ισχύουν οι ίδιες διευκρινίσεις με αυτές που αναφέρονται για την περιοχή της Λ. Πλαστήρα.

2.3.2.2.4. ΑΜΦΙΒΙΑ & ΕΡΠΕΤΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 92/43/ΕΟΚ

Πίνακας 22

ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ				ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ			
	ΜΟΝΙΜΟΣ	ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΣ			ΤΟΠΟΥ			
		ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΔΙΑΧΕΙΜΑΣΗ	ΣΤΑΘΜΕΥΣΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ	ΑΙΟΜΟΝΩΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ
<i>Triturus cristatus</i>	✓				C	B	A	A
<i>Bombina variegata</i>	✓				B	A	C	B
<i>Testudo hermanni</i>	✓				B	A	C	B
<i>Testudo marginata</i>	✓				C	A	C	B
<i>Emys orbicularis</i>	✓				C	A	C	B

(Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

Σημειώνεται ότι ισχύουν οι ίδιες διευκρινίσεις με αυτές που αναφέρονται για την περιοχή της Λ. Πλαστήρα.

2.3.2.2.5. ΆΛΛΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ & ΠΑΝΙΔΑΣ

Πίνακας 23

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ
<i>Hyla arborea</i>	C
<i>Rana graeca</i>	C
<i>Rana temporaria</i>	C
<i>Salamandra salamandra</i>	C
<i>Parnassius apollo</i>	C
<i>Pyrgus alveus</i>	D
<i>Capreolus capreolus</i>	A
<i>Nyctalus lasiopterus</i>	A
<i>Felis silvestris</i>	C
<i>Sciurus vulgaris</i>	C
<i>Asperula oetaea</i>	B
<i>Bornmuellera baldaccii</i> ssp. <i>rechingeri</i>	B
<i>Cirsium heldreichii</i>	B
<i>Dactylorhiza baumanniana</i>	B
<i>Helianthemum hymettium</i>	B
<i>Scorzonera purpurea</i> ssp. <i>peristerica</i>	B
<i>Sedum apoleipon</i>	B
<i>Trifolium pamassi</i>	B
<i>Veronica thymifolia</i>	B
<i>Viola chelmea</i>	B
<i>Acantholimon echinus</i> ssp. <i>Iycaonicum</i>	D
<i>Allium phthioticum</i>	D
<i>Anthyllis vulneraria</i> ssp. <i>bulgarica</i>	D
<i>Dianthus integer</i> ssp. <i>Minutiflorus</i>	D
<i>Erysimum cephalonicum</i>	D
<i>Geranium humberitii</i>	D
<i>Poa thessala</i>	D
<i>Rosa arvensis</i>	D
<i>Silene radicata</i> ssp. <i>Radicosa</i>	D
<i>Viola eximia</i>	D

<i>Podacris muralis</i>	C
<i>Vipera ammodytes</i>	C

(Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

2.3.2.2.6. ΆΛΛΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ & ΠΑΝΙΔΑΣ

Πίνακας 24

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ
<i>Triturus alpestris veluchicnsis</i>	B
<i>Rana balcanica</i>	C
<i>Anthocharis gruneri</i>	D
<i>Canis lupus</i>	D
<i>Erinaceus concolor</i>	A
<i>Achillea pindicola</i> ssp. <i>integrifolia</i>	D
<i>Achillea pindicola</i> ssp. <i>pindicola</i>	B
<i>Asperula pinifolia</i>	B
<i>Fritillaria thessala</i> ssp. <i>ionica</i> ¹⁶	B
<i>Galium thymifolium</i>	B
<i>Hieracium epirense</i>	B
<i>Hieracium leithneri</i>	B
<i>Isoetes heldreichii</i>	B
<i>Marrubium velutinum</i>	B
<i>Onobrychis montana</i> ssp. <i>macrocapra</i>	B
<i>Rhinanthus pubescens</i>	B
<i>Satureja horvatii</i> ssp. <i>macrophylla</i>	B
<i>Sesleria vaginalis</i>	B
<i>Thymus dolopicus</i>	B
<i>Thymus leucospermus</i>	B
<i>Veronica chamaedrys</i> ssp. <i>chamaedryoides</i>	B
<i>Alchemilla heteritricha</i>	D
<i>Anthemis arvensis</i> ssp. <i>cyllenea</i>	D
<i>Arenaria conferta</i> ssp. <i>serpentini</i>	D

¹⁶ Συνώνυμο του *Fritillaria graeca* ssp. *ionica*

<i>Astragalus creticus</i> ssp. <i>rumelicus</i>	D
<i>Campanula spatulata</i> ssp. <i>spatulata</i>	D
<i>Carum graecum</i> ssp. <i>graecum</i>	D
<i>Cerastium decalvans</i>	D
<i>DiaIlthus viscidus</i>	D
<i>Erysimum microstylum</i>	D
<i>Festuca koritnicensis</i>	D
<i>Geocaryum pindicolum</i>	D
<i>Helleborus cyclophyllus</i>	D
<i>Hieracium parnassi</i>	D
<i>Lilium carniolicum</i> ssp. <i>albanicum</i> ¹⁷	D
<i>Linum aroanium</i>	D
<i>Linum punctatum</i> ssp. <i>pycnophyllum</i>	D
<i>Nepeta spruneri</i>	D
<i>Ornithogalum oligophyllum</i>	D
<i>Scabiosa taygetea</i> ssp. <i>taygetea</i>	D
<i>Scutellaria rupestris</i> ssp. <i>adenotricha</i>	D
<i>Sesleria tenerrima</i>	D
<i>Siderites perfoliata</i> ssp. <i>perfoliata</i>	D
<i>Sideritis raeseri</i> ssp. <i>raeseri</i> ¹⁸	D
<i>Silene caesia</i>	D
<i>Valantia aprica</i>	D
<i>Viola aetolica</i>	D
<i>Viola tricolor</i> ssp. <i>macedonica</i> ¹⁹	D

(Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

2.3.2.3. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ

Οι επιπτώσεις αφορούν όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες και φυσικές διεργασίες που επηρεάζουν, είτε θετικά είτε αρνητικά τη διαχείριση και

¹⁷ Συνώνυμο του *Lilium albanicum*

¹⁸ Συνώνυμο του *Sideritis sicula* ssp. *raeseri*

¹⁹ Συνώνυμο του *Viola thasia*

διατήρηση του τόπου της προστατευόμενης περιοχής. Σχετικά με τη συγκεκριμένη περιοχή, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα, οι επιπτώσεις των παρατηρούμενων διεργασιών και δραστηριοτήτων στην υπό μελέτη περιοχή αρνητική (-) επίδραση.

Συγκεκριμένα, έχουμε:

Πίνακας 25

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	% ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ	ΕΠΙΔΡΑΣΗ
Κτηνοτροφία	70	-
Σύλληψη πανίδας	70	-
Σύλληψη εντόμων, ερπετών και αμφιβίων	70	-
Παγίδευση, δηλητηρίαση, λαθροθηρία	30	-
Άλλες δειγματοληψίες πανίδας	30	-
Αυτοκινητόδρομος	5	-

(Πηγή: Φύση 2000-Τυποποιημένη Μορφή Δεδομένων)

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, οι αρνητικές επιδράσεις οφείλονται σε ανθρώπινες δραστηριότητες. Φυσικά, πρόσθετοι κίνδυνοι για την προτεινόμενη περιοχή των Αγράφων θεωρούνται:

- Η φωτιά, που πολύ συχνά χρησιμοποιείται από τους κτηνοτρόφους της περιοχής, ως εργαλείο για την κάλυψη αναγκών της κτηνοτροφίας.
- Η υπερβόσκηση, καθώς εμποδίζει τη φυσική αναγέννηση των ορεινών περιοχών.
- Η διάβρωση των εδαφών
- Η διάνοιξη και κατασκευή δρόμων
- Η μη ελεγχόμενη θήρα
- Οι χιονοθλασίες κατά τη διάρκεια του χειμώνα
- Η αποψιλωτική υλοτομία κυρίως των αμιγών δασών δρυός, για την παραγωγή καυσόξυλων.

2.3.2.4. ΒΑΣΙΚΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΤΑΥΡΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ

2.3.2.4.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Η περιοχή, τη δεκαετία 1991 – 2001, παρουσιάζει αύξηση πληθυσμού κατά 25,5% περίπου, αύξηση πολύ μεγαλύτερη από αυτή που παρουσίασε ο Νομός Καρδίτσας την ίδια χρονική περίοδο. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής πληθυσμού του 2001, ο πληθυσμός των Δήμων της περιοχής, αντιπροσωπεύει το 6% του πληθυσμού του Νομού Καρδίτσας. (www.thessalia.gr)

2.3.2.4.2. ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Η πυκνότητα του πληθυσμού της περιοχής ανέρχεται σε 30,3 κατοίκους ανά τ. χλμ., μικρή σε σχέση με την πυκνότητα του Νομού (48,1 κάτοικοι ανά τ. χλμ.)

2.3.2.4.3. ΟΡΕΙΝΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

Σύμφωνα με τα κριτήρια της ΕΣΥΕ, και οι 12 κοινότητες της περιοχής της Λίμνης Πλαστήρα χαρακτηρίζονται ως ορεινές περιοχές και αντιπροσωπεύουν το 20% περίπου των ορεινών περιοχών του Νομού Καρδίτσας.

2.3.2.4.4. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Στην περιοχή απασχολούνται 632 άτομα στον πρωτογενή τομέα, ποσοστό της τάξεως του 3% των ατόμων που απασχολούνται στον τομέα στο σύνολο του Νομού, 488 άτομα στο δευτερογενή, ποσοστό της τάξεως του 8% του ενεργού πληθυσμού του Νομού που απασχολείται στον τομέα και 788 άτομα στον τριτογενή τομέα ή το 5% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του Νομού Καρδίτσας, που απασχολείται στον τριτογενή τομέα. Τα δεδομένα αυτά ερμηνεύουν διάρθρωση της απασχόλησης περισσότερο στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα, σε σχέση με το Νομό. (www.thessalia.gr)

2.3.2.4.5. ΑΝΕΡΓΙΑ

Το ποσοστό της ανεργίας στις μειονεκτικές αγροτικές περιοχές ανέρχεται στο 5,93% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού τους, ενώ το

ποσοστό ανεργίας του Νομού φθάνει το 6,84% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του.

2.3.2.4.6. ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.3.2.4.6.1. Κύριες χρήσεις γεωργικής γης:

Οι κύρια χρήση της αγροτικής γης το 1991 ήταν οι ετήσιες καλλιέργειες, οι οποίες καταλάμβαναν το 0,5% περίπου των ετήσιων καλλιεργειών του Νομού, οι δενδρώδεις καλλιέργειες που αντιπροσώπευαν το 31% των δενδρωδών καλλιεργειών του Νομού, τα αμπέλια που καταλάμβαναν το 28% των αμπελιών του Νομού και οι λοιπές εκτάσεις, συμπεριλαμβανομένων των βοσκοτόπων, των αγραναπαύσεων, των λιβαδιών και των λαχανακομικών, που αντιπροσώπευαν το 15% περίπου των αντίστοιχων εκτάσεων του Νομού. Με τα δεδομένα αυτά, η περιοχή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως γεωργική. (www.thessalia.gr)

Συγκριτική ανάλυση της συμμετοχής των κύριων κλάδων φυτικής παραγωγής:

Το έτος 2001, η κύρια κατεύθυνση των ετήσιων καλλιεργειών είναι τα σιτηρά που αντιπροσωπεύουν το 3% περίπου των σιτηρών του Νομού, ενώ η έκταση στην οποία καλλιεργείται βαμβάκι είναι αμελητέα.

Συγκριτική ανάλυση της συμμετοχής των κύριων κλάδων της ζωικής παραγωγής:

Όσον αφορά τη ζωική παραγωγή, στην περιοχή αντιστοιχούν 6,4 Ζ.Μ. ανά εκμετάλλευση, ενώ στο σύνολο του Νομού 5,3 Ζ.Μ. ανά εκμετάλλευση. Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις αντιπροσωπεύουν το 4% των εκμεταλλεύσεων του Νομού και οι Ζ.Μ. αυτών το 5% των Ζ.Μ. του Νομού. Η κτηνοτροφία είναι κυρίως αιγοπροβατοτροφικής κατεύθυνσης με τα πρόβατα να αντιπροσωπεύουν το 6% των προβάτων του Νομού Καρδίτσας, και τις αίγες το 5%. Τέλος, τα βοοειδή αντιπροσωπεύουν το 3% περίπου των βοοειδών του Νομού και οι χοίροι το 0,8%. (www.thessalia.gr)

2.3.2.4.7. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο γύρος της λίμνης δεν ξεπερνά τα 70 χιλιόμετρα και γίνεται άνετα σε ένα πρωινό με χαλαρό ρυθμό. Η περιοχή αναπτύσσεται συνεχώς τουριστικά

καθώς προσφέρεται για ποικίλες δραστηριότητες: πεζοπορία και ορειβασία, κωπηλασία, κολύμπι, ιστιοπλοΐα, ορειβατικό ποδήλατο.

2.3.3. ΚΟΙΛΑΔΑ ΑΧΕΛΩΟΥ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΠΕΤΡΩΤΟ (Νοτια Πίνδος)

Η κοιλάδα του ποταμού Αχελώου στο χωριό Πετρωτό έχει χαρακτηριστεί ως σημαντικός φυσικός βιότοπος σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Corine, που χρήζει άμεσης προστασίας, λόγω του ότι αποτελεί ένα ταχύτατα υποβαθμισμένο οικοσύστημα. Επίσης, σημειώνεται ότι η κοιλάδα του Αχελώου, ως ευρύτερη περιοχή, θεωρείται περιοχή NATURA 2000.

Η χερσαία αυτή έκταση δεν ξεπερνά τα 3.500 εκτάρια και έχει μέγιστο και ελάχιστο υψόμετρο 1.700 και 350 μ. αντίστοιχα. Στην ουσία πρόκειται για μια απότομη ρεματιά, μερικώς δασωμένη, με ιδιαίτερη όμως οικολογική αξία, καθώς ο ποταμός Αχελώος σχηματίζει ένα πλούσιο μικρο-οικοσύστημα στην περιοχή, όπου μάλιστα παρατηρούνται και πληθυσμοί του θηλαστικού *Lutra lutra* (βίδρα), που ως γνωστό είναι δείκτης καθαρότητας του τοπίου.

Η περιοχή είναι εξίσου σημαντική για μια αποικία *Gyps fulvus* (Όρνεα), καθώς και για άλλα αρπακτικά και μη πτηνά. Ενδεικτικά, αναφέρονται τα παρακάτω:

- *Alcedo atthis*
- *Campimulgus europaeus*
- *Emperiza cia*
- *Lanius collurio*
- *Lullula arborea*
- *Motacilla cinerea*
- *Saxicola rubetra*

Παρά τη σπουδαιότητα της περιοχής, διάφορες ανθρωπογενείς δραστηριότητες τείνουν να υποβαθμίσουν το συγκεκριμένο βióτοπο, κυρίως εξαιτίας της υπερ-βόσκησης στις υψηλότερες περιοχές, της εφαρμοζόμενης εκτατικής δασοκομίας, της παράνομης θήρας, της επέκτασης του οδικού δικτύου, αλλά και του γεγονότος ότι μέρος της κοιλάδας θα μετατραπεί σε ταμιευτήρα για να αρδεύσει το Θεσσαλικό κάμπτο.

2.3.4. ΛΟΥΤΡΑ ΣΜΟΚΟΒΟΥ

Τα Ιαματικά Λουτρά Σμοκόβου βρίσκονται στο δρόμο για τη Ρεντίνα. Η περιοχή παραδοσιακά αποτελεί θεματικό τουριστικό προορισμό για

ιαματικούς και θρησκευτικούς λόγους (Λουτρά Σμοκόβου, Καίτσας, Σουλαντά, Δρανίστας, Ιερά μονή Κοίμησης της Θεοτόκου). Εμφανίζει ενδιαφέρον μεταβατικό τοπίο, που συντίθεται από ήπιες λοφώδεις εναλλαγές μέχρι δασοσκεπείς από κέδρους, βελανιδιές και

έλατα υψηλότερες περιοχές. Γνωστή είναι η ορεινή διαδρομή Ρεντίνα – Φουρνά - Καρπενήσι. (www.thessalia.gr)

Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Corine, που χρήζει άμεσης προστασίας, λόγω του ότι αποτελεί βióτοπο όπου ζει ένας μικρός πληθυσμός από το σπάνιο είδος αρπακτικού πτηνού *Aquila romana* (Κραυγαετός). Άλλα επίσης ενδιαφέροντα είδη πτηνών είναι:

Carpimulgus europaeus

Lanius collurio

ενώ, σημειώνεται ότι δεν έχει μελετηθεί ακόμα η πανίδα της περιοχής για τα υπόλοιπα είδη ζώων που βρίσκονται στην περιοχή.

2.3.5. ΠΟΤΑΜΟΣ ΕΝΙΠΕΑΣ ΦΑΡΣΑΛΩΝ

Σημαντικότερος παραπόταμος του Πηνειού είναι ο Ενιπέας που πηγάζει από το Νομό Λαρίσης, περνά από το Ν. Καρδίτσας και συνδέεται με τον Πηνειό που είναι ο αποδέκτης όλων των ποταμών και χειμάρρων που πηγάζουν από την ορεινή Θεσσαλία στο έδαφος του Νομού Τρικάλων.

Ο ποταμός Ενιπέας Φαρσάλων, θεωρείται σημαντικός βιότοπος που χρήζει προστασίας, σύμφωνα με το πρόγραμμα Corine. Πρόκειται για ένα υποβαθμισμένο πεδινό ποτάμι, όπου κρίνεται πρωτεύουσας σημασίας η διαφύλαξη και προστασίας, καθώς αποτελεί ενδιαίτημα για το σπάνιο πλέον θηλαστικό *Lutra lutra* (Βίδρα). Η προστατευόμενη χερσαία έκταση είναι 2.800 εκτάρια.

Πηγή ρύπανσης της εν λόγω περιοχής, αποτελούν τα λύματα των ημι-αστικών κέντρων της περιοχής, αλλά και τα κατάλοιπα των αγροχημικών που εφαρμόζονται στην γύρω καλλιεργούμενη περιοχή και μέσω του φαινομένου της απορροής φθάνουν στο ρου του ποταμού.

2.3.6. ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Το αισθητικό δάσος Καραϊσκάκη υπάγεται διοικητικά στο Ν. Καρδίτσας και συγκεκριμένα στη περιοχή Μουζακίου, στη θέση Μαυρομάτι. Πρόκειται για ένα ημιορεινό φυσικό τοπίο, που βρίσκεται σε πλαγιά βουνού, με ελάχιστο υψόμετρο τα 160 μ. και μέγιστο τα 600 μ.

Το αισθητικό δάσος Καραϊσκάκη συγκαταλέγεται μεταξύ των Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλος του Ν. Καρδίτσας, καθώς πέρα από το φυσικό περιβάλλον στη γύρω περιοχή υπάρχουν εκκλησίες-μοναστήρια, καθώς και Βυζαντινά-Μεσαιωνικά κτίσματα. Η περιοχή γεωλογικά χαρακτηρίζεται από ηφαιστειογενή πετρώματα και νησίδες ασβεστολίθων και οι κλιματικές

παράμετροι της περιοχής είναι: μεγάλη ηλιοφάνεια και αραιές βροχοπτώσεις που σε συνδυασμό με τους επικρατούντες ασθενείς ανέμους συντελεί στο χαρακτηρισμό του μικροκλίματος της περιοχής ως ξηρό.

Το δάσος Καραϊσκάκη αποτελεί στην ουσία νεαρό δρυο-δάσος με αείφυλλα στοιχεία (πυρναίρι, φυλίκι, οστριές, σφενδάμι, κοκορεβυθιάς). Παράλληλα, σε ορισμένες υγρές περιοχές-θέσεις έχει αναπτυχθεί υγρόφιλη βλάστηση (πλατάνια, φτελιές).

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως το αισθητικό δάσος Καραϊσκάκη συνδέεται με την Λαϊκή Παράδοση, γι' αυτό και εμφανίζει ιστορικό τουρισμό. Συγκεκριμένα επίκεντρο της περιοχής αποτελεί η σπηλιά Καραϊσκάκη, στην οποία κατά την παράδοση γεννήθηκε ο Γ. Καραϊσκάκης, αγωνιστής της ηρωικής επανάστασης του 1821 για την απελευθέρωση των Ελλήνων από τους Τούρκους. Μάλιστα από τη συγκεκριμένη σπηλιά φαίνεται πανοραμικά ο Θεσσαλικό κάμπος. Στην περιοχή επίσης βρίσκεται και το μοναστήρι του Αγ. Γεωργίου, που επίσης η παράδοση συνδυάζει με τη ζωή του Γ. Καραϊσκάκη.

Συνεπώς το αισθητικό δάσος Καραϊσκάκη αποτελεί δάσος φυλλοβόλων και αειθαλών πλατύφυλλων που αποτελεί σημαντικό χώρο αναψυχής του ντόπιου πληθυσμού, αλλά και τουρισμού. Μάλιστα στην περιοχή υπάρχουν πολλά ενδιαφέροντα μονοπάτια, αν και έχουν εγκαταλειφθεί.

Κίνδυνοι όχλησης του ανωτέρω δάσους αποτελούν η βοσκή, η υλοτομία και το κυνήγι. Σημειώνεται τέλος, ότι με τη χρήση ορισμένων μέτρων κατά της υπερβόσκησης, το δάσος αυτό βρίσκεται σε στάδιο αναβάθμισης και έχει καλές προοπτικές εξέλιξης.

2.3.7. ΑΛΣΟΣ ΠΑΠΑΡΑΝΤΖΑΣ (ΧΙΛΙΑ ΔΕΝΤΡΑ)

Το άλσος της Παπαράντζα στην περιοχή με το τοπωνύμιο «Χίλια Δέντρα και σε πολύ μικρή απόσταση από την πόλη της Καρδίτσας αποτελεί αισθητικό δάσος και θεωρείται ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Η χερσαία αυτή έκταση καταλαμβάνει επιφάνεια 21 εκταρίων και πρόκειται για ένα σπάνιο πεδινό αλλουβιακό και υγρό δάσος, από τα ελάχιστα

που έχουν απομείνει στην Ελλάδα, με αυτοφυή δέντρα που εντυπωσιάζουν με το μέγεθος και το ύψος τους.

Το δάσος αυτό αναπτύχθηκε, καθώς στην περιοχή υπήρχαν πολλά νερά και αρτεσιανά πηγάδια. Σήμερα όμως, λόγω της εντατικής άντλησης για της γύρω αρδευόμενες καλλιέργειες, συνέβαλλε στην μείωση των υδάτων, υποβαθμίζοντας σημαντικό το αισθητικό δάσος της Παπαράντζας.

Πρόκειται για ένα σημαντικό μικρο-οικοσύστημα, με σηματικά είδη – τύπους βλάστησης. Κυρίαρχα συγκροτείται από έμμισχες βαλανιδιές (*Quercus pedunculiflora*), πεδινές φτέρες (*Ulmus minor*) και Νερόφραξους (*Fraxinus angustifolia* ssp. *Oxycarpa*) μαζί με άλλα δέντρα που έχουν φυτευτεί από τη Δασική Υπηρεσία.

Η φυσική ομορφιά του τοπίου και η μικρή απόσταση από το αστικό κέντρο της Καρδίτσας συνέβαλλάν στο να αποτελέσει το δάσος της Παπαράντζας σημαντικό χώρο αναψυχής του ντόπιου πληθυσμού με φυσιολατρικό ενδιαφέρον. Μάλιστα, όλο το δάσος διασχίζεται από χωματοδρόμους και μονοπάτια κατάλληλα για περίπατο.

Ως στοιχεία απειλής, όχλησης και διαταραχής του σημαντικού αυτού οικοσυστήματος είναι η ρίψη απορριμμάτων από τους επισκέπτες του δάσους με έλλειψη φιλο-περιβαλλοντικής παιδείας, όπως και τα μηχανοκίνητα τροχοφόρα που περνούν δίπλα ακριβώς από κεντρικό περιφερειακό δρόμο, γεγονός που συντελεί σημαντικά στην υποβάθμιση του δάσους.

2.3.8.1. ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΡΕΝΤΙΝΑΣ

Η Ιερά Μονή Ρεντίνας, που βρίσκεται στον ομώνυμο Δήμο του Ν. Καρδίτσας και σε απόσταση μια ώρα μακράν του ομώνυμου χωριού²⁰, τιμώμενη εις μνήμην του Αγίου Βασιλείου Αγκύρας τη 22 Μαρτίου έχει χαρακτηριστεί ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού

Κάλλους.

²⁰ συγκεκριμένα σε απόσταση 6 χλμ. Νοτιοανατολικά του χωριού Ρεντίνα.

Πρόκειται για ένα καλά συντηρημένο μοναστικό συγκρότημα που βρίσκεται μέσα σε ένα εκτεταμένο χαμηλό δρυοδάσος (δάσος φυλλοβόλλων πλατύφυλλων) σε σχιστολιθικό πέτρωμα. Το υψόμετρο αυτού του φυσικού και παράλληλα δομημένου τοπίου κυμαίνεται μεταξύ των 500-900 μ. Οπότε μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα ορεινό τοπίο που βρίσκεται στην πλαγιά ενός βουνού με περιβαλλοντική, αλλά ταυτόχρονα ιστορική και πολιτισμική αξία, λόγω των καλαίσθητων δομημένων ανθρωπογενών στοιχείων. Σημειώνεται ότι η θέα από τη είσοδο της μονής είναι πανοραμική.

Η αξία της περιοχής συνίσταται πρωτίστως στην ιστορία της Μονής και το κτιριακό συγκρότημα. Το ιστορικό μοναστήρι, που χρονολογείται από τον 9ο αιώνα παρουσιάζει ιδιαίτερο πολιτισμικό και τουριστικό ενδιαφέρον. Ο Ναός της Μονής ίσως είναι ο περικαλλέστερος όλων των άλλων Ναών της περιφέρειας. Αγιογραφημένος με τρούλο εν τω μέσω και θαυμάσιο επίχρυσο σκαλιστό τέμπλο εξαιρετου τέχνης, έχει κάτωθεν υπόγεια κρύπτη όπου φυλάσσονται κατά σειράν τα κρανία των Πατέρων της Μονής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζον και οι καλά διατηρούμενες αγιογραφίες του 17^{ου} αιώνα καθώς και οι υπάρχουσες επιγραφές διαφόρων «ενθυμήσεων». Σημειώνεται ότι στο μοναστήρι λειτούργησε κρυφό σχολείο με έξυπνα καμουφλαρισμένη κρύπτη με υπόγεια σήραγγα διαφυγής. Έτσι, η μονή Ρεντίνας συνδέεται με πολλά ιστορικά γεγονότα της περιόδου της τουρκοκρατίας, αφού μάλιστα αποτέλεσε ορμητήριο κλεφταρματωλών, καταφύγιοκατατρεγμένων αγωνιστών και φυτώριο ιεραρχών της ορθόδοξης εκκλησίας.

2.3.8.2. ΜΟΝΗ ΣΠΗΛΙΑΣ ΚΑΜΠΟΥΡΙΑΝΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ (ΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΑ)

Στο Δήμο Αχελώου²¹, σε μια πλαγιά της οροσειράς της Πίνδου, ως είδος ακρωτηρίου είναι κτισμένη η Ιερά Μονή της Σπηλιάς, που ονομάστηκε έτσι, εξαιτίας κάτωθεν υπάρχοντος σπηλαίου. Ατενίζοντας ο επισκέπτης από

²¹ Στη θέση Καμπουριανά

όλες τις πλευρές της Μονής αισθάνεται δέος για την απότομη ορθοπλαγιά (βάραθρο). Κάτωθεν τη μονής ρέει το «Πετριλιώτικο ρέμα», παραπόταμος του Αχελώου, άνωθεν και ανατολικά δε της Μονής υπάρχουν λίαν απότομοι και απροσπέλαστοι βράχοι.

Το μικρό αυτό τμήμα της λεκάνης του Αχελώου, με επίκεντρο το μικρό αυτό μοναστήρι έχει χαρακτηριστεί ως τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, όπως επίσης περιοχή προστασίας της Ορνιθοπανίδας.

Πρόκειται για ένα ορεινό τοπίο με μέγιστο και ελάχιστο υψόμετρο τα 580-1749 μ., σχεδόν φαράγγι με ορθοπλαγιές, σάρες, σπηλιές και γενικότερα πολύ έντονο ανάγλυφο και επιβλητικό τοπίο στην ευρύτερη περιοχή με περιγράμματα υψηλών βουνοκορφών (περί τα 2000 μ.). Πάνω στο βραχώδη αυτό σχηματισμό βρίσκεται ένα σημαντικό οικοσύστημα εξαιρετης φυσικής κατάστασης και ομορφιάς, όπου συνυπάρχουν τρεις κυρίως τύποι βλάστησης: μεσογειακή μακία (θαμνώνας σκληρόφυλλων) δάσος αιθαλών πλατύφυλλων και δάσος φυλλοβόλων πλατύφυλλων. Συγκεκριμένα στην γύρω περιοχή συναντά κανείς σποραδικές συστάδες ελάτης, δρυός και πρίνου με στοιχεία της ζώνης των φυλλοβόλων σε σκιερές βορινές εκθέσεις ή κατά μήκος των ρευμάτων. Ιδιαίτερο βοτανικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αιωνόβια πουρνάρια γύρω από τη Μονή με θαυμάσια σφαιρική κόμη.

Το μοναστήρι μικρό και γραφικό είναι κτισμένο σε πολύ δύσβατο μέρος, σε μια βραχώδη εξέδρα, και γι' αυτό και η άνοδος και οδοιπορία προς αυτό είναι κοπιώδης λόγω της μεγάλης ανωφέρειας²². Η μονή είναι μεγάλη ιστορικής αξίας, καθώς είναι κτισμένη το 1604. Κατά την επανάσταση των Αγράφων για την απελευθέρωση της Θεσσαλίας, χρησίμευσε ως Στραταρχείο Εκεί είχε την έδρα της Προσωρινής Κυβερνήσεως υπό τον Αλεξανδρή²³. Μάλιστα, σώζονται μέχρι και σήμερα τα οχυρώματα τα οποία βρίσκονται άνωθεν της Μονής.

Κατά τις 15 Αυγούστου πλήθη προσκυνητών προσέρχονται πεζώς από τους την περιοχή της Καρδίτσας και τους όμορους νομούς και τελείται μία από τις μεγαλύτερες θρησκευτικές πανηγύρεις.

²² Πρόσφατα κατασκευάστηκε δρόμος που φτάνει στο μοναστήρι (στενός χωματόδρομος) και κτίστηκε ξενώνας έξω από τον περίβολο της μονής.

²³ Θεσσαλός πολέμαρχος

Σχόλιο για τις απειλές/διαταραχές του τοπίου: οι κακές συντηρήσεις στο μοναστήρι μπορεί να υποβαθμίσουν την αισθητική του. Επίσης, σε κοντινή απόσταση κατασκευάζεται το μεγάλο φράγμα εκτροπής του Αχελώου, που ενδέχεται να διαταράξει τα οικολογικά στοιχεία της περιοχής. Τέλος, η υπερβόσκηση, το κυνήγι, η πυρκαγιά και η οδοποιία αποτελούν πηγές υποβάθμισης του εξαιρετού φυσικού τοπίου.

2.3.9. ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ ΑΓΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ ΣΤΟ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

A/A	Όνομασία	Περιοχή	Έκταση (Στρ.)	Δασαρχείο- Δ/νση Δασών	Σχόλια
1	Πιλάκο-Λούτσα	Κοιν.:Ανθηρού	20.000	Μουζακίου	ΦΕΚ 276 B/76
2	Αγ.Γεώργιος- Κερασούλες	Κοιν.:Αμυγδαλής	12.500	Μουζακίου	ΦΕΚ 769 B/76
3	Ι.Μ. Αγ.Γεωργίου- Σπηλιά Καραϊσκάκη	Δ.Μουζακίου	5.725	Μουζακίου	ΦΕΚ 246 B/23
4	Κουκέικα- Τριφύλλα	Κοιν. Καροπλεσίου & Νεράϊδας	7.000	Καρδίτσας	
5	Σωτήρα-Κάστρο Τιτανίου	Κοιν.Μεταμόρφωσης	4.657	Καρδίτσας	
6	Μαυροβούνι	Κοιν. Βλοχού- Αγ.Δημητρίου	6.550	Καρδίτσας	(Ίσχυε έως 31-7-2002) Υπάρχει ακόμη
7	Κατάχωρος*	Κοιν.:Κέδρου-Ανάβρας- Λουτροπηγής	28.000	Καρδίτσας	Φ.Ε.Κ. 769 B/76
8	Μακρυράχη	Κοιν.:Μακρυράχης- Καίτσας	7.000	Καρδίτσας	

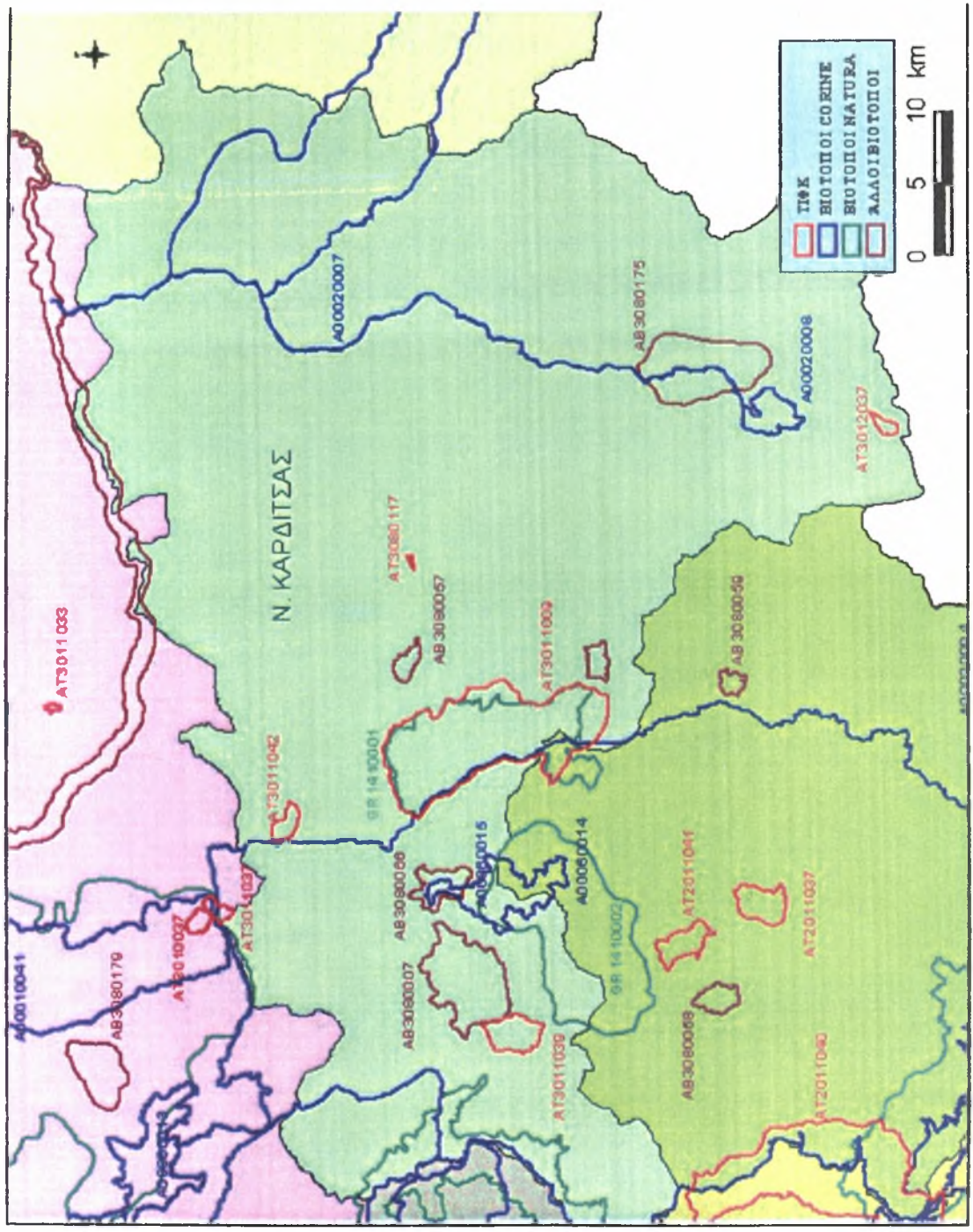
(Πηγή: www.kynigos.net.gr)

*Καταργήθηκε πρόσφατα, αλλά ακριβώς στην ίδια περιοχή, στη γειτνιάζουσα θέση «Θραψίμι», δημιουργήθηκε καταφύγιο άγριας ζωής.

Στο σημείο αυτό χρειάζεται να σημειωθεί ότι στο Ν. Καρδίτσας, δεν υπάρχει εκτροφείο θηραμάτων ούτε ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές. Τα υπάρχοντα καταφύγια άγριας ζωής θεωρούνται κατά κάποιο τρόπο

υποβαθμισμένα, καθώς οι συνεχείς εμπλουτισμοί²⁴ αυτών δεν ευδοκιμούν και δεν φέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα και τα επιβλέποντα Δασαρχεία αντιμετωπίζουν συχνά φαινόμενα λαθροθηρίας.

²⁴ οι εμπλουτισμοί γίνονται ως επί το πλείστον με Αγριόχοιρο (*Sus scrofa*) και ένα είδος Φασιανού (*Phasianus colchicus*).

**Γ' ΜΕΡΟΣ – ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

3. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ Π.Π. ΣΤΟ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ.

3.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Είναι γεγονός ότι το σύστημα των προστατευόμενων περιοχών στη χώρα μας, που αναφέρεται στις διαδικασίες επιλογής και κατηγοριοποίησής τους (αλλά και στις διαδικασίες διαχείρισής τους) δεν είναι ακόμα εντελώς ξεκαθαρισμένο, καθώς δεν έχει όμως ακόμα προχωρήσει στη χώρα μας η συστηματική καταγραφή και κατηγοριοποίηση των προστατευόμενων περιοχών μας, καθώς και η κατάταξή τους σε ενιαίες κατηγορίες, ανάλογα με το αντικείμενο που προστατεύουν και το σκοπό που εξυπηρετούν. Έτσι, στον Ελλαδικό χώρο, υπάρχουν περιοχές σημαντικές για την προστασία της φύσης που δεν καλύπτονται ακόμα από ειδική προστατευτική νομοθεσία. Άλλες περιοχές έχουν θεσμοθετηθεί ως προστατευόμενες χωρίς να έχει ληφθεί κανένα ειδικό μέτρο για την ιδιαίτερη προστασία και διαχείρισή τους. Υπάρχουν ακόμα περιοχές που περιέχουν σημαντικές οικολογικές αξίες και λαμβάνονται μέτρα για την προστασία τους παρά το ότι δεν έχουν ακόμα πλήρη νομική προστασία.

Η παραπάνω διαπίστωση, δεν αποτελεί εξαίρεση όσον αφορά το Ν. Καρδίτσας. Πράγματι, η ποικιλομορφία του τοπίου των διαφόρων περιοχών του νομού Καρδίτσας προσδίδει αρκετό οικολογικό ενδιαφέρον. Επιπρόσθετα η πυκνή που χαρακτηρίζει την ευρύτερη περιοχή και κυρίως το ορεινό στοιχείο του Νομού Καρδίτσας, ευνοεί την ανάπτυξη ποιοτικής και ποσοτικής πλούσιας πανίδας, που χρήζει προστασίας.

Όμως, στο Νομό Καρδίτσας, όσον αφορά τις προστατευόμενες περιοχές έχει δοθεί προτεραιότητα από πλευράς διαχειριστικών μέτρων στην περιοχή της λίμνης Πλαστήρα και στην περιοχή των Αγράφων (Περιοχές Natura). Έτσι, τα προγράμματα περιβαλλοντικής προστασίας που εφαρμόστηκαν στην περιοχή του Ν. Καρδίτσας αφορούν ως επί το πλείστον αυτές τις δύο περιοχές. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι τα εφαρμοζόμενα προγράμματα δεν στόχευαν αποκλειστικά στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά εξυπηρετούσαν σκοπούς ανάπτυξης των

περιοχών αυτών, καθώς πρόκειται για μειονεκτικές περιοχές. Συνεπώς, η διαχειριστική στρατηγική που εφαρμόστηκε αποσκοπούσε σε δύο επίπεδα:

- I. αφενός στην προστασία των φυσικών πόρων από την υπερανάπτυξη και τον κορεσμό στη βάση ολοκληρωμένων κατευθύνσεων και μέτρων αναφορικά με τις ζώνες προστασίας, τις χρήσεις γης, τα αναγκαία μέτρα πολιτικής γης, τους κατά περίπτωση φορείς διαχείρισης, κ.ά.
- II. αφετέρου στην ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου ως συστατικό χαρακτηριστικό του επιπέδου ευημερίας, του πολιτισμού και της ιστορίας του τόπου.

Η αναβάθμιση αυτή συνιστά αδιαφιλονίκητο μέσο για την προσέλκυση σύγχρονων επενδύσεων που επιλέγουν το αναβαθμισμένο περιβάλλον ως κύριο πρότυπο εγκατάστασης. Πράγματι, μέσα από αυτή τη διαδικασία προωθείται η δημιουργία, ανάπτυξη και διατήρηση σχέσεων της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας με τον έξω κόσμο, με την παραγωγή τουριστικού προϊόντος, παραγομένου μέσα από διαδικασίες που θα τροφοδοτούν τον τοπικό πληθυσμό με την απαραίτητη τεχνογνωσία, χωρίς να καταστρέφουν την δομή των τοπικών κοινωνιών ούτε και την παράδοση της ισορροπίας τους με το φυσικό περιβάλλον. Στην ουσία όλα τα παραπάνω διαμορφώνουν την έννοια της οικοανάπτυξης, που αποτελεί τον αρεστό συνδυασμό των παραγωγικών δραστηριοτήτων με την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος (π.χ. οικότουρισμός, βιολογική γεωργία, πολιτιστικές δραστηριότητες, ήπιες μορφές τοπικής ανάπτυξης κ.α). (Αρχείο ΑΝ.ΚΑ)

3.2. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ & ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μία από τις μεγαλύτερες αξίες των προστατευόμενων περιοχών, ιδίως στην εποχή μας, που τείνει να αποτελέσει τον βασικό σκοπό ύπαρξης και διαχείρισής τους σε πολλές περιπτώσεις, αναφέρεται στην ικανοποίηση της ανάγκης του σύγχρονου ανθρώπου για επικοινωνία με τη φύση, προσφέροντας μοναδικές ευκαιρίες υπαίθριας αναψυχής και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Είναι γεγονός ότι οι εθνικοί δρυμοί και οι προστατευόμενες

γενικά περιοχές, αποτελούν σήμερα πόλο έλξης ενός συνεχώς αυξανόμενου αριθμού επισκεπτών, που συμμετέχει σε διάφορες μορφές φυσιολατρικού ή περιηγητικού τουρισμού, και συμβάλλουν σημαντικά στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του σημερινού ανθρώπου, ιδίως των πόλεως και των αστικών περιοχών, παρέχοντας παράλληλα ευκαιρίες αναζωογόνησης και ανάπτυξης της περιφέρειας στην οποία βρίσκονται.

3.2.1. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ (ΟΡΕΙΝΩΝ) ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Με μια πρώτη ματιά, η εικόνα που παρουσιάζει σήμερα η πραγματικότητα σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη των ορεινών περιοχών του νομού Καρδίτσας είναι αποθαρρυντική, δεδομένου ότι:

- I. Υπάρχει αδυναμία ευρύτερου σχεδιασμού που θα συντόνιζε και θα ενθάρρυνε με διάφορα μέτρα την όποια προσπάθεια. Ενδεικτικά αναφέρεται πως δεν έχει επιχειρηθεί μέχρι στιγμής η συνολική επιστημονική καταγραφή των δυνατοτήτων του νομού Καρδίτσας και πολύ λιγότερο των επιμέρους περιοχών του.
- II. Η μέχρι σήμερα ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος της περιοχής είναι υποτυπώδης. Έχει δοθεί αποκλειστική σχεδόν έμφαση σε επενδύσεις κυρίως ξενοδοχειακής υποδομής (ξενώνες και ενοικιαζόμενα δωμάτια), οι οποίες είναι συγκεντρωμένες κυρίως στην περιοχή της λίμνης Πλαστήρα. Από την άλλη μεριά έχουν παραμεληθεί άλλα στοιχεία τουριστικής υποδομής, με αποτέλεσμα να μην συγκροτείται πλήρες τουριστικό προϊόν. Έτσι, οι δρόμοι - οι οποίοι ανήκουν αποκλειστικά στο επαρχιακό και δασικό οδικό δίκτυο - καλύπτουν μετά βίας τις λειτουργικές ανάγκες των ορεινών περιοχών του νομού Καρδίτσας.
- III. Η ουσιαστική προβολή των τουριστικών δυνατοτήτων των ορεινών περιοχών του νομού Καρδίτσας είναι προβληματική : Αφενός ως προς τους στόχους της προβολής, διότι τα στοιχεία σχετικά με την περιοχή είναι ανεπαρκή και δίνουν μια ελλιπή

εικόνα της. Είναι χαρακτηριστικό πως δεν υπάρχει πλήρης και κατατοπιστικός χάρτης, ούτε και οδηγός για το σύνολο των παροχών και υπηρεσιών που προσφέρονται σήμερα στον επισκέπτη. Αφετέρου γιατί αγνοείται τόσο η τεχνική όσο και η μεθόδευση των επιμέρους ενεργειών. Δεν έχει γίνει συστηματική προσπάθεια για την προβολή των τουριστικών πλεονεκτημάτων της περιοχής σε ελληνικές και διεθνείς εκθέσεις και απουσιάζουν οι καταχωρήσεις σε ελληνικά και ξενόγλωσσα έντυπα

- IV. Υπάρχει αδυναμία προγραμματισμού και συντονισμού των παραγόντων εκείνων, οι οποίοι αποτελούν τους φυσικούς συντελεστές της τουριστικής αναβάθμισης του νομού. Συγκεκριμένα, ο νομός Καρδίτσας υπάγεται στην δικαιοδοσία του γραφείου του ΕΟΤ Λάρισας, το οποίο είναι αρμόδιο για δυο ευρύτερες περιοχές με τελείως διαφορετικά χαρακτηριστικά, αυτές της Ανατολικής και Δυτικής Θεσσαλίας. Με βάση την μέχρι τώρα λογική της τουριστικής ανάπτυξης, δινόταν έμφαση σχεδόν αποκλειστικά στην προώθηση τουριστικού ρεύματος στο Πήλιο και τα Μετέωρα, με αποτέλεσμα το δυναμικό των υπολοίπων περιοχών να αγνοείται. (Αρχείο ΑΝ.ΚΑ)

Παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των επιχειρηματιών της περιοχής, δεν έχει γίνει δυνατό να εγκατασταθούν οι απαραίτητες διασυνδέσεις με τουριστικά κυκλώματα εθνικού και διεθνούς επιπέδου, ούτε να συντονισθούν οι ενέργειες των ενδιαφερομένων φορέων (Επιχειρηματιών, Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Κρατικής Διοίκησης) σε θέματα οργάνωσης και προβολής τουριστικών προγραμμάτων, εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, αξιοποίησης νέων τεχνολογιών κ.α.

Παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια ο ευρύτερος ορεινός όγκος των Αγράφων και ιδιαίτερα η περιοχή της λίμνης Ν. Πλαστήρα, υποδέχεται ένα μεγάλο αριθμό τουριστών ο οποίος ακολουθεί αυξητικές τάσεις.

Ο υγρός όγκος της λίμνης Ν. Πλαστήρα, το ιδιαίτερο περιβάλλον των ποταμών, τα πλούσια σε βλάστηση χερσαία οικοσυστήματα και η ποικιλία της

πανίδας, δημιουργεί την βιοποικιλότητα που χαρακτηρίζει ένα τοπίο, ως άρτιο, τόσο περιβαλλοντικά, όσο και τουριστικά.

Η κινητικότητα των Ελλήνων στον εσωτερικό τουρισμό τα τελευταία χρόνια είναι αξιοσημείωτα αυξητική, τα αποτελέσματα της οποίας είναι εμφανή και στην περιοχή μελέτης, η οποία εξελίσσεται σε ένα αξιόλογο τουριστικό κέντρο.

Έτσι γύρω από τη λίμνη, έχουν δημιουργηθεί αρκετές επιχειρήσεις οι οποίες επιβιώνουν από τον τουρισμό αυτό παροχής τουριστικών υπηρεσιών και έχει δημιουργηθεί προσοδοφόρο έδαφος για περαιτέρω ανάπτυξη και οργάνωση της.

Παράλληλα στην περιοχή έχει αναπτυχθεί ένα σύνολο υποδομών που έχουν δημιουργηθεί από Ευρωπαϊκά και Ελληνικά προγράμματα τα οποία υπάγονται κυρίως σε δράσεις περιβαλλοντικών προγραμμάτων και λειτουργούν με κύριους άξονες την προστασία, διαχείριση και την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος.

Αν με βάση τις προηγούμενες διαπιστώσεις η τουριστική ανάπτυξη των ορεινών περιοχών του νομού Καρδίτσας κρίνεται να μην είναι ικανή συνθήκη αλλά και ανεπαρκής, υπάρχουν δύο παράγοντες, οι οποίοι παρουσιάζουν αισιόδοξες τις προοπτικές της ανάπτυξης αυτής:

- Η διαφοροποίηση της τουριστικής αγοράς προς την κατεύθυνση νέων ή ειδικών μορφών τουρισμού, που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια
- Ο πλούτος φυσικών και πολιτιστικών πόρων, οι οποίοι διαμορφώνουν την φυσιογνωμία των ορεινών περιοχών του νομού Καρδίτσας. (Αρχείο ΑΝ.ΚΑ)

3.2.2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Έχοντας υπόψη τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η τουριστική ανάπτυξη των ορεινών περιοχών του νομού Καρδίτσας, μπορούμε να καθορίσουμε ένα πλαίσιο συνολικής πολιτικής για τον τουρισμό, που θα

περιλαμβάνει συνοπτικά πλην των άλλων και τους ακόλουθους επιμέρους στόχους:

- Την ανάπτυξη ετησίου τουρισμού με χαρακτήρα καθαρά περιηγητικό και με έμφαση στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- Την προστασία, ανάδειξη, αναβάθμιση του φυσικού - ιστορικού - πολιτισμικού και αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος με την αξιοποίηση των φυσικών πόρων, την συντήρηση και προστασία των ιστορικών και πολιτισμικών μνημείων, την παρουσίαση της τοπικής ιστορίας και των συναφών προς αυτήν εκδηλώσεων, την ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών, διατηρητέων κτισμάτων κ.λ.π.
- Την βελτίωση και ολοκλήρωση της αναγκαίας υποδομής, με την βελτίωση του οδικού δικτύου, την κατασκευή, βελτίωση και συντήρηση ορεινών και δασικών δρόμων, την δημιουργία και συντήρηση ορεινών καταφυγίων.
- Τον σχεδιασμό τουριστικής πολιτικής προσαρμοσμένης στα τοπικά χαρακτηριστικά και πόρους μέσα από θεσμοθετημένα και συγκροτημένα όργανα. (Αρχείο ΑΝ.ΚΑ)

Βασικό στοιχείο της στρατηγικής τουριστικής ανάπτυξης αποτελεί η συντονισμένη και εναρμονισμένη δράση σε επίπεδο

- I. περιφέρειας Θεσσαλίας - νομού Καρδίτσας, στο οποίο διαγράφεται ο ρόλος του τουρισμού και καθορίζεται η μακροπρόθεσμη συμβολή του στην βελτίωση της περιφερειακής οικονομίας. Στο ίδιο επίπεδο πραγματοποιείται συνολική ρύθμιση χρήσεων γης για αναψυχή - τουρισμό - παραθεριστική κατοικία και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος,
- II. δήμων και κοινοτήτων της περιοχής, στο οποίο ρυθμίζεται η φυσική ένταξη της τουριστικής δραστηριότητας σε άμεση συνάρτηση με τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού.

3.2.3. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται διεθνώς μια στροφή ενός μέρους της τουριστικής πελατείας από το μοντέλο μαζικού τουρισμού προς τις λεγόμενες «εναλλακτικές» μορφές τουρισμού οι οποίες εστιάζονται σε ενδιαφέροντα που αφορούν τον πολιτισμό, το φυσικό περιβάλλον και την ομορφιά του τοπίου, καθώς και σε δραστηριότητες αναψυχής και αθλητισμού, όπως ο οικολογικός, περιβαλλοντικός και πολιτιστικός τουρισμός.

Κοινό χαρακτηριστικό των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η ελάχιστη επέμβαση στον φυσικό και πολιτιστικό χώρο και η αξιοποίηση όλων των όψεων του παραδοσιακού και συγχρόνου πολιτισμικού πλαισίου. Η ανάπτυξή τους σε μια συγκεκριμένη περιοχή προϋποθέτει αφενός γνώση των ειδικών χαρακτηριστικών της και αφετέρου σχεδιασμό που να προβλέπει την ανανέωση των φυσικών πόρων και την συμμετοχή του πληθυσμού της στην παραγωγή του τουριστικού προϊόντος και στην κατανομή του αναπτυξιακού οφέλους.

Η διαπίστωση πως το τουριστικό δυναμικό των ορεινών περιοχών του νομού Καρδίτσας διαμορφώνεται στη βάση της αντίθεσης: «ανυπαρξία τουριστικής υποδομής - πλούτος φυσικών και πολιτιστικών πόρων», υποδεικνύει πως η επιλογή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η μόνη βιώσιμη λύση για την τουριστική ανάπτυξη του νομού, σε σύντομο χρόνο, με ελάχιστες επεμβάσεις και χωρίς την απαίτηση επενδύσεων σε μεγάλα έργα υποδομής.

Στα πλαίσια της φιλοσοφίας του εναλλακτικού τουρισμού, η ανακάλυψη και παρουσίαση όψεων του νομού, των οποίων η αισθητική, οικολογική, ιστορική και καλλιτεχνική αξία είναι ήδη αναγνωρισμένη (λίμνη Μέγδοβα, τα δάση οξυάς στο Βουτσικάκι, το πανεπιστημιακό δάσος ελάτης στο Μπελοκομύτη, αρκετά μεταβυζαντινά μοναστήρια, οι πέτρινες τοξωτές γέφυρες ιδίως στην Αργιθέα κ.ά.), οφείλει να συμπληρωθεί από την διερεύνηση και πρόσκληση σε συμμετοχή σε πλευρές της ζωής της περιοχής (πολιτιστικά γεγονότα, εκδηλώσεις της αγροκτηνοτροφικής και λαϊκής ζωής)

που έμεναν, μέχρι σήμερα, στο περιθώριο των ενδιαφερόντων κάθε αναπτυξιακής προσπάθειας. Επισημαίνεται ότι:

- Περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, σχετικά άγνωστες, οι οποίες μπορούν να προβληθούν ως αντικείμενο οικοτουριστικών δραστηριοτήτων είναι, εντελώς ενδεικτικά, τα δάση καστανιάς που περιβάλλουν τη λίμνη Ν. Πλαστήρα (Μέγδοβα), τα ορεινά μονοπάτια που ανηφορίζουν στην αλπική ζώνη της Πίνδου κ.ά.
- Η ιδιομορφία της γεωμορφολογίας και του κλίματος του νομού επιτρέπουν την ανάπτυξη ετησίου τουρισμού, με έμφαση σε αθλήματα όπως η ορειβασία, ιδιαίτερος στην περιοχή του όρους Βουτσικάκι (Καρίτσα - Φυλακτή) και στην κορυφή Καράβα (Αργιθέα) - αλλά και στα πολύ δημοφιλή σήμερα σπορ στη λίμνη του Ν. Πλαστήρα (Μέγδοβα).
- Πολυάριθμοι είναι οι χώροι με έντονη την ιστορική μνήμη που προσφέρονται για περιηγητικό και εκπαιδευτικό τουρισμό, όπως οι αρχαιολογικοί χώροι της Μπελάγιας και της Μητρόπολης, το φρούριο του Φαναρίου, η αρχαία πόλη της Αργιθέας, τα χτισμένα από τους περίφημους ηπειρώτες μάστορες αρχοντικά του Μεσενικόλα, Νεοχωρίου και άλλων χωριών, μνημεία λαϊκής αρχιτεκτονικής, τα μοναστήρια της Κορώνας, της Πέτρας, της Παναγίας Πελεκητής, της Σπηλιάς, με λιθανάγλυφα αρχιτεκτονικά μέλη κατασκευασμένα από τους φημισμένους λιθοξόους από το Ζουπάνι (Πεντάλοφος Κοζάνης), οι ιστορικές κοινότητες Ρεντίνας, Μεσενικόλα κ.ά.
- Εκτός αυτών υπάρχει η δυνατότητα για πολιτιστικά οδοιπορικά που θα σχετίζονται με τον μεγάλο πλούτο του νομού σε τοπικά έθιμα, όπως τα Πασχαλιόγιορτα, και όλα τα άλλα που συνοδεύουν μεγάλες θρησκευτικές - κοινωνικές εκδηλώσεις (Χριστούγεννα, Θεοφάνεια, Καθαρά Δευτέρα, Πάσχα, Δεκαπενταύγουστο) και πανηγύρια.
- Αντικείμενο πολιτιστικού και συνεδριακού τουρισμού μπορούν ακόμη να αποτελέσουν οι περιοδικού χαρακτήρα πολιτιστικές εκδηλώσεις (φεστιβάλ, συνέδρια, συναντήσεις, εκθέσεις) που οργανώνονται κυρίως στην Καρδίτσα και θα μπορούσαν να οργανώνονται και στην περιφέρεια

ενόψει των τουριστικών επισκέψεων από τους δήμους και τις κοινότητες αλλά και άλλους φορείς της περιοχής επιστημονικούς, επιχειρηματικούς.

- Ακόμη, βιομηχανικές δραστηριότητες, όπως η παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος στο υδροηλεκτρικό εργοστάσιο της ΔΕΗ και στο φράγμα της λίμνης Πλαστήρα, προσφέρουν τη δυνατότητα για βιομηχανικό και εκπαιδευτικό τουρισμό σε όλες τις φάσεις της παραγωγής του ηλεκτρικού ρεύματος. (Αρχείο ΑΝ.ΚΑ)

3.2.3.1. Μονοπάτια

Εντός των ορίων αυτών των «περιηγητικών διαδρομών» εντοπίζονται ιδιαίτερα «μονοπάτια» που μπορούν να διευκολύνουν την επιμήκυνση της παραμονής των τουριστών στα υπάρχοντα καταλύματα και την καλύτερη οργάνωση του ελεύθερου χρόνου των επισκεπτών. Έτσι είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν με τους ίδιους αναλογικά όρους όλες οι περιοχές του νομού, και να τεθούν τα θεμέλια για την ίδρυση ενός εσωτερικού τουριστικού δικτύου.

Η χάραξη των διαδρομών ακολουθεί την οδική δικτύωση και την χωροταξική οργάνωση των οικισμών.

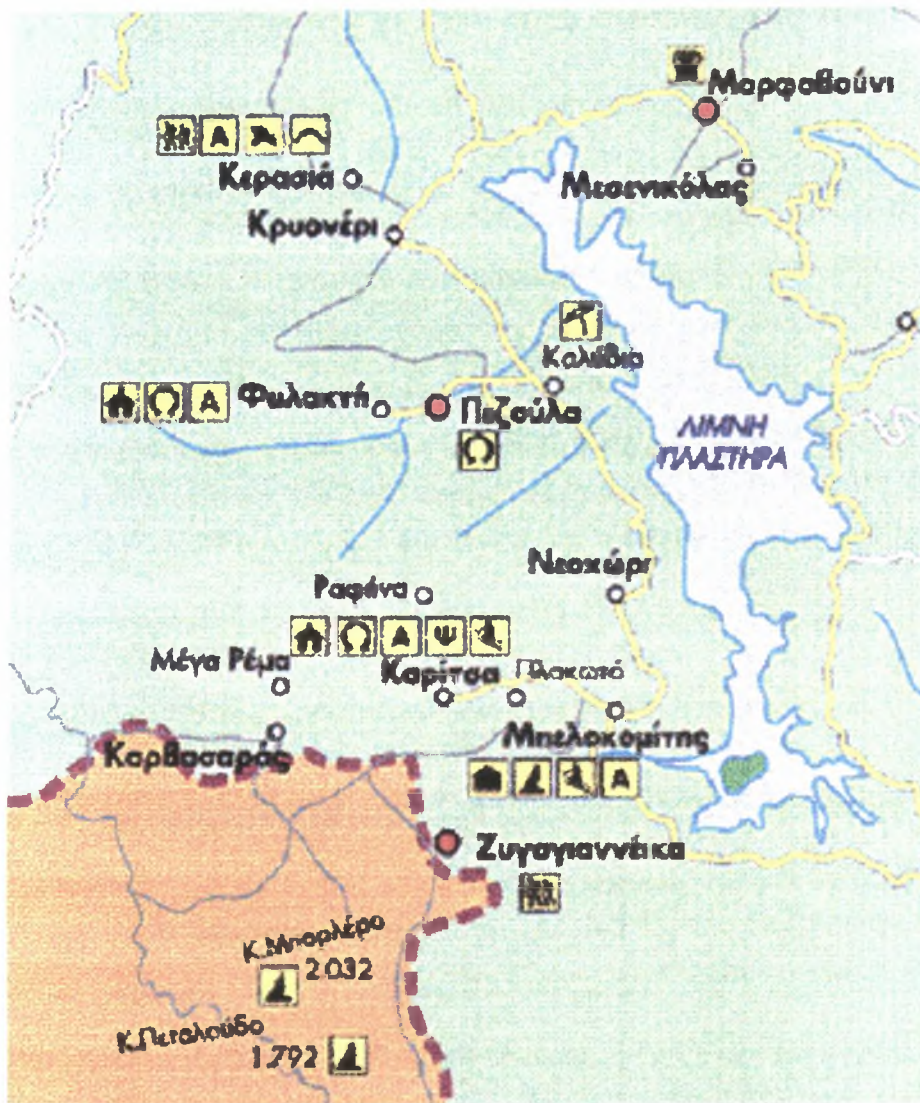
Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής δύο διαδρομιές, όπου η πρώτη αφορά τη ζώνη της Λίμνης Πλαστήρα, που αποτελεί προστατευόμενη περιοχή και η δεύτερη την περιοχή Σμοκόβου (Λουτροπηγή)

- *Μητρόπολη - Λίμνη Μέγδοβα*

Η Νεβρόπολη -σήμερα περιοχή της Λίμνης του Μέγδοβα- αποτελείται από ένα κύκλωμα 14 χωριών, στα οποία η πρόσβαση από τα πεδινά είναι σχετικά εύκολη. Η κυριότερη διαδρομή μεταξύ των πολλών που μπορεί κανείς να ακολουθήσει ξεκινά από τη Μητρόπολη κι αφού ανηφορίσει προς τους παραδοσιακούς αμπελώνες του Μεσενικόλα, περνάει από το ομώνυμο χωριό συνεχίζοντας προς Μορφοβούνι. Λίγα χιλιόμετρα μετά το Μορφοβούνι αρχίζει η Λίμνη Ν. Πλαστήρα (Μέγδοβα), στην περιφέρεια της οποίας βρίσκονται τα χωριά Κερασιά, Κρυονέρι, Πεζούλα, Φυλακτή, το θέρετρο Νεράϊδα, Νεοχώρι, Μπελοκομίτης, Καρίτσα, Μέγα Ρέμα, Καραβασαράς, Μούχα, Καστανιά, Λαμπερό (Αγ. Αθανάσιος), και Μοσχάτο. Από τον περιφερειακό δρόμο της

λίμνης μπορεί κανείς να δεισδύσει στο Ν. Ευρυτανίας είτε από την περιοχή του Μεγάλου Ρέματος (πρός Βραγγιανά) είτε από την περιοχή Μούχας (προς Σιάϊκα, Αγραφα). Επίσης μπορεί κανείς να επιστρέψει προς Καρδίτσα (Σέκλιζα) από την περιοχή της Καστανιάς, όπως και από την περιοχή του Αγίου Αθανασίου (Μονή Πέτρας - Καταφύγι). (www.ecoguide.gr)

- *Κέδρος - Ρεντίνα - Μεσοχώριο - Ανάβρα*

Από τον Κέδρο και δίπλα πάντα στο Σοφαδίτικο ποταμό η διαδρομή ανηφορίζει τη Λουτροπηγή και τα Λουτρά Σμοκόβου, απ' όπου μπορεί κανείς να κάνει την παράκμψη για το Αηδονοχώρι και το Βαθύλακκο, ή να συνεχίσει προς την Ρεντίνα. Από την ιστορική Ρεντίνα ο δρόμος (χωματόδρομος) ανηφορίζει προς την περιοχή «Ταρζάν», όπου υπάρχει αναψυκτήριο και υπέροχος χώρος για πικ - νικ, κι από κει συνεχίζει για Φουρνά Ευρυτανίας, μέσα σε δάση ελάτης, σε υψόμετρο πάνω από 1000 μ. Οι δυνατότητες που έχει ο επισκέπτης είναι αρκετά ενδιαφέρουσες αφού μπορεί να κατευθυνθεί

από το όρος Βελούχι προς το Χιονοδρομικό Κέντρο Καρπενησίου ή το Καρπενήσι. επίσης μέσω του νομού Φθιώτιδας (Παλαιά Γιαννιτσού) να επιστρέψει στην Μακρυρράχη Καρδίτσας, Κάτω Κτιμένη, και Ανάβρα. (www.ecoguide.gr)

Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το Δίκτυο μονοπατιών στο χωριό Κρυονέρι, γι' αυτό και αναφέρεται ξεχωριστά. Αποτελεί ένα από τα πρώτα δίκτυα μονοπατιών που δημιουργήθηκαν στην περιοχή και είναι γύρω από το χωριό Κρυονέρι. Περιλαμβάνει διαδρομές στο δάσος αλλά και κοντά στη λίμνη. Είναι διαδρομές για ήπιο περπάτημα ή ποδήλατο και ενδείκνυνται για ολιγόωρη περιήγηση. Περιλαμβάνει δασικούς δρόμους Γ' κατηγορίας και μονοπάτια μέσα σε δάση βελανιδιάς και δίπλα σε ποτάμι. Επίσης για την ξεκούραση των επισκεπτών υπάρχει οργανωμένος χώρος δασικής αναψυχής και αρκετό πεδίο για πικ νικ και ομαδικές δραστηριότητες.

3.2.3.2. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ – ΛΙΜΝΗΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑ

Η περιοχή είναι πλούσια σε μοναστήρια και ναούς της Βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου. Αυτά που βρίσκονται κοντά στην περιοχή της μελέτης είναι:

1. Ι. Μονή Αγ. Τριάδας Σάικας
2. Ι. Μονή Παναγίας Πελεκητής Καρίτσας
3. Ι. Μονή Γέννησης της Θεοτόκου στη Σάικα
4. Ι. Ναός Αγ. Τριάδας του 18ου αιώνα στη Φυλακτής
5. Ι. Ναός Ζωοδόχου Πηγής του 17ου αιώνα στον Μεσενικόλα
6. Ι. Ναός Αγ. Παντελεήμονα του 18ου αιώνα στην Πεζούλα
7. Ι. Ναός Αγ. Παρασκευής στο Καροπλέσι
8. Ι. Ναός Κοίμησης της Θεοτόκου στην Κερασιά
9. Ι. Μονή Κορώνης

Επίσης στην περιοχή υπάρχουν διάσπαρτα ερείπια αρχαίων κάστρων, που είναι μαρτυρίες της σπουδαιότητας της περιοχής, καθώς βρισκόταν στον αρχαίο δρόμο που ένωνε την Δυτική Θεσσαλία με την Ήπειρο.

3.2.3.3. ΤΟΠΙΑ ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ –ΛΙΜΝΗΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑ

Ολόκληρη η περιοχή έχει θέσεις θέας, καταπληκτικά δάση και φυσικές ομορφιές. Είναι πλούσια σε χείμαρρους, ποτάμια, ρέματα και χαράδρες που σε συνδυασμό με τα βουνά και το πράσινο της βλάστησης δημιουργούν ένα καταπληκτικό τοπίο συνθέτοντας μια από τις ομορφότερες γωνιές του ορεινού όγκου των Αγραφών. Συγκεκριμένα οι θέσεις θέας που υπάρχουν στην περιοχή είναι:

1. Κορυφή Γκαβέλ του όρους Βουτσικάκι
2. Ι. Μ. Πελεκητής Καρίτσας
3. Αϊ Γιάννης Φυλακτής
4. Ορεινό καταφύγιο Καραμανώλη Νεράιδας

Επίσης το ιδιαίτερο τοπίο που δημιουργείται από τους φυσικούς σχηματισμούς, δίνει στην περιοχή μια διαφορετική αίσθηση ομορφιάς γιατί η ασυνέχεια που δημιουργείται δίνει ποικιλομορφία στο φυσικό τοπίο και το κάνει οπτικά ενδιαφέρον. Τέτοιοι σχηματισμοί είναι τα ποτάμια, γύρω από τα οποία δημιουργείται ένα άλλο τοπίο φυτικής σύνθεσης, τα φαράγγια και οι σπηλιές. Τέτοια τοπία στην περιοχή της μελέτης είναι:

- Ο ποταμός Καρισιώτης
- Ο ποταμός Κερεντάν
- Το Μέγα Ρέμα
- Το φαράγγι του Κερεντάν
- Η σπηλιά του Γάκη

- Το παραποτάμιο δάσος Καροπλεσίου²⁵

Επίσης στην περιοχή υπάρχουν πολλά μνημεία της φύσης, όπως υπεραιωνόβια δέντρα και βραχώδεις σχηματισμοί που συνθέτουν ένα σπάνιο τοπίο.

3.2.4. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ - «ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ» ΜΟΡΦΗ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ.

Λόγω της ποικιλίας των ενδιαιτημάτων, η ευρύτερη περιοχή προσφέρεται για περιβαλλοντική εκπαίδευση και έρευνα στους τομείς της οικολογίας και της διαχείρισης, του χερσαίου περιβάλλοντος. Μέσα στο χώρο του εκπαιδευτικού δάσους, επιλέχθηκαν, διαμορφώθηκαν και σημάνθηκαν ειδικές διαδρομές πεζοπορίας με σκοπό την παρατήρηση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος ως τρόπου εκπαίδευσης και «εναλλακτικής» μορφής ψυχαγωγίας. Συγκεκριμένα:

- Μέσα στα όρια του Εκπαιδευτικού δάσους, στη θέση “Ζυγογιαννέικα” έχει κατασκευαστεί πετρόχτιστο παρατηρητήριο μα αξιόλογη θέα προς τη λίμνη αλλά και προς τα βουνά της περιοχής. Στους “μυημένους” δίνει τη δυνατότητα παρατήρησης της ορνιθοπανίδας της περιοχής.
- Στα ψηλότερα όρια του εκπαιδευτικού δάσους, στη θέση “Ελατάκος” και σε υψόμετρο 1.450 μέτρα έχει κατασκευαστεί μικρό ξύλινο καταφύγιο που μπορεί να φιλοξενήσει 10-12 ορειβάτες ή πεζοπόρους και δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης στις κορυφές της γύρω περιοχής.
- Από το 1994 λειτουργεί ο αγρός οργανικής καλλιέργειας. Σκοπός της λειτουργίας του είναι η εκπαίδευση των νέων αγροτών και αγροτισσών της περιοχής σε σύγχρονες μεθόδους οικολογικών καλλιεργειών, καθώς και η ευαισθητοποίηση του κοινού και η διάδοση της οργανικής καλλιέργειας στην περιοχή. Η παραγωγή οικολογικών προϊόντων θα

²⁵ Το παραποτάμιο δάσος Καροπλεσίου δεν είναι ευρύτερα γνωστό και μέχρι τώρα μόνο οι κάτοικοι της περιοχής το χρησιμοποιούν για αναψυχή, σε αντίθεση με τις άλλες περιοχές που βρίσκονται στη Δυτική πλευρά της λίμνης. Αναμένεται ότι η ζήτηση για αναψυχή και περιβαλλοντική εκπαίδευση θα αυξηθεί τα επόμενα χρόνια και σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στην αύξηση αυτή είναι και η δημιουργία οργανωμένων χώρων αναψυχής όπως τα οικολογικά μονοπάτια.

μπορούσε να προσφέρει ένα ικανοποιητικό εισόδημα στους αγρότες της περιοχής και ταυτόχρονα να προστατέψει τα νερά της λίμνης από την επιβάρυνση που προκαλεί η συμβατική γεωργία. Τη φροντίδα του αγρού έχει αναλάβει ο συνεταιρισμός γυναικών της περιοχής. Ο έλεγχος και η πιστοποίηση των προϊόντων του γίνεται από το ΣΟΓΕ και παράγει πατάτα, ντομάτα, ξερό φασόλι και κολοκυθάκι. (Αρχειό ΑΝ.ΚΑ)

3.3. ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Ο νέος Ν. 2742/1999 (ΦΕΚ 207Α) που ψηφίστηκε σχετικά πρόσφατα (Οκτ. 1999) και περιέχει ειδικό κεφάλαιο Ε με τίτλο "Διοίκηση και Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών". επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην υφιστάμενη νομοθεσία για τις προστατευόμενες περιοχές και την εφαρμογή της, όπως αυτή αναλύεται στις προηγούμενες ενότητες. Την κύρια ευθύνη για την οργάνωση και λειτουργία "συστήματος προστατευόμενων περιοχών" αναλαμβάνει σχεδόν αποκλειστικά το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, ενώ επέρχονται επίσης σημαντικές αλλαγές στις διαδικασίες διοίκησης και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, συμπεριλαμβανομένης και της καινοτόμου ρύθμισης για τη δημιουργία "φορέων διαχείρισης" από νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και από μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα που έχουν διακριθεί για το έργο τους στον τομέα της προστασίας της φύσης ή γενικότερα την προστασία του περιβάλλοντος, τα οποία θα εποπτεύονται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος.

Οι προβλεπόμενοι με το νέο νόμο (2742/1999) φορείς διαχείρισης, είναι υπεύθυνοι κυρίως για θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των προστατευόμενων περιοχών (διοίκηση και συντονισμός) και έχουν πολύ περιορισμένες αρμοδιότητες στην εφαρμογή της διαχείρισης στην πράξη (π.χ. μόνο σε θέματα όπως: χορήγηση αδειών επιστημονικής έρευνας, ξενάγησης, προώθησης οικοτουριστικών προγραμμάτων, εφαρμογής προγραμμάτων ενημέρωσης, εκπαίδευσης κλπ). Στο ουσιαστικότερο θέμα της διαχείρισης μιας προστατευόμενης περιοχής, το θέμα της προστασίας και της εφαρμογή

της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, την αρμοδιότητα και μέσα στην προστατευόμενη περιοχή, εξακολουθούν να έχουν οι «καθ' ύλην και κατά αντικείμενο αρμόδιοι φορείς» και ο φορέας διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής συνεπικουρεί τις υπηρεσίες αυτές στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (θέτοντας μάλιστα στη διάθεσή τους αναγκαίο προσωπικό και μέσα για το σκοπό αυτό) γνωμοδοτώντας επίσης για τη χωροθέτηση και την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων.

Όμως, στο Ν. Καρδίτσας δεν έχουν οριστεί φορείς διαχείρισης των υπάρχουσων προστατευόμενων περιοχών. Φυσικά, κύρια ευθύνη για της διαχείρισής τους φέρει το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, που σε συνεργασία με την Περιφέρεια Θεσσαλίας σχεδιάζουν και δίδουν τις κατευθυντήριες γραμμές για προτεινόμενα προγράμματα προστασίας, διαφύλαξης ή ανάδειξης των περιοχών αυτών (είτε άμεσα είτε έμμεσα), αλλά στην ουσία όσον αφορά το Ν. Καρδίτσας δεν εμπλέκονται νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και/ή μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα που έχουν διακριθεί για το έργο τους στον τομέα της προστασίας της φύσης ή γενικότερα την προστασία του περιβάλλοντος, τα οποία θα εποπτεύονται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος.

Η μόνη ίσως ενεργή ουσιαστικά παρουσία είναι αυτή μιας Δημοσυνεταιριστικής Ανώνυμης Εταιρίας στην Καρδίτσα, την Αναπτυξιακή Καρδίτσας Α.Ε. (ΑΝ.ΚΑ), καθώς έχει εμπλακεί σε προγράμματα προστασίας, και συνεργάζεται στενά με ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα, αλλά και υπηρεσίες με στόχο το συνδυασμό των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων με πολιτικές που οδηγούν σε βιώσιμες και αποτελεσματικές επενδύσεις, όπως και σε ένα υγιές και ισορροπημένο φυσικό περιβάλλον. Έχουν ήδη αρχίσει οι διαδικασίες για τη σύσταση Ενιαίου Φορέα Διαχείρισης της περιοχής της Λίμνης Πλαστήρα και των Αγράφων (με πρωτοβουλία της Αναπτυξιακής Καρδίτσας Α.Ε.). Οι σχετικές συζητήσεις βρίσκονται σε σωστή κατεύθυνση και θεωρείται σίγουρη –εφόσον υπάρξει και από το ΥΠΕΧΩΔΕ η νομοθετική ρύθμιση.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα-προγράμματα που έχουν υλοποιηθεί από την εταιρεία σχετικά με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος του Ν. Καρδίτσας, είναι τα εξής

- **ALTENER:** Εκπόνηση τοπικού αναπτυξιακού σχεδίου για τις Α.Π.Ε. στο Νομό Καρδίτσας (XVII/4.1030/93-3i) – Γ.Δ XVII Ε.Ε
- **LIFE:** Περιοχή λίμνης Ν. Πλαστήρα: Μια πιλοτική αειφορική τουριστική παρέμβαση (93/GR/A 152/GR/4509) – Γ.Δ XI Ε.Ε
- **EUROFORM:** Εκπαίδευση επιμορφωτών στην περιβαλλοντική εκπαίδευση (117190/30-9-92) – Γ.Δ V
- **NOW II:** Υποστήριξη επαγγελματικών δραστηριοτήτων γυναικών στον τομέα του Οικοτουρισμού (118212 / 24-5-93) – Γ.Δ V Ε.Ε
- **CARREFOUR RURAL:** Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Γ.Δ XI)
- **FAIR3:** Διαφοροποίηση και αναδιοργάνωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων στην κτηνοτροφία των μειονεκτικών περιοχών (FAIR3 - CT96 - 1893 / Γ.Δ VI)
- **Κ. Π. Απασχόληση - άξονας YOUTHSTART "ΠΑΝ"** Νέες δραστηριότητες, νέα επαγγέλματα για νέους ορεινών περιοχών για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο τρίπτυχο Αθλητισμός – Πολιτισμός – Τουρισμός - Συντονιστής ΕΕΤΑΑ (Αρχείο ΑΝ.ΚΑ)

Ενώ υπό υλοποίηση, σχετικά με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος του Ν. Καρδίτσας είναι τα κάτωθι:

- **Κ.Π. LEADER II:** Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη ορεινού όγκου Ν. Καρδίτσας 307193/6583 Υπουργείο Γεωργίας²⁶

➤ ²⁶ Τα έργα leader στην ευρύτερη περιοχή (γέφυρες, μύλοι μαντάνεια, ιχθυοτροφεία κλπ.)

Στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού προγράμματος leader II έχουν δημιουργηθεί μία σειρά υποδομών ανάδειξης του παραδοσιακού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής αλλά και επιχειρήσεις υποστήριξης του τουρισμού όπως ξενώνες, ξενοδοχεία εστιατόρια κλπ. που φιλοξενούν τον ορεινό τουρισμό της περιοχής και προσφέρουν την εύκολη διαμονή των επισκεπτών.

- **LIFE:**Υλοποίηση των διαχειριστικών δράσεων στην περιοχή λίμνης Ταυρωπού (Life 99NAT/GR/006480) ΓΔ ΧΙ Ε.Ε
- **ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΕΠΠΕΡ):**Προστασία & διαχείριση περιοχής Λίμνης Ν. Πλαστήρα Νομού Καρδίτσας, ΥΠΕΧΩΔΕ
- **CARREFOUR RURAL:**Λειτουργία Ευρωπαϊκού Κέντρου Αγροτικής Πληροφόρησης Θεσσαλίας (Χ/Α.4/sie - D (95) / Γ.Δ Χ
- **ALTENER 2:**Ανάπτυξη μικρών υδροηλεκτρικών έργων (Γ.Δ. Ενέργειας Ε.Ε) - Συντονιστής ΕΒΕΤΑΜ
- **Ε. Π. Τουρισμός:**Μονοπάτια – ορειβατικά καταφύγια περιοχής Αγράφων (ΕΟΤ)

Παράλληλα, έχουν εκπονηθεί διάφορες περιβαλλοντικές μελέτες που αφορούν κυρίως την ευρύτερη περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα.

3.3.1. ΕΙΔΙΚΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LIFE

Μέσα σ' αυτές τις υποδομές υπάρχει ένα μεγάλο σύνολο δράσεων σχετικών με το περιβάλλον όπως περιβαλλοντική εκπαίδευση, περιήγηση, πεζοπορία, οικοξεναγήσεις κλπ.

Επίσης είναι σε εξέλιξη διάφορες υποδομές νέων δράσεων του προγράμματος οι οποίες είναι:

- Δημιουργία Πιλοτικού προγράμματος υδροβιολογικού σταθμού. Πρόκειται για μια παρέμβαση που θα γίνει στον χώρο του βοτανικού κήπου Νεοχωρίου και θα λειτουργήσει πιλοτικά με σκοπό την υπόδειξη τρόπου διαχείρισης αποβλήτων, έτσι ώστε να προστατευθεί η λίμνη από τη ρύπανση και να μειωθεί η ιζηματοποίησή της.
- Προστασία ενδιαιτημάτων βίδρας. Βρέθηκαν βιοδηλωτικά ίχνη βίδρας στον ποταμό Καριτσιώτη και μέσω του προγράμματος αυτού θα γίνει μελέτη για την προστασία της. Πρόκειται για ένα

σπάνιο θηλαστικό που συγχρόνως αποτελεί και βιοδείκτη καθαρότητας τους υγρού ενδιαιτήματος.

- Μέτρηση στερεοπαροχής ορεινών ποταμών. Θα δημιουργηθούν μικρά τεχνητά φράγματα σε ποταμούς της περιοχής για να εκτιμηθεί η στερεοπαροχή τους και η ποσότητα εναπόθεσης φερτών υλικών στη λίμνη. Πρόκειται για ένα σημαντικό έργο που θα βοηθήσει στη μείωση των προσχώσεων στη λίμνη.
- Προστασία δάσους Μαύρης Πεύκης. Πρόκειται για το τεχνητό δάσος που βρίσκεται στα δασικά όρια του χωριού Μπελοκομύτη²⁷ και αφορά την μελέτη και προστασία του. Επίσης η μελέτη αυτού του δάσους περιλαμβάνει την προστασία ενδιαιτήματος της αρκούδας και του τρυποκάρυδου. (Αρχείο ΑΝ.ΚΑ)

Όπως γίνεται κατανοητό δημιουργείται στην περιοχή, ένα μεγάλο πεδίο έρευνας και ένας τύπος με δραστηριότητες που δεν είναι εύκολο να συναντηθούν με μεγάλη συχνότητα στην Ελλάδα.

Οι δράσεις του προγράμματος μπορούν ν' αποτελέσουν ένα άριστο αντικείμενο για περιβαλλοντική εκπαίδευση και εξειδικευμένη πληροφόρηση σε περιβαλλοντικά θέματα. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η ανανέωση της θεματολογίας της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

²⁷ Το εκπαιδευτικό δάσος Μπελοκομύτη αποτελεί μέρος του δημοσίου δασικού Συμπλέγματος Αγράφων και καλύπτει μία έκταση 5.688 στρεμμάτων. Τα οικοσυστήματα που συνθέτουν το δάσος είναι: Τα παραμεσογειακά οικοσυστήματα της πλατυφύλλου δρυός, τα μεσογειακά των ορεινών κωνοφόρων, τα μεικτά ελάτης – δρυός και δρυός – ελάτης, τα ψευδαλπικά, τα παρόχθια, τα υπομεσογειακά συστήματα πρίνου, γαύρου, οστριάς και μαλλοκεδρου. Η περιοχή του δάσους φιλοξενεί μια μεγάλη ποικιλία αγριολούλουδων βοτάνων και ορχεοειδών. Η πανίδα στην περιοχή αυτή είναι πλούσια και αφορά τόσο τα θηλαστικά όσο και τα 67 είδη πουλιών καθώς και τα σπονδυλωτά και ασπόνδυλα του εδάφους. Το εκπαιδευτικό δάσος αποτελεί ένα άριστο χώρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων και πολλά επίπεδα βιοποικιλότητας στα οποία στηρίζεται ένα μεγάλο μέρος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης των σχολείων και των περιβαλλοντικών ομάδων.

3.3.2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΈΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Επίσης κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό ότι η Αναπτυξιακή Καρδίτσας έχει συνδράμει σημαντικά στη δημιουργία του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Έρευνας και Ενημέρωσης (Κ.Π.Ε.Ε.Ε). Το Κ.Π.Ε.Ε.Ε. απευθύνεται σε μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, σπουδαστές των ΤΕΙ και φοιτητές των ΑΕΙ, νέους ερευνητές Επιστημονικούς Συλλόγους, Οικολογικές Ομάδες, Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης. Μπορεί να υλοποιεί εκπαιδευτικές δραστηριότητες (προβολές, ομιλίες, ασκήσεις, πειράματα) προωθώντας την περιβαλλοντική εκπαίδευση για τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης υπάρχει η δυνατότητα υλοποίησης εκπαιδευτικών ασκήσεων στο πεδίο. Αυτό μπορεί να γίνει είτε με μια εξόρμηση στα δασικά οικοσυστήματα της περιοχής (Εκπαιδευτικό Δάσος) για άμεση παρατήρηση και αναγνώριση της χλωρίδας και της πανίδας του δάσους, είτε με συλλογή δειγμάτων από τη λίμνη για την περαιτέρω μελέτη των βασικών φυσικών, χημικών και βιολογικών χαρακτηριστικών της (το Κέντρο διαθέτει τον απαραίτητο εξοπλισμό: φουσκωτή βάρκα, δίκτυα συλλογής πλαγκτού, οξυγονόμετρο κλπ.). Μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω εκπαίδευση και κατάρτιση των σπουδαστών και φοιτητών Σχολών Βιολογικών και Γεωτεχνικών κατευθύνσεων με την βοήθεια του εξοπλισμένου εργαστηρίου του αλλά και μέσω του οπτικοακουστικού εξοπλισμού που διαθέτει. Μπορεί να παρέχει τη δυνατότητα σε νέους ερευνητές να χρησιμοποιήσουν τον εξοπλισμό του για μελέτη των χερσαίων ή υδάτινων οικοσυστημάτων της περιοχής. Μπορεί να προσφέρει έγκυρη και αξιόπιστη περιβαλλοντική πληροφόρηση στον απλό επισκέπτη που θέλει να ενημερωθεί για το φυσικό περιβάλλον της γύρω περιοχής και την αξία των οικοσυστημάτων της (χερσαία και υδάτινα). Τέλος, μπορεί να χρησιμοποιηθεί από διάφορους συλλόγους ή ομάδες που σχετίζονται με το περιβάλλον, ως συνεδριακός χώρος. (Αρχείο ΑΝ.ΚΑ)

Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Νεοχωρίου υποστηρίζεται επιστημονικά από τους παρακάτω φορείς:

-Το Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τομέας Οικολογίας-Ταξινομικής, Τμήματος Βιολογίας

-Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Τομέας Ζωολογίας, Τμήμα Βιολογίας, Εργαστήριο Ζωολογίας.

-Το Τ.Ε.Ι Δασοπονίας Καρδίτσας

3.4. ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ

3.4.1. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Είναι γεγονός, όπως φαίνεται και από τα παραπάνω στοιχεία, ότι στη χώρα μας υπάρχουν αρκετές διατάξεις και αρμόδιοι φορείς για τα θέματα της προστασίας της φύσης και των προστατευόμενων περιοχών, αλλά δεν είναι ξεκαθαρισμένο το πλαίσιο εφαρμογής τους. Ιδιαίτερα μετά το Σύνταγμα του 1975 και την ίδρυση του Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ, γίνονται πολλές προσπάθειες οργάνωσης και εκσυγχρονισμού, αλλά περιπλέκεται παράλληλα η σχετική νομοθεσία και δημιουργείται κάποια ασάφεια σε πολλές περιπτώσεις. Διευκολύνεται η συμμετοχή διαφόρων υπηρεσιών και φορέων στην εφαρμογή της αντίστοιχης πολιτικής, αλλά δημιουργείται συχνά σύγχυση και αποπροσανατολισμός και είναι φανερό η απουσία συγκροτημένης στρατηγικής και οργάνωσης για τα θέματα αυτά. Θα μπορούσε κανείς γενικά να πει ότι το θεσμικό πλαίσιο για την προστασία της φύσης και τις προστατευόμενες περιοχές, ιδίως όπως εφαρμόστηκε, δεν έχει αποδώσει τα αναμενόμενα αποτελέσματα για την προστασία, διατήρηση και κατάλληλη ανάδειξη της πλούσιας και πολύτιμης φυσικής κληρονομιάς της Ελλάδας.

Είναι αναγκαίο να αναληφθούν συγκεκριμένες πολιτικές πρωτοβουλίες και αντίστοιχες "δράσεις προτεραιότητας" για τη βελτίωση του "συστήματος των προστατευόμενων περιοχών" μας. Οι πρωτοβουλίες αυτές πρέπει να αναφέρονται και να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, και τα παρακάτω:

- Βελτίωση της διοικητικής - οργανωτικής δομής και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της πολιτείας στο να εφαρμόσει στην πράξη σχέδια και προγράμματα για τις προστατευόμενες περιοχές
- Βελτίωση των συνθηκών προστασίας, οργάνωσης και λειτουργίας των προστατευόμενων περιοχών στην πράξη
- Εφαρμογή ολοκληρωμένης αειφορικής διαχείρισης, που αποτελεί προϋπόθεση για την ανάδειξη του σύγχρονου ρόλου τους, ύστερα από την εκπόνηση και έγκριση ειδικών ..σχεδίων

διαχείρισης.. κάθε περιοχής (ιδιαίτερα των περισσότερο σημαντικών) και τη διάθεση των αναγκαίων μέσων (ιδίως σε κατάλληλο προσωπικό) για την εφαρμογή με συνέπεια και αποτελεσματικότητα των σχεδίων διαχείρισης κάθε περιοχής. (Κασιούμης, 2002)

Η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών στο Ν. Καρδίτσας, καθώς και η διαχείριση των πόρων της ευρύτερης περιοχής ασκείται χωρίς συντονισμό. Το γεγονός αυτό, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, αποτελεί πραγματικότητα και για τις περισσότερες Π.Π. σε όλη την ελληνική επικράτεια. Η αποσπασματική αντιμετώπιση των εκάστοτε διαφόρων προβλημάτων, η πολυδιάσπαση των μέτρων πολιτικής και νομοθεσίας, η μη σύνδεση των γεινιάζοντων προστατευόμενων οικοσυστημάτων μεταξύ τους και η γενικότερη έλλειψη συντονισμού στη διαχείριση αυτών, οδηγεί στην αδυναμία επίτευξης του σκοπού της διαχείρισης.

Το κεντρικότερο, ίσως ζήτημα σ' επίπεδο Νομού είναι η συγκρότηση ενός συντονιστικού κέντρου, στο οποίο, εκτός από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, θα συμμετέχουν οι αντίστοιχοι κυβερνητικοί φορείς, θεσμικοί εκπρόσωποι της Α' Βάθμιας Αυτοδιοίκησης, καθώς και των μεγάλων επιστημονικοτεχνικών και ερευνητικών φορέων του Νομού.

Το συντονιστικό αυτό κέντρο, αποτελεί σήμερα την αναγκαία πολιτική απάντηση, που μπορούν να επιβάλλουν μέσα από τη συμφωνία τους οι Τοπικοί φορείς, για την άρση της πανσπερμίας, του πολυκερματισμού και της αντιφατικότητας των πολλαπλών κέντρων για τα ίδια αντικείμενα.

Η απάντηση αυτή έχει άμεσο λειτουργικό χαρακτήρα. Δεν μπορεί βέβαια να υποκαταστήσει την αναγκαία θεσμική εκκαθάριση, που πρέπει να γίνει με τη συγκέντρωση αρμοδιοτήτων και πόρων προς τους νέους θεσμούς της Αυτοδιοίκησης.

Το συντονιστικό αυτό κέντρο, κατά το ενδιάμεσο χρονικό διάστημα θα αποκαταστήσει τα απαραίτητα πλαίσια κοινού προβληματισμού, διαμόρφωσης κοινών στόχων και λήψης κοινών αποφάσεων για τα μεγάλα προβλήματα του Νομού όσον αφορά τις προστατευόμενες περιοχές.

Μέσω του ορθού συντονισμού των διαχειριστικών φορέων οι παρεμβάσεις οφείλουν να είναι ενταγμένες σε σχέδιο, οι ενέργειες να έχουν συνέχεια, οι αποφάσεις να φέρουν αποτελέσματα, καθώς η λογική των σημειακών παρεμβάσεων, ως αντανακλαστική ενέργεια απέναντι στην όξυνση μιας βεβαρημένης περιβαλλοντικής κατάστασης, αποτυπώνει μεν μια υπάρχουσα υγιή αντίδραση, αποτελεί όμως μια οριακή και τελικά ξεπερασμένη αντίληψη αντιμετώπισης και διαχείρισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Μια νέα σύγχρονη αντίληψη επιδιώκει να εξετάσει, να παρέμβει και να ανασυνθέσει τις βεβαρημένες περιβαλλοντικά καταστάσεις με τρόπο ολοκληρωμένο, σφαιρικό, (η προσφορότερη, ίσως, έννοια είναι ολιστικό). Για μια τέτοια αντίληψη δεν απαιτείται, μόνο η αντίστοιχη επιστημονική - τεχνοκρατική πολυδιάστατη προσέγγιση και ο συνυπολογισμός των οικονομικών παραμέτρων, αλλά κυρίως η αντίστοιχη συνείδηση ευθύνης.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως για τις προστατευόμενες περιοχές του Ν. Καρδίτσας δεν υπάρχει ιδιαίτερος φορέας διαχείρισης. Πολλοί επομένως τομείς, υπηρεσίες και ακαδημαϊκά κέντρα εφαρμόζουν στρατηγικά σχέδια δράσεις σε αυτές. Για μια ορθή, ολιστική και φιλο-περιβαλ.λοντική πρακτικής χρειάζεται να υπάρχει αρεστή συνεργασία μεταξύ των φορέων αυτών, ήτοι ένας συντονισμός σχεδιασμού και δράσης των εμπλεκόμενων φορέων.

3.4.2. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ & ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΟΠΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Επίσης η έννοια του συντονισμού συνεπάγεται και αρμονική σχέση μεταξύ των προτεινόμενων προγραμμάτων και της τοπικής βούλησης. Από το 1993 έως σήμερα η Αναπτυξιακή Καρδίτσας (ΑΝ.ΚΑ. Α.Ε.) στο πλαίσιο υλοποίησης των Προγραμμάτων LIFE της Ε.Ε. και ΕΠΠΕΡ Ι του ΥΠΕΧΩΔΕ βρίσκεται σε στενή συνεργασία με την τοπική κοινωνία . Οι κάτοικοι της περιοχής αλλά και οι νέοι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν ενημερωθεί για το έργο και έντονες αντιδράσεις ή αντιρρήσεις δεν υπάρχουν. Αξίζει να τονιστεί ή πέρα κάθε προσδοκίας κοινωνική αποδοχή ενός έργου ή μιας δράσης, που στόχο έχει την προστασία, διαχείριση και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος. Πράγματι δε μπορεί να γίνει προστασία εάν δε ληφθεί υπόψιν η συναίνεση των τοπικών κοινωνιών και η ενσωμάτωση του τοπικού

πληθυσμού σε όλη τη διαδικασία της δράσης προστασίας και δια φύλαξης του φυσικού περιβάλλοντος από την αρχή αυτής.

Είναι γεγονός ότι παρά την ύπαρξη της νομοθεσίας που αναλύθηκε σε προηγούμενη ενότητα και της κήρυξης ενός σημαντικού αριθμού προστατευόμενων περιοχών, όπως αναφέρονται παραπάνω, οι προσπάθειες της πολιτείας να προστατεύσει, να διαχειριστεί και να αξιοποιήσει την πλούσια και πολύτιμη φυσική μας κληρονομιά, δεν υπήρξαν αποτελεσματικές μέχρι σήμερα εάν δεν ήταν σύμφωνος ο τοπικός πληθυσμός. Έχουν υπάρξει πολλά χαρακτηριστικά παραδείγματα στην ιστορία των προστατευόμενων περιοχών όπου φαίνεται ότι δεν επιτεύχθηκαν οι στόχοι των προγραμμάτων προστασίας όταν δε λήφθηκε υπόψιν ο τοπικός κοινωνικός παράγοντας. (Αρχείο ΑΝ.ΚΑ)

3.4.3. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ – ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Επίσης σημαντική κρίνεται και η έννοια της δημιουργίας ενός δικτύου – πλέγματος των προστατευόμενων περιοχών του Νομού, όπως και όμορων νομών, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ο συντονισμός των δράσεων και ενεργειών, που έχει αποδειχθεί ότι φέρει επιθυμητά αποτελέσματα. Η δικτύωση των περιοχών προστασίας σε ένα ενιαίο πλέγμα αποτελεί εξάλλου βασική αρχή σχεδιασμού, καθώς έτσι επιτυγχάνεται τόσο υλική όσο και φυσική επικοινωνία μέσω των λεγόμενων διαδρόμων μεταξύ των προστατευόμενων περιοχών. Στην ουσία πρόκειται για χωρικούς διαδρόμους, αλλά και επικοινωνιακούς διαδρόμους, καθώς και διαδρόμους συνεργασίας, με αποτέλεσμα την επίτευξη του συντονισμού στο «ρυθμό» της προστασίας του Φυσικού περιβάλλοντος.

Συμπεράσματα

Καθώς βρισκόμαστε στο κατώφλι του 21ου αιώνα, η αίσθηση ότι απαιτείται μια καθολική επανεξέταση των πραγμάτων και των προοπτικών είναι παρούσα. Καθώς ο κόσμος γίνεται ένας και η γη μόνο μία, ο άνθρωπος - συνείδηση του Πολιτισμού του και της Φύσης - οφείλει να σπάσει το φαύλο κύκλο της αλλοτρίωσης και να ξαναγίνει ενεργός πρωταγωνιστής. Τη στιγμή που το σκηνικό και οι θεσμοί αναδιατάσσονται, τη στιγμή που το νέο τεχνολογικό κύμα αποτελεί δυναμικό στοιχείο μιας νέας πραγματικότητας και ελπίδες εναποτίθενται στην «ανάπτυξη νέου τύπου», ο άνθρωπος οφείλει να κατανοήσει το παρόν και τις τάσεις του, να στοχασθεί για το μέλλον και τους στόχους του, να παρέμβει συλλογικά, πολιτικοποιημένα και συνειδητά για μια άλλη προοπτική. Μια νέα κοινωνική - οικολογική οπτική για τη φύση και τους φυσικούς πόρους, την ανάπτυξη και την οικονομία, το περιβάλλον και την κοινωνική συνοχή, αποτελεί τη Λυδία λίθο ενός τέτοιου νέου ρόλου στα πλαίσια μιας νέας εποχής.

Το ζήτημα της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί ένα σύνθετο και ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα στο πλαίσιο άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής. Κεντρική θέση στο τομέα αυτό κατέχει το θέμα της αποτελεσματικής διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, οι οποίες αποτελούν τις κύριες χωρικές ενότητες εφαρμογής της πολιτικής για την προστασία της φύσης. Η αποτελεσματικότητα εξαρτάται από την ύπαρξη πολιτικής βούλησης, τη διαμόρφωση κοινωνικής συναίνεσης, αλλά ταυτόχρονα και από τη δρομολόγηση όλων των αναγκαίων μέτρων για τη δημιουργία της απαιτούμενης διοικητικής υποδομής.

Στα πλαίσια της νέας αντίληψης σχετικά με την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού και του συνακόλουθα ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, οφείλει ο σύγχρονος άνθρωπος να ενεργήσει σε δύο επίπεδα: αφενός στην προστασία των φυσικών πόρων από την υπερανάπτυξη και τον κορεσμό στη βάση ολοκληρωμένων κατευθύνσεων και μέτρων αναφορικά με τις ζώνες προστασίας, τις χρήσεις γης, τα αναγκαία μέτρα πολιτικής γης, τους κατά περίπτωση φορείς διαχείρισης, κ.ά. Αφετέρου στην ανάδειξη και

αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου ως συστατικό χαρακτηριστικό του επιπέδου ευημερίας, του πολιτισμού και της ιστορίας του τόπου. Ταυτόχρονα η αναβάθμιση αυτή συνιστά αδιαφιλονίκητο μέσο για την προσέλκυση σύγχρονων επενδύσεων που επιλέγουν το αναβαθμισμένο περιβάλλον ως κύριο πρότυπο εγκατάστασης. Άρα στην ουσία η επίτευξη τη προστασίας του φυσικού χώρου δεν αποτελεί αντίθετη έννοια της ανάπτυξης, αλλά εμπεριέχεται σε αυτή και συνάμα την περιλαμβάνει. Όσο και αν φαίνεται σχήμα οξύμωρο η οικοανάπτυξη ή ευρύτερα η αειφόρος ανάπτυξη δε μπορεί παρά να συνδυάζει παραγωγικές δραστηριότητες συμβατές με την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος (π.χ. οικότουρισμός, βιολογική γεωργία, πολιτιστικές δραστηριότητες, ήπιες μορφές τοπικής ανάπτυξης κ.α). Οι νέοι θεσμοί, και μηχανισμοί, με τη συμβολή της νομοθεσίας αποτελούν τα νέα εργαλεία διαχείρισης.

Με βάση την ανάλυση που έγινε στο Β' Μέρος της παρούσας εργασίας όπου αναφέρονται οι Π.Π. του Ν. Καρδίτσας, καθώς και των ιδεών που αναπτύσσονται στο Γ' Μέρος, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι ο Ν. Καρδίτσας παρουσιάζει ένα αξιόλογο φυσικό περιβάλλον που χρήζει προστασίας. Δυστυχώς, σε γενικά πλαίσια στον νομό η προστασία της φύσης και ιδιαίτερα η διαχείριση προστατευόμενων περιοχών, υπολείπεται ακόμα κατά πολύ σε σχέση με τα επιθυμητά πρότυπα. Αυτό συμβαίνει καθώς μέχρι σήμερα η πολιτεία δεν έχει καταπιαστεί σοβαρά και ουσιαστικά με τα θέματα του φυσικού περιβάλλοντος και των προστατευόμενων περιοχών και μάλιστα με την έννοια της ενεργού διαχείρισης για την εξυπηρέτηση όλων των αξιών και των λειτουργιών που έχουν ιδιαίτερα οι προστατευόμενες περιοχές στην εποχή μας. Ούτε όμως η πλειοψηφία των κατοίκων του Ν. Καρδίτσας δεν έχει κατανοήσει πλήρως μέχρι τώρα τον βαθμό της αναγκαιότητας προστασίας και ορθής διαχείρισης του φυσικού τοπίου, όπως επίσης και τις προοπτικές που προκύπτουν από την κατάλληλη αξιοποίηση της πολύτιμης φυσικής μας κληρονομιάς.

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στις προστατευόμενες περιοχές μας του Ν. Καρδίτσας. Οι εκτάσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος της χώρας (και αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σπουδαιότητα στην εποχή μας.

Και αυτό όχι μονάχα επειδή έχουν μεγάλη αξία για τη διατήρηση πολύτιμων φυσικών και βιολογικών στοιχείων και ιδιαίτερα σημαντική επιστημονική σημασία, που εκτιμάται όλο και πιο πολύ στην εποχή μας. Εξυπηρετούν ακόμα σπουδαίες ανάγκες υπαίθριας αναψυχής και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, που αποζητάει με αυξημένη ένταση ο σημερινός άνθρωπος και αποτελούν ως εκ τούτου πόλο έλξης επισκεπτών από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Ειδικότερα στο Ν. Καρδίτσας και ευρύτερα στην ελληνική επικράτεια χρειάζεται να τονισθεί ότι η προστασία της φύσης στις προστατευόμενες περιοχές μας είναι επίσης σήμερα ένας σπουδαίος τουριστικός πόρος με πολλαπλά και μεγάλα οφέλη για τον τόπο όπου βρίσκονται και το έθνος γενικότερα ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη ότι το κράτημα του πληθυσμού της υπαίθρου στις εστίες του αποτελεί θέμα εθνικής επιβίωσης. Άρα το φυσικό περιβάλλον μπορεί να παίξει αποφασιστικό ρόλο στα πλαίσια της γενικότερης χωροταξικής και οικονομικής πολιτικής της χώρας - κυρίως λόγω του ορεινού της χαρακτήρα και της ανάγκης συγκράτησης του πληθυσμού στις απομονωμένες περιοχές όπου βρίσκονται συνήθως οι προστατευόμενες περιοχές, γι' αυτό και είναι απαραίτητο να κατανοηθεί σε μεγαλύτερο βαθμό η αποφασιστική σημασία που έχουν οι περιοχές αυτές και η ανάγκη να αξιοποιηθούν όλες οι αξίες και οι λειτουργίες τους. Για το σκοπό αυτό χρειάζεται να εφαρμοστεί και στη χώρα μας, όσο γίνεται πιο αποτελεσματικά η πολιτική, η πείρα και οι μέθοδοι που ανέπτυξαν οι διεθνείς οργανισμοί, οι επιστήμονες και άλλες χώρες, στα θέματα των προστατευόμενων περιοχών και της σύγχρονης φιλοσοφίας διαχείρισής τους.

Επιλογικά, με βάση την παραπάνω ανάλυση στο θέμα των προστατευόμενων περιοχών μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι η υλοποίηση με επιτυχία στην πράξη των υπάρχουσων κοινοτικών οδηγιών, που θα συνοδεύεται από κατάλληλη αξιοποίηση της εθνικής νομοθεσίας και ιδίως τη σωστή συμπλήρωση και εφαρμογή του πρόσφατου σχετικού νόμου για τον χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη και τον σαφή προσδιορισμό αρμοδίων φορέων, που θα αναλάβουν την ευθύνη να προωθήσουν και να παρακολουθήσουν την υλοποίηση των αναγκαίων προγραμμάτων προστασίας της φύσης, στην πράξη, μπορεί να σημάνει επιτέλους μια νέα

ελπιδοφόρα και αποδοτικότερη περίοδο για την προστασία της Ελληνικής φύσης, καθώς και την ορθολογική άσκηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων με σεβασμό στο περιβάλλον και το φυσικό χώρο. —

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αναπτυξιακή Καρδίτσας, Α.Ε., Δεδομένα από αρχείο.
2. Αθανασάκης, Α. (1999) 'Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση', Εργαστήριο Αγρομετεωρολογίας, Τμήμα Γεωπονίας Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος
3. Βαβίζος, Γ., Μερτζάνης, Α. (2002), 'Περιβάλλον-Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων', Εκδόσεις Παπασωτηρίου, Αθήνα
4. Βαβίζος, Γ., Ζαννάκη Κ., Ζαφειρόπουλος, Δ. & ΣΙΑ Α.Ε., 'Εκτροπή Αχελώου, Συνολική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, Παράρτημα Γ – Μελέτη περιβαλλοντικών και Οικολογικών χαρακτηριστικών', Ειδική Υπηρεσία Δημοσίων Έργων Αχελώου, Γενική Γραμματεία Δημοσίων Έργων, Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ
5. Βλάχος, Γ., Γιδαράκου, Ι., Ζακοπούλου, Ε., Ζέρβας, Γ., Ιακωβίδου, Ο., Καλμπουρτζή, Κ., Κασίμης, Χ., Κασιούμης, Κ., Κούμας, Δ., Λαζαρίδου, Θ., Λουλούδης, Α., Μαρτίνος, Ν., Μπεόπουλος, Ν., Παπαδόπουλος, Δ. (2000) 'Γεωργία και Περιβάλλον 2000', Πρακτικά Συνεδρίου – Συνάντηση Εργασίας Υπουργείο Γεωργίας, Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, Εκδόσεις: Κέντρο Γαία, Αθήνα,
6. 'Εγκυκλοπαίδεια 'Επιστήμη & Ζωή' (1990), Εκδόσεις Χατζηϊακώβου Α.Ε., Αθήνα
7. Δαλέζιος, Ν. (1999) 'Περιβαλλοντική Εκπαίδευση', Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Εργαστήριο Αγρομετεωρολογίας, Τμήμα Γεωπονίας Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

8. Κασσιούμης, Κ. (2002), 'Η εφαρμογή του θεσμού των προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα', Σεμινάριο Επιμόρφωσης σε θέματα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών με έμφαση στις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)
9. Μπεριάτος, Η. (2003) 'Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός' Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, , Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος
10. Παπαγεωργίου, Ν. (1995) 'Οικολογία και Διαχείριση Άγριας Πανίδας', Εκδόσεις University Studio Press, Θεσσαλονίκη
11. Ταχος, Α.Ι. (1998), 'Δίκαιο προστασίας του περιβάλλοντος - Ειδικό διοικητικό δίκαιο (Τεύχος 5^ο)', Βασιλείου Σκούρη- Αναστασίου Τάχου, Έκδοση 5^η, Εκδόσεις Σακκουλα- Θεσσαλονίκη
12. ΦΙΛΟΤΗΣ (2003) Τράπεζα Στοιχείων για την Ελληνική Φύση, Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, Αθήνα
13. Χριστοπούλου, Ο.(2002) 'Ανάπτυξη Αγροτικού Χώρου' Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος
14. , Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1995) 'Natura 2000 - Τυποποιημένο Έντυπο Δεδομένων', Έκδοση EUR 15
15. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1995) 'Natura 2000 - Επεξηγηματικές Σημειώσεις για το Τυποποιημένο Έντυπο Δεδομένων', Έκδοση EUR 15

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

www.ecoguides.gr

www.minenv.gr

www.ornithologiki.gr

www.mountains.gr

www.karditsa-net.gr

www.hunters.gr

www.kynigos.net.gr

www.filotis.gr

www.thessalia.gr

**ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 1975/1986

Άρθρο 4.1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. **2.** Οι Έλληνες και οι ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Άρθρο 5. 1. Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.

Άρθρο 17. 1. Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος.

2. Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησίας του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, όταν και όπως ο νόμος ορίζει, και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρης αποζημίωση, που να ανταποκρίνεται στην αξία την οποία είχε το απαλλοτριούμενο κατά το χρόνο της συζήτησης στο δικαστήριο για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης. Αν ζητηθεί απευθείας ο οριστικός προσδιορισμός της αποζημίωσης, λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά το χρόνο της σχετικής συζήτησης στο δικαστήριο.

3. Η ενδεχόμενη μεταβολή της αξίας του απαλλοτριουμένου μετά τη δημοσίευση της πράξης απαλλοτρίωσης, και μόνο εξαιτίας της, δεν λαμβάνεται υπόψη.

4. Η αποζημίωση ορίζεται πάντοτε από τα πολιτικά δικαστήρια. Μπορεί να οριστεί και προσωρινά δικαστικώς, ύστερα από ακρόαση ή πρόσκληση του δικαιούχου, που μπορεί να υποχρεωθεί κατά την κρίση του δικαστηρίου να παράσχει για την είσπραξή της ανάλογη εγγύηση, σύμφωνα με τον τρόπο που νόμος ορίζει.

Πριν καταβληθεί η οριστική ή προσωρινή αποζημίωση διατηρούνται ακέραια όλα τα δικαιώματα του ιδιοκτήτη και δεν επιτρέπεται η κατάληψη.

Η αποζημίωση που ορίστηκε καταβάλλεται υποχρεωτικά το αργότερο μέσα σε ενάμισι έτος από τη δημοσίευση της απόφασης για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης και, σε περίπτωση απευθείας αίτησης για οριστικό προσδιορισμό της αποζημίωσης, από τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης του δικαστηρίου, διαφορετικά η απαλλοτρίωση αίρεται αυτοδικαίως.

Η αποζημίωση δεν υπόκειται, ως αποζημίωση, σε κενά φόρο, κράτηση ή τέλος.

5. Νόμος ορίζει τις περιπτώσεις υποχρεωτικής ικανοποίησης των δικαιούχων για την πρόσοδο, την οποία έχασαν από το ακίνητο που απαλλοτριώθηκε έως το χρόνο καταβολής της αποζημίωσης.

6. Όταν πρόκειται να εκτελεστούν έργα κοινής ωφέλειας ή γενικότερης σημασίας για την οικονομία της Χώρας, νόμος μπορεί να επιτρέψει την απαλλοτρίωση υπέρ του δημοσίου ευρύτερων ζωνών, πέρα από τις εκτάσεις που είναι ανα-

γκαίες για την κατασκευή των έργων. Ο ίδιος νόμος καθορίζει τις προϋποθέσεις και τους όρους μιας τέτοιας απαλλοτριώσης, καθώς και τα σχετικά με τη διάθεση ή χρησιμοποίηση, για δημοσίους ή κοινωφελείς γενικά σκοπούς, των εκτάσεων που απολλοτριώνονται επιπλέον όσων είναι αναγκαίες για το έργο που πρόκειται να εκτελεστεί.

7. Νόμος μπορεί να ορίσει ότι για την εκτέλεση έργων με προφανή κοινή ωφέλεια υπέρ του δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, οργανισμών κοινής ωφέλειας και δημόσιων επιχειρήσεων, επιτρέπεται να διανοιχθούν υπόγειες σήραγγες στο επιβαλλόμενο βάθος, χωρίς αποζημίωση, υπό τον όρο ότι δεν θα παραβλάπεται η συνήθης εκμετάλλευση του υπερκειμένου ακινήτου.

Άρθρο 24. 1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και γενικά των δασικών εκτάσεων. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δημόσιων δασών και των δημόσιων δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον.

2. Η χωροταξική αναδιάρθρωση της Χώρας, η διαμόρφωση, η ανάπτυξη, η πολεοδομική και η επέκταση των πόλεων και των οικιστικών γενικά περιοχών υπάγεται στη ρυθμιστική αρμοδιότητα και τον έλεγχο του Κράτους, με σκοπό να εξυπηρετείται η λειτουργικότητα και η ανάπτυξη των οικισμών και να εξασφαλίζονται οι καλύτεροι δυνατοί όροι διαβίωσης.

3. Για να αναγνωριστεί μία περιοχή ως οικιστική και για να ενεργοποιηθεί πολεοδομικά, οι ιδιοκτησίες που περιλαμβάνονται σε αυτή συμμετέχουν υποχρεωτικά, χωρίς αποζημίωση από τον οικείο φορέα, στη διάθεση των εκτάσεων που είναι απαραίτητες για να δημιουργηθούν δρόμοι, πλατείες και χώροι για κοινωφελείς γενικά χρήσεις και σκοπούς, καθώς και στις δαπάνες για την εκτέλεση των βασικών κοινόχρηστων πολεοδομικών έργων, όπως νόμος ορίζει.

4. Νόμος μπορεί να προβλέπει τη συμμετοχή των ιδιοκτητών περιοχής που χαρακτηρίζεται ως οικιστική στην αξιοποίηση και γενική διαρρύθμισή της σύμφωνα με εγκεκριμένο σχέδιο, με αντιπαροχή ακινήτων ίσης αξίας ή τμημάτων ιδιοκτησίας κατά όροφο, από τους χώρους που καθορίζονται τελικά ως οικοδομήσιμοι ή από κτίρια της περιοχής αυτής.

5. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται και στην αναμόρφωση των οικιστικών περιοχών που ήδη υπάρχουν. Οι ελεύθερες εκτάσεις, που προκύπτουν από την αναμόρφωση, διατίθενται για τη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων ή εκποιούνται για να καλυφθούν οι δαπάνες της πολεοδομικής αναμόρφωσης, όπως νόμος ορίζει.

6. Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών.

Άρθρο 25. 1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου, ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου, τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους· όλα τα κρατικά

όργανα υποχρεούνται να διασφαλίσουν την ανεμπόδιστη άσκησή τους.

2. Η αναγνώριση και η προστασία των θεμελιωδών και अपαράγραπτων δικαιωμάτων του ανθρώπου από την Πολιτεία αποβλέπει στην πραγμάτωση της κοινωνικής προόδου μέσα σε ελευθερία και δικαιοσύνη.

3. Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται.

4. Το Κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης.

Άρθρο 106. 1. Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη Χώρα, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας. Λαμβάνει τα επιβαλλόμενα μέτρα για την αξιοποίηση των πηγών του εθνικού πλούτου, από την ατμόσφαιρα και τα υπόγεια ή υποθαλάσσια κοιτάσματα, για την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και την προαγωγή ιδίως της οικονομίας των ορεινών, νησιωτικών και παραμεθόριων περιοχών.

2. Η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας.

Άρθρο 117. 1. Οι νόμοι που εκδόθηκαν έως την 21-4-1967 κατ' εφαρμογήν του άρθρου 104 του Συντάγματος της 1ης Ιανουαρίου 1952, θεωρούνται ότι δεν είναι αντίθετοι προς το παρόν Σύνταγμα και διατηρούνται σε ισχύ.

2. Επιτρέπεται, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 17, η νομοθετική ρύθμιση και διάλυση αγροληπιών και άλλων εδαφικών βαρών που υφίστανται ακόμη, η εξαγορά από εμφυτευτές της ψιλής κυριότητας εμφυτευτικών κτημάτων, καθώς και η κατάργηση και ρύθμιση ιδιόρρυθμων εμπράγματων σχέσεων.

3. Δημόσια ή ιδιωτικά δάση και δασικές εκτάσεις που καταστράφηκαν ή καταστρέφονται από πυρκαγιά ή που με άλλο τρόπο αποψιλώθηκαν ή αποψιλώνονται δεν αποβάλλουν για το λόγο αυτό το χαρακτήρα που είχαν πριν καταστραφούν, κηρύσσονται υποχρεωτικά αναδασωτέες και αποκλείεται να διατεθούν για άλλο προορισμό.

4. Η αναγκαστική απαλλοτρίωση δασών ή δασικών εκτάσεων που ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου επιτρέπεται μόνο υπέρ του Δημοσίου σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 17, για λόγους δημόσιας ωφέλειας: *διατηρείται πάντως η μορφή τους αμετάβλητη ως δασική.*

5. Οι αναγκαστικές απαλλοτριώσεις που κηρύχθηκαν ή που θα κηρυχθούν εωσότου οι κείμενοι νόμοι για τις αναγκαστικές απαλλοτριώσεις προσαρμοστούν στις διατάξεις του Συντάγματος διέπονται από τις διατάξεις που ισχύουν κατά το χρόνο που κηρύσσονται.

6. Οι παράγραφοι 3 και 5 του άρθρου 24 εφαρμόζονται στις οικιστικές περιοχές που αναγνωρίζονται ή αναμορφώνονται αφότου ισχύσουν οι νόμοι που προβλέπονται στις παραγράφους αυτές.

Ν. 360/1976

«Περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος» (ΦΕΚ 151 Α')

Άρθρο 1.— Εν τω παρόντι νόμω νοούνται:

1. Ως Χωροταξικόν «Σχέδιον»: Σύνολον κειμένων και σχεδίων δια των οποίων εκφράζονται αι γενικαί αρχαί και κατευθύνσεις της ακολουθητέας χωροταξικής πολιτικής, εν τω πλαισίω των Προγραμμάτων Οικονομικής και Κοινωνικής Αναπύξεως και καθορίζονται, κατά κύριον λόγον, τ' ακόλουθα:

α) Η κατανομή και διάρθρωσις του πληθυσμού, εν συναρτήσει προς το πλέγμα δραστηριοτήτων, κατά τομείς παραγωγής.

β) Η κατανομή και διάρθρωσις των χρήσεων χώρου, κατά λειτουργίας και τομείς παραγωγής.

γ) Τα εθνικά συγκοινωνιακά δίκτυα και λοιπά δίκτυα κοινωνικής, οικονομικής και διοικητικής υποδομής.

δ) Οι εθνικοί δρυμοί, αι ζώναι πρασίνου και οι σημαντικοί προς διαφύλαξιν και προστασίαν χώροι.

ε) Τα γενικά πλαίσια, οι όροι και οι περιορισμοί, δια την εξασφάλισιν της προστασίας του περιβάλλοντος.

στ) Έτερα κατά την κρίσιν του Υπουργού Συντονισμού και Προγραμματισμού συναφή στοιχεία.

2. Ως Χωροταξικόν «Πρόγραμμα»: Σύνολον κειμένων και σχεδίων δια των οποίων καθορίζονται αι απαιτούμεναι δια την εφαρμογήν του αντιστοιχού Χωροταξικού Σχεδίου παρεμβάσεις, μετά των φάσεων πραγματοποιήσεως και χρηματοδοτήσεως τούτων, ως και τα προς τούτο ληπτέα θεσμικά, οικονομικά και διοικητικά μέτρα.

3. Ως «Εθνικόν» το Χωροταξικόν Σχέδιον ή Πρόγραμμα, το αναφερόμενον εις το σύνολον της Χώρας, ως «Περιφερειακόν» το αναφερόμενον εις συγκεκριμένον τμήμα αυτής και ως «Ειδικόν» το αναφερόμενον εις συγκεκριμένον τομέα παραγωγής, λειτουργίαν, δραστηριότητα ή δίκτυον υποδομής.

4. Ως «Χρήσις χώρου»: Ο τρόπος της ενδεδειγμένης λειτουργικής χρησιμοποίησεως ζώνης, περιοχής ή τμήματος του χερσαίου και θαλασσίου χώρου, μετά των εν αυτοίς φυσικών πόρων, υδάτων, κτισμάτων και έργων υποδομής.

5. Ως «Φυσικόν Περιβάλλον»: Ο περιβάλλον τον άνθρωπον χερσαίος, θαλάσσιος και εναέριος χώρος, μετά των εν αυτώ κλωρίδος, πανίδος και φυσικών πόρων.

6. Ως «Πολιτιστικόν Περιβάλλον»: Τα ανθρωπογενή στοιχεία πολιτισμού και χαρακτηριστικά ως ταύτα διεμορφώθησαν εκ της παρεμβάσεως και των σχέσεων του ανθρώπου μετά του φυσικού περιβάλλοντος περιλαμβανομένων των ιστορικών χώρων ως και της καλλιτεχνικής και πολιτιστικής εν γένει κληρονομίας της Χώρας.

7. Ως «Προστασία του Περιβάλλοντος»:

α) Η διατήρησης του χαρακτήρος του φυσικού περιβάλλοντος και η βελτίωση των διαμορφωθείσων σχέσεων μεταξύ των στοιχείων αυτού, ως οικοσυστήματος.

β) Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από τας ζημιόγόνους επιπτώσεις εκ της αναπύξεως δραστηριοτήτων και παρεμβάσεων του ανθρώπου.

γ) Η διαφύλαξις του πολιτιστικού περιβάλλοντος εκ των ιστορικών χώρων εντός των οποίων τούτο διεμορφώθη.

δ) Ο έλεγχος της αξιοποίησεως των φυσικών πόρων και της αναπύξεως των εν τω χώρω δραστηριοτήτων, προς τον σκοπόν εναρμόνισεως των σχέσεων μεταξύ του φυσικού περιβάλλοντος και της οικονομικής δράσεως του ανθρώπου.

Άρθρο 2. — 1. Η γενική πολιτική επί της Χωροταξίας και της Προστασίας του Περιβάλλοντος ασκείται υπό του Υπουργείου Συντονισμού και Προγραμματισμού.

2. Το Υπουργείον Συντονισμού και Προγραμματισμού είναι αρμόδιον δια την, κατά τας διατάξεις του παρόντος, σύνταξιν, συμπλήρωσιν, τροποποίησιν ή αναθεώρησιν και μέριμναν προς έγκρισιν Εθνικών Περιφερειακών και Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων, ως και δια την εποπείαν και παρακολούθησιν της υπό των αρμοδίων φορέων εφαρμογής αυτών και των Σχεδίων και Προγραμμάτων Προστασίας του Περιβάλλοντος.

3. Η εκπόνησις και εφαρμογή Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων ως και Σχεδίων και Προγραμμάτων Προστασίας του Περιβάλλοντος χρηματοδοτείται εκ του προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων ή και εξ ειδικών πόρων.

4. Δι' αποφάσεων του Υπουργού Συντονισμού και Προγραμματισμού δύναται να μεταβιβάζωνται, εν μέρει ή εν όλω, συναφείς προς τον έλεγχον εφαρμογής των Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων ως και Σχεδίων και Προγραμμάτων Προστασίας του Περιβάλλοντος αρμοδιότητες, εις ετέρας κρατικής Υπηρεσίας, εις νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ως και εις ειδικά αποκεντρωμένα όργανα εποπτευόμενα παρά του Υπουργείου Συντονισμού και Προγραμματισμού.

Άρθρο 3. — «1. Συνιστάται Εθνικόν Συμβούλιον Χωροταξίας και Περιβάλλοντος αποτελούμενον εκ του Πρωθυπουργού και των Υπουργών Συντονισμού, Οικονομικών, Γεωργίας, Πολιτισμού και Επιστημών, Βιομηχανίας και Ενεργείας, Κοινωνικών Υπηρεσιών, Δημοσίων Έργων, Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος και Εμπορικής Ναυτιλίας. Του Συμβουλίου δύναται να συμμετέχουν, καλούμενοι προς τούτο υπό του Προέδρου του Συμβουλίου και έτεροι, αρμόδιοι επί των συζητούμενων θεμάτων Υπουργοί ή Υφυπουργοί. Δύναται επίσης καλούμενοι να μετέχουν, άνευ ψήφου, εκπρόσωποι οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως ή εν γένει νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δημοσίων επιχειρήσεων, τραπεζών, επιχειρήσεων κοινής ωφελείας ή ετέρων οργανισμών και υπηρεσιακοί παράγοντες.

2. Του Συμβουλίου προεδρεύει ο Πρωθυπουργός, αναπληρούμενος υπό του Υπουργού Συντονισμού, εξυπηρετείται δε τούτο δια της εν τη παρ. 4 του παρόντος άρθρου Γραμματείας»¹.

3. Εις την αρμοδιότητα του Συμβουλίου ανήκουν:

1. Οι παρ. 1 και 2 του άρθρου 3 αντικαταστάθηκαν όπως έχουν παραπάνω, από το άρθρο 17 του Ν. 1032/80.

α) Η λήψις αποφάσεων επί της ακολουθητέας πολιτικής και επί γενικών θεμάτων αφορώντων εις την Χωροταξίαν και το Περιβάλλον.

β) Η λήψις αποφάσεων επί θεμάτων απομένων των αρμοδιοτήτων πλειόνων Υπηρεσιών εις ό,τι αφορά την Χωροταξίαν και το Περιβάλλον.

γ) Η έγκρισις των Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων και Σχεδίων και Προγραμμάτων Προστασίας του Περιβάλλοντος και η εναρμόνισις αυτών μετά των Σχεδίων και Προγραμμάτων Αναπτύξεως.

δ) Η εποπτεία εφαρμογής των Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων ως και των σχεδίων και Προγραμμάτων Προστασίας του Περιβάλλοντος.

ε) Ο συντονισμός των φορέων εφαρμογής των ανωτέρω Προγραμμάτων.

4. Συνιστάται εις το Υπουργείον Συντονισμού και Προγραμματισμού Γραμματεία του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, έργον της οποίας είναι η προς αυτό εισήγησις και προώθησις θεμάτων της αρμοδιότητός του και η ενημέρωσις τούτου επί της εν γένει πορείας εκπονήσεως και εφαρμογής των Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων, ως και Σχεδίων και Προγραμμάτων Προστασίας του Περιβάλλοντος. Συνιστάται, επίσης δια του παρόντος, μία θέσις υπαλλήλου επί θητεία επί βαθμώ Αναπληρωτού Γενικού Διευθυντού ως Προϊσταμένου της Γραμματείας του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος. Η θέσις αύτη πληρούται δι' αποφάσεως του Υπουργού Συντονισμού και Προγραμματισμού δια προσλήψεως επί σχέσει δημοσίου δικαίου και θητεία διάρκειας ενός μέχρι και τριών ετών, δυναμένη ν' ανανεούται, προσώπου κεκτημένου πτυχίον Ανωτάτης Σχολής, εμπειρίαν και εξειδικευμένας τεχνικάς γνώσεις επί θεμάτων Χωροταξίας και Περιβάλλοντος. Δια Προεδρικών Διαταγμάτων εκδιδομένων τη προτάσει του Υπουργού Συντονισμού και Προγραμματισμού, καθορίζονται αι οργανικαί θέσεις της Γραμματείας του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, ο τρόπος πληρώσεως αυτών, ως και τα της οργανώσεως και λειτουργίας αυτής. Αι δαπάναι της Γραμματείας βαρύνουν τον Προϋπολογισμόν Δημοσίων Επενδύσεων.

5. Εις την κατά την προηγουμένην παράγραφον Γραμματείαν δύναται να προσλαμβάνωνται δι' αποφάσεως του Υπουργού Συντονισμού και Προγραμματισμού μέχρις 20 ειδικοί επιστήμονες και μέχρις 20 υπάλληλοι εξειδικευμένων προσόντων επί θητεία ή επί συμβάσει εργασίας ή έργου, κατά παρέκκλισιν των διατάξεων του Ν.Δ. 1198/1972. Η θητεία ή η σύμβασις των ούτω προσλαμβανόμενων δύναται να είναι διάρκειας μέχρι τριών ετών, δυναμένη να ανανεούται. Δι' αποφάσεως του Υπουργού Συντονισμού δύναται αι ως άνω θέσεις να μετατρέπωνται εις μονίμους και να καθορίζηται ο τρόπος πληρώσεως αυτών.

6. Δια Π. Δ/των, τη προτάσει των Υπουργών Συντονισμού και Προγραμματισμού, Προεδρίας της Κυβερνήσεως, Οικονομικών και του κατά περίπτωσιν αρμοδίου Υπουργού, καθορίζεται ο αριθμός των μονίμων ή επί σχέσει ιδιωτικού δικαίου ή επί θητεία θέσεων ως και ο τρόπος πληρώσεως αυτών, των Κεντρικών και Περιφερειακών Υπηρεσιών αρμοδιότητος θεμάτων προστασίας του περιβάλλοντος.

Άρθρο 4. — (Με το άρθρο 4 προβλεπόταν Επιτροπή Χωροταξίας και Περι-

βάλλοντος, η οποία καταργήθηκε από το 1982).

Άρθρο 5. — 1. Τα Εθνικά Περιφερειακά και Ειδικά Χωροταξικά Σχέδια και Προγράμματα εκπονηθέντα, συμπληρωθέντα, τροποποιηθέντα ή αναθεωρηθέντα κατά την παρ. 2 του άρθρ. 2 του παρόντος και κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής Χωροταξίας και Περιβάλλοντος υποβάλλονται μετ' εισηγήσεως του Υπουργού Συντονισμού και Προγραμματισμού εις το Εθνικόν Συμβούλιον Χωροταξίας και Περιβάλλοντος και εγκρίνονται υπό τούτου.

2. Το Εθνικόν Χωροταξικόν Σχέδιον και Πρόγραμμα, εγκρίνεται εν συνεχεία υπό της Βουλής κατά το άρθρ. 79 παρ. 8 του Συντάγματος, κατ' διαστήματα δε μη δυνάμενα να υπερβούν την τριετίαν, ο Υπουργός Συντονισμού και Προγραμματισμού, ενημερώνει την Βουλήν επί της πορείας εφαρμογής του.

3. Τα Περιφερειακά και Ειδικά Χωροταξικά Σχέδια και Προγράμματα μετά την έγκρισίν των υπό του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος δημοσιεύονται μετά των σχετικών εγκριτικών πράξεων δια της εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

4. Σχέδια και Προγράμματα Προστασίας του Περιβάλλοντος εκπονούμενα υπό κρατικών Υπηρεσιών ή ετέρων φορέων, παραπέμπονται προ πάσης εφαρμογής των εις την Επιτροπήν Χωροταξίας και Περιβάλλοντος προς γνωμοδότησιν, εφαρμοζομένης περαιτέρω της κατά τας παρ. 1 και 3 του παρόντος άρθρου διαδικασίας εγκρίσεως ή αναθεωρήσεως αυτών.

Άρθρο 6. — Το Υπουργείον Συντονισμού και Προγραμματισμού είναι αποκλειστικώς αρμόδιον δια την χρηματοδότησιν και εκπόνησιν μελετών Εθνικών, Περιφερειακών και Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων ή επί μέρους τμημάτων αυτών, βάσει προδιαγραφών εγκρινομένων υπό του Υπουργού Συντονισμού και Προγραμματισμού. Αι τοιαύται μελέται ανατίθενται, δι' αποφάσεων του αυτού Υπουργού εις κρατικές υπηρεσίας, επιστημονικά ή εκπαιδευτικά Ιδρύματα, νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή και εις συμβούλους μελετητάς.

Άρθρο 7. — Δια Π. Δ/των, εκδιδομένων προτάσει του Υπουργού Συντονισμού και Προγραμματισμού και του αρμοδίου κατά περίπτωσιν Υπουργού, μετ' απόφασιν του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, εκδιδομένην κατά το άρθρ. 3 παρ. 3 περίπτ. (α) δύναται να επιβάλλωνται περιορισμοί ή κανόνες, ισχύοντες επί ωρισμένον ή αόριστον χρόνον, εις την δημιουργίαν ή ανάπτυξιν ωρισμένων δραστηριοτήτων ή λειτουργιών ή εις την χρήσιν του χώρου εις συγκεκριμένας ζώνας ή περιοχάς, συμφώνως προς το περιεχόμενον των εγκεκριμένων αντιστοιχών Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων και να επιβάλλωνται πάντα τα αναγκαιούντα μέτρα και περιορισμοί δια την προστασίαν, αποκατάστασιν και βελτίωσιν της ποιότητος του Περιβάλλοντος.

2. Αι υπό των εκάστοτε κειμένων διατάξεων προβλεπόμεναι διαδικασίαι, αρμοδιότητες και προϋποθέσεις εκδόσεως κανονιστικών ή ατομικών διοικητικών πράξεων προς ρύθμισιν θεμάτων αφορώντων εις την χωροταξίαν ή εις την προστασίαν του Περιβάλλοντος, διατηρούνται εφ' όσον δεν αντίκεινται εις τας διατάξεις του παρόντος.

Αι εφεξής εκδιδόμεναι ως άνω διοικητικάί πράξεις πρέπει επί ποινή απολύτου

ακυρότητας να είναι σύμφωνοι προς τας διατάξεις του παρόντος νόμου και προς τα εγκριθέντα Χωροταξικά Σχέδια και Προγράμματα ή τα Σχέδια και Προγράμματα Προστασίας του Περιβάλλοντος, ως και προς τα λοιπά κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου προβλεπόμενα Π. Δ/τα ή αποφάσεις του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος ή των αρμοδίων Υπουργών.

3. Εντός 5 ετών από της εγκρίσεως Χωροταξικού Σχεδίου και Προγράμματος, αναθεωρούνται, συμπληρούνται ή τροποποιούνται, αναλόγως προσαρμοζόμενα, εγκεκριμένα ρυθμιστικά σχέδια ή σχέδια πόλεως ή έτερα επί μέρους σχέδια της περιοχής αυτών ή σχέδια τομέων παραγωγής, άτινα εν πάση περιπτώσει διατηρούν την ισχύν των μέχρι της τοιαύτης αναθεωρήσεως ή τροποποιήσεως. Παρερχομένης απράκτου της ως άνω προθεσμίας ταύτα καθίστανται απολύτως άκυρα, ως προς τας αντικείμενας προς το εγκεκριμένον Χωροταξικόν Σχέδιον και Πρόγραμμα διατάξεις αυτών.

4. Μέχρις εγκρίσεως των αντιστοίχων Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων ή των Σχεδίων και Προγραμμάτων Προστασίας του Περιβάλλοντος και επί χρονικόν διάστημα δύο ετών κατ' ανώτατον όριον δύναται δια Π. Δ/των εκδιδομένων κατά την παρ. 1 του παρόντος άρθρου να επιβάλλωνται περιορισμοί χρήσεως χώρου και αναπτύξεως δραστηριοτήτων εντός περιοχών και ζωνών της χώρας.

5. Δια την εφαρμογήν των εγκεκριμένων, κατά τας διατάξεις του παρόντος, Εθνικών, Περιφερειακών και Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων ή και Τμημάτων αυτών, λογιζομένην ως αποτελούσαν δημοσίαν ωφέλειαν, δύναται, δια κοινής Αποφάσεως των Υπουργών Συντονισμού και Προγραμματισμού και Οικονομικών, να κηρύσσονται ως αναγκαστικώς απαλλοτριωτέα, εκτάσεις περιλαμβανόμεναι εντός των ορίων των ως άνω Σχεδίων.

6. Από της ισχύος του παρόντος, η εφαρμογή προγραμμάτων αναπτύξεως, η εκτέλεσις έργων, η ανάπτυξις δραστηριοτήτων και λειτουργιών ως και πάσα ενέργεια σχετιζομένη προς την χρήσιν του χώρου ή δυναμένη να αλλοιώση την μορφήν του Περιβάλλοντος, υπόκεινται εις τας διατάξεις του παρόντος νόμου και των εν ισχύϊ Χωροταξικών Σχεδίων και Προγραμμάτων.

Άρθρο 8.— 1. Προγράμματα ή δραστηριότητες Υπουργείων και λοιπών δημοσίων Υπηρεσιών, νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή φυσικών προσώπων, σχέσιν έχοντα προς το αντικείμενον και το περιεχόμενον των διατάξεων του παρόντος, προσαρμόζονται, εναρμονίζονται ή εντάσσονται εις τα εν ισχύϊ εκάστοτε Χωροταξικά Σχέδια και Προγράμματα ως και Σχέδια και Προγράμματα Προστασίας του Περιβάλλοντος συμφώνως προς όρους καθορισμένους δι' αποφάσεων του Υπουργού Συντονισμού και Προγραμματισμού κατόπιν γνώμης της, κατά το άρθρ. 4 του παρόντος Νόμου, συνισταμένης Επιτροπής Χωροταξίας και Περιβάλλοντος.

2. Αι κατά Υπουργεία και λοιπούς επί μέρους φορείς λειτουργούσαι ή συνιστώμεναι εφεξής διοικητικά μονάδες Προστασίας του Περιβάλλοντος, ασκούν τας αρμοδιότητας αυτών εντός των πλαισίων του παρόντος, ως και των κατευθύνσεων και της επί της προστασίας του περιβάλλοντος πολιτικής της Κυβερνήσεως, εκφραζομένων δια του Υπουργείου Συντονισμού και Προγραμματισμού, όπερ υπο-

χρεούνται όπως ενημερώνουν επί των οικείων θεμάτων.

3. Τα Υπουργεία Συντονισμού και Προγραμματισμού και Εξωτερικών είναι αρμόδια δια την επεξεργασία ενιαίου προγράμματος συμμετοχής της Χώρας εις τας εργασίας και δραστηριότητας των διεθνών οργανισμών επί θεμάτων Προστασίας του Περιβάλλοντος και Χωροταξίας.

Άρθρο 9. — 1. Εις την παρ. 3 του άρθρ. 12 του Ν.Δ. 1262/1972 περί ρυθμιστικών σχεδίων Αστικών περιοχών ως αντικατεστάθη δια του άρθρ. 3 του Ν.Δ. 198/73, προστίθεται εδάφ. (δ).

2. Από της ενάρξεως ισχύος του παρόντος καταργούνται αι διατάξεις του άρθρ. 2 παρ. 1 και του άρθρ. 9 του Ν.Δ. 1262/1972 «περί ρυθμιστικών σχεδίων αστικών περιοχών», ως τροποποιήθη δια του άρθρ. 2 του Ν.Δ. 198/1973 «περί τροποποίησης και συμπλήρωσης του Ν.Δ. 1262/1972», ως και πάσα ετέρα διάταξις, νόμου ή διατάγματος, αντικειμένη εις τας διατάξεις του παρόντος.

Άρθρο 10. — Η ισχύς του παρόντος άρχεται από της δημοσίευσως αυτού δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

N. 1032/1980

«Περί συστάσεως Υπουργείου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος» (ΦΕΚ 57Α')

Σύστασις

Άρθρο 1. — 1. Συνιστάται Υπουργείον Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος.

2. Το Υπουργείον τούτο εντάσσεται εις την παρ. 1 του άρθρ. 12 του Νόμου 400/1976 «περί Υπουργικού Συμβουλίου και Υπουργείων», μετά το Υπουργείον Δημοσίων Έργων.

3. Παρά τω Υπουργείω Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος, συνιστάται θέσις μετακλητού Γενικού Γραμματέως, επί βαθμώ α' Ειδικών θέσεων, διεπομένη υπό των διατάξεων του Νόμου 400/1976 «περί Υπουργικού Συμβουλίου και Υπουργείων».

Αρμοδιότητες

Άρθρο 2. — 1. Το Υπουργείον Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος έχει την αποκλειστικήν αρμοδιότητα:

α) Δια την σύνταξιν, συμπλήρωσιν, τροποποίησιν ή αναθεώρησιν και την μέριμναν δια την έγκρισιν και εφαρμογήν περιφερειακών και ειδικών χωροταξικών σχεδίων, ως και την εποπείαν και παρακολούθησιν της υπό ετέρων αρμοδίων φορέων εφαρμογής αυτών. Η αρμοδιότης αύτη δια το Εθνικόν Χωροταξικόν Σχέδιον παραμένει εις το Υπουργείον Συντονισμού.

β) Δια την σύνταξιν, συμπλήρωσιν, τροποποίησιν ή αναθεώρησιν περιφερειακών και ειδικών χωροταξικών προγραμμάτων, εντός του πλαισίου των υπό του

Υπουργείου Συντονισμού καταρτιζομένων περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, την μέριμναν δια την έγκρισιν και εφαρμογήν τούτων, ως και την εποπείαν και παρακολούθησιν της υπό ετέρων αρμοδίων φορέων εφαρμογής των. Εις την έννοιαν της εφαρμογής των προγραμμάτων δεν περιλαμβάνεται η εκτέλεσις των εις αυτά προβλεπομένων δημοσίων έργων, δια τα οποία υφίστανται, κατά τας κειμένας διατάξεις, έτεροι αρμόδιοι φορείς.

γ) Δια την χρηματοδότησιν και εκπόνησιν μελετών περιφερειακών και ειδικών χωροταξικών σχεδίων και προγραμμάτων ή επί μέρους τμημάτων αυτών, κατά τας διατάξεις του άρθρ. 6 του Νόμου 360/1976 «περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος», ως και την παρακολούθησιν της εκπονήσεως και την αξιολόγησιν τούτων.

«δ) για τη χάραξη και έκφραση της γενικής πολιτικής σχετικά με τη χωροταξία και την προστασία του περιβάλλοντος, την κατάρτιση σχεδίων και προγραμμάτων, για τον έλεγχο της εφαρμογής και το συντονισμό των ειδικών προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος των επί μέρους φορέων, καθώς και την κάλυψη θεμάτων περιβάλλοντος που δεν περιλαμβάνονται στις αρμοδιότητες άλλου φορέα»¹.

ε) Δια την χάραξιν και εφαρμογήν οικιστικής και πολεοδομικής πολιτικής, την εκπόνησιν, έγκρισιν, τροποποίησιν, ανάθεσιν και εφαρμογήν των αναγκαίων ρυθμιστικών, πολεοδομικών, οικιστικών και λοιπών σχεδίων και προγραμμάτων, ως και την εισήγησιν προς την Οικονομική, και την Νομισματική Επιτροπήν περί της ακολουθητέας στεγαστικής πολιτικής δια την εφαρμογήν των ως άνω προγραμμάτων και τον συντονισμόν των ειδικών προγραμμάτων των επί μέρους φορέων.

στ) Δια την κατάρτισιν και εφαρμογήν των προγραμμάτων χαρτογραφήσεως και κτηματολογίου, ως και την εποπείαν και τον συντονισμόν σχετικών προγραμμάτων Οργανισμών, εξαιρουμένων των ως άνω εργασιών στρατιωτικής φύσεως αι οποίαι παραμένουν εις την αρμοδιότητα του Υπουργείου Εθνικής Αμύνης και επιφυλασσομένης της διατάξεως του άρθρ. 18 του παρόντος.

2. Το Υπουργείον Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος έχει επίσης το σύνολον των αρμοδιοτήτων των εις αυτό μεταφερομένων υπηρεσιών κατά τας περί εκάστης τούτων ισχυούσας διατάξεις, πάσας τας αρμοδιότητας τας απορρεούσας εκ της πολεοδομικής και οικιστικής νομοθεσίας ως και πάσας τας εκ της κειμένης νομοθεσίας αρμοδιότητας ετέρων Υπουργείων και υπηρεσιών ή οργάνων εκ των υπαγομένων δια του παρόντος εις το Υπουργείον τούτο. Ασκει επίσης την κατά τας κειμένας διατάξεις εποπείαν επί των οικοδομικών συνεταιρισμών κατά το άρθρ. 57 του Νόμου 947/1979 και επί των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και δημοσίων επιχειρήσεων των οποίων η δραστηριότης ανάγεται εις θέματα αρμοδιότητος του Υπουργείου και ιδία επί:

α) Του Ειδικού Ταμείου Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΤΕΡΠΣ).

β) Της Δημοσίας Επιχειρήσεως Πολεοδομίας και Στεγάσεως (ΔΕΠΟΣ).

γ) Του Ινστιτούτου Γεωπονικών Επιστημών (Άλσος Συγγρού).

1. Το εδ. δ) ισχύει ως έχει τροποποιημένο από το άρθρο 31 παρ. 1 Ν. 1650/86.

Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος και το Γραφείο Μελετητών του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας στο Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

.....

N. 1650/1986
«Για την προστασία του περιβάλλοντος»
(ΦΕΚ 160 Α')

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'
ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ
Σκοπός

Άρθρο 1.— 1. Σκοπός του παρόντος νόμου είναι η θέσπιση θεμελιωδών κανόνων και η καθιέρωση κριτηρίων και μηχανισμών για την προστασία του περιβάλλοντος, έτσι ώστε ο άνθρωπος, ως άτομο και ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, να ζεί σε ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον, μέσα στο οποίο να προστατεύεται η υγεία του και να ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Η προστασία του περιβάλλοντος, θεμελιώδες και αναπόσπαστο μέρος της πολιτιστικής και αναπτυξιακής διαδικασίας και πολιτικής, υλοποιείται κύρια μέσα από το δημοκρατικό προγραμματισμό.

2. Ειδικότερα, βασικοί στόχοι του νόμου αυτού είναι οι ακόλουθοι:

α) Η αποτροπή της ρύπανσης και γενικότερα της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και η λήψη όλων των αναγκαίων, για το σκοπό αυτόν, προληπτικών μέτρων.

β) Η διασφάλιση της ανθρώπινης υγείας από τις διάφορες μορφές υποβάθμισης του περιβάλλοντος και ειδικότερα από τη ρύπανση και τις οχλήσεις.

γ) Η πρόωθηση της ισόρροπης ανάπτυξης του εθνικού χώρου συνολικά και των επί μέρους γεωγραφικών και οικιστικών ενοτήτων του και μέσα από την ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος.

δ) Η διασφάλιση της δυνατότητας ανανέωσης φυσικών πόρων και η ορθολογική αξιοποίηση των μη ανανεώσιμων ή σπάνιων σε σχέση με τις τωρινές και τις μελλοντικές ανάγκες και με κριτήρια την προστασία του περιβάλλοντος.

ε) Η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας των φυσικών οικοσυστημάτων και η διασφάλιση της αναπαραγωγικής τους ικανότητας.

στ) Η αποκατάσταση του περιβάλλοντος.

3. Αναλυτικότερα, με τις διατάξεις του παρόντος νόμου επιδιώκονται:

α) Η προστασία του εδάφους και η λήψη των αναγκαίων μέτρων ώστε οι χρήσεις του να γίνονται σύμφωνα με τις φυσικές ιδιότητές του και την παραγωγική του ικανότητα.

β) Η προστασία των επιφανειακών και υπόγειων νερών θεωρούμενων ως φυσικών πόρων και ως οικοσυστημάτων.

γ) Η προστασία της ατμόσφαιρας.

δ) Η προστασία και διατήρηση της φύσης και του τοπίου και ιδιαίτερα περιοχών με μεγάλη βιολογική, οικολογική, αισθητική ή γεωμορφολογική αξία.

ε) Η προστασία των ακτών των θαλασσών, των οχθών των ποταμών, των λιμνών, του βυθού αυτών και των νησίδων ως φυσικών πόρων, ως στοιχείων οικοσυστημάτων και ως στοιχείων του τοπίου.

στ) Ο καθορισμός της επιθυμητής και της επιτρεπόμενης ποιότητας των φυσικών αποδεκτών καθώς και των κάθε είδους επιτρεπόμενων εκπομπών αποβλήτων, με την καθιέρωση και χρησιμοποίηση κατάλληλων παραμέτρων και οριακών τιμών, ώστε να μην προκαλείται υποβάθμιση του περιβάλλοντος, με κριτήρια:

- την επιστημονική γνώση και εμπειρία
- την καλύτερη διαθέσιμη και οικονομικά εφικτή τεχνολογία
- τις τοπικές συνθήκες και ιδιομορφίες του περιβάλλοντος και του πληθυσμού καθώς επίσης και τις ανάγκες ανάπτυξης
- την προϋπάρχουσα διαμόρφωση συλλογικής χρήσης μιας περιοχής
- τα υφιστάμενα χωροταξικά και αναπτυξιακά σχέδια.

ζ) Η ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση των πολιτών στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος μέσα από τη σωστή πληροφόρηση και εκπαίδευση.

Ορισμοί

Άρθρο 2. – Κατά την έννοια του νόμου αυτού νοούνται ως:

1. Περιβάλλον: το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα της ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες.

2. Ρύπανση: η παρουσία στο περιβάλλον ρύπων, δηλαδή κάθε είδους ουσιών, θορύβου, ακτινοβολίας ή άλλων μορφών ενέργειας, σε ποσότητα, συγκέντρωση ή διάρκεια που μπορούν να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία στους ζωντανούς οργανισμούς και στα οικοσυστήματα ή υλικές ζημιές και γενικά να καταστήσουν το περιβάλλον ακατάλληλο για τις επιθυμητές χρήσεις του.

3. Μόλυνση: η μορφή ρύπανσης που χαρακτηρίζεται από την παρουσία παθογόνων μικροοργανισμών στο περιβάλλον ή δεικτών που υποδηλώνουν την πιθανότητα παρουσίας τέτοιων μικροοργανισμών.

4. Υποβάθμιση: η πρόκληση από ανθρώπινες δραστηριότητες ρύπανσης ή οποιασδήποτε άλλης μεταβολής στο περιβάλλον, η οποία είναι πιθανό να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία, στην ποιότητα ζωής και στην υγεία των κατοίκων, στην ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά και στις αισθητικές αξίες.

5. Προστασία του περιβάλλοντος: το σύνολο των ενεργειών, μέτρων και έργων που έχουν στόχο την πρόληψη της υποβάθμισης του περιβάλλοντος ή την αποκατάσταση, διατήρηση ή βελτίωσή του.

6. Οικοσύστημα: κάθε σύνολο βιοτικών και μη βιοτικών παραγόντων και στοιχείων του περιβάλλοντος που δρουν σε ορισμένο χώρο και βρίσκονται σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

7. Φυσικός αποδέκτης: κάθε στοιχείο του περιβάλλοντος που χρησιμοποιείται

για την τελική διάθεση των αποβλήτων.

8. Υγεία: η κατάσταση πλήρους φυσικής, διανοητικής και κοινωνικής ευεξίας του ατόμου ή του συνόλου του πληθυσμού.

9. Οικολογική ισορροπία: η σχετικά σταθερή σχέση που διαμορφώνεται με την πάροδο του χρόνου ανάμεσα στους παράγοντες και τα στοιχεία του περιβάλλοντος ενός οικοσυστήματος.

10. Φυσικοί πόροι: κάθε στοιχείο του περιβάλλοντος που χρησιμοποιείται ή μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον άνθρωπο για την ικανοποίηση των αναγκών του και αποτελεί αξία για το κοινωνικό σύνολο.

11. Απόβλητα: κάθε ποσότητα ρύπων (ουσιών, θορύβου, ακτινοβολίας ή άλλων μορφών ενέργειας) σε οποιαδήποτε φυσική κατάσταση ή αντικειμένων από τα οποία ο κάτοχός τους θέλει ή πρέπει ή υποχρεούται να απαλλαγεί, εφόσον είναι δυνατό να προκαλέσουν ρύπανση.

12. Διαχείριση αποβλήτων: το σύνολο των δραστηριοτήτων συλλογής, διαλογής, μεταφοράς, επεξεργασίας, επαναχρησιμοποίησης ή τελικής διάθεσης αποβλήτων σε φυσικούς αποδέκτες, με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος.

13. Ουσίες: χημικά στοιχεία και οι ενώσεις τους όπως παρουσιάζονται στη φυσική τους κατάσταση ή όπως παράγονται δευτερογενώς.

14. Παρασκευάσματα: μείγματα ή διαλύματα που αποτελούνται από δύο ή περισσότερες ουσίες.

15. Επικίνδυνες ουσίες ή παρασκευάσματα: οι ουσίες ή τα παρασκευάσματα που είναι τοξικές, διαβρωτικές, ερεθιστικές, εκρηκτικές, εύφλεκτες, καρκινογόνες, μεταλλαξιογόνες, ραδιενεργές ή άλλες ουσίες που έχουν την ιδιότητα να επιταχύνουν την καύση, να αλλοιώνουν τη φυσική κατάσταση του νερού, του εδάφους ή του αέρα και να προσβάλλουν δυσμενώς τον άνθρωπο και όλα τα άλλα έμβια όντα καθώς και το φυσικό περιβάλλον.

16. Τοπία: κάθε δυναμικό σύνολο βιοτικών και μη βιοτικών παραγόντων και στοιχείων του περιβάλλοντος που μεμονωμένα ή αλληλοεπιδρώντας σε συγκεκριμένο χώρο συνθέτουν μία οπτική εμπειρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Κατηγορίες έργων και δραστηριοτήτων

Άρθρο 3. 1. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, τα δημόσια ή ιδιωτικά έργα και οι δραστηριότητες κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον. Ως κριτήρια για την κατάταξη αυτή λαμβάνονται:

α) το είδος και το μέγεθος του έργου ή της δραστηριότητας·

β) το είδος και η ποιότητα των ρύπων που εκπέμπονται καθώς και κάθε άλλη επίδραση στο περιβάλλον·

γ) η δυνατότητα να προληφθεί η παραγωγή ρύπων από την εφαρμοζόμενη

παραγωγική διαδικασία·

δ) ο κίνδυνος σοβαρού ατυχήματος και η ανάγκη επιβολής περιορισμών για την προστασία του περιβάλλοντος.

2. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα έργα και τις δραστηριότητες που λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της έκτασής τους είναι πιθανό να προκαλέσουν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον. Στα έργα και τις δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής επιβάλλονται κατά περίπτωση, πέρα από τους γενικούς όρους και τις προδιαγραφές, ειδικοί όροι και περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες που, χωρίς να προκαλούν σοβαρούς κινδύνους ή οχλήσεις, πρέπει να υποβάλλονται για την προστασία του περιβάλλοντος σε γενικές προδιαγραφές, όρους και περιορισμούς που προβλέπονται από κανονιστικές διατάξεις.

Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες που προκαλούν ιδιαίτερα μικρό κίνδυνο ή όχληση ή υποβάθμιση στο περιβάλλον.

3. Προκειμένου να προστατευθεί ιδιαίτερα το περιβάλλον, η κατάταξη των έργων και δραστηριοτήτων μπορεί να διαφοροποιείται κατά περιοχή ή ανάλογα με το φυσικό αποδέκτη, σύμφωνα με εγκεκριμένα χωροταξικά ή ρυθμιστικά σχέδια και προγράμματα και γενικά πολεοδομικά σχέδια ή σύμφωνα με τις ζώνες χρήσεων γης ή με τομεακές μελέτες προστασίας του περιβάλλοντος. Η κατάταξη των έργων και δραστηριοτήτων μέσα στα όρια του ρυθμιστικού σχεδίου της Αθήνας γίνεται ύστερα από εισήγηση του Οργανισμού Αθήνας (Νόμ. 1515/1985, ΦΕΚ 18 Α') και μέσα στα όρια του ρυθμιστικού σχεδίου της Θεσσαλονίκης, ύστερα από εισήγηση του Οργανισμού Θεσσαλονίκης (Νόμ. 1561/1985, ΦΕΚ 148 Α').

Έγκριση περιβαλλοντικών όρων

Άρθρο 4. — 1. Για την πραγματοποίηση νέων ή την επέκταση, τον εκσυγχρονισμό ή τη μετεγκατάσταση υφιστάμενων έργων ή δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στις κατηγορίες του προηγούμενου άρθρου, απαιτείται η έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή πραγματοποίησης της δραστηριότητας ή του έργου.

2α. Για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για τα έργα και τις δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας απαιτείται υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

2β. Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για τα έργα και τις δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής χορηγείται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και των κατά περίπτωση συναρμόδιων υπουργών. Με όμοια απόφαση είναι δυνατό η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για ορισμένα έργα ή δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής να ανατίθεται στο νομάρχη. Ο νομάρχης χορηγεί την έγκριση ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας νομαρχιακής υπηρεσίας του Υπουργείου ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και της κατά περίπτωση άλλης συναρμόδιας νομαρχιακής υπηρεσίας και γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου.

Για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων στα έργα και τις δραστηριότητες της περιοχής των ρυθμιστικών σχεδίων Αθήνας και Θεσσαλονίκης εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρ. 11 του Νόμου 1515/1985 και του άρθρ. 11 του Νόμου 1561/1985.

3. Για τα έργα και τις δραστηριότητες της δεύτερης κατηγορίας, αρκεί η υποβολή δικαιολογητικών που τεκμηριώνουν τη συμμόρφωση με τις διατάξεις που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος. Η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων στις περιπτώσεις αυτές γίνεται με απόφαση του νομάρχη. Για τα έργα και τις δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής είναι δυνατό να επιβάλλονται κατά την παραπάνω διαδικασία πρόσθετοι, κατά περίπτωση, ειδικοί όροι για την προστασία του περιβάλλοντος, εφ' όσον πριν από την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων είναι πιθανοί ή διαπιστώνονται μετά τη λειτουργία του έργου ή της δραστηριότητας κίνδυνοι και οχλήσεις που δεν καλύπτονται από τις γενικές διατάξεις που αφορούν την κατηγορία αυτή.

4. Για τα έργα και τις δραστηριότητες της τρίτης κατηγορίας αρκεί η υποβολή δικαιολογητικών που τεκμηριώνουν τη συμμόρφωση με τις διατάξεις που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος. Ο έλεγχος των δικαιολογητικών αυτών και η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων γίνεται με απόφαση του οικείου δημάρχου ή προέδρου της κοινότητας. Εφ' όσον πριν από την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων είναι πιθανοί ή διαπιστώνονται μετά τη λειτουργία του συγκεκριμένου έργου ή της δραστηριότητας κίνδυνοι και οχλήσεις που δεν καλύπτονται από τις γενικές διατάξεις που αφορούν την κατηγορία αυτή, ο δήμαρχος ή ο πρόεδρος της κοινότητας παραπέμπει το θέμα στον οικείο νομάρχη με απόφαση του οποίου το έργο ή η δραστηριότητα υπάγεται στη διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων της δεύτερης κατηγορίας.

5. Για τα έργα και τις δραστηριότητες των οποίων η ίδρυση, λειτουργία ή πραγματοποίηση, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, εγκρίνεται από κεντρικές, διανομαρχιακές ή περιφερειακές υπηρεσίες και εφ' όσον αυτά δεν ενταχθούν στην πρώτη κατηγορία έργων και δραστηριοτήτων του άρθρ. 3, η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων γίνεται από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

6. Για νέα έργα και δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας απαιτείται προέγκριση που αφορά τη χωροθέτηση. Για τα έργα της δεύτερης κατηγορίας η προέγκριση αυτή είναι δυνατή. Η διαδικασία για την προέγκριση, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια καθορίζονται με την απόφαση της παρ. 10.

Προέγκριση δεν απαιτείται στις βιομηχανικές περιοχές (Ν. 4458/1965, ΦΕΚ 33, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 742/1977, ΦΕΚ 319 Α') και στις περιπτώσεις που η χωροθέτηση προβλέπεται από εγκεκριμένο χωροταξικό ή πολεοδομικό ή ρυθμιστικό σχέδιο ή από τις ζώνες που καθορίζονται στο άρθρ. 24 καθώς και στις βιομηχανικές, μεταλλευτικές και λατομικές περιοχές που έχουν καθορισθεί σύμφωνα με την ισχύουσα σχετική νομοθεσία.

7. Η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων μπορεί να δοθεί για ορισμένο διάστημα που καθορίζεται στην εγκριτική πράξη, μετά την πάροδο του οποίου υπόκειται σε αναθεώρηση.

8. Αν δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα υποβάθμισης του περιβάλλοντος ή αν παρατηρηθούν επιπτώσεις στο περιβάλλον, που δεν είχαν προβλεφθεί από τη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων από κοινού με τον κατά περίπτωση συναρμόδιο υπουργό μπορεί

να επιβάλλει πρόσθετους περιβαλλοντικούς όρους ή να μεταβάλλει τους αρχικούς.

9. Η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για τα έργα και τις δραστηριότητες πρώτης κατηγορίας του άρθρ. 3 γίνεται μέσα σε 60 ημέρες από την υποβολή των απαιτούμενων δικαιολογητικών. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί για ίσο χρόνο με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση συναρμόδιου υπουργού, αν λόγω της σοβαρότητας ή της δυσχέρειας του έργου δικαιολογείται η παράταση.

Η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για τα έργα και τις δραστηριότητες της δεύτερης και της τρίτης κατηγορίας του άρθρ. 3 γίνεται μέσα σε 40 ημέρες από την υποβολή των απαιτούμενων δικαιολογητικών.

Αν οι αρμόδιοι φορείς δεν απαντήσουν μέσα στις προθεσμίες αυτές, θεωρείται ότι οι όροι που προβλέπονται από τη σχετική μελέτη ή τα σχετικά δικαιολογητικά έχουν εγκριθεί.

10. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται η διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και η προθεσμία υποβολής τους και ο συνδυασμός της έγκρισης αυτής με τις διαδικασίες χορήγησης άλλων αδειών που απαιτούνται για τα έργα και τις δραστηριότητες του άρθρ. 3.

11. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται αναλόγως και στα έργα και τις δραστηριότητες που υφίστανται ή βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού. Με κοινές αποφάσεις, που εκδίδονται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και τον κατά περίπτωση αρμόδιο υπουργό, καθορίζονται ο αναγκαίος χρόνος προσαρμογής των παραπάνω έργων και δραστηριοτήτων στις διατάξεις του νόμου αυτού και στις διατάξεις που θα εκδοθούν κατ' εξουσιοδότησή του, οι σχετικοί όροι και η διαδικασία.

Περιεχόμενο και δημοσιότητα μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Άρθρο 5. — 1. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζεται το περιεχόμενο της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που μπορεί να διαφοροποιείται κατά κλάδους ή ομάδα έργων και δραστηριοτήτων. Με όμοια απόφαση ορίζεται το περιεχόμενο της μελέτης ανάλογα με τα στάδια έγκρισης του έργου σύμφωνα με το άρθρ. 4 παρ. 6.

Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιλαμβάνει τουλάχιστον:

- α) περιγραφή του έργου ή της δραστηριότητας με πληροφορίες για το χώρο εγκατάστασης, το σχεδιασμό και το μέγεθός του,
- β) εντοπισμό και αξιολόγηση των βασικών επιπτώσεων στο περιβάλλον,
- γ) περιγραφή των μέτρων για την πρόληψη, μείωση ή αποκατάσταση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον,
- δ) εξέταση εναλλακτικών λύσεων και υπόδειξη των κύριων λόγων της επιλογής της προτεινόμενης λύσης,
- ε) απλή περίληψη του συνόλου της μελέτης.

2. Το οικείο νομαρχιακό συμβούλιο λαμβάνει γνώση της μελέτης περιβαλλο-

ντικών επιπτώσεων και πριν από την έγκρισή της ενημερώνει κάθε πολίτη και τους φορείς εκπροσώπησής του, για να εκφράσουν τη γνώμη τους. Ο τρόπος ενημέρωσης καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

Έλεγχος τήρησης περιβαλλοντικών όρων

Ανταποδοτικά τέλη

Άρθρο 6. — 1. Ο έλεγχος για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων ανήκει στα όργανα της υπηρεσίας που είναι αρμόδια, κατά τις οικείες διατάξεις, να εγκρίνουν την ίδρυση, λειτουργία ή πραγματοποίηση έργου ή δραστηριότητας. Όπου, κατά την κείμενη νομοθεσία, ο έλεγχος για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων γίνεται από διανομαρχιακές ή περιφερειακές υπηρεσίες, ανεξάρτητα από το αν έχουν ή όχι και την αρμοδιότητα για την έγκριση της ίδρυσης, λειτουργίας ή πραγματοποίησης του αντίστοιχου έργου ή της δραστηριότητας, οι υπηρεσίες αυτές διατηρούν την παραπάνω αρμοδιότητα ελέγχου.

2. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων μπορεί αυτοτελώς να διενεργεί ελέγχους για την παρακολούθηση της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων σε ολόκληρη τη χώρα.

3. Ελέγχους για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων διενεργούν και τα κατά το άρθρο 26 Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος.

4. Με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και άλλου κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, ύστερα από εισήγηση του οικείου νομάρχη, είναι δυνατό να επιβάλλονται τέλη σε βάρος των επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητες ή εκτελούν έργα που υπάγονται στις δύο πρώτες κατηγορίες του άρθρ. 3, προκειμένου να καλυφθούν τα έξοδα κατασκευής και λειτουργίας συγκεκριμένων έργων και προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος που προβλέπονται από τους περιβαλλοντικούς όρους σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρ. 3, 4 και 5. Τα πιο πάνω έργα ή προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος εκτελούνται από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) ή άλλους φορείς.

Τα τέλη αυτά καθορίζονται ανάλογα με το μέγεθος, το ρυπαντικό φορτίο και την ποσότητα των αποβλήτων του έργου ή της δραστηριότητας και δεν μπορούν να υπερβαίνουν τα πιο πάνω έξοδα. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται ο τρόπος και ο χρόνος είσπραξης των τελών και απόδοσής τους στον Ο.Τ.Α. ή φορέα που κατασκευάζει ή έχει την ευθύνη λειτουργίας του έργου και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΡΥΠΑΝΣΗ

Ποιότητα ατμόσφαιρας και δίκτυο παρακολούθησης

Άρθρο 7. — 1. Με πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου ύστερα από εισήγηση των Υπουργών Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων καθορίζονται οι κατευθυντήριες ή και

οριακές τιμές παραμέτρων ποιότητας της ατμόσφαιρας, οι μέθοδοι δειγματοληψίας και ανάλυσής τους, η συχνότητα δειγματοληψίας, χρονοδιάγραμμα για την επίτευξη των στόχων αυτών και οποιαδήποτε άλλη λεπτομέρεια σχετική με τον καθορισμό της ποιότητας του αέρα.

2. Με όμοια πράξη μπορεί να καθορίζονται οριακές τιμές παραμέτρων ποιότητας της ατμόσφαιρας σε μια περιοχή αυστηρότερες από εκείνες που ορίζονται στην πράξη της προηγούμενης παραγράφου, ανάλογα με την ευαισθησία των οικοσυστημάτων της περιοχής ή την ύπαρξη πολιτιστικών στοιχείων. Η παραπάνω πράξη είναι δυνατό να εκδίδεται σε εφαρμογή περιφερειακού ή νομαρχιακού χωροταξικού σχεδίου ή ζώνης οικιστικού ελέγχου βάσει του Ν. 1337/1983 (ΦΕΚ 33 Α') τομεακών μελετών προστασίας του περιβάλλοντος.

3. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων εγκαθιστά σε αντιπροσωπευτικές θέσεις εθνικό δίκτυο σταθμών για την παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας, σύμφωνα με όσα καθορίζονται στην πράξη της παρ. 1 και παρακολουθεί τη λειτουργία τους.

4. Υφιστάμενοι σταθμοί παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας είτε του δημόσιου τομέα είτε άλλου φορέα που ελέγχεται από το Δημόσιο εντάσσονται στο εθνικό δίκτυο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, εφ' όσον έχουν τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στην πράξη της παρ. 1.

Οι φορείς αυτοί έχουν υποχρέωση να ενημερώνουν το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων για τις μετρήσεις τους καθώς και να συμμορφώνονται προς τις υποδείξεις του που αφορούν τη λειτουργία του δικτύου.

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων μπορεί να παρέχει επιχορήγηση στους πιο πάνω φορείς για τη λειτουργία τους.

5. Νέοι σταθμοί για την παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας τους οποίους εγκαθιστούν φορείς του δημόσιου τομέα εναρμονίζονται ως προς τις προδιαγραφές λειτουργίας με το εθνικό δίκτυο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και εντάσσονται σ' αυτό, με τις υποχρεώσεις της παρ. 4.

6. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ενεργεί διαβαθμονομήσεις (ενιαίο συντονισμό οργάνων) του εθνικού δικτύου και αποφασίζει για την καταλληλότητα, τις ανάγκες των σταθμών του εθνικού δικτύου και τις υποχρεώσεις των φορέων λειτουργίας του.

Μέτρα για την προστασία της ατμόσφαιρας

Άρθρο 8. — 1. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και των κατά περίπτωση αρμόδιων υπουργών επιβάλλονται σε υφιστάμενα και σε νέα έργα και δραστηριότητες, όπως ορίζονται στο άρθρ. 3, καθώς και σε κάθε άλλη δραστηριότητα που είναι πιθανό να υποβαθμίσει την ατμόσφαιρα, περιορισμοί και μέτρα κατά κατηγορία και περιοχή για την προστασία της. Οι περιορισμοί και τα μέτρα αυτά μπορεί να διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος και το μέγεθος των έργων ή δραστηριοτήτων, τη σημασία τους για την εθνική οικονομία και με το αν αφορούν νέα ή υφιστάμενα έργα και δραστηριότητες.

2. Οι περιορισμοί και τα μέτρα της προηγούμενης παραγράφου περιλαμβάνουν ιδίως:

α) Όταν πρόκειται για βιομηχανικές, βιοτεχνικές, λατομικές, μεταλλευτικές, γεωργοκτηνοτροφικές, εμπορικές και τουριστικές δραστηριότητες, εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας, κάθε είδους καύση ή ανοικτή φωτιά, αποθήκευση και διακίνηση υλικών χύδην ή γενικά δραστηριότητες που προκαλούν οσμές: αποστάσεις ασφαλείας, εφαρμογή τεχνολογίας αντιρρύπανσης, χρήση συγκεκριμένων πρώτων και βοηθητικών υλών και καυσίμων, οριακές τιμές αέριων αποβλήτων, ωράρια λειτουργίας, εγκατάσταση οργάνων ελέγχου της ποιότητας και ποσότητας των αέριων αποβλήτων, καυσίμων, πρώτων και βοηθητικών υλών, οργάνων ελέγχου της καύσης, καθορισμό μεθόδων, συνθηκών και συχνοτήτων δειγματοληψιών και αναλύσεων παραμέτρων που σχετίζονται με την ποιότητα των χρησιμοποιούμενων καυσίμων, πρώτων και βοηθητικών υλών, και αέριων αποβλήτων, μεθόδους καταπολέμησης οσμών, καθορισμό ύψους καμινάδων και πρότυπα παραγωγικών διαδικασιών.

β) Όταν πρόκειται για οχήματα ή μηχανήματα: οριακές τιμές αέριων αποβλήτων, τεχνικές προδιαγραφές κατασκευής των οχημάτων ή μηχανημάτων που εισάγονται ή κατασκευάζονται στην ημεδαπή, ώστε να περιλαμβάνουν συστήματα για τη μείωση των εκπομπών καυσαερίων, υποχρεώσεις εισαγωγέων και εμπόρων ανταλλακτικών και εξοπλισμού, υποχρεώσεις συνεργείων επισκευής και συντήρησης σχετικές με τον εξοπλισμό που χρησιμοποιούν και τα προσόντα του προσωπικού που απασχολείται σε αυτά, χρήση υγραερίου ή βελτιωμένων καυσίμων και περιορισμούς κυκλοφορίας.

γ) Όταν πρόκειται για εγκαταστάσεις και μέσα διακίνησης, αποθήκευσης, διανομής και εμπορίας καυσίμων ή εκρηκτικών υλών, εφαρμογή συστημάτων για τη μείωση των αέριων αποβλήτων, αποστάσεις και μέσα ασφαλείας.

δ) Όταν πρόκειται για κεντρικές θερμάνσεις: οριακές τιμές αέριων αποβλήτων, συντήρηση-ρύθμιση των συστημάτων κεντρικής θέρμανσης, χρήση συγκεκριμένων καυσίμων, μόνωση λεβήτων και σωληνώσεων, εφαρμογή αυτόματων συστημάτων ρύθμισης της λειτουργίας, καθορισμό ύψους και κατασκευαστικών λεπτομερειών καπνοδόχων, χρήση ή κατάργηση καπνοσυλλεκτών και υποχρεώσεις και προσόντα επαγγελματιών για τη συντήρηση-ρύθμιση των συστημάτων κεντρικής θέρμανσης.

3. Οι οριακές τιμές αέριων αποβλήτων της παρ. 2 καθορίζονται με κριτήριο την εφαρμογή της κατά το δυνατό καλύτερης και οικονομικότερης τεχνολογίας και είναι δυνατό να αφορούν οποιοδήποτε ρύπο, είτε έχουν καθορισθεί είτε όχι οριακές τιμές ποιότητας της ατμόσφαιρας γι' αυτόν.

Ποιότητα νερών και δίκτυο παρακολούθησης

Άρθρο 9. — 1. Με πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου ύστερα από εισήγηση των Υπουργών Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας καθορίζονται οι κατευθυντήριες ή και οριακές τιμές των οργανοληπτικών φυσικών, χημικών, μικροβιολογικών, ραδιολογικών ή άλλων χαρακτηριστικών παραμέτρων ποιότητας νερών ή και στοιχείων υδατικού οικοσυστήματος, οι μέθοδοι δειγματο-

ληψίας και ανάλυσης των παραμέτρων, οι συχνότητες δειγματοληψίας, χρονοδιάγραμμα για την επίτευξη των στόχων, καθώς και οποιαδήποτε άλλη λεπτομέρεια σχετική με τον καθορισμό της ποιότητας των νερών.

2. Η ρύθμιση των θεμάτων της παρ. 1 μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος του φυσικού αποδέκτη που πρέπει να προστατευθεί, τις επιθυμητές χρήσεις του, τις χρήσεις γης της περιοχής όπου βρίσκεται, το είδος και την επικινδυνότητα της ρύπανσης.

3. Με όμοια πράξη είναι δυνατό να καθορίζονται οριακές τιμές ποιότητας νερών αυστηρότερες από εκείνες που ορίζονται στην πράξη της παρ. 1 με κριτήριο την ευαισθησία των οικοσυστημάτων της περιοχής.

Η παραπάνω πράξη είναι δυνατό να εκδίδεται σε εφαρμογή είτε περιφερειακού ή νομαρχιακού χωροταξικού σχεδίου είτε γενικού πολεοδομικού σχεδίου ή ζώνης οικιστικού ελέγχου, βάσει του Νόμου 1337/1983, είτε τέλος σε εφαρμογή τομεακών μελετών προστασίας του περιβάλλοντος.

4. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων σχεδιάζει και εγκαθιστά σε αντιπροσωπευτικές θέσεις εθνικό δίκτυο σταθμών μέτρησης των παραμέτρων της ποιότητας των νερών, όπως καθορίζεται στην πράξη της παρ. 1 και παρακολουθεί τη λειτουργία τους σε συνδυασμό με άλλους σταθμούς μέτρησης άλλων παραμέτρων του νερού.

5. Οι διατάξεις των παρ. 4, 5 και 6 του άρθρ. 7 εφαρμόζονται αναλόγως και για την παρακολούθηση της ποιότητας των νερών.

Μέτρα για την προστασία των νερών

Άρθρο 10.— 1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και των κατά περίπτωση αρμόδιων υπουργών επιβάλλονται σε υφιστάμενα ή σε νέα έργα και δραστηριότητες, όπως ορίζονται στο άρθρο 3, καθώς και σε κάθε άλλη δραστηριότητα, που είναι πιθανό να υποβαθμίσει τα νερά, κατά κατηγορία και περιοχή, περιορισμοί και μέτρα για την προστασία τους.

2. Οι περιορισμοί και τα μέτρα της προηγούμενης παραγράφου μπορεί να περιλαμβάνουν ιδίως: αποστάσεις ασφαλείας, εφαρμογή τεχνολογίας αντιρρύπανσης, χρήση συγκεκριμένων πρώτων και βοηθητικών υλών ή και καυσίμων, οριακές τιμές υγρών αποβλήτων, χρησιμοποιούμενων νερών, ωράρια λειτουργίας, εγκατάσταση οργάνων ελέγχου της ποιότητας των υγρών αποβλήτων, καυσίμων, νερών, πρώτων και βοηθητικών υλών, καθορισμό μεθόδων, συνθηκών και συχνότητων δειγματοληψιών και αναλύσεων παραμέτρων και σχετίζονται με την ποιότητα και ποσότητα των χρησιμοποιούμενων καυσίμων, νερών, πρώτων και βοηθητικών υλών, υγρών αποβλήτων, όρους και προϋποθέσεις συλλογής, μεταφοράς και διάθεσης υλών, μεθόδους τελικής διάθεσης ιλύων, μεθόδους τελικής διάθεσης υγρών αποβλήτων, μήκος υποβρύχιων αγωγών και πρότυπα παραγωγικών διαδικασιών.

3. Η παρ. 3 του άρθρ. 8 εφαρμόζεται αναλόγως και για την προστασία της ποιότητας των νερών.

Μέτρα για την προστασία του εδάφους

Άρθρο 11. 1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας καθορίζονται τα μέτρα και οι τρόποι προστασίας των εδαφών από τις φυσικές ζημιές και ιδίως από τη διάβρωση, έλλειψη αερισμού, αποξήρανση, υπεργήρανση, καταστροφή δομής, αλάτωση, αποκάλυψη δυσμενών οριζόντων, χημική εξάντληση, υπερλίπανση ή ακατάλληλη λίπανση, προσθήκη τοξικών ουσιών από τη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, για τη διατήρηση και αύξηση της παραγωγικότητάς τους.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, ύστερα από εισήγηση του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και γνώμη των Ο.Τ.Α., καθορίζονται κατά περίπτωση οι χώροι όπου επιτρέπεται η τελική διάθεση τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων και ιλύος. Με απόφαση του οικείου νομάρχη, ύστερα από γνώμη των Ο.Τ.Α., καθορίζονται κατά περίπτωση οι χώροι όπου επιτρέπεται η τελική διάθεση στερεών αποβλήτων. Ειδικά, η διάθεση στερεών αποβλήτων από μεταλλευτικές ή λατομικές δραστηριότητες μέσα στους μεταλλευτικούς ή λατομικούς χώρους γίνεται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων μπορεί να επιβάλλονται, κατά περίπτωση, η χρήση φυσικών λιπαντικών ουσιών ή μέσων για την προστασία ζώων και φυτών από ασθένειες και περιορισμοί ή απαγορεύσεις στην παραγωγή, εισαγωγή και εμπορία φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων που δημιουργούν κίνδυνο ρύπανσης. Με όμοια απόφαση είναι δυνατό να καθορίζονται μέθοδοι, όροι και περιορισμοί για τη διάθεση στη γεωργία της ιλύος που προέρχονται από επεξεργασία αποβλήτων.

Στερεά απόβλητα

Άρθρο 12. — 1. Η διαχείριση των στερεών αποβλήτων γίνεται με τρόπο ώστε:

- α) να μη δημιουργούνται κίνδυνοι για την υγεία και το περιβάλλον και ενοχλήσεις από θόρυβο ή δυσσομίες·

- β) να μην προκαλείται υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον και σε χώρους που παρουσιάζουν ιδιαίτερο οικολογικό, πολιτιστικό και αισθητικό ενδιαφέρον·

- γ) να εξοικονομούνται πρώτες ύλες και να μπορεί να γίνει η μεγαλύτερη δυνατή επαναχρησιμοποίησή τους.

2. Υπόχρεοι φορείς για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων είναι οι ΟΤΑ που μπορούν όμως να μη δέχονται τη διαχείριση στερεών αποβλήτων που λόγω της σύνθεσης, του είδους ή της ποιότητας και ποσότητάς τους, δεν είναι δυνατόν να διατεθούν μαζί με τα οικιακά. Στην περίπτωση αυτή υπόχρεοι για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων είναι τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα από τις δραστηριότητες των οποίων προέρχονται τα απόβλητα ή τρίτα πρόσωπα στα οποία μπορούν ν' αναθέτουν την εκτέλεση των σχετικών εργασιών, μετά από άδεια που χορηγείται, και στις δύο περιπτώσεις, από τον οικείο νομάρχη.

Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων

Έργων και των συναρμόδιων Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Εσωτερικών, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Γεωργίας καθορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία χορήγησης της άδειας αυτής. Προκειμένου για μεταλλευτικούς ή λατομικούς χώρους, υπόχρεοι διαχείρισης είναι αυτοί που έχουν το δικαίωμα εκμετάλλευσης του ορυκτού στους χώρους αυτούς, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

3. Η διαχείριση των στερεών αποβλήτων σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο γίνεται βάσει σχεδιασμού που αποσκοπεί στη μελέτη και τον καθορισμό των μεθόδων διαχείρισης καθώς και στη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων διάθεσης των στερεών αποβλήτων. Κατά το σχεδιασμό λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικές, οικονομικές, τεχνικές, περιβαλλοντικές και εν γένει οι ειδικές συνθήκες της περιοχής.

Με την ίδια απόφαση της παρ. 2 καθορίζονται οι αρμόδιοι φορείς για την εκπόνηση του σχεδιασμού διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, οι όροι και η διαδικασία εκπόνησης και εφαρμογής του σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

4. Οι υπόχρεοι για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων φορείς σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 2 συντάσσουν σχέδιο για τον τρόπο λήψης κατάλληλων μέτρων για τον περιορισμό των στερεών αποβλήτων, την εφαρμογή μεθόδων για την ανακύκλωση και την επεξεργασία τους, τη λήψη από αυτά πρώτων υλών και ενέργειας και για κάθε άλλη μέθοδο επαναχρησιμοποίησής τους.

Με την ίδια απόφαση της παρ. 2 καθορίζεται και το περιεχόμενο του εν λόγω σχεδίου.

5. Απαγορεύεται η ανεξέλεγκτη απόρριψη στερεών αποβλήτων εντός ή εκτός αστικών περιοχών και σε οποιοδήποτε φυσικό αποδέκτη. Ο κάτοχος στερεών αποβλήτων τα παραδίδει στον υπόχρεο διαχείρισης σύμφωνα με την παρ. 2.

6. Σε οποιονδήποτε παράγει ή κατέχει ή και διαχειρίζεται στερεά απόβλητα που λόγω του είδους, της σύνθεσης ή της ποιότητας και ποσότητάς τους είναι ιδιαίτερα επικίνδυνα για την υγεία και το περιβάλλον επιβάλλεται η τήρηση σχετικού βιβλίου.

7. Παλαιά μέσα μεταφοράς και μηχανήματα ή τμήματά τους που έχουν εγκαταλειφθεί, θεωρούνται στερεά απόβλητα και περιέρχονται στην κυριότητα του οικείου δήμου ή κοινότητας. Η διαδικασία και οι προϋποθέσεις χαρακτηρισμού τους ως στερεών αποβλήτων καθορίζεται με απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Με την επιφύλαξη των άρθρ. 146 και 197-201 του Κώδικα Δημόσιου Ναυτικού Δικαίου (Ν.Δ. 187/1973, ΦΕΚ 26), πλοία, πλοίαρια και πλωτά γενικά ναυπηγήματα ως και τμήματά τους που έχουν εγκαταλειφθεί, θεωρούνται στερεά απόβλητα και υπόκεινται στη ρύθμιση του παραπάνω εδαφίου της παραγράφου αυτής είτε βρίσκονται στην ξηρά είτε στη θάλασσα.

8. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού μπορεί να απαγορευθεί η εισαγωγή και εμπορία συσκευών λειοτεμαχισμού στερεών αποβλήτων (σκουπιδοφάγων) για την αποτροπή της διατάραξης της λειτουργίας του αποχετευτικού συστήματος ή της σημαντικής φόρτισης των εγκαταστάσεων επεξεργασίας υγρών

αποβλήτων ή της ρύπανσης των νερών.

Απόβλητα από μέσα μεταφοράς

Άρθρο 13. — 1. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, μπορεί να απαγορευθεί ή να περιορισθεί η χρήση ορισμένων τύπων συσκευασίας προϊόντων, εφόσον λόγω του υλικού κατασκευής του όγκου ή της ποσότητάς τους είναι αδύνατη ή ιδιαίτερα δυσχερής ή δαπανηρή η εφαρμογή των γενικών αρχών και περιορισμών της παρ. 1 του άρθρ. 12 και ιδίως η ανακύκλωσή τους.

Με όμοια απόφαση μπορεί να επιβάλλεται απαγόρευση της διαφήμισης τέτοιων προϊόντων ή να τίθενται περιορισμοί για το υλικό και τα χαρακτηριστικά της συσκευασίας καθώς επίσης και προθεσμία συμμόρφωσης.

2. Με π. δ/γμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, είναι δυνατό να επιβαρυνθούν με ειδικό τέλος επιχειρήσεις που παράγουν και εισάγουν προϊόντα που προκαλούν ιδιαίτερα προβλήματα διαχείρισης των στερεών αποβλήτων τους και ιδίως ανακύκλωσης, προκειμένου να καλυφθούν τα έξοδα κατασκευής και λειτουργίας συγκεκριμένων έργων ή προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος που εκτελούνται από τους Ο.Τ.Α. Το τέλος αυτό καθορίζεται ανάλογα με το μέγεθος, το ρυπαντικό φορτίο και την ποσότητα των αποβλήτων του έργου ή της δραστηριότητας και περιέρχεται στους Ο.Τ.Α. για μελέτες και έργα διάθεσης ειδικών στερεών αποβλήτων. Η διαδικασία είσπραξης του τέλους αυτού και απόδοσή τους στον Ο.Τ.Α. καθορίζεται με το πιο πάνω π. δ/γμα.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού ρυθμίζονται οι τρόποι διαχείρισης στερεών αποβλήτων από τα μέσα συγκοινωνιών και μεταφοράς.

Προστασία από το θόρυβο

Άρθρο 14. — 1. Με π. δ/γμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, καθορίζονται οι οριακές τιμές στάθμης θορύβου και δονήσεων στους χώρους κατοικίας ή συνάθροισης κοινού και τα όρια φόρτου θορύβου σε αντιθορυβικές ζώνες με κριτήριο τον περιορισμό της ενόχλησης και κατ' επέκταση την προστασία της υγείας, καθώς και οι τρόποι μέτρησής τους.

2. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται περιορισμοί στην παραγωγή, εισαγωγή, εμπορία και χρήση κάθε είδους οχημάτων, μηχανημάτων ή οργάνων που κατά τη λειτουργία τους προκαλούν ηχητική ενόχληση ή που έχουν προορισμό την παραγωγή του ήχου. Με τις αποφάσεις αυτές μπορεί να ορίζονται ιδίως οι οριακές τιμές στάθμης θορύβου και δονήσεων, οι τρόποι μέτρησής τους, η διαδικασία έγκρισης, οι όροι ή και η πλήρης απαγόρευση παραγωγής, εισαγωγής, εμπορίας και χρήσης ή λειτουργίας.

Με όμοια απόφαση μπορεί να εξαιρούνται από τις ρυθμίσεις της απόφασης του προηγούμενου εδαφίου οχήματα, μηχανήματα ή όργανα, για την εκτέλεση μεγάλων ή ειδικών έργων.

Τέλος, με όμοια απόφαση λαμβάνονται μέτρα καταπολέμησης του θορύβου ή των δονήσεων και από τα οχήματα και μηχανήματα που έχουν ήδη εισαχθεί ή κατασκευασθεί στην Ελλάδα και λειτουργούν κατά το χρόνο επιβολής των περιορισμών.

3. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του Υπουργού Εμπορίου μπορεί να επιβάλλονται προδιαγραφές ποιότητας για την παραγωγή, εισαγωγή και εμπορία υλικών και εξαρτημάτων που προορίζονται για την καταπολέμηση του θορύβου ή των δονήσεων και να απαγορευθεί η κυκλοφορία τους, αν δεν τηρούνται οι παραπάνω προδιαγραφές.

4. Έργα και δραστηριότητες που προκαλούν θόρυβο είναι ιδίως: βιομηχανικές και βιοτεχνικές, λατομικές ή μεταλλευτικές δραστηριότητες, εργοτάξια, εργαστήρια, κάθε είδους μηχανολογικές εγκαταστάσεις, αθλητικοί χώροι, κέντρα διασκέδασης, θέατρα, κινηματογράφοι και χώροι ψυχαγωγίας. Τα υφιστάμενα ή νέα έργα και οι δραστηριότητες της παραγράφου αυτής κατατάσσονται σε κατηγορίες σύμφωνα με το άρθρ. 3.

5. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού μπορεί να επιβάλλονται περιορισμοί και μέτρα προστασίας στα έργα και στις δραστηριότητες της προηγούμενης παραγράφου, που περιλαμβάνουν ιδίως: οριακή τιμή στάθμης θορύβου στο περιβάλλον που επηρεάζεται από τα έργα ή τις δραστηριότητες, τρόπο μέτρησης του, τεχνικά μέτρα μείωσης ήχου και δονήσεων, μεθόδους μέτρησης της απόδοσής τους, ωράρια λειτουργίας, εγκατάσταση οργάνων παρακολούθησης της στάθμης θορύβου και ελάχιστες αποστάσεις από κατοικίες ή χώρους συνάθροισης κοινού.

6. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, ύστερα από εισήγηση της τοπικής αυτοδιοίκησης ή της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου, είναι δυνατό να ορίζονται αντιθορυβικές ζώνες γύρω από υφιστάμενες ή νέες περιοχές βιομηχανικών εγκαταστάσεων, γύρω ή κατά μήκος χώρων όπου κινούνται μέσα μεταφοράς, ιδίως δρόμων, λιμανιών, αεροδρομίων, γύρω από αρχαιολογικούς χώρους ή ιστορικούς χώρους και τοπία ή γύρω από χώρους κατοικίας, ανάπαυσης, νοσηλείας, εκπαίδευσης και πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Η παραπάνω απόφαση καθορίζει επίσης τα γεωγραφικά όρια της ζώνης, τα αντιθορυβικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν, ώστε να τηρούνται οι επιτρεπόμενοι φόρτοι θορύβου όπως καθορίζονται με τα π. δ/τα της παρ. 1, τους υπόχρεους εφαρμογής των μέτρων, κριτήρια χωροθέτησης νέων εγκαταστάσεων ή δραστηριοτήτων, όρους και προϋποθέσεις περαιτέρω ανάπτυξης άλλων δραστηριοτήτων μέσα στην αντιθορυβική ζώνη και κάθε άλλη λεπτομέρεια που έχει σχέση με τον προορισμό της ζώνης.

Η απόφαση αυτή βασίζεται σε ειδική μελέτη, της οποίας οι προδιαγραφές

καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Η εκπόνηση της μελέτης γίνεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ή άλλο φορέα του δημόσιου τομέα ή από τον οικείο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης.

Επικίνδυνες ουσίες και παρασκευάσματα

Άρθρο 15.— 1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Οικονομικών, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται οι επικίνδυνες ουσίες ή τα παρασκευάσματα καθώς και η ελάχιστη ποσότητα ή κάθε άλλη παράμετρος που μπορεί να προκαλέσει υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

2. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται οι όροι και η διαδικασία προστασίας του περιβάλλοντος από τη χρήση, μεταφορά, αποθήκευση, εισαγωγή, παραγωγή, συσκευασία, επισήμανση και εμπορία των επικίνδυνων ουσιών και παρασκευασμάτων. Με όμοια απόφαση μπορεί να απαγορευθεί η παραγωγή, εισαγωγή, εμπορία, διαφήμιση και χρήση επικίνδυνης ουσίας, αν από τη χρήση της διαπιστωθεί ρύπανση των φυσικών αποδεκτών.

3. Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται οι βιομηχανικές, βιοτεχνικές ή άλλες δραστηριότητες, κατά την άσκηση των οποίων μεσολαβούν ή μπορεί να μεσολαβήσουν επικίνδυνες ουσίες και παρασκευάσματα, τα οποία είναι δυνατό να προκαλέσουν ατυχήματα μεγάλης έκτασης. Με τις ίδιες ή όμοιες αποφάσεις καθορίζονται:

α) οι επικίνδυνες ουσίες και τα παρασκευάσματα,

β) οι επικίνδυνες διεργασίες,

γ) τα απαραίτητα στοιχεία και μελέτες, ο τρόπος υποβολής, η διαδικασία και τα όργανα έγκρισής τους. Η υποβολή των στοιχείων και η έγκριση των μελετών αυτών αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή πραγματοποίησης του έργου ή της δραστηριότητας·

δ) το περιεχόμενο των σχεδίων για την αντιμετώπιση ατυχημάτων μεγάλης έκτασης, η διαδικασία συσχετισμού τους με ανάλογα σχέδια έκτακτης ανάγκης κρατικών φορέων, συμπεριλαμβανομένης και της κατάλληλης πληροφόρησης των ενδιαφερομένων, καθώς και οι υπόχρεοι για τη σύνταξη, το συσχετισμό και την εφαρμογή τους. Τα σχέδια αυτά αποτελούν επίσης απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή πραγματοποίησης του έργου ή της δραστηριότητας·

ε) ο αναγκαίος χρόνος προσαρμογής των υφιστάμενων ή ευρισκόμενων στο στάδιο κατασκευής βιομηχανικών, βιοτεχνικών ή άλλων δραστηριοτήτων στις διατάξεις του παρόντος άρθρου·

στ) η πραγματοποίηση ελέγχων για την τήρηση των όρων αυτών σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Α-

οφαλίσεων, Οικονομικών, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού μπορεί να καθορίζονται ειδικά προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα προστασίας της υγείας και του περιβάλλοντος από τις δραστηριότητες της παρ. 3.

Παρακολούθηση των φυσικών αποδεκτών

Λειτουργία και συντήρηση εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων

Άρθρο 16.— 1. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων συντονίζει τη λειτουργία δικτύου εργαστηρίων που αναλύουν δείγματα των φυσικών αποδεκτών και των αποβλήτων. Στο δίκτυο των εργαστηρίων αυτών περιλαμβάνονται το Γενικό Χημείο του Κράτους και τα σχετικά εργαστήρια του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, της Υγειονομικής Σχολής, των λοιπών υπουργείων και των δημόσιων φορέων.

Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού ορίζονται ο τρόπος, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία εναρμόνισης των χρησιμοποιούμενων εργαστηριακών μεθόδων, ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική λειτουργία των εργαστηρίων στον τομέα των περιβαλλοντικών αναλύσεων και η δυνατότητα σύγκρισης των αναλύσεων και ρυθμίζεται κάθε σχετική λεπτομέρεια.

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων μεριμνά για τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων της παρακολούθησης των φυσικών αποδεκτών.

2. Έργα και δραστηριότητες που εντάσσονται στην πρώτη κατηγορία του άρθρ. 3 και διαθέτουν κάθε είδους απόβλητα ύστερα από επεξεργασία υποχρεούνται να απασχολούν κατάλληλο και επαρκές τεχνικό προσωπικό για τη λειτουργία και συντήρηση των εγκαταστάσεων.

Έργα και δραστηριότητες, που εντάσσονται στη δεύτερη κατηγορία του άρθρ. 3 και διαθέτουν κάθε είδους απόβλητα ύστερα από επεξεργασία, μπορούν, κατά την κρίση της αρμόδιας για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων αρχής, να υποχρεώνονται να απασχολούν κατάλληλο και επαρκές τεχνικό προσωπικό για τη λειτουργία και συντήρηση των εγκαταστάσεων.

· Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για την πρώτη και δεύτερη κατηγορίας έργων και δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στο άρθρ. 4, περιλαμβάνει τον καθορισμό του κατάλληλου και επαρκούς, κατά περίπτωση, τεχνικού προσωπικού για τη λειτουργία και συντήρηση των εγκαταστάσεων.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται τα απαιτούμενα ουσιαστικά και τυπικά προσόντα του προσωπικού αυτού, ανάλογα με τις κατηγορίες εγκαταστάσεων.

Μέτρα προστασίας από τη ραδιενέργεια

Άρθρο 17.— 1. Ραδιενεργές ουσίες ή απορρίμματα και συσκευές που εκπέμπουν ραδιενεργό ακτινοβολία μπορούν να χρησιμοποιούνται, εφόσον τηρούνται ειδικοί όροι και μέτρα που καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας,

Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, ύστερα από γνώμη του Εθνικού Κέντρου Έρευνας Φυσικών Επιστημών «Δημόκριτος».

2. Κτίρια ή τμήματά τους, στα οποία εκτελείται δραστηριότητα η οποία συνδέεται με τη χρήση ραδιενεργών ουσιών ή συσκευών που εκπέμπουν ραδιενεργό ακτινοβολία, σχεδιάζονται, χτίζονται και χρησιμοποιούνται σύμφωνα με ειδικές προδιαγραφές που καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ύστερα από εισήγηση του Εθνικού Κέντρου Έρευνας Φυσικών Επιστημών «Δημόκριτος».

Με όμοια απόφαση μπορεί να διακόπεται η λειτουργία των παραπάνω δραστηριοτήτων, αν το κτίριο δεν ανταποκρίνεται στις προδιαγραφές αυτές.

3. Στα κτίρια ή τις εγκαταστάσεις από τις οποίες είναι δυνατή η εκπομπή ραδιενεργού ακτινοβολίας στο περιβάλλον, επιβάλλεται συνεχής παρακολούθηση και μέτρηση της ακτινοβολίας, που εκπέμπεται απ' αυτές, σύμφωνα με τις προδιαγραφές που καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, ύστερα από εισήγηση του Εθνικού Κέντρου Έρευνας Φυσικών Επιστημών «Δημόκριτος».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ

Αντικείμενα προστασίας και διατήρησης

Άρθρο 18. — 1. Η φύση και το τοπίο προστατεύονται και διατηρούνται, ώστε να διασφαλίζονται οι φυσικές διεργασίες, η αποδοτικότητα των φυσικών πόρων, η ισορροπία και η εξέλιξη των οικοσυστημάτων καθώς και η ποικιλομορφία, η ιδιαιτερότητα ή η μοναδικότητά τους.

2. Χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές, μεμονωμένα στοιχεία ή σύνολα της φύσης και του τοπίου, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα προστασίας και διατήρησης λόγω της οικολογικής γεωμορφολογικής, βιολογικής επιστημονικής ή αισθητικής σημασίας τους.

3. Οι περιοχές, τα στοιχεία ή τα σύνολα της προηγούμενης παραγράφου μπορούν να χαρακτηρίζονται, σύμφωνα με τα κριτήρια του άρθρ. 19, ως:

- Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης.
- Περιοχές προστασίας της φύσης.
- Εθνικά πάρκα.

— Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου.

- Περιοχές οικοανάπτυξης.

4. Αν, για την προστασία και διατήρηση των περιοχών, των στοιχείων ή των συνόλων της προηγούμενης παραγράφου, επιβάλλεται παράλληλα η εφαρμογή ορισμένων μέτρων σε γεγονικές εκτάσεις, οι παραπάνω περιοχές, τα στοιχεία ή τα σύνολα αποτελούν κεντρικό τμήμα μιας ευρύτερης περιοχής, στην οποία τα

αναγκαία μέτρα προστασίας κλιμακώνονται κατά ζώνες.

5. Τα αντικείμενα προστασίας και διατήρησης της παρ. 3 με τις τυχόν ζώνες τους διέπονται από εκδιδόμενους κατά το άρθρ. 21 παρ. 2 κανονισμούς λειτουργίας ή κανονισμούς λειτουργίας και διαχείρισης ή ειδικά σχέδια ανάπτυξης και διαχείρισης, όπου εξειδικεύονται τα αναγκαία μέτρα προστασίας, οργάνωσης και λειτουργίας και οι όροι και οι περιορισμοί άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων.

6. Αντικείμενα προστασίας και διατήρησης, κατά την έννοια της παρ. 1, αποτελούν επίσης τα είδη της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας.

Κριτήρια χαρακτηρισμού και αρχές προστασίας

Άρθρο 19.— Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου:

1. Ως περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης χαρακτηρίζονται εκτάσεις με εξαιρετικά ευαίσθητα οικοσυστήματα, βιότοποι ή οικότοποι σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας ή άγριας πανίδας ή εκτάσεις που έχουν αποφασιστική θέση στον κύκλο ζωής σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας. Στις περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης απαγορεύεται κάθε δραστηριότητα. Κατ' εξαίρεση, μπορεί να επιτρέπονται, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις του οικείου κανονισμού, η διεξαγωγή επιστημονικών ερευνών και η εκτέλεση εργασιών που αποσκοπούν στη διατήρηση των χαρακτηριστικών τους, εφόσον εξασφαλίζεται υψηλός βαθμός προστασίας.

2. Ως περιοχές προστασίας της φύσης χαρακτηρίζονται εκτάσεις μεγάλης οικολογικής ή βιολογικής αξίας. Στις περιοχές αυτές προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον από κάθε δραστηριότητα ή επέμβαση που είναι δυνατό να μεταβάλει ή να αλλοιώσει τη φυσική κατάσταση, σύνθεση ή εξέλιξή του. Κατ' εξαίρεση, μπορούν να επιτρέπονται, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις του οικείου κανονισμού η εκτέλεση εργασιών, ερευνών και η άσκηση ασχολιών και δραστηριοτήτων, κυρίως παραδοσιακών, εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τους σκοπούς προστασίας. Στις περιοχές της κατηγορίας αυτής μπορεί να δίνονται ειδικότερες ονομασίες ανάλογα με το συγκεκριμένο αντικείμενο και το σκοπό προστασίας.

3. Ως εθνικά πάρκα χαρακτηρίζονται εκτεταμένες χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές, οι οποίες παραμένουν ανεπηρέαστες ή έχουν ελάχιστα επηρεαστεί από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και στις οποίες διατηρείται μεγάλος αριθμός και ποικιλία αξιόλογων βιολογικών, οικολογικών, γεωμορφολογικών και αισθητικών στοιχείων.

Όταν το εθνικό πάρκο ή μεγάλο τμήμα του καταλαμβάνει θαλάσσια περιοχή ή εκτάσεις δασικού χαρακτήρα, μπορεί να χαρακτηρίζεται ειδικότερα ως θαλάσσιο πάρκο ή εθνικός δρυμός, αντίστοιχα. Ο χαρακτηρισμός περιοχών ως εθνικών πάρκων αποσκοπεί στη διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς και στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας ευρύτερων περιοχών της χώρας με παράλληλη παροχή στο κοινό δυνατοτήτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και φυσιολατρικών δραστηριοτήτων. Για την εκπλήρωση των σκοπών αυτών λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα, ώστε οι περιοχές αυτές να προστατεύονται επαρκώς τόσο από φυσικές αιτίες υποβάθμισης όσο και από ανθρώπινες ενέργειες, επεμβάσεις και δραστη-

ριότητες.

Στα εθνικά πάρκα επιτρέπεται να εκτελούνται έργα, να γίνονται έρευνες και να ασκούνται δραστηριότητες, κυρίως παραδοσιασκού χαρακτήρα, με τους όρους και περιορισμούς που καθορίζονται ειδικότερα από τον οικείο κανονισμό λειτουργίας και διαχείρισης.

Τα εθνικά πάρκα είναι δυνατό να περιλαμβάνουν περιοχές των παρ. 1 και 2.

4. Ως προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί χαρακτηρίζονται λειτουργικά τμήματα της φύσης ή μεμονωμένα δημιουργήματά της, που έχουν ιδιαίτερη επιστημονική, οικολογική ή αισθητική αξία ή συμβάλλουν στη διατήρηση των φυσικών διεργασιών και στην προστασία φυσικών πόρων, όπως δέντρα, συστάδες δέντρων και θάμνων, προστατευτική βλάστηση, παρόχθια και παράκτια βλάστηση, φυσικοί φράχτες, καταρράχτες, πηγές, φαράγγια, θίνες, ύφαλοι, σπηλιές, βράχοι, απολιθωμένα δάση, δένδρα ή τμήματά τους, παλαιοντολογικά ευρήματα, οραλλιογενείς και γεωμορφολογικοί σχηματισμοί. Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί που έχουν μνημειακό χαρακτήρα χαρακτηρίζονται ειδικότερα ως διατηρητέα μνημεία της φύσης.

Ως προστατευόμενα τοπία χαρακτηρίζονται περιοχές μεγάλης αισθητικής ή πολιτιστικής αξίας και εκτάσεις που είναι ιδιαίτερα πρόσφορες για αναψυχή του κοινού ή συμβάλλουν στην προστασία ή αποδοτικότητα φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους. Στα προστατευόμενα τοπία μπορεί να δίνονται, με βάση τα κύρια χαρακτηριστικά τους, ειδικότερες ονομασίες, όπως αισθητικό δάσος, τοπίο άγριας φύσης, τοπίο αγροτικό, αστικό ή βιομηχανικό. Ως προστατευόμενα στοιχεία του τοπίου χαρακτηρίζονται τμήματα ή συστατικά στοιχεία του τοπίου που έχουν ιδιαίτερη αισθητική ή πολιτιστική αξία ή συμβάλλουν στην προστασία ή αποδοτικότητα φυσικών πόρων λόγω ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους, όπως αλσύλια, παραδοσιακές καλλιέργειες, αγροικίες, μονοπάτια, πέτρινοι φράχτες και αναβαθμίδες, προστατευτικές φυτείες, κρήνες. Ενέργειες ή δραστηριότητες που μπορούν να επιφέρουν καταστροφή, φθορά ή αλλοίωση των προστατευόμενων φυσικών σχηματισμών, των προστατευόμενων τοπίων ή στοιχείων του τοπίου απαγορεύονται, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις των οικείων κανονισμών.

5. Ως περιοχές οικοανάπτυξης χαρακτηρίζονται εκτεταμένες περιοχές που μπορούν να περιλαμβάνουν χωριά ή οικισμούς, εφόσον παρουσιάζουν ιδιαίτερη αξία και ενδιαφέρον λόγω της ποιότητας των φυσικών και πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών και παράλληλα προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες για ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τοπίου. Στις περιοχές αυτές επιδιώκεται:

α) Η προστασία και η βελτίωση των ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών τους.

β) Η ενίσχυση των παραδοσιακών ασχολιών και δραστηριοτήτων που μπορεί να επιτευχθεί και με την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων και των συνθηκών της τοπικής οικονομίας. Στις περιοχές οικοανάπτυξης μπορούν να ασκούνται μικρής κλίμακας παραγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες προσαρμόζονται στο φυσικό περιβάλλον και στην τοπική αρχιτεκτονική. Ιδιαίτερα ενθαρρύνε-

ται η ανάπτυξη του αγροτουρισμού με χρησιμοποίηση αγροτικών κατοικιών, ξενώνων, κάμπινγκ και άλλων κατασκευών. Βιομηχανικές δραστηριότητες είναι δυνατό να επιτρέπονται, εφ' όσον ευνοούν την οικονομική ανазωογόννηση των αγροτικών περιοχών και δεν προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος ασυμβίβαστη με το χαρακτήρα των περιοχών αυτών.

γ) Η εκπαίδευση και η μύηση του κοινού στους τρόπους και στις μεθόδους αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπινων δραστηριοτήτων και φυσικών διεργασιών.

δ) Η ανάπαυση και η αναψυχή του κοινού.

Οι παραπάνω σκοποί πραγματοποιούνται με βάση ειδικά σχέδια ανάπτυξης και διαχείρισης.

Οι περιοχές οικοανάπτυξης είναι δυνατό να περιλαμβάνουν περιοχές των παρ. 1 και 2.

Προστασία και διατήρηση των ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας

Άρθρο 20. — 1. Τα είδη της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας προστατεύονται και διατηρούνται μαζί με τη βιοκοινότητα και το βιότοπο ή οικότοπό τους, ως βιογενετικά αποθέματα και ως συστατικά στοιχεία των οικοσυστημάτων. Ιδιαίτερα προστατεύονται και διατηρούνται είδη που είναι σπάνια ή απειλούνται με εξαφάνιση, είδη των οποίων ο πληθυσμός, χωρίς να διατρέχει άμεσο κίνδυνο εξαφάνισης, εμφανίζει τάση μείωσης λόγω υποβάθμισης των βιοτόπων του είδους ή υπερεκμετάλλευσής του, καθώς και τα είδη που έχουν ιδιαίτερη οικολογική, επιστημονική, γενετική, παραδοσιακή ή οικονομική αξία.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας ή Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, η οποία εκδίδεται μέσα σε δυο χρόνια από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, καταρτίζονται κατάλογοι των ιδιαίτερα προστατευόμενων ειδών κατά κατηγορία προστασίας και καθορίζονται περιορισμοί, απαγορεύσεις, όροι και μέτρα για την προστασία τους καθώς και οι όροι διεξαγωγής επιστημονικών ερευνών πάνω στα είδη αυτά και ρυθμίζονται τα σχετικά με τη συνεργασία των συναρμόδιων υπηρεσιών και των ενδιαφερομένων φορέων και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια. Με όμοια απόφαση μπορεί να τροποποιούνται ή να συμπληρώνονται οι παραπάνω κατάλογοι, περιορισμοί, απαγορεύσεις και όροι.

3. Η άσκηση της γεωργίας, της δασοπονίας, της θήρας και της αλιείας καθώς επίσης η φυτοπροστασία και η υγειονομική προστασία των ζώων εναρμονίζονται με τις ανάγκες προστασίας της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται οι αναγκαίοι προς τούτο όροι και προϋποθέσεις και κάθε άλλη συναφής με τα θέματα αυτά λεπτομέρεια.

Χαρακτηρισμός περιοχών, στοιχείων ή συνόλων της φύσης και του τοπίου

Άρθρο 21. — 1. Ο χαρακτηρισμός περιοχών, στοιχείων ή συνόλων της φύσης

και του τοπίου, σύμφωνα με τα άρθρα 18 και 19 και ο καθορισμός των ορίων τους και των τυχόν ζωνών προστασίας τους γίνονται με π. δ/τα, που εκδίδονται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Γεωργίας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού ύστερα από γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου, σε εφαρμογή περιφερειακού ή νομαρχιακού ή ειδικού χωροταξικού σχεδίου ή γενικού πολεοδομικού σχεδίου ή ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης. Σε κάθε περίπτωση η σύνταξη ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης είναι απαραίτητη για την τεκμηρίωση της σημασίας του προστατευτέου αντικειμένου και τη σκοπιμότητα των προτεινόμενων μέτρων προστασίας. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζεται η διαδικασία κατάρτισης και έγκρισης των ειδικών αυτών περιβαλλοντικών μελετών και το περιεχόμενό τους.

Ειδικά ο χαρακτηρισμός και ο καθορισμός των ορίων και των τυχόν ζωνών προστασίας, περιοχών, στοιχείων ή συνόλων της φύσης και του τοπίου, που περιλαμβάνονται σε Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.), γίνεται με την πράξη καθορισμού της Ζ.Ο.Ε. και με τη διαδικασία του άρθρ. 29 του Νόμου 1337/1983, όπως ισχύει.

2. Με το παραπάνω π. δ/γμα καθορίζονται οι αναγκαίοι για την προστασία του συγκεκριμένου αντικειμένου γενικοί όροι, απαγορεύσεις και περιορισμοί, ρυθμίζονται τα σχετικά με την αρμοδιότητα και τη διαδικασία έκδοσης και το περιεχόμενο των κατά το άρθρ. 18 παρ. 5 κανονισμών ή ειδικών σχεδίων ανάπτυξης και διαχείρισης και καθορίζονται οι κατά περίπτωση αρμόδιες για την εφαρμογή τους υπηρεσίες. Με το ίδιο ή όμοιο π. δ/γμα μπορούν να συνιστώνται ειδικές υπηρεσίες που έχουν την έδρα τους κοντά στα προστατευόμενα αντικείμενα με σκοπό την αποτελεσματικότερη προστασία και διατήρησή τους και να προβλέπεται η υποχρέωση σύνταξης μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και για έργα ή δραστηριότητες που δεν περιλαμβάνονται στην πρώτη κατηγορία έργων και δραστηριοτήτων του άρθρ. 3.

3. Τα σχέδια των π. δ/των που προβλέπονται στις παρ. 1 και 2 ανακοινώνονται πριν από την οριστική διατύπωσή τους στους ενδιαφερομένους. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων καθορίζονται οι όροι και η διαδικασία της ανακοίνωσης των σχεδίων και της υποβολής των προτάσεων ή αντιρρήσεων των ενδιαφερομένων και ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια.

4. Οι αρμόδιες υπηρεσίες καταρτίζουν κάθε πενταετία μελέτη αξιολόγησης του αντικειμένου που χαρακτηρίστηκε κατά την παρ. 1 σε συνδυασμό με τα μέτρα προστασίας που εφαρμόστηκαν. Με βάση την αξιολόγηση αυτή και εφ' όσον υπάρχει επαρκής αιτιολόγηση, ο χαρακτηρισμός ή τα όρια του συγκεκριμένου αντικειμένου προστασίας, οι αναγκαίοι για την προστασία του γενικοί όροι, απαγορεύσεις και περιορισμοί και οι διατάξεις του οικείου κανονισμού είναι δυνατό να μεταβάλλονται.

5. Με π. δ/γμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των υπουργών Εσωτερικών, Γεωργίας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά

περίπτωση αρμόδιου υπουργού, μπορεί να μεταβιβάζεται στον οικείο νομάρχη η αρμοδιότητα χαρακτηρισμού, σύμφωνα με την παρ. 1, συγκεκριμένου αντικειμένου και καθορισμού των ορίων και των τυχόν ζωνών προστασίας του, καθώς και η αρμοδιότητα καθορισμού, για το αντικείμενο αυτό, των θεμάτων που αναφέρονται στην παρ. 2.

6. Για περιοχές, στοιχεία ή σύνολα της φύσης και του τοπίου, για τα οποία έχει αρχίσει η διαδικασία χαρακτηρισμού τους και έως ότου εκδοθεί το π. δ/γμα, που προβλέπεται στην παρ. 1, μπορεί να καθορίζονται, με κοινή απόφαση των Υπουργών Γεωργίας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, απαγορεύσεις, όροι και περιορισμοί για επεμβάσεις και δραστηριότητες που είναι δυνατό να έχουν βλαπτικά αποτελέσματα για τις παραπάνω περιοχές, στοιχεία ή σύνολα. Η ισχύς της υπουργικής αυτής απόφασης δεν μπορεί να υπερβαίνει τα δύο έτη. Αν συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι, η προθεσμία αυτή μπορεί να παρατείνεται, με όμοια υπουργική απόφαση, για ένα ακόμη έτος.

Οικονομικές ρυθμίσεις

Άρθρο 22. 1. Αν οι επιβαλλόμενοι κατά τα προηγούμενα άρθρα του παρόντος κεφαλαίου όροι, περιορισμοί και απαγορεύσεις είναι εξαιρετικά επαχθείς, με αποτέλεσμα να παρακωλύεται υπέρμετρα η άσκηση των εξουσιών που απορρέουν από την κυριότητα, ενόψει του χαρακτήρα και του περιορισμού της ιδιοκτησίας, το Δημόσιο, ύστερα από αίτηση των θιγομένων, μπορεί, κατά το μέτρο του δυνατού, να αποδεχθεί είτε την ανταλλαγή των ιδιωτικών εκτάσεων με εκτάσεις του Δημοσίου είτε την παραχώρηση κατά χρήση στους θιγομένους δημόσιων εκτάσεων σε παραπλήσιες περιοχές για ανάλογη χρήση ή εκμετάλλευση είτε την καταβολή εφάπαξ ή περιοδικής αποζημίωσης, για τον προσδιορισμό της οποίας λαμβάνεται υπόψη η υφιστάμενη χρήση της ιδιωτικής έκτασης, είτε τη μεταφορά συντελεστή δόμησης σε άλλη ιδιοκτησία, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του Νόμου 880/1979 (ΦΕΚ 58).

2. Επιτρέπεται η αναγκαστική απαλλοτρίωση ιδιωτικών εκτάσεων υπέρ του Δημοσίου, εφ' όσον είναι απολύτως αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού των άρθρ. 18, 19 και 20, ο οποίος αναγνωρίζεται ως σκοπός δημόσιας ωφέλειας. Η απαλλοτρίωση κηρύσσεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Γεωργίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, ύστερα από εισήγηση των αρμόδιων υπηρεσιών των Υπουργείων Γεωργίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, η οποία συνοδεύεται από μελέτη αναγκαιότητας της απαλλοτρίωσης. Η απαλλοτρίωση συντελείται με την επιμέλεια της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Γεωργίας, η οποία βαρύνεται με την καταβολή της αποζημίωσης και των άλλων δαπανών.

3. Για υλικές ζημιές που προκαλούνται σε γεωργικές, κτηνοτροφικές ή άλλες αγροτικές εκμεταλλεύσεις ή εγκαταστάσεις ή σε αλιευτικά εργαλεία από είδη της άγριας πανίδας που έχουν χαρακτηρισθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρ. 20, ως σπάνια ή απειλούμενα με εξαφάνιση, μπορούν να χορηγούνται, με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας, αποζημιώσεις, επιδοτήσεις ή άλλες κατά περίπτω-

ση παροχές. Η εκτίμηση των ζημιών γίνεται από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Γεωργίας και η καταβολή των αποζημιώσεων από το Κεντρικό Ταμείο Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Δασών του ίδιου υπουργείου ή από άλλες πηγές χρηματοδότησης.

4. Με π.δ/γμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών, Οικονομικών, Γεωργίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, ορίζονται οι προϋποθέσεις, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, η διαδικασία και οι λοιποί όροι για τη χορήγηση των οικονομικών αντισταθμισμάτων, των αποζημιώσεων ή επιδοτήσεων που προβλέπονται στις παρ. 1 και 3.

5. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, που εκδίδεται ύστερα από αιτιολογημένη έκθεση της αρμόδιας κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου, μπορεί να ορίζονται, λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα τους, περιοχές της Χώρας, οικισμοί ή τμήματα οικισμών στα οποία, σε περίπτωση χρήσεων των ακινήτων διαφορετικών από εκείνες που προβλέπονται από τις ισχύουσες στην περιοχή πολεοδομικές διατάξεις, επιβάλλεται η σφράγισή τους μέχρι ένα χρόνο και σε περίπτωση υποτροπής οριστικά πέραν από την επιβολή άλλων κυρώσεων που προβλέπουν οι εκάστοτε ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις. Στις πιο πάνω περιοχές για κάθε χρήση ή αλλαγή χρήσεως ακινήτου απαιτείται η βεβαίωση της οικείας πολεοδομικής υπηρεσίας ότι η συγκεκριμένη χρήση είναι σύμφωνη με τις προβλεπόμενες από τις ισχύουσες για την περιοχή χρήσεις. Η βεβαίωση αυτή είναι πέραν από τα τυχόν απαιτούμενα από άλλες διατάξεις σχετικά δικαιολογητικά.

6. Η σφράγιση επιβάλλεται με απόφαση της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας και εκτελείται με μέριμνα της οικείας αστυνομικής αρχής.

7. Αυτοί που από πρόθεση ή αυτογνωμόνως καταστρέφουν ή βλάπτουν σφραγίδα που τοποθετείται από την αστυνομική αρχή, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, με σκοπό τη συνέχιση της λειτουργίας του ακινήτου ή όσοι με οποιοδήποτε τρόπο ματαιώνουν τη σφράγιση ή θέτουν σε λειτουργία το ακίνητο μετά τη σφράγιση τιμωρούνται με τις ποινές του άρθρ. 178 του ποινικού κώδικα.

8. Με απόφαση των Υπουργών Δημόσιας Τάξης και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, καθορίζονται ο τρόπος και η διαδικασία διαπίστωσης της παράβασης, ο τρόπος και η διαδικασία σφράγισης του κτίσματος, η τυχόν υποβολή ενστάσεων κατά της απόφασης σφράγισης, η εκδίκασή τους, τα όργανα κρίσεως και κάθε σχετική λεπτομέρεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΖΩΝΕΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Ζώνες ειδικών περιβαλλοντικών ενισχύσεων

Άρθρο 23. — 1. Με π. δ/γμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, είναι δυνατό να χαρακτηρίζονται ως ζώνες ειδικών περιβαλλοντικών ενισχύσεων περιοχές με φυσικούς αποδέκτες που παρουσιάζουν κρίσιμα

περιβαλλοντικά προβλήματα και δεν πληρούν τις κατευθυντήριες ή και οριακές τιμές των παραμέτρων ποιότητας των άρθρ. 7 παρ. 1 και 9 παρ. 1. Με το ίδιο π. δ/γμα γίνεται η οριοθέτηση των περιοχών αυτών και καθορίζονται ειδικοί περιορισμοί χρήσεων γης και συντονισμένο πρόγραμμα μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και πέρα από τους ισχύοντες γενικούς περιορισμούς. Ο χαρακτηρισμός μιας περιοχής ως ζώνης ειδικών περιβαλλοντικών ενισχύσεων γίνεται με βάση ειδική μελέτη που εκπονείται είτε από τη νομαρχία είτε από τους οικείους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, είτε από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων είτε, τέλος, προκειμένου για την περιοχή των ρυθμιστικών σχεδίων Αθήνας και Θεσσαλονίκης, από τον Οργανισμό Αθήνας και Θεσσαλονίκης, αντίστοιχα. Η μελέτη αυτή τεκμηριώνει την κρισιμότητα του προβλήματος με μετρήσεις και στοιχεία συγκρίσιμα με εκείνα του εθνικού δικτύου παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας ή των νερών και προτείνει τους ενδεικνυόμενους ειδικούς περιορισμούς και μέτρα για την αναβάθμιση του περιβάλλοντος της συγκεκριμένης περιοχής.

2. Με το π. δ/γμα της προηγούμενης παραγράφου είναι δυνατό να προβλέπεται η παροχή οικονομικών κινήτρων ή η επιβολή ανταποδοτικών τελών στα νομικά ή φυσικά πρόσωπα που υπόκεινται στους παραπάνω ειδικούς περιορισμούς και μέτρα, να καθορίζονται οι σχετικές προϋποθέσεις και διαδικασία, καθώς και ο τρόπος είσπραξης και απόδοσης των τελών και να ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια.

3. Η παρακολούθηση της εφαρμογής των ειδικών περιορισμών και μέτρων που επιβάλλονται κατά την παρ. 1 ανήκει στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Προκειμένου για την περιοχή των ρυθμιστικών σχεδίων Αθήνας και Θεσσαλονίκης η παρακολούθηση αυτή ανήκει ειδικότερα στον Οργανισμό Αθήνας και τον Οργανισμό Θεσσαλονίκης.

Ζώνες ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων

Άρθρο 24. — 1. Ως ζώνες ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων χαρακτηρίζονται περιοχές ή εκτάσεις πρόσφορες για την ανάπτυξη βιομηχανικών, μεταλλευτικών, λατομικών ή τουριστικών δραστηριοτήτων ή για αγροτική εκμετάλλευση. Οι ζώνες αυτές είναι δυνατό να εξειδικεύονται κατά κλάδο βιομηχανικής ή μεταλλευτικής ή λατομικής ή τουριστικής δραστηριότητας και γεωργικής εκμετάλλευσης και να διακρίνονται σε ζώνες αποκλειστικής χρήσης στις οποίες απαγορεύεται κάθε άλλη δραστηριότητα, εκτός από εκείνη στην οποία αποβλέπει ο χαρακτηρισμός τους και σε ζώνες κύριας χρήσης, όπου επιτρέπονται και άλλες δραστηριότητες υπό όρους.

2. Οι ζώνες ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων που προορίζονται για τουριστικές ή βιομηχανικές δραστηριότητες και βρίσκονται εκτός των ορίων γενικού πολεοδομικού σχεδίου, δύναται να πολεοδομούνται. Ο συντελεστής δόμησης για τις βιομηχανικές δραστηριότητες δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1,2 και για τις τουριστικές δραστηριότητες το 0,6.

Με π.δ/γμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, καθορίζονται οι εισφορές σε γη και σε χρήμα που

μπορεί να είναι διαφορετικές από τις προβλεπόμενες στα άρθρ. 8 και 9 του Νόμου 1337/1983, οι λοιπές σχετικές υποχρεώσεις των ιδιοκτητών καθώς και οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία πολεοδομησης των ζωνών αυτών και να ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής.

3. Στις ζώνες ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων μπορούν να καθορίζονται ειδικοί όροι και περιορισμοί για την εγκατάσταση και την άσκηση δραστηριοτήτων και να θεσπίζονται ειδικοί κανονισμοί διαχείρισης και λειτουργίας.

4. Ο χαρακτηρισμός περιοχών ή εκτάσεων ως ζωνών ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων και η οριοθέτησή τους γίνονται με π. δ/γμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, σε εφαρμογή περιφερειακού ή νομαρχιακού χωροταξικού σχεδίου ή τομεακής χωροταξικής και αναπτυξιακής μελέτης, μετά από γνώμη του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου. Με το ίδιο π. δ/γμα θεσπίζονται οι παραπάνω ειδικοί όροι και περιορισμοί, καθορίζεται το περιεχόμενο και η διαδικασία έκδοσης του ειδικού κανονισμού διαχείρισης και λειτουργίας και η αρμόδια για την εφαρμογή του υπηρεσία και ρυθμίζεται κάθε σχετική λεπτομέρεια.

Για τις περιοχές που περιλαμβάνονται σε Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) ο χαρακτηρισμός και η οριοθέτηση ζωνών ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων γίνεται με την πράξη καθορισμού της Ζ.Ο.Ε. και με τη διαδικασία του άρθρ. 20 του Νόμου 1337/1983, όπως ισχύει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ενιαίος Φορέας Περιβάλλοντος

Άρθρο 25.— 1. Με π. δ/γμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, ιδρύεται νομικό πρόσωπο δημόσιου δικαίου με την επωνυμία «Ενιαίος Φορέας Περιβάλλοντος» (Ε.ΦΟ.Π.).

2. Ο Ε.ΦΟ.Π. εδρεύει στην Αθήνα, έχει πλήρη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και εποπτεύεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

3. Με π. δ/γμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Εσωτερικών, Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, μπορούν να συνιστώνται περιφερειακά παραρτήματα του Ε.ΦΟ.Π., διανομαρχιακού ή νομαρχιακού επιπέδου. Με το ίδιο π. δ/γμα ρυθμίζονται για το συνιστώμενο περιφερειακό παράρτημα τα θέματα που αναφέρονται στην παρ. 15.

4. Σκοποί του Ε.ΦΟ.Π. είναι ιδίως:

α) Ο καθορισμός, σε εθνικό επίπεδο, οριακών τιμών παραμέτρων ποιότητας περιβάλλοντος, οριακών τιμών αποβλήτων, προτύπων για παραγωγικές διαδικασίες και κανονισμών, καθώς και η παρακολούθηση της εφαρμογής τους.

β) Η εγκατάσταση εθνικών δικτύων μέτρησης και ανάλυσης των περιβαλλοντι-

κών παραμέτρων.

γ) Ο συντονισμός, η συλλογή και η διανομή σε εθνικό και διεθνές επίπεδο πληροφοριών, σχετικών με το περιβάλλον.

δ) Η προώθηση της έρευνας για το περιβάλλον.

Ειδικότερα ο Ε.ΦΟ.Π.:

α) Εισηγείται στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων την έκδοση και το περιεχόμενο νομοθετημάτων και κανονιστικών πράξεων γενικού περιεχομένου που αφορούν σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και γνωμοδοτεί για το περιεχόμενο νομοθετημάτων και κανονιστικών πράξεων ειδικού περιεχομένου, για την πρόταση ή την έκδοση των οποίων είναι αρμόδιος ή συναρμόδιος ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

β) Εκπονεί μελέτες, σχέδια και προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος σε εθνικό, περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο, ετήσιας ή πενταετούς ισχύος, καθώς και μελέτες, σχέδια και προγράμματα για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών.

γ) Συντονίζει τη δραστηριότητα των άλλων αρμόδιων φορέων στον τομέα της εφαρμογής σχεδίων και προγραμμάτων προστασίας περιβάλλοντος και παρέχει τη συνδρομή του, όταν απαιτείται.

δ) Ιδρύει, οργανώνει και εξοπλίζει εθνικά δίκτυα παρακολούθησης της ποιότητας του περιβάλλοντος και μεριμνά για τη λειτουργία τους.

ε) Εισηγείται στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων προγράμματα επενδύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος, προκειμένου να γίνει η σχετική χρηματοδότηση από το Δημόσιο ή διεθνείς οργανισμούς.

στ) Συντάσσει ετήσια έκθεση για την κατάσταση του περιβάλλοντος της Χώρας, τους στόχους, τις κατευθύνσεις και τα μέτρα της περιβαλλοντικής πολιτικής.

ζ) Υποβάλλει στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ετήσια έκθεση πεπραγμένων και αξιολόγησης της πολιτικής προστασίας του περιβάλλοντος σε εθνικό, περιφερειακό ή νομαρχιακό επίπεδο.

η) Οργανώνει μηχανισμό ελέγχου τήρησης των όρων και προϋποθέσεων άσκησης των δραστηριοτήτων, οι οποίοι προβλέπονται από την υφιστάμενη νομοθεσία.

θ) Γνωμοδοτεί σχετικά με την έγκριση από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων γενικών προγραμμάτων, σχεδίων και μέτρων που προτείνονται από άλλους φορείς για την προστασία του περιβάλλοντος.

ι) Γνωμοδοτεί σχετικά με την έγκριση από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ή το νομάρχη κατά περίπτωση περιβαλλοντικών όρων για την άσκηση δραστηριοτήτων με σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον ή για οποιοδήποτε άλλο θέμα προστασίας του περιβάλλοντος, που παραπέμπεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ή το νομάρχη.

ια) Συνεργάζεται με ξένες χώρες και διεθνείς οργανισμούς για την εφαρμογή κοινών προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος.

ιβ) Μεριμνά για την έκδοση προδιαγραφών και πρακτικών οδηγιών σχετικά με την έγκριση περιβαλλοντικών όρων και γενικά για τη διάδοση των ειδικών τεχνι-

κών γνώσεων και της τεχνολογίας στα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος και παρέχει τεχνικές υποδείξεις στις δημόσιες υπηρεσίες και στους οργανισμούς του δημόσιου τομέα.

ιγ) Μεριμνά, σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, για την εκπαίδευση στελεχών της διοίκησης σε τομείς σχετικούς με την προστασία του περιβάλλοντος.

ιδ) Μεριμνά για την εκπόνηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής ενημέρωσης των πολιτών και ιδιαίτερα των μαθητών και σπουδαστών όλων των βαθμών της εκπαίδευσης.

ιε) Χρηματοδοτεί εφαρμοσμένες έρευνες και μελέτες που εξυπηρετούν τους σκοπούς του, καθώς και έργα και προγράμματα περιβαλλοντικής προστασίας.

ιστ) Εισηγείται τις σχετικές με την περιβαλλοντική προστασία προδιαγραφές χωροταξικών και ρυθμιστικών σχεδίων και γενικών προγραμμάτων διαχείρισης φυσικών πόρων.

5. Τα περιφερειακά παραρτήματα του Ε.ΦΟ.Π. ασκούν το έργο της παρ. 4, κατά τα οριζόμενα σύμφωνα με την παρ. 15, με την εποπτεία του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ή του οικείου νομάρχη, όταν πρόκειται για παράρτημα νομαρχιακού επιπέδου.

6. Έως ότου ιδρυθεί ο Ε.ΦΟ.Π. οι αρμοδιότητες της παρ. 4 ασκούνται από τον Οργανισμό Αθήνας για την περιοχή Αττικής, από τον Οργανισμό Θεσσαλονίκης για την περιοχή Θεσσαλονίκης και από τις κεντρικές, περιφερειακές ή νομαρχιακές υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων για την υπόλοιπη Ελλάδα.

7. Με το π. δ/γμα της παρ. 1 καθορίζονται τα κεντρικά και περιφερειακά όργανα διοίκησης του Ε.ΦΟ.Π., στα οποία εκπροσωπούνται κρατικοί και μη κρατικοί φορείς, καθώς και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης. Στα όργανα αυτά ανατίθεται αφ' ενός η ευθύνη εισήγησης της περιβαλλοντικής πολιτικής στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και αφ' ετέρου η ευθύνη για την εφαρμογή των στόχων του Ε.ΦΟ.Π. Με το ίδιο ή όμοιο π. δ/γμα καθορίζονται οι αρμοδιότητες των οργάνων διοίκησης του Ε.ΦΟ.Π., ο αριθμός και οι ιδιότητες, οι γνώσεις και η εμπειρία των μελών των οργάνων αυτών, η διάρκεια της θητείας τους καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

8. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων καθορίζονται οι αποζημιώσεις των μελών των οργάνων διοίκησης του Ε.ΦΟ.Π. σύμφωνα με το άρθρ. 18 του Νόμου 1505/1984 (ΦΕΚ 194).

9. Με απόφαση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ρυθμίζονται τα θέματα που αναφέρονται στη συγκρότηση και λειτουργία των οργάνων διοίκησης του Ε.ΦΟ.Π. και ιδίως τα σχετικά με την απαρτία, την απαιτούμενη πλειοψηφία για τη λήψη των αποφάσεων, τον τρόπο πρόσκλησης και την αναπλήρωση των μελών, τον τρόπο τήρησης των πρακτικών, την ημερήσια διάταξη, τη γραμματειακή εξυπηρέτηση και κάθε σχετική λεπτομέρεια.

10. Με π. δ/γμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Περιβάλ-

λοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων μπορούν να μεταφέρονται στον Ε.ΦΟ.Π. αρμοδιότητες που ασκούνται από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

11. Πόροι του Ε.ΦΟ.Π. είναι:

α) Τακτική ετήσια κρατική επιχορήγηση που εγγράφεται στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και αποδίδεται στο φορέα με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, όπως ειδικότερα ορίζεται σε αυτή.

β) Έκτακτη ετήσια κρατική επιχορήγηση από τον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων.

γ) Πρόσοδοι από την εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων, από επιχορηγήσεις ελληνικών και ξένων οργανισμών και από δωρεές ή κληρονομίες.

δ) Επιχορηγήσεις από το Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων (Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ.).

ε) Κάθε άλλο έσοδο από οποιαδήποτε αιτία.

12. Οι πόροι του φορέα διατίθενται για τις δαπάνες λειτουργίας του και για τη μερική ή ολική χρηματοδότηση μελετών, προγραμμάτων έργων και δραστηριοτήτων δημοσίων ή ιδιωτικών φορέων, η των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης με αποκλειστικό σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος.

13. Οι δαπάνες για την εκπλήρωση του σκοπού του Ε.ΦΟ.Π. πραγματοποιούνται σύμφωνα με τον οικονομικό κανονισμό του, ο οποίος καταρτίζεται από τον Ε.ΦΟ.Π. και εγκρίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Κατά την έγκριση αυτή επιτρέπονται τροποποιήσεις και συμπληρώσεις ύστερα από γνώμη του Ε.ΦΟ.Π.

14. Ο Ε.ΦΟ.Π. έχει στα δικαστήρια και στις διοικητικές αρχές τα δικονομικά προνόμια του Δημοσίου. Τα προνόμια του Δημοσίου έχει και στην αναγκαστική εκτέλεση και ιδίως εκείνα που αφορούν την κατάταξη σε πλειστηριασμό ή πώληση.

15. Ο οργανισμός του Ε.ΦΟ.Π. εγκρίνεται με π. δ/γμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

Με τον οργανισμό ρυθμίζονται ιδίως:

α) Η οργάνωση των υπηρεσιών και οι αρμοδιότητές τους.

β) Οι κλάδοι του μόνιμου προσωπικού και ο αριθμός των οργανικών θέσεων κάθε κλάδου.

γ) Οι θέσεις του προσωπικού με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, η κατανομή του σε ειδικότητες καθώς και τα απαιτούμενα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα για την πρόσληψη.

16. Οι θέσεις του μόνιμου και με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου προσωπικού του Ε.ΦΟ.Π. καλύπτονται με μεταφορά προσωπικού και υπηρεσιών από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και από άλλα υπουργεία ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

17. Στον Ε.ΦΟ.Π. συνιστάται μία θέση υπαλλήλου των ειδικών θέσεων με 2ο βαθμό. Ο διοριζόμενος στη θέση αυτήν έχει τον τίτλο του προϊσταμένου του

οργανισμού και προΐσταται σε όλες τις υπηρεσίες του. Ως προϊστάμενος διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων πρόσωπο που έχει τουλάχιστο 10ετή πείρα και εξειδικευμένες γνώσεις για τα θέματα που εμπíπτουν στους σκοπούς και στις αρμοδιότητες του Ε.ΦΟ.Π. Η πείρα και οι γνώσεις αποδεικνύονται από τους τίτλους σπουδών και τη συνάφειά τους με τα παραπάνω θέματα.

18. Τα καθήκοντα προϊσταμένου του Ε.ΦΟ.Π. μπορούν να ανατεθούν με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και σε υπάλληλο του δημόσιου τομέα που έχει τα παραπάνω προσόντα. Ο χρόνος άσκησης καθηκόντων προϊσταμένου θεωρείται για κάθε συνέπεια ως χρόνος υπηρεσίας στην τακτική θέση του υπαλλήλου. Στην περίπτωση αυτήν καταβάλλονται οι αποδοχές της μιας μόνο θέσης, κατ' επιλογή του υπαλλήλου.

19. Η μεταφορά υπηρεσιών και προσωπικού, που προβλέπεται στην παρ. 16, γίνεται με π. δ/γμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού. Με τη μεταφορά του προσωπικού γίνεται και μεταφορά των θέσεων που κατέχουν. Αν πρόκειται για μόνιμο προσωπικό, απαιτείται για τη μεταφορά απόφαση των υπηρεσιακών συμβουλίων των οικείων υπηρεσιών, ύστερα από αίτηση των ενδιαφερομένων υπαλλήλων. Με τη μεταφορά του προσωπικού μεταφέρονται και οι σχετικές πιστώσεις του τρέχοντος έτους. Για τα επόμενα έτη οι πιστώσεις αυτές περιλαμβάνονται στην ετήσια τακτική επιχορήγηση. Οι μεταφερόμενοι υπάλληλοι διατηρούν το ασφαλιστικό καθεστώς για επικουρική σύνταξη και εφάπαξ βοήθημα που είχαν πριν από τη μεταφορά και παρέχεται σε αυτούς και τα μέλη της οικογένειάς τους η υγειονομική περίθαλψη των μόνιμων υπαλλήλων.

Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος

Άρθρο 26. — 1. Με απόφαση του νομάρχη συγκροτούνται Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος (Κ.Ε.Π.Π.Ε.), από το προσωπικό της νομαρχίας. Στη σύνθεση των κλιμακίων αυτών περιλαμβάνονται πάντοτε υπάλληλοι της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Τα κλιμάκια ελέγχουν την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και γενικά την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος. Στα κλιμάκια μπορούν να μετέχουν και εκπρόσωποι των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, στην περιοχή των οποίων γίνεται ο έλεγχος. Για την περιοχή των ρυθμιστικών σχεδίων Αθήνας και Θεσσαλονίκης εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρ. 11 παρ. 12 του Νόμου 1515/85 και του άρθρ. 11 παρ. 12 του Νόμου 1561/1985.

2. Τα κλιμάκια διενεργούν αυτοψία σε εγκαταστάσεις ή δραστηριότητες, ιδίως όταν πιθανολογείται ότι η λειτουργία τους υποβαθμίζει το περιβάλλον, κάνουν τις απαραίτητες συστάσεις και υποδειξεις για τα κατάλληλα να ληφθούν μέτρα, συντάσσουν σχετική έκθεση και εισηγούνται τις επιβλητέες κυρώσεις.

3. Για τη διενέργεια των ελέγχων που προβλέπονται στις παρ. 1 και 2 τα κλιμάκια έχουν το δικαίωμα να εισέρχονται σε κάθε είδους εγκαταστάσεις οποτεδήποτε, τηρώντας τους όρους ασφάλειας, που ισχύουν για κάθε εγκατάσταση, είτε

αυτές βρίσκονται σε λειτουργία είτε όχι, ακόμα και αν δεν παρευρίσκεται ο ιδιοκτήτης ή ο υπεύθυνος λειτουργός και συνοδεύονται, εφόσον είναι δυνατό, από εντεταλμένο εκπρόσωπό τους. Οι υπεύθυνοι λειτουργίας των εγκαταστάσεων έχουν υποχρέωση να παρέχουν όλα τα απαιτούμενα στοιχεία και πληροφορίες και γενικά να διευκολύνουν τον έλεγχο.

4. Οι αρμόδιες αρχές ελέγχου τήρησης των περιβαλλοντικών διατάξεων δημοσιεύουν κατά περιόδους πληροφορίες και στοιχεία σχετικά με τους διενεργούμενους ελέγχους και για τις επιβαλλόμενες κυρώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος.

Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στο νομάρχη

Άρθρο 27.— Αρμοδιότητες, που σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου ασκούνται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων αποκλειστικά ή σε συνεργασία με τον κατά περίπτωση αρμόδιο υπουργό, είναι δυνατό να μεταβιβάζονται με αντίστοιχη υπουργική απόφαση στους νομάρχες ή, προκειμένου για τις περιοχές των ρυθμιστικών σχεδίων Αθήνας και Θεσσαλονίκης, στην Εκτελεστική Επιτροπή του Οργανισμού Αθήνας και του Οργανισμού Θεσσαλονίκης αντίστοιχα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄ ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Ποινικές κυρώσεις

Άρθρο 28.— Με φυλάκιση τριών μηνών έως δύο έτη και χρηματική ποινή τιμωρείται όποιος:

α) προκαλεί ρύπανση ή υποβαθμίζει το περιβάλλον με πράξη ή παράλειψη που αντιβαίνει στις διατάξεις του νόμου αυτού ή των κατ' εξουσιοδότησή του εκδιδόμενων διαταγμάτων και υπουργικών ή νομαρχιακών αποφάσεων ή

β) ασκεί δραστηριότητα ή επιχείρηση χωρίς την απαιτούμενη, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού ή των κατ' εξουσιοδότησή του εκδιδόμενων δι/των και υπουργικών ή νομαρχιακών αποφάσεων, άδεια ή έγκριση, ή υπερβαίνει τα όρια της άδειας ή έγκρισης που του έχει χορηγηθεί και υποβαθμίζει το περιβάλλον.

2. Σε περίπτωση τέλεσης των εγκλημάτων της παρ. 1 από αμέλεια επιβάλλεται φυλάκιση μέχρι ένα έτος.

3. Ειδικότερα όσον αφορά στα εγκλήματα της παρ. 1, αν από το είδος ή την ποσότητα των ρύπων ή από την έκταση και τη σημασία της υποβάθμισης του περιβάλλοντος δημιουργήθηκε κίνδυνος θανάτου ή βαριάς σωματικής βλάβης, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή. Αν επήλθε βαριά σωματική βλάβη ή θάνατος ανθρώπου, επιβάλλεται κάθειρξη έως δέκα έτη. Αν η βαρεία σωματική βλάβη ή ο θάνατος αφορά έμβρυο, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστο δύο ετών και χρηματική ποινή.

4. Αν η ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος προέρχεται από τη δραστηριότητα νομικού προσώπου, το δικαστήριο κηρύσσει αστικώς υπεύθυνο εις ολόκληρον για την καταβολή της χρηματικής ποινής και το νομικό πρόσωπο.

5. Οι πρόεδροι διοικητικών συμβουλίων, οι εντεταλμένοι ή διευθύνοντες σύμ-

Ισχύς

Άρθρο 9.— Η ισχύς της παρούσης Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της 7ης Ιουνίου 1990

«σχετικά με την ελεύθερη πληροφόρηση για θέματα περιβάλλοντος»
(90/313/ΕΟΚ)

L 158/56/23.6.90

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και ιδίως το άρθρο 130P,

την πρόταση της Επιτροπής¹, τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου², τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής³.

Εκτιμώντας:

τις αρχές και τους στόχους που ορίζονται από τα προγράμματα δράσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τα θέματα του περιβάλλοντος το 1973⁴, 1977⁵ και 1983⁶, και ειδικότερα από το πρόγραμμα δράσης του 1987⁷, που ζητεί να «θεσπιστούν διαδικασίες που να επιτρέπουν να βελτιωθεί η πρόσβαση του κοινού στα στοιχεία που διαθέτουν οι αρχές που είναι υπεύθυνες για το περιβάλλον»·

ότι το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντες στα πλαίσια του Συμβουλίου, δήλωσαν στο ψήφισμά τους της 19ης Οκτωβρίου 1987 σχετικά με την επιδίωξη και πραγματοποίηση μιας πολιτικής και ενός προγράμματος δράσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τα θέματα του περιβάλλοντος (1987-1992)⁸.

ότι είχε σημασία, στα πλαίσια των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων της Κοινότητας και των κρατών μελών, να συγκεντρωθεί η κοινοτική δράση σε ορισμένους τομείς με προτεραιότητα, ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγεται η βελτίωση της πρόσβασης στις πληροφορίες για θέματα περιβάλλοντος·

ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπογράμμισε, στη γνώμη που διατύπωσε για το

1. ΕΕ αριθ. C 335 της 30. 12. 1988, σ. 5.
2. ΕΕ αριθ. C 120 της 16. 5. 1989, σ. 231.
3. ΕΕ αριθ. C 139 της 5. 6. 1989, σ. 47.
4. ΕΕ αριθ. C 112 της 20. 12. 1973, σ. 1.
5. ΕΕ αριθ. C 139 της 13. 6. 1977, σ. 1.
6. ΕΕ αριθ. C 46 της 17. 2. 1983, σ. 1.
7. ΕΕ αριθ. C 70 της 18. 3. 1987, σ. 3.
8. ΕΕ αριθ. C 289 της 29. 10. 1987, σ.3.

τέταρτο πρόγραμμα δράσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας για τα θέματα του περιβάλλοντος¹.

ότι «η πρόσβαση στην πληροφόρηση για όλους πρέπει να καταστεί δυνατή με ειδικό πρόγραμμα των Κοινοτήτων»·

ότι η πρόσβαση στις πληροφορίες για το περιβάλλον τις οποίες διαθέτουν οι δημόσιες αρχές θα βελτιώσει την προστασία του περιβάλλοντος·

ότι η ύπαρξη διαφορών στις ισχύουσες νομοθεσίες των κρατών μελών, όσον αφορά την πρόσβαση στα στοιχεία που σχετίζονται με το περιβάλλον τα οποία διαθέτουν οι δημόσιες αρχές, μπορεί να δημιουργήσει, εντός της Κοινότητας, ανισότητα όσον αφορά την πρόσβαση στις πληροφορίες ή και τις συνθήκες ανταγωνισμού·

ότι είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί, για κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ανά την Κοινότητα, ελεύθερη πρόσβαση στις πληροφορίες για το περιβάλλον, τις οποίες διαθέτουν οι δημόσιες αρχές με γραπτή, οπτική, ακουστική ή μηχανογραφική μορφή σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος, τις δραστηριότητες ή τα μέτρα που έχουν ή ενδέχεται να έχουν δυσμενή επίδραση στο περιβάλλον και τα μέτρα που έχουν σχεδιαστεί για να το προστατεύσουν·

ότι σε ορισμένες συγκεκριμένες και σαφώς καθορισμένες περιπτώσεις μπορεί να δικαιολογείται η απόρριψη αίτησης πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον·

ότι η άρνηση της δημόσιας αρχής να κοινοποιήσει τις ζητούμενες πληροφορίες πρέπει να αιτιολογείται·

ότι ο αιτών πρέπει να έχει τη δυνατότητα προσφυγής κατά της απόφασης της δημόσιας αρχής·

ότι θα πρέπει επίσης να εξασφαλίζεται η πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον που διαθέτουν οι οργανισμοί με αρμοδιότητες του δημόσιου τομέα σε θέματα περιβάλλοντος οι οποίοι ελέγχονται από δημόσιες αρχές·

ότι, στα πλαίσια συνολικής στρατηγικής διάδοσης των πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον, θα πρέπει να γνωστοποιούνται με ενεργό τρόπο στο κοινό οι πληροφορίες για την κατάσταση του περιβάλλοντος·

ότι η εφαρμογή της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να αναθεωρηθεί υπό το φως της κεκτημένης εμπειρίας.

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:

Άρθρο 1. — Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι, αφενός, να εξασφαλισθεί η ελεύθερη πρόσβαση σε πληροφορίες για το περιβάλλον τις οποίες διαθέτουν οι δημόσιες αρχές, καθώς και η ελεύθερη διάδοση των πληροφοριών αυτών και, αφετέρου, να οριστούν οι βασικοί όροι και προϋποθέσεις παροχής των πληροφοριών αυτών.

Άρθρο 2. — Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας:

α) «πληροφορία σχετικά με το περιβάλλον» είναι κάθε διαθέσιμο στοιχείο, υπό γραπτή, οπτική, ακουστική ή μηχανογραφική μορφή, για την κατάσταση των υδά-

1. ΕΕ αριθ. C 156 της 15. 6. 1987, σ. 138.

των, του αέρος, του εδάφους, της πανίδας, της χλωρίδας και των φυσικών χώρων, καθώς και για δραστηριότητες (συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων που προκαλούν ενόχληση, όπως ο θόρυβος) ή μέτρα που επηρεάζουν ή δύναται να επηρεάσουν δυσμενώς τα ανωτέρω και για δραστηριότητες ή μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία των ανωτέρω, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών μέτρων και των προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος·

β) «δημόσιες αρχές» είναι κάθε δημόσια διοικητική υπηρεσία σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο που έχει αρμοδιότητες και κατέχει πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον, εξαιρουμένων των φορέων που ασκούν δικαστική ή νομοθετική εξουσία.

Άρθρο 3. — 1. Με την επιφύλαξη του παρόντος άρθρου, τα κράτη μέλη υποχρεώνουν τις δημόσιες αρχές να χορηγούν πληροφορίες για το περιβάλλον σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το ζητεί, χωρίς το πρόσωπο αυτό να πρέπει να αποδεικνύει συμφέρον.

Τα κράτη μέλη καθορίζουν τις λεπτομέρειες σύμφωνα με τις οποίες οι πληροφορίες καθίστανται πράγματι διαθέσιμες.

2. Τα κράτη μέλη δύναται να προβλέπουν ότι επιτρέπεται η άρνηση χορήγησης των πληροφοριών αυτών όταν οι πληροφορίες έχουν σχέση με:

- τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των εργασιών των δημοσίων αρχών, των διεθνών σχέσεων και της εθνικής άμυνας,
- τη δημόσια ασφάλεια,
- υποθέσεις που εκκρεμούν ή εκκρεμούσαν ενώπιον δικαστηρίων ή υποθέσεις για τις οποίες διενεργείται είτε ανάκριση (συμπεριλαμβανομένου και του πειθαρχικού ελέγχου) είτε προανάκριση,
- εμπορικά και βιομηχανικά μυστικά, συμπεριλαμβανομένης της πνευματικής ιδιοκτησίας,
- εμπιστευτικά προσωπικά στοιχεία ή και φακέλλους,
- στοιχεία που χορηγήθηκαν από τρίτο που δεν υπείχε νομική υποχρέωση να τα χορηγήσει,
- στοιχεία, η αποκάλυψη των οποίων θα είχε σαν αποτέλεσμα μάλλον να επηρεάσει δυσμενώς το περιβάλλον το οποίο αφορούν.

Οι πληροφορίες τις οποίες κατέχουν οι δημόσιες αρχές χορηγούνται εν μέρει όταν είναι δυνατό να διαχωριστούν οι πληροφορίες που αφορούν τα προαναφερόμενα θέματα.

3. Μια αιτηθείσα πληροφορία δύναται να μη χορηγείται όταν συνεπάγεται την παράδοση ημιτελών εγγράφων ή στοιχείων ή εσωτερικών ανακοινώσεων, ή όταν η αίτηση είναι προδήλως αβάσιμος ή διατυπωμένη πολύ γενικά.

4. Η δημόσια αρχή ενημερώνει τον αιτούντα για την τύχη της αίτησής του το συντομότερο δυνατό και το αργότερο εντός διμήνου. Οι λόγοι ενδεχομένης άρνησης παροχής των απαιτούμενων πληροφοριών πρέπει να αναφέρονται.

Άρθρο 4. — Οποιοσδήποτε θεωρεί ότι το αίτημά του για χορήγηση πληροφοριών απορρίφθηκε ή αγνοήθηκε αδικαιολόγητα ή ότι έλαβε ανεπαρκή απάντηση από μια δημόσια αρχή, δύναται να ζητεί διοικητική ή δικαστική αναθεώρηση της απόφασης σύμφωνα με τη σχετική εθνική νομοθεσία.

Άρθρο 5.— Τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν την καταβολή τέλους για τη χορήγηση πληροφοριών, το οποίο όμως δεν πρέπει να υπερβαίνει ένα λογικό ποσό.

Άρθρο 6.— Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίσουν ότι οι πληροφορίες που έχουν σχέση με το περιβάλλον και τις οποίες διαθέτουν φορείς με αρμοδιότητες του δημόσιου τομέα για το περιβάλλον που ελέγχονται από δημόσιες αρχές, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 2 στοιχείο β), διατίθενται με τις ίδιες προϋποθέσεις με εκείνες των άρθρων 3, 4 και 5, είτε μέσω της αρμόδιας δημόσιας αρχής είτε απευθείας από τον ίδιο φορέα.

Άρθρο 7.— Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να παράσχουν γενική πληροφόρηση στο κοινό για την κατάσταση του περιβάλλοντος μέσω π.χ. περιοδικής δημοσίευσης πληροφοριακών εκθέσεων.

Άρθρο 8.— Τέσσερα έτη μετά την ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 9 παράγραφος 1, τα κράτη μέλη υποβάλλουν έκθεση στην Επιτροπή για την κτηθείσα πείρα. Βάσει της έκθεσης αυτής η Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, έκθεση συνοδευόμενη από τις τυχόν προτάσεις αναθεώρησης τις οποίες κρίνει σκόπιμες.

Άρθρο 9.— 1. Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις απαραίτητες νομοθετικές κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθούν προς την παρούσα οδηγία το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1992. Ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.

2. Τα κράτη μέλη κοινοποιούν στην Επιτροπή τις κυριότερες διατάξεις εσωτερικού δικαίου που θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία.

Άρθρο 10.— Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Λουξεμβούργο, 7 Ιουνίου 1990.

Για το Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
P. FLYNN

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 207

7 Οκτωβρίου 1999

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2742

Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Άρθρο 1 Σκοπός

Σκοπός του νόμου αυτού είναι η θέσπιση θεμελιωδών αρχών και η θεσμοθέτηση σύγχρονων οργάνων, διαδικασιών και μέσων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού που προωθούν την αειφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη, κατοχυρώνουν την παραγωγική και κοινωνική συνοχή, διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολο του εθνικού χώρου και στις επί μέρους ενότητες του και ενισχύουν τη θέση της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Άρθρο 2 Στόχοι και αρχές

1. Ο χωροταξικός σχεδιασμός έχει ως στόχο να συμβάλει:

α. Στην προστασία και αποκατάσταση του περιβάλλοντος, στη διατήρηση των οικολογικών και πολιτισμικών αποθεμάτων και στην προβολή και ανάδειξη των συγκριτικών γεωγραφικών, φυσικών, παραγωγικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων της χώρας.

β. Στην ενίσχυση της διαρκούς και ισόρροπης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας και της ανταγωνιστικής παρουσίας της στον ευρύτερο ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό της περίγυρο.

γ. Στη στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στο σύνολο του εθνικού χώρου και ιδίως στις περιοχές που παρουσιάζουν προβλήματα αναπτυξιακής υπέρβασης, έντονων κοινωνικών διαφοροποιήσεων και περιβαλλοντικής υποβάθμισης, καθώς και στις περιφε-

ριακές και απομονωμένες περιοχές ή σε άλλες περιοχές που παρουσιάζουν μειονεκτικά χαρακτηριστικά λόγω της γεωγραφικής τους θέσης.

2. Για την εκπλήρωση των στόχων της προηγούμενης παραγράφου, κατά την κατάρτιση των υπό του νόμου τούτου προβλεπόμενων χωροταξικών πλαισίων και λοιπών σχεδίων πρέπει να λαμβάνονται ιδίως υπόψη οι ακόλουθες αρχές:

α. Η εξασφάλιση ισάξιων όρων διαβίωσης και ευκαιριών παραγωγικής απασχόλησης των πολιτών σε όλες τις περιφέρειες της χώρας, σε συνάρτηση με την ισόρροπη πληθυσμιακή διάταξη και τη δημογραφική ανανέωση τους.

β. Η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών και η βελτίωση των υποδομών στο σύνολο του εθνικού χώρου και ιδιαίτερα στις περιοχές που παρουσιάζουν προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης και περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

γ. Η διατήρηση, ενίσχυση και ανάδειξη της οικιστικής και παραγωγικής πολυμορφίας, καθώς και της φυσικής ποικιλότητας στις αστικές και περιαστικές περιοχές, αλλά και στην ύπαιθρο και ιδιαίτερα στις παράκτιες, νησιωτικές και ορεινές περιοχές, καθώς και στις περιοχές που παρουσιάζουν αυξημένη βιομηχανική και τουριστική ανάπτυξη.

δ. Η εξασφάλιση μιας ισόρροπης σχέσης μεταξύ του αστικού, περιαστικού και αγροτικού χώρου και η ενίσχυση της εταιρικής σχέσης μεταξύ των μητροπολιτικών περιοχών, των αστικών κέντρων και των δήμων και οικισμών της υπαίθρου.

ε. Η κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική και πολιτισμική αναζωογόνηση των μητροπολιτικών κέντρων, των πόλεων και των ευρύτερων περιαστικών περιοχών τους και ιδίως αυτών που παρουσιάζουν προβλήματα κοινωνικής συνοχής, παραγωγικής ή δημογραφικής εγκατάλειψης, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ποιότητας ζωής.

στ. Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη, ανάδειξη και προστασία των νησιών, των ορεινών και των παραμεθόριων περιοχών της χώρας και ιδιαίτερα η ενίσχυση του δημογραφικού και πληθυσμιακού τους ισοζυγίου, η διατήρηση και ενθάρρυνση των παραδοσιακών παραγωγικών κλάδων τους και της παραγωγικής πολυμορφίας τους, η βελτίωση της πρόσβασής τους σε βασικές τεχνικές και κοινωνικές υποδομές, καθώς και η προστασία των φυσικών και των πολιτιστικών τους πόρων.

για τις τυχόν αναθεωρήσεις, τροποποιήσεις, διορθώσεις και βελτιώσεις των σχετικών με την άσκηση του χωροταξικού σχεδιασμού στοιχείων τους.

3.) συντονισμός του Εθνικού Δικτύου αναλαμβάνεται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, το οποίο προσδιορίζει ειδικότερα, μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών του ή των εποπτευόμενων από αυτό οργανισμών, ένα εθνικό κομβικό σημείο που είναι επιφορτισμένο με τη συλλογή, οργάνωση, ταξινόμηση, επεξεργασία και ανάλυση των παρεχόμενων κατά την προηγούμενη παράγραφο στοιχείων και πληροφοριών, καθώς και με τη διάθεσή τους στα υπόλοιπα μέλη του δικτύου και σε άλλα ομοειδή ή συναφή δίκτυα ή οργανισμούς διεθνούς, ευρωπαϊκού ή διακρατικού χαρακτήρα.

4. Οι κατά την προηγούμενη παράγραφο παραγόμενες από το εθνικό κομβικό σημείο αναλύσεις και επεξεργασίες μπορούν να δημοσιεύονται ή και να διατίθενται επιπλέον σε κάθε άλλη δημόσια υπηρεσία, νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και οργανισμό του ευρύτερου δημόσιου τομέα, που δεν μετέχει στο δίκτυο, καθώς και σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα, με την επιφύλαξη των διατάξεων του ν. 2472/1997 (ΦΕΚ 50 Α'). Για τη διάθεση των προαναφερόμενων αναλύσεων και επεξεργασιών σε τρίτους, μη μέλη του Εθνικού Δικτύου, έχει εφαρμογή η παράγραφος 1 του άρθρου 13 του νόμου αυτού.

5. Το Εθνικό Δίκτυο συντονίζεται και συνεργάζεται με αντίστοιχα συστήματα άλλων Υπουργείων.

6. Για την τεχνική και επιστημονική στήριξη του Εθνικού Δικτύου και του συστήματος πληροφορικής για το χωροταξικό σχεδιασμό, καθώς και για την τεχνική και επιστημονική στήριξη της κατάρτισης, εφαρμογής και αξιολόγησης πολιτικών, προγραμμάτων και μέτρων σχετικών με το χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη, με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων μπορεί να ιδρυθεί νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου που τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Με το ίδιο προεδρικό διάταγμα προσδιορίζονται οι ειδικότεροι σκοποί, αρμοδιότητες και δραστηριότητες του νομικού αυτού προσώπου, τα όργανα και ο τρόπος διοίκησης, οργάνωσης, λειτουργίας και ελέγχου του, οι πόροι, το προσωπικό και οι τρόποι συνεργασίας του με τρίτους, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής. Η πρόσληψη προσωπικού γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 1 του ν. 2527/1997 (ΦΕΚ 198 Α). Επιτρέπεται επίσης η απόσπασση προσωπικού που υπηρετεί με οποιαδήποτε σχέση στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου και κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του οικείου Υπουργού, χωρίς γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Άρθρο 15
Φορείς διαχείρισης

1. α. Με το προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986, μπορεί να συνιστώνται νομικά πρόσωπα

ιδιωτικού δικαίου ως φορείς διαχείρισης, με σκοπό τη διοίκηση και διαχείριση των περιοχών, στοιχείων και συνόλων της φύσης και του τοπίου που αναφέρονται στο άρθρο 18 του ν. 1650/1986, καθώς και των περιοχών που χαρακτηρίζονται ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης κατά το άρθρο 4 της κοινής υπουργικής απόφασης 33318/28.12.1998 (ΦΕΚ 1289 Β'/28.12.1998) και να καθορίζονται τα όρια της χωρικής τους αρμοδιότητας. Τα νομικά αυτά πρόσωπα έχουν την έδρα τους μέσα ή κοντά στις περιοχές στις οποίες βρίσκονται τα προστατευόμενα αντικείμενα, είναι κοινωφελούς χαρακτήρα και εποπτεύονται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

β. Με το προεδρικό διάταγμα των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 μπορεί να συνιστάται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου ως κοινός φορέας διαχείρισης για το σύνολο των προστατευόμενων αντικειμένων μιας γεωγραφικής ή διοικητικής ενότητας, με έδρα εντός της ενότητας αυτής ή να υπάγεται η διοίκηση και διαχείριση ενός ή περισσότερων προστατευόμενων αντικειμένων στην αρμοδιότητα υφιστάμενου φορέα διαχείρισης. Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του νομικού αυτού προσώπου μπορεί να ιδρύονται παραρτήματα ή γραφεία του σε προστατευόμενες περιοχές από αυτές που εμπίπτουν στην περιοχή ευθύνης του.

γ. Αν δεν έχουν συσταθεί φορείς διαχείρισης ή δεν έχει υπαχθεί η διαχείριση του προστατευόμενου κατά περίπτωση αντικειμένου σε υφιστάμενο φορέα διαχείρισης ή δεν έχει ακόμα λειτουργήσει ο φορέας που έχει συσταθεί, η σύνταξη, παρακολούθηση της εφαρμογής και αξιολόγηση των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας και των σχεδίων διαχείρισης που αναφέρονται στο άρθρο 18 παρ. 5 του ν. 1650/1986, όπως τροποποιείται με το νόμο αυτόν, μπορεί να ανατίθεται σε υφιστάμενες δημόσιες υπηρεσίες ή σε ειδικές υπηρεσίες που συνιστώνται για το σκοπό αυτόν κατά τις κείμενες διατάξεις, σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και των δύο βαθμίδων, σε Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.) και δημόσια ερευνητικά κέντρα ή άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και σε μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα, που έχουν διακριθεί για το έργο τους στον τομέα της προστασίας της φύσης ή γενικότερα της προστασίας του περιβάλλοντος και τα οποία διαθέτουν την κατάλληλη τεχνική και επιστημονική υποδομή, καθώς και αποδεδειγμένη εμπειρία στην υλοποίηση ανάλογων έργων. Η ανάθεση αυτή στις περιπτώσεις δημοσίων υπηρεσιών, ειδικών υπηρεσιών και νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου γίνεται με το προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις γίνεται με σύμβαση που συνάπτεται μεταξύ του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του νομικού προσώπου που αναλαμβάνει τις πιο πάνω αρμοδιότητες και η οποία καλείται σύμβαση διαχείρισης. Στη σύμβαση αυτήν προσδιορίζονται οι συμβαλλόμενοι φορείς, η διάρκεια, ο τρόπος και η διαδικασία άσκησης από τον ανάδοχο φορέα των ανατιθέμενων αρμοδιοτήτων, ο τρόπος και τα ποσά χρηματοδότησης των δαπανών της διαχείρισης, ο τρόπος, τα όργανα και η διαδικασία εποπτείας και ελέγχου από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων του ανάδοχου φορέα, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή του εδαφίου αυτού. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Γεωργίας

εξειδικεύονται το περιεχόμενο και η διαδικασία σύναψης συμβάσεων διαχείρισης, τα κριτήρια επιλογής των φορέων και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

δ. Για την επιλογή οργανωτικού σχήματος σύμφωνα με τις προηγούμενες περιπτώσεις α', β' και γ' συνεκτιμώνται ιδίως η σημασία και η έκταση του προστατευόμενου αντικειμένου, η γειτνίασή του ή μη με άλλα προστατευόμενα αντικείμενα, καθώς και τα συμπεράσματα της οικείας οικονομοτεχνικής μελέτης. Για την τεκμηρίωση της οικονομικής βιωσιμότητας του προτεινόμενου φορέα διαχείρισης πρέπει σε κάθε περίπτωση να έχει προηγηθεί η κατάρτιση οικονομοτεχνικής μελέτης. Ειδικά η ίδρυση φορέων διαχείρισης σύμφωνα με τους ορισμούς της περιπτώσεως α' είναι υποχρεωτική σε Εθνικά Πάρκα που χαρακτηρίζονται κατά το άρθρο 19 παρ. 3 του ν. 1650/1986 και στα οποία περιλαμβάνονται και περιοχές που χαρακτηρίζονται κατά τις παραγράφους 1 ή 2 του ίδιου άρθρου.

2. Στην αρμοδιότητα των φορέων διαχείρισης υπάγονται:

α. Η κατάρτιση και η ευθύνη της εφαρμογής των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας των προστατευόμενων αντικειμένων, καθώς και των σχεδίων διαχείρισης που αναφέρονται στο άρθρο 18 παρ. 5 του ν. 1650/1986, όπως τροποποιείται με το νόμο αυτόν.

β. Η παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των κανονιστικών όρων και περιορισμών που επιβάλλονται με τα διατάγματα των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986, καθώς και των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας και των σχεδίων διαχείρισης που αναφέρονται στο άρθρο 18 παρ. 5 του ν. 1650/1986, σύμφωνα με όσα ειδικότερα ορίζονται στο άρθρο 21 παρ. 4 του ν. 1650/1986, όπως τροποποιείται με το νόμο αυτόν. Στο πλαίσιο αυτό, οι φορείς διαχείρισης μεριμνούν για τη συλλογή, ταξινόμηση και επεξεργασία περιβαλλοντικών στοιχείων και δεδομένων για τις περιοχές ευθύνης τους, καθώς και για τη συγκρότηση και λειτουργία σχετικών βάσεων δεδομένων και τεκμηρίωσης, σύμφωνα και με τα υπάρχοντα εθνικά πρότυπα. Για την άσκηση της λειτουργίας αυτής, οι φορείς διαχείρισης συνεργάζονται με το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, άλλα αρμόδια Υπουργεία, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα, μη κυβερνητικές οργανώσεις και άλλους οργανισμούς δημόσιου ή ιδιωτικού χαρακτήρα. Τα ανωτέρω στοιχεία, δεδομένα και πληροφορίες κοινοποιούνται και εντάσσονται στο Εθνικό Σύστημα Πληροφοριών Περιβάλλοντος που λειτουργεί στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

γ. Η παροχή γνωμοδοτήσεων πριν από την προέγκριση χωροθέτησης και την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στις περιοχές ευθύνης τους, καθώς και σε κάθε άλλο θέμα για το οποίο ζητείται η γνώμη τους από τις αρμόδιες αρχές.

δ. Η επικουρία των αρμόδιων διοικητικών και δικαστικών αρχών στον έλεγχο της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και των περιβαλλοντικών και πολεοδομικών όρων που ισχύουν ή επιβάλλονται αντιστοίχως για έργα ή δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στις περιοχές ευθύνης τους. Για το σκοπό αυτόν, οι φορείς διαχείρισης εισηγούνται ή αναφέρουν προς τις αρμόδιες αρχές τις πράξεις ή παραλείψεις εκείνες που συνιστούν παράβαση των όρων και περιορισμών που καθορίζονται με τα προεδρικά διατάγματα των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 για τις περιοχές ευθύνης τους. Για τον ίδιο σκοπό, οι φορείς διαχείρισης θέτουν στη διάθεση των αρμόδιων

αρχών τα αναγκαία μέσα και προσωπικό που απαιτούνται για την εκτέλεση αποφάσεων με τις οποίες επιβάλλονται κυρώσεις ή άλλα μέτρα προστασίας της περιοχής.

ε. Η κατάρτιση μελετών και ερευνών, καθώς και η εκτέλεση τεχνικών ή άλλων έργων που περιλαμβάνονται στο οικείο σχέδιο διαχείρισης και στα αντίστοιχα προγράμματα δράσης και είναι απαραίτητα για την προστασία, διατήρηση, αποκατάσταση και ανάδειξη των προστατευόμενων αντικειμένων που εμπίπτουν στην περιοχή ευθύνης τους. Η κατασκευή, επισκευή και συντήρηση των αναγκαίων έργων υποδομής, καθώς και η προμήθεια του αναγκαίου επιστημονικού και τεχνικού εξοπλισμού για την άσκηση των λειτουργιών διαχείρισης.

στ. Η ανάληψη εκπόνησης ή εκτέλεσης εθνικών ή ευρωπαϊκών προγραμμάτων και δράσεων σχετικών με την περιοχή ευθύνης τους, τα οποία προάγουν ή προβάλλουν τους σκοπούς της διαχείρισης των προστατευόμενων αντικειμένων.

ζ. Η ενημέρωση, εκπαίδευση και κατάρτιση του πληθυσμού σε θέματα αναγόμενα στις αρμοδιότητες και σκοπούς των φορέων διαχείρισης, καθώς και στην προστασία των περιοχών ευθύνης τους. Στο πλαίσιο αυτό, οι φορείς διαχείρισης μπορούν να ιδρύουν κέντρα πληροφόρησης στην έδρα των προστατευόμενων αντικειμένων, να διοργανώνουν προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης σε συνεργασία με άλλους αρμόδιους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, καθώς και συνέδρια, ημερίδες, επιμορφωτικά σεμινάρια και άλλες ενημερωτικές εκδηλώσεις για την προβολή των στόχων και των επιτευγμάτων της διαχείρισης και να αναλαμβάνουν σχετική εκδοτική δραστηριότητα έντυπης ή και ηλεκτρονικής μορφής.

η. Η προώθηση, υποστήριξη, οργάνωση και εφαρμογή οικοτουριστικών προγραμμάτων, η έκδοση αδειών ξενάγησης και η χορήγηση αδειών επιστημονικής έρευνας και τεχνικών δοκιμών και αναλύσεων εντός των ορίων των προστατευόμενων αντικειμένων, σύμφωνα με τους ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις που καθορίζονται στα προεδρικά διατάγματα των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 και στον κανονισμό διοίκησης και λειτουργίας του προστατευόμενου αντικειμένου. Η χορήγηση σήματος ποιότητας και συνεργασίας σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εντός των προστατευόμενων αντικειμένων σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που τίθενται στον κανονισμό διοίκησης και λειτουργίας της προστατευόμενης περιοχής.

θ. Η διαχείριση δημόσιων εκτάσεων που παραχωρούνται προς το φορέα ή μισθώνονται από το φορέα διαχείρισης κατά τις κείμενες διατάξεις, καθώς και η ενοίκιαση ιδιωτικών εκτάσεων που περιλαμβάνονται στην περιοχή ευθύνης του και η πραγματοποίηση σε αυτές των προβλεπόμενων στον οικείο κανονισμό διοίκησης και λειτουργίας και στο σχέδιο διαχείρισης αναγκαίων παρεμβάσεων.

3. Για την εκπλήρωση των αρμοδιοτήτων τους, οι φορείς διαχείρισης συνεργάζονται με όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των διεθνών οργανισμών, τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και των δύο βαθμίδων, καθώς και κάθε άλλο οργανισμό του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Οι κατά τα ανωτέρω οργανισμοί και υπηρεσίες οφείλουν να συνδράμουν τους φορείς στο έργο τους, παρέχοντας κάθε αναγκαίο στοιχείο και πληροφορία. Οι φορείς διαχείρισης μπορεί να συνεργάζονται επίσης με ημεδαπά και αλλοδαπά εκπαιδευτικά ιδρύματα, ερευνητικά κέντρα, οργανισμούς του ίδιου ή συγγενούς επιστημονικού εν-

διαφέροντος, μη κυβερνητικές οργανώσεις, καθώς και με φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα που δραστηριοποιούνται στα πεδία αρμοδιότητάς τους.

Ο τρόπος εκτέλεσης για λογαριασμό τρίτων ή ανάθεσης σε τρίτους υπηρεσιών για θέματα που υπάγονται στους σκοπούς των φορέων διαχείρισης, ο τρόπος κοστολόγησης των εργασιών και η καταβολή των δαπανών και αμοιβών ρυθμίζονται με τον κανονισμό της παραγράφου 8 του άρθρου αυτού.

4. α. Οι φορείς διαχείρισης διοικούνται από επταμελή έως ενδεκαμελή διοικητικά συμβούλια (Δ.Σ.) που συγκροτούνται από εκπροσώπους του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, του Υπουργείου Γεωργίας, άλλων αρμόδιων κατά περίπτωση Υπουργείων, της οικείας περιφέρειας και των οικείων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας, κοινωνικών, επιστημονικών και παραγωγικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή του προστατευόμενου αντικειμένου, από ειδικούς επιστήμονες, καθώς και από εκπροσώπους μη κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανώσεων που έχουν, σύμφωνα με το καταστατικό τους, ως σκοπό την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και διαθέτουν προηγούμενη δράση και εμπειρία σε σχετικά θέματα. Ο πρόεδρος του Δ.Σ. ορίζεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και είναι πρόσωπο με επιστημονικές γνώσεις και εμπειρία σε θέματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Ο αριθμός των μελών του Δ.Σ. και η ακριβής συγκρότησή του κατά φορέα ορίζεται με το προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 21.

β. Η θητεία των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου είναι τριετής και μπορεί να ανανεώνεται.

γ. Ο ορισμός των μελών του Δ.Σ. γίνεται μέσα σε ένα (1) μήνα από την αποστολή σχετικής πρόσκλησης από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Αν οι ανωτέρω φορείς δεν υποδείξουν τους εκπροσώπους τους εντός της προαναφερόμενης προθεσμίας, ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ορίζει το αντιστοιχο μέλος κατά την κρίση του. Το Διοικητικό Συμβούλιο συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων.

δ. Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι αρμόδιο για την άσκηση των αρμοδιοτήτων που αναφέρονται στην παράγραφο 2. Αποφασίζει επίσης για κάθε θέμα που αφορά τη διοίκηση και λειτουργία του οικείου φορέα, τη διαχείριση της περιουσίας και τη διάθεση των πόρων του, καθώς και για κάθε άλλο θέμα που ανάγεται στην εκπλήρωση των σκοπών του φορέα διαχείρισης και του προστατευόμενου αντικειμένου. Με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου μπορεί να συνιστάται Επιστημονική Επιτροπή από μέλη Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, ερευνητές όλων των βαθμίδων των ερευνητικών κέντρων και επιστημόνων της χώρας και ειδικούς επιστήμονες, με σκοπό την παροχή επιστημονικά τεκμηριωμένων εισηγήσεων για κάθε θέμα που ζητείται από το Δ.Σ. και αφορά τη διαχείριση του προστατευόμενου αντικειμένου και την εύρυθμη λειτουργία του φορέα διαχείρισης. Με άρτια απόφαση καθορίζεται ο τρόπος λειτουργίας και κάλυψης των δαπανών της Επιστημονικής Επιτροπής και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

ε. Πόροι των φορέων διαχείρισης είναι:

α. Επιχορηγήσεις από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, άλλα Υπουργεία, υπηρεσίες και επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου

τομέα, το Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ. και άλλα νομικά πρόσωπα που έχουν σχέση με τη χρηματοδότηση της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και οργανισμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης και των δύο βαθμών, σε βάρος του προϋπολογισμού τους.

β. Κοινοτικοί και εθνικοί πόροι που διατίθενται για την εκπόνηση προγραμμάτων, μελετών και ερευνών σχετικών με θέματα που ανάγονται στους σκοπούς και τις δραστηριότητες του φορέα διαχείρισης.

γ. Πρόσοδοι από την εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων, επιχορηγήσεις, δωρεές, κληρονομίες, κληροδοσίες και κάθε είδους τακτικές ή έκτακτες εισφορές ημεδαπών ή αλλοδαπών, φυσικών ή νομικών προσώπων.

δ. Έσοδα από την πώληση υλικών, εκδόσεων, δεδωμένων και κάθε άλλου πνευματικού προϊόντος που παράγει ή εκμεταλλεύεται ο φορέας διαχείρισης, καθώς και αμοιβές από την εκτέλεση ερευνών, μελετών και κάθε είδους υπηρεσιών στα πλαίσια των σκοπών του για λογαριασμό τρίτων. Έσοδα που προέρχονται από την εκμετάλλευση και προβολή του προστατευόμενου αντικειμένου, όπως έσοδα από εισιτήρια, ξεναγήσεις ομάδων επισκεπτών, προβολή και εκμετάλλευση οπτικοακουστικού υλικού, εκχώρηση σημάτων ποιότητας και συνεργασίας σε επιχειρήσεις. Από τα έσοδα αυτά, ποσοστό 30% αποδίδεται ετησίως στο Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ. και διατίθεται αποκλειστικά για την αναδιανομή πόρων μεταξύ των φορέων διαχείρισης.

ε. Επιχορηγήσεις από άλλες πηγές και κάθε άλλο έσοδο από οποιαδήποτε αιτία.

6. Σε κάθε φορέα διαχείρισης συνιστώνται μέχρι και είκοσι (20) θέσεις επιστημονικού και δέκα (10) θέσεις διοικητικού και τεχνικού προσωπικού. Ο αριθμός θέσεων αυτών ορίζεται κατά φορέα με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Με όμοια απόφαση ο αριθμός των θέσεων μπορεί να αυξάνεται ή να μειώνεται ανάλογα με τις ανάγκες κάθε φορέα διαχείρισης. Συνιστάται επίσης μία θέση Διευθυντή. Το προσωπικό όλων των παραπάνω κατηγοριών προσλαμβάνεται με απόφαση του Δ.Σ. του φορέα διαχείρισης και απασχολείται με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου που διέπεται από τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας. Στη σύμβαση ορίζονται οι καταβαλλόμενες μηνιαίες αποδοχές, το ύψος των οποίων καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Για την πρόσληψη του προσωπικού έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 1 του ν. 2527/1997 (ΦΕΚ 198 Α'). Οι παραπάνω θέσεις μπορούν να καλυπτονται και με αποσπάσεις προσωπικού που υπηρετεί με οποιαδήποτε σχέση στο Δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, όπως αυτός είχε οριοθετηθεί με το άρθρο 1 παρ. 6 του ν. 1256/1982. Οι αποσπάσεις αυτές έχουν διάρκεια μέχρι πέντε (5) χρόνια και διενεργούνται μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του οικείου Υπουργού. Οι αποδοχές των αποσπασμένων, τα κάθε είδους επιδόματα, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 10 του ν. 2470/1997 (ΦΕΚ 40 Α'), καθώς και οι εργοδοτικές εισφορές σε ταμεία κύριας ή επικουρικής ασφάλισης, βαρύνουν από της αποσπάσεως το φορέα διαχείρισης. Η κατανομή του προσωπικού σε υπηρεσιακές μονάδες, η διοίκηση και οι επί μέρους αρμοδιότητες αυτών, οι αρμοδιότητες του Διευθυντή, καθώς και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια, καθορίζονται με τους κανονισμούς που καταρτίζονται κατά την παράγραφο 8.

7. Ο οικονομικός και διαχειριστικός έλεγχος των φορέων διαχείρισης ενεργείται με τη διαδικασία που ορίζεται από τις κείμενες διατάξεις περί Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών. Το διαχειριστικό έτος συμπίπτει με το φορολογικό έτος. Οι ορκωτοί ελεγκτές, που ασκούν τον τακτικό έλεγχο, υποβάλλουν μέχρι το τέλος Ιουνίου κάθε έτους έκθεση για τη διαχείριση και τον απολογισμό του έτους που έληξε. Οι εκθέσεις υποβάλλονται δια του Προέδρου του Δ.Σ. στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και στον Υπουργό Οικονομικών. Οι παραπάνω Υπουργοί μπορούν να ζητήσουν οποτεδήποτε έκτακτο έλεγχο της οικονομικής διαχείρισης των φορέων.

8. Το Δ.Σ. καταρτίζει εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του φορέα διαχείρισης, κανονισμό υπηρεσιών και προσωπικού, εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του Διοικητικού Συμβουλίου, κανονισμό οικονομικής διαχείρισης και προμηθειών, καθώς και κανονισμό ανάληψης ή εκτέλεσης ή τρίτους ή ανάθεσης σε τρίτους επιστημονικών ή ερευνητικών προγραμμάτων, μελετών, υπηρεσιών τεχνικής βοήθειας και εν γένει έργων και υπηρεσιών. Οι παραπάνω κανονισμοί εγκρίνονται με αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

9. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, μπορεί να συνιστώνται νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου ως φορείς διαχείρισης περιβαλλοντικών έργων και προγραμμάτων, όπως της "Ανάπλασης και Διαχείρισης του Κηφισού Αττικής", του "Μητροπολιτικού Πάρκου στο Γουδί", του "Πάρκου Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Πύργου Βασιλίσσης", της περιοχής Ελαιώνα Αττικής, της Μητροπολιτικής Ζώνης Πρασίνου στην περιοχή του Ελληνικού, καθώς και κάθε άλλου αντίστοιχου προγράμματος και έργου, το οποίο μπορεί να αναπτυχθεί ενιαία σε οποιονδήποτε άλλο χώρο. Στο προεδρικό διάταγμα ίδρυσης κάθε φορέα προβλέπονται ιδίως η εξειδίκευση των σκοπών και αρμοδιοτήτων κάθε φορέα, η νομική μορφή, τα όργανα διοίκησης, οι αρμοδιότητες κάθε οργάνου ή μέλους οργάνου διοίκησης, η σύνθεση των οργάνων διοίκησης, το περιεχόμενο εποπτείας του φορέα από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, οι πόροι του, το προσωπικό και η διάρθρωση του φορέα, τα όργανα και η διαδικασία οικονομικού και διαχειριστικού ελέγχου, η διαδικασία σύνταξης και έγκρισης των κανονισμών, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία ρύθμιση ή λεπτομέρεια. Η σύνθεση κάθε φορέα προσδιορίζεται με τη συμμετοχή εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας, επιστημονικών και κοινωνικών φορέων και μη κυβερνητικών περιβαλλοντικών οργανώσεων, καθώς και εκπροσώπων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και άλλων αρμόδιων Υπουργείων. Στους φορείς αυτούς εφαρμόζονται αναλόγως και οι διατάξεις των παραγράφων 5, 6, 7 και 8 του παρόντος άρθρου. Στο φορέα διαχείρισης της Μητροπολιτικής Ζώνης Πρασίνου στην περιοχή του Αεροδρομίου του Ελληνικού εφαρμόζονται επίσης και οι διατάξεις του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 4 του άρθρου ένατου του ν. 2338/1995 (ΦΕΚ 202 Α').

Άρθρο 16

Τροποποιήσεις και συμπληρώσεις του ν. 1650/1986

1. Η παράγραφος 5 του άρθρου 18 του ν. 1650/1986 αντικαθίσταται ως εξής:

"5. α. Τα αντικείμενα προστασίας και διατήρησης της παρ. 3 με τις ζώνες τους διέπονται από κανονισμούς διοίκησης και λειτουργίας, στους οποίους καθορίζονται τα αναγκαία μέτρα οργάνωσης και λειτουργίας των προστατευόμενων αντικειμένων και εξειδικεύονται οι γενικοί όροι και περιορισμοί άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων, που καθορίζονται με το προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 21. Οι ανωτέρω κανονισμοί καταρτίζονται εντός έτους από τη δημοσίευση του προεδρικού διατάγματος που προβλέπεται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 21 και εγκρίνονται με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και των κατά περίπτωση αρμόδιων Υπουργών και δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

β. Με τις ίδιες ή όμοιες υπουργικές αποφάσεις εγκρίνονται επίσης πενταετή Σχέδια Διαχείρισης των προστατευόμενων αντικειμένων της παραγράφου 3. Με τα Σχέδια Διαχείρισης προσδιορίζονται, στο πλαίσιο των γενικότερων όρων και προϋποθέσεων που τίθενται στα προεδρικά διατάγματα των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 21, οι κατευθύνσεις και οι προτεραιότητες για την εφαρμογή των έργων, δράσεων και μέτρων που απαιτούνται για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των κατά περίπτωση προστατευόμενων αντικειμένων. Τα Σχέδια Διαχείρισης συνοδεύονται από προγράμματα δράσης στα οποία εξειδικεύονται τα αναγκαία μέτρα, δράσεις, έργα και προγράμματα, οι φάσεις, το κόστος, οι πηγές και οι φορείς χρηματοδότησής τους, καθώς και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσής τους και οι φορείς εφαρμογής τους. Οι διατάξεις της περιπτώσεως αυτής εφαρμόζονται αναλόγως και για την κατάρτιση Σχεδίων Διαχείρισης για τα προστατευόμενα είδη της χλωρίδας και πανίδας που αναφέρονται στο άρθρο 20, καθώς και για τους οικοτόπους που ορίζονται στην κοινή υπουργική απόφαση 33318/3028/28.12.1998 (ΦΕΚ 1289 Β'/28.12.1998)."

2. Η παράγραφος 2 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 αντικαθίσταται ως εξής:

"2. Με το παραπάνω προεδρικό διάταγμα καθορίζονται οι αναγκαίοι για την προστασία του συγκεκριμένου αντικειμένου γενικοί όροι, απαγορεύσεις και περιορισμοί στις χρήσεις γης, στη δόμηση και στην κατάληψη ακινήτων, καθώς και στην εγκατάσταση και άσκηση δραστηριοτήτων και στην εκτέλεση έργων. Με το ίδιο προεδρικό διάταγμα μπορεί να προβλέπεται η υποχρέωση σύνταξης μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και για έργα ή δραστηριότητες που δεν περιλαμβάνονται στην πρώτη κατηγορία έργων και δραστηριοτήτων του άρθρου 3 του παρόντος νόμου."

3. Η παράγραφος 4 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 αντικαθίσταται ως εξής:

"4. α. Τα προεδρικά διατάγματα των παραγράφων 1 και 2, καθώς και οι Κανονισμοί Διοίκησης και Λειτουργίας και τα Σχέδια Διαχείρισης των προστατευόμενων αντικειμένων αναθεωρούνται ανά πενταετία, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην επόμενη περίπτωση. Στο χρονικό αυτό διάστημα, επιτρέπεται κατ' εξαίρεση η τροποποίησή τους, μετά από τεκμηριωμένη εισήγηση του Φορέα Διαχείρισης, εφόσον έχει συσταθεί, ή των υπηρεσιών ή νομικών προσώπων στα οποία έχει ανατεθεί η σχετική αρμοδιότητα: α) για την αντιμετώπιση έκτακτων γεγονότων που σχετίζονται με την προστασία της περιοχής, β) για την προσαρμογή τους σε υποδείξεις και παρατηρήσεις της ετήσιας έκθεσης αξιολόγησης της επόμενης περιπτώσεως, γ) για να εκτελεσθούν έργα και μέτρα ιδιαίτερα σημαντικά για την προστασία και διαχείριση της περιοχής.

β. Η παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των ρυθμίσεων των προεδρικών διαταγμάτων των παραγράφων 1 και 2, καθώς και των Κανονισμών Διοίκησης και Λειτουργίας και των Σχεδίων Διαχείρισης της παραγράφου 5 του άρθρου 18, γίνεται είτε από τον οικείο Φορέα Διαχείρισης, εφόσον έχει συσταθεί, είτε από τις υπηρεσίες ή νομικά πρόσωπα στα οποία έχει ανατεθεί η σχετική αρμοδιότητα. Για το σκοπό αυτόν, τα πρόσωπα του προηγούμενου εδαφίου συντάσσουν ετήσια έκθεση αξιολόγησης που κοινοποιείται με μέρη τους στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και στο Υπουργείο Γεωργίας, καθώς και σε άλλα Υπουργεία των οποίων οι αρμοδιότητες εμπίπτουν στην περιοχή του προστατευόμενου κατά περίπτωση αντικειμένου. Η έκθεση αυτή μπορεί να κοινοποιείται επίσης σε οργανισμούς του ευρύτερου δημόσιου τομέα, των οποίων η δραστηριότητα εκτείνεται στην περιοχή διαχείρισης, στις αρμόδιες υπηρεσίες της οικείας περιφέρειας και στους οικείους οργανισμούς αυτοδιοίκησης και των δύο βαθμίδων, προκειμένου να λαμβάνεται υπόψη κατά την επεξεργασία μέτρων, δράσεων, ενεργειών και ρυθμίσεων αρμοδιότητάς τους, που προωθούν την αποτελεσματική εφαρμογή των σχετικών προεδρικών διαταγμάτων, κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας και σχεδίων διαχείρισης.

4. Μετά την παράγραφο 6 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 προστίθεται παράγραφος 7 που έχει ως εξής:

7. Στη διαδικασία του άρθρου αυτού υπάγεται εφεξής κάθε νέος χαρακτηρισμός εθνικών δρυμών, αισθητικών δασών και διατηρητέων μνημείων της φύσης, καθώς και κάθε τροποποίηση των ορίων και καθορισμός των αναγκαίων όρων και περιορισμών προστασίας των εθνικών δρυμών, αισθητικών δασών και διατηρητέων μνημείων της φύσης που έχουν χαρακτηριστεί κατά τις διατάξεις του άρθρου 78 του ν.δ. 86/1969, όπως αντικαταστάθηκε από τις διατάξεις του άρθρου 3 του ν.δ. 996/1971.

Άρθρο 17

Συμπλήρωση αρμοδιοτήτων Επιτροπής "Φύση 2000"

Η Επιτροπή "Φύση 2000", που έχει συσταθεί με το άρθρο 5 της κοινής υπουργικής απόφασης 33318/3028/28.12.1998 (ΦΕΚ 1289 Β'/28.12.1998), ενεργεί και ως Εθνική Επιτροπή Προστατευόμενων Περιοχών με σκοπό το συντονισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των διαδικασιών προγραμματισμού, οργάνωσης και λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Διοίκησης και Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών. Για την εκπλήρωση του σκοπού αυτού η Επιτροπή ασκεί επιπλέον και τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α. Παρακολουθεί και αξιολογεί τα προγράμματα, τις δράσεις και ενέργειες όλων των αρμόδιων Υπουργείων, υπηρεσιών και των νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα που αφορούν τις προστατευόμενες περιοχές, τα είδη, τους οικοτόπους και γενικότερα το φυσικό περιβάλλον.

β. Καταγράφει, ταξινομεί και αξιολογεί το έργο και τις δραστηριότητες των φορέων διαχείρισης προστατευόμενων αντικειμένων που συνιστώνται κατά το άρθρο 15 του νόμου αυτού και διατυπώνει προτάσεις προς τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων για την αποτελεσματική λειτουργία και τη βελτίωση της δράσης τους.

γ. Επεξεργάζεται πρότυπα για την κατάρτιση των κανονισμών διοίκησης και λειτουργίας και των σχεδίων διαχείρισης που αναφέρονται στο άρθρο 18 παρ. 5 του ν. 1650/1986, καθώς και κριτήρια αξιολόγησής τους.

δ. Γνωμοδοτεί προς τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και άλλους αρμόδιους Υπουργούς για τον τρόπο ετήσιας κατανομής προς τους φορείς διαχείρισης του άρθρου 15 των εθνικών πόρων, καθώς και των πόρων που προέρχονται από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Κ.Π.Σ.), το Ταμείο Συνοχής ή άλλα κοινοτικά διαρθρωτικά μέτρα και προγράμματα.

ε. Γνωμοδοτεί για κάθε άλλο θέμα που παραπέμπεται σε αυτήν από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων σχετικά με τη δράση, τη λειτουργία και τον έλεγχο των φορέων διαχείρισης του άρθρου 15.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ' ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ, ΚΑΤΑΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 18

Μεταβατικές και καταργούμενες διατάξεις

1. Καταργούνται από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού:

α. Οι διατάξεις του ν. 360/1976, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα.

β. Οι παράγραφοι 4α και 4γ του άρθρου 6 του ν. 2052/1992.

γ. Η παράγραφος 13 του άρθρου 4 του ν. 2508/1997, καθώς και η παράγραφος 6 του άρθρου 5 του ίδιου νόμου.

δ. Η περίπτωση θ' της παραγράφου 3 του άρθρου 24 του ν. 1558/1985 (ΦΕΚ 137 Α').

2. Το άρθρο 24 του ν. 1650/1986, όπως αυτό αντικαθίσταται με την παράγραφο 1 του άρθρου 10 του νόμου αυτού, έχει εφαρμογή και στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων, που εγκρίνονται κατά τις διατάξεις των άρθρων 4 και 5 του ν. 2508/1997.

3. Όρια, κατευθύνσεις και ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται σε εγκεκριμένες αποφάσεις του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος, σύμφωνα με το ν. 360/1976, και οι οποίες βρίσκονται εντός των καταρτιζόμενων κατά τις διατάξεις του παρόντος Γενικού, Ειδικών και Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, καθώς και εντός περιοχών ειδικών χωρικών παρεμβάσεων, αναθεωρούνται, τροποποιούνται, συμπληρώνονται ή καταργούνται σύμφωνα με τη διαδικασία και τις λοιπές προϋποθέσεις που ορίζονται στις διατάξεις των άρθρων 6 έως και 8 και 11 του νόμου αυτού. Εκκρεμείς κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού διαδικασίες τροποποίησης της απόφασης 16/1981 του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος συνεχίζονται και ολοκληρώνονται σύμφωνα με την παράγραφο 9 του άρθρου 23 του ν. 2300/1995 (ΦΕΚ 69 Α'), εάν για την έκδοση των υπουργικών αποφάσεων που προβλέπονται σε αυτήν έχει ήδη γνωμοδοτήσει το οικείο νομορχιακό συμβούλιο.

4. Στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 4 του ν. 1650/1986, όπως αυτό συμπληρώθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 6 του ν. 2242/1994 (ΦΕΚ 162 Α') διαγράφεται, αφ' ης στιγμής ισχύσει, η φράση "και κατ' ανώτατο χρονικό διάστημα τριών (3) ετών από της έναρξης ισχύος του παρόντος."

5. Κατά την πρώτη εφαρμογή του νόμου αυτού, η κατάρτιση και έγκριση Ειδικών και Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης χωρεί ανεξάρτητα από το αν έχουν εκδοθεί οι προβλεπόμενες στην παράγραφο 3 του άρθρου 7 αποφάσεις της Επιτροπής ή αντίστοιχα οι προδιαγραφές του τε-

